

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK SINEMASINDA TÜRK
EDEBİYATINDAN YARARLANMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arslan KÜÇÜKYILDIZ

Anadolu Üniversitesi
Eskişehir Kütüphanesi

Eskişehir, 1987

Ö N S Ö Z

Sanatların birbirleri ile olan ilişkileri sanat tarihçilerinin, edebiyat ve sinema kuramcılarının üzerinde önemle durdukları bir konudur. Sinema, edebiyat sanatı ile yakın bir ilişki kurmuştur. Bu işbirliği Türk sineması ile Türk edebiyatı arasında da görülmektedir. Türk sinemasının Türk edebiyatından yararlanması ile ilgili bir araştırmanın karşılaşacağı güçlüklerin başında kaynak sorunu gelmektedir.

Sinema araştırmaları önce filmlere dayanır. İncelemeler, makaleler, eleştiriler, anılar, senaryolar, tanıtma yazıları, reklâmlar, afişler yardımcı belgelerdir.

Film zamanla bozulabilen bir maddedir. Türkiye, hem ilk filmlerin bir elde toplanarak yok olmaktan kurtulması, hem de sinema tarihiyle ilgili belgelerin bir araya getirilmesi bakımından henüz yeterli imkân ve organizasyona sahip değildir. İlk dönemlerdeki ilgisizlik de birçok sinema eserin kaybolmasına yol açmıştır. Bugün, gerek filmlerin kendileri ve gerekse filmler hakkındaki kayıtlar Türk sinemasında üzerinde sınırlı çalışmalarla durulan konulardır. Araştırma dolayısıyla görüşülen yapımcılar, şirketlerince çevrilen filmler hakkında herhangi bir kayıt tutmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumda araştırmacı ister istemez ikinci elden kaynaklara baş vurmak zorunda kalmıştır. Bu nedenle araştırma boyunca mümkün olduğu kadar Türk edebiyatı uyarlaması film izlenilmeye çalışılmıştır. Ancak araştırmacıların bütün filmleri topluca inceleyebileceği bir "sinematek" yoktur. Kültür

Bu çalışmanın her aşamasında büyük ilgi ve yardımlarını gördüğüm Hocam Sayın Doç. Dr. Kezban Güteryüz'e katkılarından dolayı, burada teşekkür etmeyi zevkli bir görev biliyorum. Tezimin hazırlanmasında görüş ve eleştirilerinden yararlandığım Sayın Dr. Seçil Bükcr ve Sayın Dr. Turan Baraz'a da teşekkür ederim.

Arslan Küçükyıldız

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	ii
TABLolar LİSTESİ	V
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm SİNEMA VE EDEBİYAT

I. SİNEMANIN ÖZELLİKLERİ	11
II. EDEBİYATIN ÖZELLİKLERİ	18
III. SİNEMA VE EDEBİYATIN KARŞILAŞTIRILMASI	24
IV. SİNEMA VE EDEBİYATIN ORTAK NOKTALARI	27
A. EDEBİYAT VE SİNEMANIN İLETİŞİM ALANLARI	27
B. SİNEMANIN "OKUYUCU" POTANSİYELİNİ DEĞERLEN- DİRMESİ	32

İkinci Bölüm EDEBİ ESERLER ve SİNEMADA YARARLANMA

I. SİNEMA ve EDEBİYAT İLİŞKİLERİ	36
A. İLİŞKİLERİN BİÇİM ve ÖZE ETKİLERİ	36
B. SENARYO	42
C. UYARLAMA	47
1. Doğrudan Uyarlamalar	56
2. Konu Uyarlamaları	60
3. Karakter-Yer-Zaman Uyarlamaları	62
a. Karakter Uyarlaması	62
b. Yer Uyarlaması	65
c. Zaman Uyarlaması	66
4. Motif Uyarlamaları	67
II. UYARLAMADA KULLANILAN EDEBİ TÜRLER	69
A. ROMAN	69
B. HİKAYE	75
C. TİYATRO ve SAHNE ESERLERİ	77
D. HALK EDEBİYATI	83

E. ÇİZGİ ROMAN	87
F. ŞİİR	91
III. POPÜLER EDEBİYAT	94
Üçüncü Bölüm	
TÜRK SİNEMASINDA TÜRK EDEBİYATININ KULLANILMASI	
I. TÜRK SİNEMASINDA TÜRK EDEBİYATI UYARLAMALARI ...	170
II. TÜRK SİNEMASININ TÜRK EDEBİYATI UYARLAMASINDA YARARLANDIĞI TÜRLER	170
A. EDEBİ TÜRLER	198
B. UYARLAMA YÖNTEMLERİ	201
C. UYARLAMALARIN FİLM TÜRLERİ	202
D. YAZARLAR	207
III. YÖNETMENLER	210
SONUÇ	221
TARTIŞMA	221
I. UYARLAMALARIN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİ	221
A. OLUMSUZ YÖNLERİ	225
B. OLUMLU YÖNLERİ	228
II. TÜRK SİNEMASINDA SENARYO SORUNU	233
EKLER	237
EK.1	241
EK.2	
KAYNAKLAR	

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

I. ŞEMALAR

ŞEMA 1. Edebiyat ve İletişim	28
ŞEMA 2. Sinema ve İletişim	29

II. TABLOLAR

TABLO 1. Türk Sinemasında Türk Edebiyatından Yararlanma	101
TABLO 2. Türk Sinemasında Beş ve On Yıllık Dönemlere Göre Toplam Film ve Uyarlama Sayısı	161
TABLO 3. Türk Sinemasında Yılda Yapılan Uyarlama Sayısı	165
TABLO 4. Türk Sinemasında Uyarlama Yoluyla Birden Fazla Yapılan Çevrimler	167
TABLO 5. Türk Sinemasında Türk Edebi Eseri Uyarlamalarının Çevrim Durumu	169
TABLO 6. Türk Sinemasında Türk Edebi Eserlerinden Türlerle Göre Yararlanılması	171
TABLO 7. Türk Sinemasında Yapılan Uyarlamaların Türlerle Göre Dağılımı	197
TABLO 8. Türk Sinemasında Edebi Eserlerden Uyarlama Yöntemleri	199
TABLO 9. Türk Sinemasında Uyarlama Sonucu Edebi Eser Adı Değişikliği	201
TABLO 10. Türk Sinemasında Uyarlama ile Çevrilen Filmlerin Türlerle Göre Dağılımı	202
TABLO 11. Türk Sinemasının Uyarlama Bakımından Yararlandığı Yazarlar	203

G İ R İ Ş

Gelişim içinde sinema, yalnızca edebiyattan değil, diğer sanat dallarından da ayrılacak ve giderek daha bağımsız hale gelecektir. Ancak bu hiç bir zaman istenilen çabuklukta olmayacaktır. Burada bir çok farklı aşaması olan uzun bir süreç sözkonusudur. Çünkü, aslında diğer sanat dallarına ait olan ama film yönetmenlerinin bir türlü kullanmaktan vazgeçemedikleri bir takım özgün ilkeler sinemaya belli ölçülerde yerleşmiştir¹.

İnsanlar sadece kendilerinin değil, başka insan ve toplumların bilgi ve tecrübelerinden yararlanarak dünyayı algılamaktadır. İnsanlık tarihini oluşturan bu bilgi ve tecrübeler büyük bir birikim meydana getirmiştir. Bu birikimin içinde de her topluma göre az çok farklılığı olan özel birikimler bulunmaktadır. İnsanın ve toplumun birikimini, başka bir deyişle uygarlığı oluşturan üç temel kaynak vardır: Sanat, din, bilim².

Sanatlar birbirleri ile ilişki içinde olmuşlardır. Yedinci sanat olarak adlandırılan sinema da diğer sanatlardan (resim, müzik, heykel, dans vb.) yararlanmıştır.

Sinema, güzel sanatların en eski dallarından biri olan edebiyattan büyük ölçüde yararlanmıştır. Diğer sanatlara göre daha yoğun olan bu ilişki, sinemanın başlangıç yıl-

¹Andrey Tarkovsky, Mühürlenmiş Zaman, Çev. Füsün Ant, İstanbul: Afa Yayınları, 1986, s. 25.

²Ernest Renan, Bilimin Geleceği, Çev. Ziya İşhan, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1965, s. 26.

yıllarına kadar uzarmaktadır.

Edebiyat, hayatın yer yer çelişir görünen gerçeklerini alıp, bir takım ayıklama ve seçmelerle yazı ve konuşma dilinin imkânlarından yararlanarak yeni bir bütünlüğe kavuşturmuştur. Edebiyatın malzemesi olan yazı ve konuşma dillerinin gelişmesi, edebî eserlerin anlatım imkânlarını zenginleştirmiş, seslendirdikleri toplum birimleri duyuş, hayâl ediş ve düşünüş bakımından daha zengin bir içerik kazanmıştır¹.

Sinema da, doğal çevrenin sınırlılıkları içindeki görsel öğeleri kullanarak hayatın gerçeklerini ele almaktadır. Balazs, bizim dışımızdaki dünyanın artistik fikirlerimize ve bilincimize bağlı olmayan nesnel gerçekliğe sahip olduğu görüşündedir. Ona göre gerçek; renkler, şekiller ve seslerden oluşur. Bu gerçeklik olgun bir meyva gibidir. Kendisini koparacak sanatçıyı bekler. Sanat formları e priori olarak gerçeklikte bulunmazlar, ama onlar gerçekliğe yaklaşım biçimidir. Bu yaklaşım ve yöntemler bir bütün olarak gerçeğin öğeleridir².

Bundan dolayı gerçeğin ham materyali bir çok farklı sanat formlarında şekillendirilebilir. Bu sanatlar birbirlerinin malzemelerinden, biçim ve içeriğinden ve gerçeğin algılanışında uyguladıkları yöntemlerden yararlanmaktadırlar.

¹ Rene Wellek ve Austin Warren, *Edebiyat Biliminin Temelleri*, Çev. Ahmet Edip Uysal, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983, s. 147.

² Béla Balazs, *Theory of the Film Character and Growth of a New Art*, Macarcadan İngilizceye Çev. Edith Bone, New York: Dover Publications, 1970, s. 260.

Sinema, edebiyatın yazı ve konuşma dillerinin yanında, görsel dili de malzeme olarak kullanır. İnsanların eski dönemlerden bu yana kullandığı görsel iletişim, tekniğin gelişmesiyle sinema gibi bir anlatım aracına kavuşmuştur. Sinema, kendine özgü bir dil oluşturmuştur. Bu dili oluştururken de kendisinden önceki sanatlardan yararlanmıştır. Doğuşundan bu yana sinema, edebiyatın yüzyıllardır biriktirdiklerini beyaz perdeye aktarmıştır¹.

Edebiyat sinemaya hem tema ve konu, hem de hazırlanacak senaryoya temel olacak metin bakımından malzemeler vermektedir. Sinema eserlerinin yüzde doksandan çoğunu oluşturan "konulu film", kendisine hazır malzeme sağlayacak her türlü edebî eserden yararlanmaktadır. Edebî eserde ilginç bir tema ve hazır bir konu, geliştirilmiş bir hikâye ve incelenmiş karakterler bulunmaktadır. Ayrıca edebî eserlerin ve yazarların tanınmış olmaları ve sahip oldukları okuyucu potansiyeli yapımcıları her zaman kendine çekmiştir².

Balazs'ın dediği gibi oyun ve romanları sinemaya uyarlarız. Kimi kez hikâyeleri "filmsel" buluruz, kimi kez de roman ya da oyun olarak kazandıkları ün çeker bizi. Bu ünden pazarda yararlanabiliriz. Özgün film hikâyeleri azdır. Balazs, bunun senaryo yazımının gelişmemesi ve olgunlaşmamasından kaynaklandığını belirtmektedir³.

¹Vecdi Sayar, "Sinemaya Yönelen Yazın, Yazına Yönelen Sinema", *Milliyet Sanat*, S. 28, (Temmuz 1981), s. 28.

²Adnan Ufuk (Nijat Özön), "Sinemamız ve Edebiyatımız", *Sinema Tiyatro Dergisi*, S. 5, (1959), s. 14.

³Balazs, *Theory of the Film*, s. 258.

Edebiyat uyarlaması olup gişe rekorları kıran piyasa filmleri ile sınırlı bir seyirci topluluğunun görebildiği, ama sinema tarihinin unutulmazları arasında sayılan filmlerde edebiyat, önemli çıkış noktası olmuştur.

Sanatlar arasında en önemli alış verişi, bir görüşe göre sinemanın, bir başka görüşe göre de edebiyatın lehine olarak bu iki sanat gerçekleştirmiştir¹. Dünyada 1939-1949 yılları arasında sekiz roman uyarlamasının "En İyi Film Oscarı" aldığı görülmektedir. Rüzgâr Gibi Geçti, Rabecca, Vadim O Kadar Yeşildi ki, Bn. Miniver, Kayıp Hafta Sonu, Hayatımızın En Güzel Yılları, Centilmen Anlaşması. "En büyük olarak altmış film arasına giren yirmiyedi film, edebiyat uyarlaması olmalarıyla göze çarpmaktadır²." 1986 yılında "En İyi Film Oscarı" bir edebiyat uyarlaması olan Afrika'nın Dışında adlı filme verilmiştir.

Edebiyat uyarlamaları yapan yönetmenlere bakıldığında Orson Welles, Vittorio de Sica, Alain Resnais, Stanley Kubrick, Jean Renoir, François Truffaut, John Huston, Robert Altman, Fred Zinnermann gibi birçok ünlü yönetmene raslanmaktadır.

Bugün söz sanatlarının eskimeyen örneklerinden olup da film yapılmamış bir baş eser bulabilmek neredeyse imkânsızdır. Homeros'un, Sophocles'in, Shakespeare'in, Cervan-

¹Zeynep Avcı, "Roman Seyretmek mi, Film Okumak mı?", Video-Sinema, S.9, (Mart 1985), s.47.

²"Oscar Ödülleri 1927-1983", Gelişim Sinema, S.6, (Mart 1985), ss.47-53.

tes'in, Balzac veya Stendhal'in, Tolstoy'un, Dostoyevski'nin, Thomas Mann'ın, Ibsen'in, Hemingway'in ya da Steinbeck gibi klasik kabul edilen yazarların sinemada kullanılmayan çok az eseri kalmıştır. Hatta Faulkner ve Kafka gibi sinemaya uyarlanması imkânsız gibi görülen yazarların eserleri bile denenmiştir.

Türk sineması da ilk günlerden başlayarak, edebiyattan yararlanmıştır. İlk filmlerin hemen hepsi de edebî eserlerden kaynaklanmaktadır.

1917'de Sedat Simavi, Mehmet Rauf'un oyunundan Pençe'yi uyarlamıştır. Sonraki yıllarda Muhsin Ertuğrul, Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Mürebbiye, Yusuf Ziya Ortaç'tan Binnaz, Halide Edip Adıvar'dan Ateşten Gömlek, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'ndan Boğaziçi Esrarı adlı eserleri sinemaya uyarlamıştır. Muhsin Ertuğrul, Peyami Safa ve Musahipzade Celal gibi yazarlardan yaptığı uyarlamalar ile kendinden sonrakilere büyük etkide bulunmuştur¹.

Muhsin Ertuğrul'dan sonra da pek çok yönetmen edebiyat alanından konu ve kaynak seçme yolunu benimsemiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar uzanan dönemde meydana getirilen filmlerin büyük çoğunluğu uyarlamadır. 1946'dan başlayarak film yapımının önceki yıllara oranla birdenbire artması, özgün senaryolu filmler ile uyarlamalar arasında bir denge oluşturmuştur. Sonraki yıllarda bu oran düşmesine rağmen uyarlamalar önemini korumuştur.

¹ Nijat Özön, Türk Sineması Kronolojisi, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1966, s.18.

Türk sinemasında önde gelen yönetmenlerin çoğu, aynı zamanda çok uyarlama yapan yönetmenler olarak tanınmaktadır. Ömer Lütfü Akad, Sami Ayanoğlu, Orhan M. Arıburnu, Nejat Saydam, Atıf Yılmaz Batıbeki, Metin Erksan, Memduh Ün, Süreyya Duru, Halit Refiğ, Orhan Aksoy, Osman Seden, Ertem Eğilmez bu yönetmenler arasındadır¹.

Türkiye'de sinema-edebiyat ilişkileri gittikçe gelişerek sürmektedir. Her geçen gün yeni bir edebiyat eseri ele alınmakta; roman, hikaye, halk edebiyatı ürünleri sinemaya uyarlanmaktadır. Hatta bir eserin birkaç defa sinemaya uyarlandığı görülmektedir².

Türk sinemasında, dünya sinemasında olduğu gibi eski ve ünlü romancıların romanlarının sinemaya aktarılması, yapımcılara her zaman gişe garantisi olarak görünmüştür. Uyarlamaların başarısı yeni bazı uyarlamaların yapılması yolunu açmaktadır. Dış alım piyasasının yurt dışından getirdiği filmlerin bir bölümü de edebiyat uyarlamasıdır³.

Edebiyat-sinema ilişkilerine yeni boyutlar kazandıran başka bir olgu da televizyondur. Başlangıçtan beri televizyon yapımcıları edebiyat eserlerine ilgi duymuşlar ve uyarlama dizi ve filmler yapmışlardır. Özellikle sinemaya yakınlık duyan bazı yazarların kendi eserlerinin senaryo-

¹Sayar, "Sinemaya Yönelen Yazın, Yazına Yönelen Sinema", s.29.

²Vecdi Sayar, "Sinemamız Edebiyatımıza Bakıyor", Gösteri, S.15, (Şubat 1982), s.68.

³Sayar, Aynı makale, s.69.

larını yazmaları, sinemanın edebiyat ile olan ilişkisini yoğunlaştırmaktadır.

Edebiyat-sinema ilişkileri son yıllarda değişik bir boyut kazanmıştır. İstanbul Sinema Günleri 1985'in dokuz bölümden oluşan programının bir bölümü edebiyat-sinema ilişkilerine ayrılmıştır. 1985 ve 1986 yılı Antalya Film Festivali'nde Altın Portakal ödülünü, edebiyat uyarlaması olan iki film; Dul Bir Kadın ve Ahh Belinda almışlardır.

İşte bu çalışma, Türk sinemasının, Türk edebiyatından yararlanarak yaptığı uyarlamaları konu edinmektedir. Amacı, Türk sinemasının yararlandığı kaynakların araştırılmasına katkıda bulunmaktadır.

Türk sineması, dünya çapındaki film ve yarışmalarda zaman zaman önemli başarılar göstermiştir. Ancak, istenilen düzeye çıkamadığı görüşü yaygındır. Nijat Özön'e göre; Türk sinemasının içinde bulunduğu durumun nedenlerinden biri, "geçmişte atılan adımlara karşı yeteri derecede ilgi gösterilmemesi"¹dir. Türk sinemasının Türk edebiyatından yararlanması konusu için de aynı durum sözkonusudur.

Yirminci yüzyıl sanatı olan sinema, kitlelere en çok ulaşan sanat olma özelliğini kazanmıştır. Yüzyıllardır insan iletişiminin en önemlilerinden birisi olan edebiyattan Türk sinemasının nasıl yararlandığı konusunun araştırılması bu bakımdan da yararlı görülmektedir.

¹Nijat Özön, Türk Sineması Tarihi, İstanbul: Artist Reklam Ortaklığı, 1962, s.7.

Bu çalışmada, sinema ve edebiyatın ortak yönleri üzerinde durulmakta ve uyarlama kavramlarına açıklık getirilmeye çalışılmaktadır. Bu yönleriyle Türkiye'de daha önce yapılmamış bir çalışmadır.

Sinema-edebiyat ilişkileri, Türk sinemasında ve bilim çevrelerinde üzerinde fazla durulmayan, az sayıda tartışmaya konu olmuş bir alandır. Türkiye'de bugüne kadar Türk sinemasının yerli kaynaklarından olan Türk edebiyatından hangi yöntemlerle, nasıl ve ne kadar yararlandığı bir bütün olarak ortaya konulmamıştır. Hatta, uyarlama kavramı üzerinde bile bir birlik sağlanamamıştır. İşte bu nedenle araştırma iki tür fikri kapsamaktadır: Birincisi, edebiyat ve sinema ilişkileri ve sinemanın edebiyattan yararlanma durumu; ikincisi ise, bu temele dayanılarak Türk sinemasının Türk edebiyatından yararlanma durumu.

Türk sinemasının Türk edebiyatından yararlanma durumunu belirlemek için öncelikle sinema ve edebiyatın özellikleri ve bunların ortak noktaları ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde edebî eserler ve bunlardan sinemada nasıl yararlanıldığı araştırılmıştır. Sinema-edebiyat ilişkilerinin biçim ve öze etkileri, senaryo ve uyarlama kavramları, uyarlama yöntemleri ve uyarlamada kullanılan edebî türler bu bölümün konusudur. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Türk sinemasında Türk edebiyatının kullanılması durumu incelenmektedir. Böylece edebiyattan yararlanma sürecinde oluşan politika ortaya konulmuş olacaktır.

Çalışma, sinema, iletişim ve edebiyat gibi farklı üç disiplinden yararlanılarak kuramsal bir temele oturtul-

maya çalışılmış, bu temel üzerinde Türk sinemasının Türk edebiyatından yararlanması incelenmiştir.

Bu çalışmada betimsel tez yazma yöntemi kullanılmıştır. Edebiyat ve iletişim bilimlerinin kullandığı tarihsel ve çözümsel ölçütler, benzer olayların karşılaştırılması ile varılan değerlendirmeler daha önce yapılan araştırma ve çalışmalarla ortaya konan akademik anlamda onaylanmış fikirler bu yöntemde betimleme ile işlenmiştir. Ayrıca bazı sayısal açıklamalarda istatistikten yararlanılmıştır.

Araştırmanın yazıya geçirilmesi ile ilgili yöntem ve ilkeler konusunda Halil Seyidoğlu'nun Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı'ndan¹ yararlanılmıştır.

Araştırma alanı olarak "sinema-edebiyat ilişkileri" oldukça geniş bir alandır. Bu alanın önemli bir bölümünü oluşturan "sinemada edebiyat uyarlamaları" da çok boyutlu bir alandır. Edebiyat uyarlamaları genel olarak iki ana başlık altında toplanmaktadır.

1. Yerli Uyarlama
2. Yabancı Uyarlama

Bu çalışma, Türk sinemasında yapılan "Türk edebiyatı uyarlamaları"nı içermektedir. Yabancı film ve edebiyat uyarlamaları bu çalışmanın dışında tutulmuş, ancak tanımlama ölçüsünde yer verilmiştir.

Halk edebiyatının; destan, hikaye, masal ve türkü gibi türleri dışında kalan, bilmece, tekerleme, atasözü

¹ Halil Seyidoğlu, Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, 2.Bsk., Ankara: Güzen Yayınları, 1983.

gibi folklorik değerleri, bu çalışma dışında bırakılmıştır. Bu türlerin de incelendiği bir araştırmada, Türk sinemasında ki bütün filmlerin ele alınması gerekecektir. Yine halk edebiyatına malolmuş uyarlamaların incelenmesinde, ikinci bölümdeki popüler edebiyat tartışmasında da görüleceği gibi "popüler kültür" filmleri (arabesk) konu dışında tutulmuştur.

Son yıllarda televizyonda Türk edebiyatı uyarlamaları yoğunluk kazanmıştır. Sinema ile televizyon yapımlarında, bu araçların kendine has özelliklerinden dolayı farklılıklar doğmuştur. Bu yüzden televizyonda Türk edebiyatından yapılan uyarlama dizi ve filmler incelemeye alınmamıştır.

Çalışma, ilk konulu Türk filminin yapıldığı 1917 yılından 1986 yılı sonuna kadar Türk sinemasında çevrilen Türk edebiyatı uyarlamalarını incelemiştir.

Çalışmada, edebiyat biliminin kendi içindeki tartışmalı konularından mümkün olduğu kadar uzak durulmuştur. Tamamen edebiyat bilgi alanını ilgilendiren konulara da girilmemiştir.

Sinema zaman içerisinde kendine has dilini daha da olgunlaştıracak ve diğer sanat dallarının verilerinden daha az yararlanacaktır¹. Ancak o zamana kadar edebiyat gibi köklü sanat geleneği olan sanatlarla ilişkileri sürecektir. Türk sineması da Türk edebiyatından yararlanma durumundadır. Araştırma, bu bakımdan konuyu gündeme getirebilirse görevini yapmış olacaktır.

¹ Balazs, *Theory of the Film*, s.258.

I. BÖLÜM

SİNEMA VE EDEBİYAT

I. SİNEMANIN ÖZELLİKLERİ

Herhangi bir hareketi düzenli aralıklarla parçalara bölerek bunların resimlerini kaydetme, sonra bunları gösterici yardımıyla karanlık bir yerde, perde üzerine yansıtarak hareketi yeniden canlandırma işi, sinemanın asıl tanımını oluşturmaktadır¹.

Sinema henüz iki boyutlu resim özelliklerini taşımaktadır. Bu nedenle de görüntünün iki boyut içinde aldığı şekillerin algılanışı, sinemanın algılanışında önemli bir sorundur. Ayrıca bir film durgun fotoğraftan farklıdır. Sinema yalnızca hareketli resimlerdeki imgelerden oluşmamaktadır. Hareketli resim ilkelerine bağlı anlatım ve kavrama da sinemanın özgün bir sanat ve bilim alanı olmasını getirmektedir. Sinemayı bu bakımlardan inceleyen Arnheim, Munsterberg, Bazin, Eisenstein gibi yapımcı ve düşünürler, konuların algılanışında iki boyutlu hareketli resmin ne gibi etkileri olacağını ayrıntılı olarak ortaya koymuşlardır². Bu çalışma sinema-ed-

¹Nijat Özön, *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1981, s.7.

²Bu konularda ayrıntılı bilgi için bkz. Rudolf Arnheim, *Film as Art*, Berkeley: University of California Press, 1971; Hugo Munsterberg, *The film, a Psychological Study*, New York: Dover Publication, 1970; Andre Bazin, *What is Cinema?*, Çev. H.Gray, Berkeley: University of California Press, 1971; Sergey M. Eisenstein, *Film Duyumu*, Çev. Nijat Özön, İstanbul: Payel Yayınevi, 1984.

biyat ilişkisini içerdiğinden, burada sinemanın görsel anlamı ve algılamaya ilişkin konulara yer verilmemiştir.

Sinemanın malzemesi doğal çevrenin sınırlılıkları içindeki görsel öğelerdir. Kracauer'e göre bu öğelerin kullanılması sinemaya fotoğraftan miras kalmıştır. Ancak sinema fotoğrafik, görsel malzemelere bazı eklentiler getirmiştir. İşte sinema, fiziksel gerçeği araştırıp bularak kendi tekniği ile şekillendirmektedir. Bu yüzden fotoğrafın sinemanın hizmetine sunduğu sonsuz, kendiliğinden ve rastgele oluşlar sinemanın konusunu oluşturmaktadır. "Gerçek malzemeler", "fizikî oluşlar", "gerçek", "çekici gerçek", kısacası "hayat" sinemanın konusudur¹.

Nesnel dünyanın zenginliğine rağmen sinemacılar bazen kolay olanı seçmektedir. Sinema, sinemanın daha önce kullandığı konu ve kaynaklara yönelmektedir. Daha önceden çevrilmiş yerli ve yabancı filmleri yeniden çevirerek kendisini yinelemektedir.

Kimi kez de roman ya da oyunlara başvurmaktadır. Başlangıçta sinema yönetmenleri tiyatro oyunlarını filme aktardılar. İlk filmlerde, alıcı belirli bir yerde hiç devinmeden durduğundan film, canlı bir fotoğraf olmaktan ileri gidememiştir.

Filmsel nitelikler yavaş yavaş öğrenilmiştir. Yakın çekim, boy çekimi, genel çekim gibi çekimlerin ortaya çık-

¹ Siegfried Kracauer, *Theory of Film, The Redemption of Physical*, New York: Oxford University Press. 1976, s.28.

ması, tiyatro yönetmeni ile film yönetmeninin malzemelerinin aynı olmadığını göstermiştir¹.

Sinemanın bu ilk gelişmelerinden sonra yeni bir dil olduğu söylenmiştir. Kuleşov, Pudovkin, Eisenstein gibi yönetmenler; çekimin sözcükle, ayrımın tümceyle eşdeğer olduğunu, çekimleri montajla birleştirmenin, bir tür sözdizim olduğunu vurgulamışlardır².

Kuleşov'a göre sinema sanatı, çeşitli sahnelerin çekilmesinden değil, bu film parçalarının birleştirilmesinden doğar. Kuleşov, ayrı ayrı yerlerde yapılan çekimleri birleştirmiş, ayrı kadınların göz, ayak, el ve başlarının çekimlerini birleştirerek devinen bir kadın oluşturmayı bile denemiştir³. Kuleşov'dan sonra Pudovkin ve Eisenstein de montaj yoluyla çekimlerin birleşmesinden doğan etkiyi değişik şekillerde kullanmışlar ve görsel dilin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.

Görsel dilini yaratan sinema, bir yandan görsel dili kullanırken, öbür yandan yeri geldikçe yazı dilinden ve sözel dilden (sözlü anlatım) de yararlanır. Örneğin:

Godard'ın 'Une Femme Mariée' (Evli Bir Kadın) adlı filminde dilsel ve simgesel imlerin karmaşık bir biçimde iç içe geçişini sergileyen sahnelerden biri de şudur: Bir Café'de oturan kadın kahramanın düşünceleri yazı aracılığıyla film üzerine yansıtılmak tadır.⁴

¹Seçil Büker, Sinema Dili Üzerine Yazılar, Ankara: Dost Kitabevi, 1985, s.12.

²Büker, Aynı kitap, s.6.

³Kuleşov'dan aktaran Büker, Aynı kitap, s.11.

⁴Yuriy M. Lotman, Sinema Estetiğinin Sorunları, Filmin Semiotiğine Giriş, Çev. Oğuz Özügül, İstanbul: De Yayınevi, 1986. s.57.

Sinema görsel dil, sözel dil ve yazı dilinin imkânlarından yararlanarak bir içeriği aktarmaktadır.

Sinemacının görüntülerle aktardığı düşünce, görüş, bildiri filmin içeriğini oluşturmaktadır. Bu içerik de bir tema çevresinde oluşturulan konu yoluyla işlenmektedir.

Tema, içeriğin en kısa yoldan özetlenmiş biçimidir. Konu ise, temanın çeşitli dolantılarla geliştirilerek aldığı kılığı anlatır¹.

Özellikle hikâyeli filmlerde bir konu bulunmaktadır. Soyut konuların anlatımında bile bilinen bir tema seçilmektedir.

Soyut sorunlar görüntü ve onu destekleyen konuşmalarla sunulur. Böylece geleneksel film anlatısındaki olay örgüsü yerine görüntü ile konuşmalar geçer. Olay örgüsü -bu filmler çoğu kez serüven filmlerini anımsatsalar da- izleğe hizmet eder².

Değişik sinemacılar aynı temayı farklı konular içinde işleyebilmektedir. Bir temadan, aynı sinemacı "Konuları başka başka filmler yaratabilir"³ Mitry'nin dediği gibi⁴: "Bir anlam birçok anlatım ile verilebilir."

Sinemada belirli bir tema seçildikten sonra bu temaya uygun kişiler ve çevre ilişkilerinin düzenlenmesi; düğümler atılması, düğümlerin çözülmesi gibi olguların sıra-

¹ Nijat Özön, 100 Soruda Sinema Sanatı. Gözden Geçirilmiş İkinci Bası, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1984, s.75.

² Bükler, Sinema Dili Üzerine Yazılar, s.102.

³ Özön, 100 Soruda Sinema Sanatı, s.75.

⁴ Aktaran Merih Zillioğlu, "Çağdaş Bir Sinema Kuramcısı: Jean Mitry", Kurgu, S.4, (Ekim 1981), s.166.

lanmasıyla dramatik yapı kurulmaktadır¹.

Senaryoda tema ve konu, görüntü ve ses olarak tasarlanmaktadır. Senaryonun hazırlanmasında edebî eserlerden de yararlanılmaktadır. Öncelikle tema bulunması, işlenmesi, dekor, kostüm, oyun konularında edebiyat malzeme sağlamaktadır.

Sinemacıların edebiyat eserlerine başvurmalarının bir nedeni de, o eserin ününden faydalanmaktadır. Eser, filmin reklâmı olmakta, seyircinin ilgisini yoğunlaştırmaktadır. Sinema gibi endüstriye dayanan bir sanat için bu önemlidir.

Sinemanın ancak endüstrileşme oranında sanat haline dönüştüğü kabul edilmektedir. Bundan dolayı endüstrinin varlık nedeni olan sanatsal yönü de ihmal edilmeden, edebî eserin sinema diline dönüşmesi gerekmektedir².

Edebî eser sinema diline dönüşürken başta yönetmen olmak üzere, senaryo yazarı ve yapımcının tutum ve anlayışları meydana gelen filmi etkilemektedir.

Sinemacıların bir konuyu ele alış açıları, tutumları, malzemeleri kullanmaları ve üsluplarından sinema türleri doğmuştur. Sinema türleri denildiğinde "çeşitli yönlerden benzerlik gösteren, yapıları birbirini andıran, ortak nitelikler taşıyan sinema yapıtlarının kümelenendirilmesi³" anlaşılmaktadır.

¹Özön, *100 Soruda Sinema Sanatı*, s.89.

²Mitry'den aktaran Zillioğlu, "Çağdaş Bir Sinema Kuramcısı: Jean Mitry", s.166.

³Özön, *100 Soruda Sinema Sanatı*, s.147.

Sinemada film türlerinin arasına kesin bir sınır konulamamaktadır. Çünkü bir türün çerçevesine giren bir film, başka bir türün özelliklerini de taşıyabilmektedir. İlgili oldukları alanlara ve yapısal özelliklerine göre filmler; belgesel film, eğitim filmi, haber filmi, gezi filmi, ropörtaj filmi gibi türlere ayrılmaktadır. İşledikleri konunun geçtiği çevre ve karakterler açısından tarihsel, biyografik, destan ve kovboy filmi türleri vardır.

Temanın işlenişi bakımından film türleri tragedya, dram, komedi, melodram ve macera olarak beşe ayrılmaktadır¹. Tragedya türü üzerinde ikinci bölümde tiyatro başlığı altında durulmuştur. Sinemadaki tragedya, tiyatrodaki tragedyanın özelliklerini taşımakla beraber, onu yirminci yüzyılın özelliklerine uydurmuştur. Dram türü, tragedyanın zamanla gösterdiği evrimle ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sinemadaki tragedya tür olarak drama yaklaşmıştır.

Dram türünde kahraman olağanüstü bir durumla karşı karşıyadır. Toplumsal yapısının, koşullarının elverdiği ölçüde bu durumu yenmeye uğraşmaktadır. Dramatik yapı, duygulardan, tutkulardan çok kahramanın içinde yaşadığı koşulların etkisiyle kurulmaktadır. Dram kahramanı, bu güç durumu yenmeye çalışırken kendisinin zayıf ve güçlü yönlerini öğrenir; zayıf yönlerini güçlendirmeye çalışır¹.

Melodram türü, sinemanın en yaygın türlerinden biridir. Melodram herşeyi kalıplar içinde anlatır. İnsanlar, olaylar, durumlar, duygular kalıplaşmıştır. Dünya iyiler ve kötüler olarak ikiye ayrılmıştır. İyilerle kötülerin arasın-

¹Özön, Aynı Kitap, ss.168-169.

daki uğraşıda iyilerin başlarına gelmedik yakım kalmaz. Fakat çoğu kez beklenmedik bir kurtarıcı, mucize herşeyi tatlıya bağlar. İster acıklı olsun, ister sevinçli olsun, bütün durumlar, birbirini şematik olarak izlemektedir. Melodram seyirciyi en kolay yoldan etkilemek için olağanüstü durumlar, rastlantılar düzenleyen bir tür olarak eleştiriye uğramaktadır¹.

Komedi türü, insanların, olayların, durumların gülünç yanlarını ele alan, bu açıdan işleyen film türüdür. Komedi, çoğu kez olması gereken ile olmaması gereken olguların beklenmedik, şaşırtıcı biçimde tersyüz olmasından doğar. Olağan gidişten ayrılma ne kadar kesin ve beklenmedik olursa, yarattığı komedi de o kadar artmaktadır. Sinemaya en yatkın türlerden biri olarak kabul edilmektedir².

Macera ise soluk kesici olayların, durumların birbirini aralıksız izlediği, izleyicinin baştan sona kadar bunlarla oyalanmasının önem kazandığı türdür. Macera filmleri ağırlığı olan bir temaya dayanmaz. Seyircinin sinirlerini etkilemek için tema arka plana atılmaktadır. Bunun yerine çeşitli olaylara başvurularak, izleyicinin siniri sonuna kadar gerilmekte, adeta kopma noktasına getirilmektedir. Ancak mutlu bir sonla bu gerginlik giderilir. Serüven filmlerinde sürekli heyecan verici olayları sıralamak zorunluluğu yüzünden, çoğu kez inanılması güç durumlara yer verilmektedir.

¹ Altan Yalçın, "Uzaktan", Yeni Sinema, S.24, (Kasım 1968), ss.3-8.

² Özön, 100 Soruda Sinema Sanatı, s.171.

Sinema, kullandığı yöntemleri ve dilini hergün geliştirmekte olan bir sanattır. Film türleri de bu gelişmeye ve değişen toplum yapısına göre değişiklikler gösterebilmektedir. Tarkovsky'nin dediği gibi "sinema sanatı henüz kendi dilini aramayı sürdürüyor."¹ Burada sinema dili gibi bir dile sahip olan, edebiyat sanatının özelliklerinin incelenmesine geçilebilir.

II. EDEBİYATIN ÖZELLİKLERİ

Edebiyat "insan ve toplum yaşantısından doğan bütün duygu ve düşüncelerin söz ve yazıyla, etkili biçimlerde anlatımını amaç edinen sanat"² olarak tanımlanmaktadır. Eski Yunan ve Latin çağlarından beri müzik, resim, mimarlık ve heykeltraşlıkla birlikte beş temel güzel sanat dalından biri sayılmaktadır. Bunlar içinde ifade imkânı ve etki alanı en geniş sanat olarak kabul edilmektedir. -

Edebiyatın malzemesi dildir. Dil, insan topluluklarının anlaşma aracı olan sözlerin bir bütünüdür. İnsanlararası anlaşmayı sağlayan doğal bir araç olduğu gibi, seslerden örülmüş sosyal bir kurum olarak da tanımlanmaktadır³. Dil, algılama ve davranışların ifadelendirilmesine aracılık etmektedir:

¹ Tarkovsky, Mühürlenmiş Zaman, s.183.

² Rauf Mutluay, 100 Soruda Edebiyat Bilgileri, 1.Bsk., İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1972, s.9.

³ Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1971, ss.115-133.

Dil ürünleri, edebiyat sayılmaya layık olabilmek için, ele aldıkları konu dışında bir güzellik düzenine erişmeye çalışmak zorundadırlar. Kısaca, edebiyat demek, dil sanatı demektir¹.

Hayatın yer yer çelişir gibi görünen gerçeklerini algıladıktan ve onların içinden bir takım ayıklamalar, seçmeler, değiştirmeler, eklemeler yaptıktan sonra dilin imkânlarından yararlanarak bir kompozisyon oluşturulur. Bu kompozisyona da edebi eser denilmektedir². Edebi eserlerde, insanın ve dünyanın derin ve kapsamlı bir kavranışı dile getirilmektedir. İnsanın ve doğanın iç ve dış gerçekliğinin bir köşesine ışık tutmaktadır:

.....İnsanın bütün ilişkilerini edebi yatta bulabiliriz. Edebiyat toplumun bir aynası olduğuna göre, toplumdaki değişimleri edebiyatın yansıtmaları doğaldır. Bu toplum içerisinde yaşayan yazarın da toplumla birlikte yaşayışı, duyusu, düşüncesi, inançları, dilekleri de değişir. Bu değişim edebiyatın değişmesine de yol açar³.

Edebiyat bir yandan döneminin zevkini, hassasiyetini, felsefesini yansıtırken, diğer yandan da dönemini aşan bütün zamanlar için geçerli, her zaman taze ve yeni değerleri, güzellikleri sergilemektedir. "Uygarlık düzeyi, yaratılan toplumsal kurumların değer bileşkesi olduğu için, dil ve edebiyatta da doğduğu çağın ve ulusal uygarlık özelliklerinin kesin bir belgesidir⁴.

¹Seyit Kemal Karaalioğlu, Edebiyat Sanatı, 2.Bsk., İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitapevleri, 1980, s.13.

²Sadık Kemal Tural, Gerçek, Hakikat ve Edebiyat Eserinde Gerçek Kavramları Üzerine Bir Deneme, Ankara: Türk Kültürü Yayınları, 1985, s.469.

³Karaalioğlu, Edebiyat Sanatı, s.25.

⁴Mutluay, 100 Soruda Edebiyat Bilgileri, s.10.

Toplum katmanlarının tam bir uyum ve işbirliği içinde bulunduğu dönemlerde, kendi toplumu ve insanlığın kültürünü özümleyebilmiş yazarlar tarafından klasik eserler oluşturulmaktadır. Klasiklerin oluşabilmesi için, eserin yazıldığı dilin belli bir olgunluğa gelmiş olması gerektiği iddia edilmektedir. Hangi eserin klasik sayıldığı konusundaki tartışmalar bugün de sürmektedir¹.

Edebiyatın kullandığı yazı ve konuşma dili klasiklerde en olgun seviyesine çıkmaktadır. Ancak bu dil, günlük konuşma ve yazı dilinden ayrı özellikler taşımaktadır. Dilin söz ve yazı sanatı olarak kullanımı da farklılıklar içermektedir.

... Sanat bir eserin ifade ettiği fikri dışarıdaki gerçek dünyadan alan bir çeşit çatı kurar. Böylece kelimelerin manaları içine 'tarafsız düşünme', 'estetik mesafe' ve 'çevreleme' gibi çok iyi bilinen bazı estetik kavramları yeniden sokarız².

Edebiyatta bu seçme ve ayıklamalar, gerçeklerin sanatçı tarafından algılandığı şekliyle, dilin kullanımıyla gerçekleşmektedir. Bu yönüyle yazı ve konuşma dilinden ayrılan edebiyat, insan düşüncesinin sanatlı ifadesidir.

Mme de Stael, edebiyatın birçok kurumla ilişkilerinden söz etmektedir. Edebiyatın kültür, gelenekler, kanunlar, din, sanatlar üzerinde etkileri olduğunu idda eden yazar, aynı zamanda edebiyatın hürriyetle, şöhretlerle,

¹ Bu konudaki tartışmalar için bakınız: T.S. Elliot, *Edebiyat Üzerine Düşünceler*, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983, ss.166-184.

² Wellek ve Warren, *Edebiyat Biliminin Temelleri* s.26.

sosyal kurumlarla ve mutlulukla ilgileri olduğunu belirtmektedir¹.

Edebi eserler başka sanatlara zengin bir içerik sunarak sanatın gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Edebi eserlerin sahip oldukları dilin ifade gücü, anlattıkları özgün tema ve konuları, ilginç hikayeleri diğer sanatları da ilgilendirmiştir. Edebiyat, özellikle edebiyatın sahne eserleri veren kolları, görsel malzemeye ihtiyaç duyan sinema gibi sanatlara kaynaklık etmektedir. Hatta sahne eserlerinin metinleri sinema filminin senaryosuna yakın bir metindir². Edebiyat sinemanın yararlandığı en önemli kaynaklardan biridir.

Edebî metinlerde zengin tema ve konular vardır. Karakterlerin psikolojileri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Bu karakterlerin araştırılmasında edebiyat büyük işleve sahiptir. Romanlar ve tiyatro eserleri insan psikolojisi hakkında bilgi verirler. Hatta romanların karakterler hakkında psikologlardan daha fazla bilgi verdikleri ileri sürülmektedir³.

Edebî eserler sinemaya bilgi vermekten de öte görsel öğeler bakımından kaynaklık ederler. Çizgi romanlar doğru-

¹ Mme Stael, *Edebiyata Dair*, Çev. Safiye ve Vehbi Hatay, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1952, ss.3-38.

² Wellek ve Warren, *Edebiyat Biliminin Temelleri* s.135.

³ Wellek ve Warren, Aynı kitap s. 137

dan görsel öğelere sahiptir. Bunun dışındaki türlerden tiyatro aynı şekilde görsellik taşır. Roman ve hikâye gibi türler ise ele aldıkları olguları, olayları eserin çizdiği atmosferi canlı bir şekilde betimlerler.

Şair ve yazarlar arasındaki anlayış ve yorum farklılığı, dünya görüşleri, kullandıkları dil ve üsluplarındaki çatışmalardan edebiyat akımları doğmuştur. Bunlara, klasizm, romantizm, parnasizm, realizm, naturalizm, sembolizm, neo klasizm... yeni roman örnekleri verilebilir¹. Bu akımların sonucunda oluşan bazı ecebî eserler diğerlerine göre sinemaya daha fazla malzeme verebilecek yapıdadır.

...Sözlü dil (yazının gereci) nesne, duygu ve düşünce yerine onların simgelerini kullanıyor...yazınsal anlatımda betimlenen nesne ile okuyucu arasında sözlü dil var, oysa sinemasal anlatım dolaysız. Bundan dolayı sinema yapısı gereği somut konularla ilgileniyor, sözlü dil ise soyut konuları anlatmaya yatkındır diyenler var².

Kracauer de natüralist romancılardan Zola'nın eserlerinin sinemaya uyarlanmaya daha yatkın olduklarını savunmuştur³.

Modern matbaacılık basının doğmasına yol açmıştır. Basının edebiyat hayatına canlılık kazandırdığı görülmektedir. Sırasıyla radyo, sinema, televizyon da edebiyat haya-

¹Bu akımlar için bakınız: Cemil Gölen, Fransa'da Edebiyat Akımları, Ankara: A.Ü.Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1982.

²Büker, Sinema Dili Üzerine Yazılar, s.71.

³Wellek ve Warren, Edebiyat Bilimlerinin Temelleri, s.137.

tında değişmelere yol açmıştır: Olaya değil, ruhbilimsel çözümlemelere dayanan "yeni roman" akımı örneğinde olduğu gibi edebî eserlerde uzun betimlemelerden kaçınılmaya başlanmıştır. Edebiyatın insanın içine dönmesi gerektiği savunulmuştur¹.

Edebiyat ister görsel ağırlıklı, ister insanın içine yönelik olsun her toplumda az çok farklılıklar göstermektedir. Bu da edebiyatın ulusal karakterini oluşturmaktadır. Edebiyat ulusal birikimleri yansıttığı gibi, evrensel birikimleri de yansıtabilir. Ancak şair ve yazarlar daha çok kendi toplumlarının birikimlerini yansıtmaktadır. Bu şekilde oluşan edebiyata da "yerli edebiyat" denilmektedir.

Edebiyat değişik sınıflamalara konu olmakla birlikte genel olarak ikiye ayrılmaktadır:

1. Yazının icadından önce oluşmaya başlayan ve ürünlerini söz ile ortaya koyan sözlü edebiyat.

2. Yazının icadından sonra sözlü edebiyatın yazıya geçmesi ve doğrudan yazı ile ortaya konulmasıyla oluşan yazılı edebiyat².

Sözlü edebiyat, kuşaktan kuşağa aktarılırken pek çok örneği unutulmuş, bazıları yazıya geçirilmiştir. Yazılı edebiyat ise daha iyi korunarak bugüne ulaşmıştır. Sözlü edebiyat dinleyicilere hitap ettiğinden daha doğal, halka yakın ve sade biçimlerden oluşmuştur. Buna karşı yazılı edebiyat

¹ Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı*, s.7.

² Karacauer, *Theory of Film, The Redemption of Physical*, s.243.

daha iyi işlenmiş ve edebiyatın inceliklerini gösteren bir kimlik kazanmıştır.

Şiir ve nesir olarak da sınıflanan edebiyatın sinemaya uyarlanılan başlıca türleri ise roman, hikaye, tiyatro, halk edebiyatı ve şiirdir.

Edebiyatın kitle iletişim araçları karşısında, türlerinde de değişiklikler olmuştur. İddiaya göre tiyatro eserinin bir özel şekli olan senaryolar ve reklam programları da dahil her türlü televizyon yayını edebiyat kavramına girmektedir. Ancak modern hayatın doğal sonucu olarak, iş bölümü ve sahaların ayrılmasıyla edebiyattan kopmalar olmuştur. Seyirlik sanatların metin yazarları, sahneye veya perdeye uyarlayıcıları ile eleştirmenleri ayrı bir alan oluşturmuşlardır¹.

III. SİNEMA ve EDEBİYATIN KARŞILAŞTIRILMASI

Sinema ve edebiyatın amaçlarının insan estetik zevkine hitabeden eserler vermek olduğuna daha önce değinilmişti. Sinema ve edebiyat bu amaca varmada kullandıkları malzeme ve yolda birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Aralarındaki temel farklılık, edebiyatın sözel dille, sinemanın ise görsel dille seslenmesidir.

Sözel dilde gerçeğin yerine onu anlatan simgesi, sinemadaysa kendi görüntüsü geçer. Bu konuda Paolo Pasolini şunları söylemektedir.

¹Wellek ve Warren, *Edebiyat Biliminin Temelleri*, ss.60-61. Ve ayrıca bakınız; Mutluay, *100 Soruda Edebiyat Bilgileri*, s.309.

Bir göstergeler dizgesi olarak sine-
mayı incelediğimizde, onun yazılı ya da
sözlü dilin tam tersine uzlaşımsal ve
simgesel bir dil olmadığı, gerçeği sim-
gelerle değil, gerçeğin kendisi ile an-
lattığı sonucuna vardım: Şu ağacı anlat-
mak istersem onu kendisiyle anlatırım.
Sinema gerçeği gerçeğe anlatan bir sa-
nat¹.

Edebiyat, yazarın yeniden üretmek istediği bir ola-
yı, iç ve dış dünyayı sözcükle betimler. Sinema ise, doğada
var olan, zaman ve mekan içinde kendiliklerinden ortaya çı-
kan, çevrede görünen ve yaşanan malzemeleri kullanır. Yazar,
önce dünyanın belli bir görüntüsünün hayalini kurar, sonra
da bu hayali sözcüklerin yardımıyla kâğıda döker. Oysa film
şeridi, kameranın görüş alanına göre dünyadan kesitleri,
doğrudan ve mekanik bir şekilde kaydeder. Bu kesitlerden
daha sonra bir film bütünüdür görüntüleri yaratılır.

Bu bakımdan sinema görsel olarak roman yazmak gibi-
dir. Edebiyatın söz ve yazı ile oluşturduğu soyut dünyayı,
görüntü, ses ve söz, bazen de yazı ile somut bir şekilde
oluşturmaktadır. Biri kelimelerle diğeri görüntülerle tanım-
lamaktadır². Kelime her zaman, hatta somut bir varlığı gös-
terdiği zaman bile yine soyut bir kavram olmaktan öteye
geçemez. Oysa görüntü her zaman somuttur³.

¹ Aktaran Seçil Büker, Sinemada Anlam Yaratma, Eskişehir;
Milliyet Yayınları, 1985, s.36.

² Tarkovsky, Müherlenmiş Zaman, s.65.

³ Kracauer, Theory of Film, The Redemption of Physical, s.14.

Romancının somut bir varlık olan kediyi belirtmek için kullandığı "kedi" kelimesinin uyandırdığı kavram ile sinemacının ortaya koyduğu "kedi" görüntüsü hiç bir zaman aynı değildir. Romancının kedisi akla bir sürü kedi getirir, oysa Christian Metz'in sinema kodları ile anlattığı gibi¹, sinemanın kedisi görüntüdeki kedidir. Romancı okurların aklına bir sürü kedi değil de kendi kedisinin gelmesi için başka bir yola başvurmak zorunda kalır. Büyük, küçük, yaşlı, gibi sıfatlar kullanır ya da bir kedi betimlemesine girişir.

Sonunda romancının bir kaç sayfada belirtmeye çalıştığı kediyi sinemacı tek bir görüntü ile, kedinin kendisini göstererek ortaya koyar. Bu görüntü, yazarın bütün betimleme çabalarından daha somuttur. Dahası romancı, kediyi sevimli veya sevimsiz göstermeyi istiyorsa bir sürü davranışları belirtecektir. Oysa yönetmen belirli bir açıdan, aydınlatma ile tesbit ettiği tek bir görüntü ile kediyi istediği gibi gösterebilir².

Kişilerin psikolojilerini vermede sinemacı romancıya göre daha zor durumdadır. Romancı ele aldığı kişiyi dıştan betimler, davranışlarını anlatır³. Sinemacı ise kahramanlarını herşeyden önce dış görünüşleri, davranışlarıyla tanıtmaya çalışır. Dış görünüşten, davranışlardan bir kimsenin iç dünyasına ise ancak belirli bir ölçüde girilebilir.

¹ Christian Metz, *Film Language: A Semiotics of the Cinema*, Çev. M. Taylor, New York: Oxford University Press, 1974.

² Nijat Özön, "Roman ve Sinema", *Türk Dili Roman Özel Sayısı*, S.154, (Temmuz 1964), s.799.

³ Fevziye Abdullah Tansel, *İyi ve Doğru Yazma Usulleri III*, 2.Bsk., İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 1983, s.112.

Edebi eserlerin türlü biçimlere girebilen bir esnekliği vardır. Oysa sinema yazarının hareket sahası dardır. Çünkü filmde uzunluk ve zaman konusu önemlidir. Romancı bir sahneyi dilediğince uzatabilir. Dostoyevsky'nin, Balzac'ın yüzlerce sayfada yaptığını senaryo yazarı kısa çekimlere ve zamana sığdırmak zorundadır¹.

Üretim bakımından edebiyatçılar senaryo yazılarına göre daha esnek ve daha bağımsızdırlar. Bu da hikayelerin kalitesinin yükselmesinde etkili olabilmektedir. Senaryo yazarları daha çok şekil ve içerik gerektirdiği için, üretimin zorlamalarına maruz kalmaktadır. Bazı hallerde ihtiyaçlara göre yazdıkları için, oluşan eserde seviye ve doğallık açısından olumsuz etkiler bulunabilmektedir.

IV. SİNEMA ve EDEBİYATIN ORTAK NOKTALARI

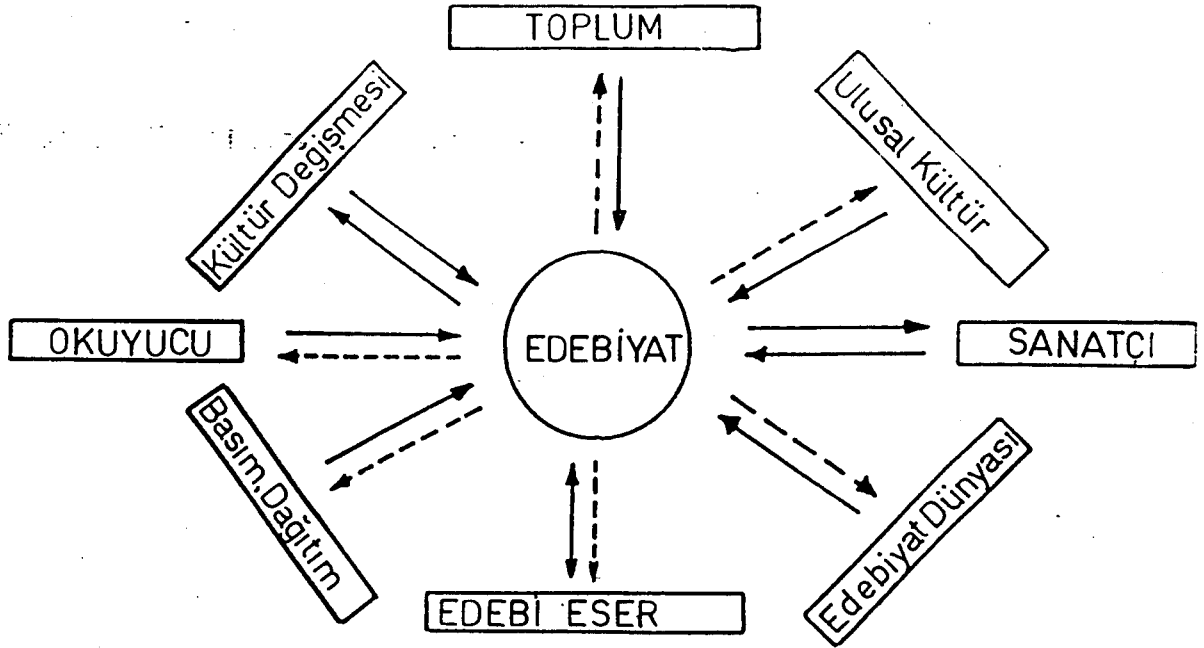
A. EDEBİYAT ve SİNEMANIN İLETİŞİM ALANLARI

Edebi eserin ve sanatçısının çeşitli öğelerle kurmuş olduğu bir iletişim ağı vardır. Bu ağı oluşturan kavramlar şunlardır: Edebiyat dünyası, sanatçı, toplum, ulusal kültür, kültür değişimleri, okuyucu, basım, dağıtım, pazarlama. Edebiyat dünyası ve sanatçısı başta olmak üzere edebi eserin basım, dağıtım ve pazarlanması sonucu okuyucu ve toplumla kurdukları bu iletişim ağı zaman ve kültür değişimleri unsurlarına paralel olarak çalışmaktadır. Şu şekilde şemalaştırılmıştır²:

¹ Erman Şener, *Sinemaya Giriş (Basılmamış Ders Notları)*, Eskişehir: İTİA Sinema ve Televizyon Yüksek Okulu, 1979, s.21.

² Sadık Kemal Tural, *Zamanın Elinden Tutmak*, 2.Bsk., İstanbul: Ötüken Yayınevi, 1982, s.35.

Şema 1
Edebiyat ve İletişim

Şema 1'de görülen kavramlardan edebi eser, sanatçı ve toplum ana kavramları, diğerleri de bunlara tesir eden belirleyici sosyo psikolojik unsurları oluşturmaktadır. Edebiyat dünyası, bir önceki kuşaktan alınmış maddi ve manevi kültür unsurları, bu unsurların karşı karşıya kaldığı kültür değişimleri, basım, dağıtım ve pazarlamaya ait unsurlar, sosyal ve edebi hayatı şekillendirmektedir.

Bu unsurlardan toplum, ulusal kültür, kültür değişimleri gibi konular, sosyoloji bilimin konularıdır. Okuyucu ve yayın, pazarlama, dağıtım ile ilgili teknik konularla edebiyat sosyolojisi ilgilenmektedir. Bunlardan edebi eser, yazar ve edebiyat dünyasını doğrudan araştırmaktadır¹.

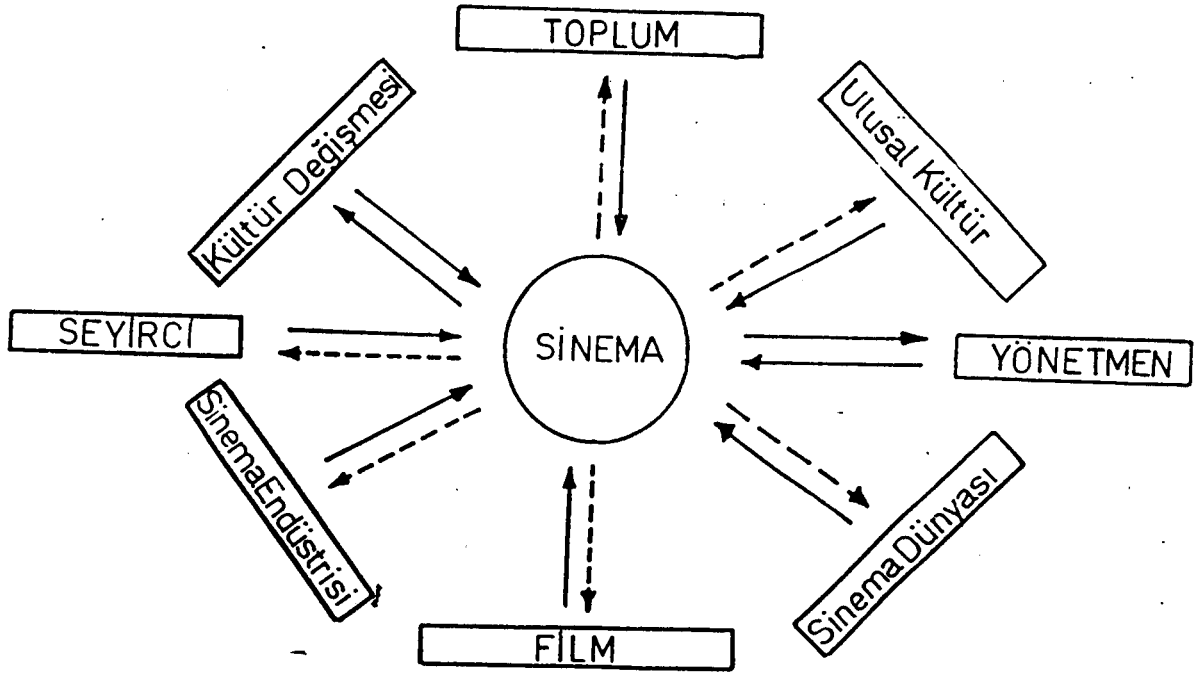
İşte edebiyat dünyasına benzer bir iletişimi de sine- ma gerçekleştirmiştir. Toplumla, seyirci ve diğer unsurlarla

¹Tural, Aynı Kitap, s.37.

iletişim kurmuştur. Sinemanın bu iletişim ağında yer alan bir unsuru da başka sanatlarla olan ilişkileridir.

Şema 1'deki "okuyucu" unsurunun adı "seyirci", "edebi eser" unsurunun adı "film", "basım, dağıtım, pazarlama" unsuruna "sinema endüstrisi", "Edebiyat Dünyası" yerine "Sinema Dünyası" terimleri kullanıldığında durumun benzer olduğu görülecektir.

Şema 2
Sinema ve İletişim

Sinema ve edebiyatın iletişim aracı olmaları açısından ortak noktaları vardır. Bilindiği gibi insanlar, toplumlar halinde yaşamaktadırlar ve sürekli bir etkileşim içindedirler. Çeşitli bağlarla birbirlerine bağlı bulunmaları da toplumu oluşturur. Bu etkileşim süreci aynı zamanda bir iletişim sürecidir. İletişim ile toplumun değişik düzeyleri arasında sürekli bir etkileşim vardır. Bu etkileşimde kitle iletişim araçlarının işlevleri bulunmaktadır.

Alphons Silberman'a göre sinema bir kitle iletişim aracıdır¹. Edebiyat ise insanların eski dönemlerden beri oluşturdukları kitle iletişim araçlarından biridir. Modern kitle iletişim araçlarının işlevlerini bu araçların doğuşuna kadar büyük ölçüde edebiyat üslenmekteydi. Edebiyat sözlü ve yazıya geçirilmiş olarak bugün de işlevini sürdürmektedir².

Sinema ve edebiyat, iletişim araçları olarak toplumda, haber ve bilgi sağlama, toplumsallaştırma, güdüleme, tartışma ortamı yaratma, eğitim, eğlendirme, bütünleştirme, kültürün gelişmesine katkı işlevlerini³ birbirinden bağımsız olarak görürler.

Edebiyat uyarlamaları yoluyla edebiyatın içerdiği konu ve kültürel değer, sinema ve televizyon aracılığı ile geniş bir seyirci kütlesine iletilme imkânına kavuşur⁴. Ünlü roman ve piyeslerin filme alınmasıyla, okur ya da tiyatro seyircileriyle kıyaslanamayacak oranda büyük seyirci kütlesine ulaşır.

Televizyonun sayesinde edebiyatın yeniden gündeme geldiğini idia eden Mahmut Tali Öngören uyarlama film ve dizilerle, edebi eserlere ve yazarlara dikkat çekildiğini

¹Alphons Silberman, "Kitle İletişim Araçları ve Kitle Sosyolojisi", *İletişim ve Toplum Sorunları*, Çev. Aysel Aziz, (y.y), UNESCO Türk Sosyal Bilimleri Derneği, 1983, ss.177-178.

²Ertuğrul Özkök, *Sanat, İletişim ve İktidar*, Ankara: Can, 1982, s.90.

³Kitle İletişim Araçlarının İşlevleri için Bakınız: Aysel Aziz, *Toplumsallaşma ve Kitleleşme İletişim*, Ankara: AÜBYO, 1982.

⁴Sener, *Sinemaya Giriş*, s.21.

belirtmektedir. Bu da kitap satışını arttırmaktadır¹.

Ayrıca yeni bazı edebi akımları hızla ve çok sayıda kişiye tanıtmaları bakımından bu uyarlamalar önemli bir işleve sahiptir. Yeni Dalga'nın ilk yıllarında bazı filmlerin "varoluşçuluk" akımını yayması buna örnektir.

Edebiyat uyarlamaları, 1930'lu yıllarda yaşayan sinemaseverlere edebiyatı sevdirmiştir. Öyleki sinemaseverler Monte Cristo, Sarı Esirler, İçimizdeki Şeytan, Budala, Gazap Üzümleri gibi filmleri izledikten sonra, bunlarla ilişkisi olan edebiyat ürünlerini tanımışlardır².

Edebiyat ve sinemanın çeşitli unsurlarla kurdukları iletişim ağlarının benzerliğinden dolayı sinema, edebiyatın zengin imkanlarından yararlanmıştır.

Edebi eserlerden uyarlama iki yolla olmaktadır: Eserden yararlanma, eserin ya da yazarın kamuoyundan yararlanma. Öncelikle edebi eserin biçim ve içeriğinden; edebi eserin teması, konusu, hikayeleri, karakterleri, atmosferinden ve üslubundan yararlanılmaktadır. Edebi eserler, eserde hikaye hazır olduğu için, ya da senaryonun çatısı oluşmuş olduğundan, projeleri hazırlama evresinde kolaylıklar sağlamaktadır³.

Eserin ya da yazarın kamuoyundan ve reklamından yararlanılması ticarî sinemanın özelliğidir. Bazı yazarlar özel

¹ Mahmut Tali Öngören, "TV Yazınımıza Haksızlık mı Ediyor?", Video-Sinema, S.9, (Mart 1985), s.76.

² Çetin A. Özkırım, "Merhaba 7. Sanat, Sinema Güzellemesi", Video-Sinema, S.5, (Aralık 1984), s.28.

³ Herbert Knopp, "Adapting Literature For Television", Ebu Review Law, C.36, S.5, (Eylül 1982), s.19.

bir üsluba (genre) sahiptir¹. Ayrıca çok satan veya yıllarca afişte kalan bir sahne oyunu uyarlandığında hem hazır bir reklâm, hem de okuduğu eseri film olarak seyretmeye hazır bir seyirci kitlesinden yararlanılmış olmaktadır².

B. SİNEMANIN "OKUYUCU" POTANSİYELİNİ DEĞERLENDİRMESİ

Edebi eserlerin okuyucuları ile sinema filmlerinin seyircileri ortak bazı özellikler göstermektedir. Uyarlamaların yapılmasında bu özelliklerin etkileri de vardır. Edebi okur ve sinema seyircisini ayrı ayrı ele alarak ortak yönlerini bulmak mümkündür.

Tural'a göre edebi nüfus, okuma yazma bilme, yaş durumu ve yerleşim merkezlerine göre farklılık göstermektedir. Bu gruplar, köy ve kasabalarda oturup okuma yazma bilmeyenler ile köy ilkokulundan mezun yaşlılar, kasaba ilk ve ortaokullarını bitirmiş, 22-25 yaşlarında olan okuyucular ve aynı okulları bitiren 25-40 yaşları arasında okuyucular, en az lise mezunu ve sosyal bilimlerle ilgili sahalarda çalışan okuyucular, tüketici durumundaki kitap alıcı tipi okuyucular ve edebiyatı iş olarak yapan okuyuculardan oluşmaktadır.³

Bu grupların okuduğu eserler tür ve kalite olarak farklılıklar gösterir. Birinci gruba giren okuyucu nesirnazım karışık, aşk ve kahramanlık konularını ele alan halk

¹Wellek ve Warren, *Edebiyat Biliminin Temelleri*, s.134.

²*Sinema Ansiklopedisi*, İstanbul: Arkın Yayınevi, 1975, ss.410-411.

³Sadık Kemal Tural, "Kültür veya Edebiyat Sosyolojisi" *Divan*, S.4, (Şubat 1973), s.4.

hikâyelerini, din uluları çevresinde gelişen cönk kitaplarını, Kırk Vezir gibi ahlakî, felsefî veya Kırk Haramiler gibi basit bir entrikanın hakim olduğu eserleri okutup dinlemektedir¹.

İkinci gruptaki okuyucular hayal unsuru hakim olan aşk ve macera romanlarını; üçüncü tipdeki okuyucular aşk ve polisiye romanlarını, tarihi romanları az da olsa çevirileri okuyan okuyuculardır. Dördüncü tipte olanlar edebi hayatta önde gelen bir iki ismi ve eserlere verilen ödüllerin etkisiyle yerli ve çeviri eserleri okumaktadırlar. Son grup ise edebi değeri yüksek olan eserleri ve bunların yazarlarını okumaktadırlar².

Milli Kütüphane kataloglarından yapılan bir araştırmaya göre Türkiye'de en çok basılan (dolayısıyla okunan) eser Sinekli Bakkal (Halide Edip Adıvar)'dır ve otuzüç baskı yapmıştır. Ömer Seyfettin Külliyyatı yirmi altı baskı, Çalıkuşu (Reşat Nuri Güntekin) ise on dokuz baskı yapmıştır. Bu yazar ve eserlerden sonra, en çok okunan yazarlar, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Esat Mahmut Karakurt, Peyami Safa, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Kerime Nadir, Muazzez Tahsin Berkant'tır³.

Sinema seyircisi hakkında konuşan senaryo yazarı Haşmet Zeybek, Türk sinemasında birtakım kalıpların oluşmasını şu şekilde açıklamıştır:

¹Şükrü Elçin, Halk Edebiyatına Giriş, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986, ss.444-446.

²Tural, "Kültür veya Edebiyat Sosyolojisi", s.4.

³Bu bilgiler Milli Kütüphane Derleme Şubesi Müdürlüğünden alınmıştır.

Biz köklü bir sözler geleneği olan bir toplumuz. Halkın ortak anonim değerleri vardır. Mesela aynı döğüş sahnelerinin karşılığı bir önceki toplumda diyelim Köroğlu'ydu, aşk sahnesinin karşılığı Karacaoğlan'dı, Kerem ile Aslı'ydı. Aşık Garip'ti, Sürmeli Beydi bir başka anlamda Pir Sultan Abdal'dı. Mesela anlatan metin yazarı diyelim-metni istediği gibi süsler, sadece şiirlerine dokunmazdı. Yani Ahmet Mithat Efendi bir yanıyla meddah, bir yanıyla vakamüris, bir yanıyla romancıdır. Olduğu gibi anlatır. Sinemadaysa, uzun bir dönem aktarma yapıldığı için bu kaynaşma biraz zor olduğunu sanıyorum. Ama sinemada benzer bir görsel gelenek var: Bu formlar sürekli içi yenilerek tekrarlanıyorl.

Türk seyircisinin benzer öyküleri bıkmadan gidip görme tavrı, edebiyat alanında da görülmektedir: Halk masalları ve öyküleri, halk arasında tekrar tekrar anlatılmakta ve dinlenilmektedir:

Türk sineması epik özellikler taşır, tiplere hatta protiplere dayanır. Anlatımcıdır. Kişilerin toplumsal ve tarihsel kimlikleri çok belirgindir. Bunlar kalıp kişilerdir, film içinde değişme ve gelişme göstermezler, hatta filmlerden filmlere de pek değişmezler...²

Sinema seyircisi ile edebi okurun bu özelliklerinden dolayı en çok okunan yazarların kitaplarından uyarlama yapılmasında kesin olmasa bile seyirci açısından önemli bir başarı elde edilebilmektedir³. Türk sinemasındaki Türk edebiyatı

¹ Vecdi Sayar, "Haşmet Zeybek'le Yeşilçam'ın Çarşı Düzeni Üstüne", *Video Sinema*, S.9 (Mart 1985), s.86.

² Engin Ayça, "Türk Sineması'nın Kimliği" *Video Sinema*, S.9 (Mart 1985), ss.83.

³ Knopp, "Adapting Literature For Television", s.18.

uyarlamalarının gerçekleşmesinde ve bir gelenek yaratmasında, belirli alışkanlıkları olan edebi okurların alışkanlıklarını değeriendirme çabası da etkili olmaktadır.

II. BÖLÜM

EDEBİ ESERLER VE SİNEMADA YARARLANMA

I. SİNEMA ve EDEBİYAT İLİŞKİLERİ

A. İLİŞKİLERİN BİÇİM ve ÖZE ETKİLERİ

Edebiyat uyarlamalarında uyarlamayı gerçekleştirenlerle, edebi eser veya yazarı arasında film yapımından önce bir iletişim kurulmaktadır. Eser sinemacıların dikkatini çekmeyi başarmış, yönetmen, yapımcı ve senaryo yazarı eserde bir takım özellikler keşfetmişlerdir. Böylece eseri film haline getirmeyi istemişlerdir.

Edebi eserin sinema diline çevrilmesinde birtakım problemler ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni sinemacıların edebiyat eserlerine başka bir sanat dalı mensubu olarak bakmalarıdır. Edebi eserde eserin sahibinin dünya görüşü, yaşadığı olaylar, sahip olduğu birikim nasıl yer alıyorsa filmde de senaryo yazarı veya yönetmenin dünya görüşleri, sinema dilini kullanmadaki yöntemleri, edebiyata bakış açıları meydana getirilen filme yansımaktadır.

Bir filmin sorumlusu genellikle yönetmendir;

... çünkü yazılan her senaryo sayfasından, oyuncuların, seçilen çekim yerlerinden, sanat yönetmenin tasarılarından ve hatta parlak diyaloglardan sadece yönetmen sorumludur. Yönetmen, bütün bu yaratıcı süreç içinde son söz hakkına sahip yegâne kişidir¹.

¹ Tarkovsky, Mühürlenmiş Zaman, s.20.

Yönetmen uyarlamasını yapacağı eserin senaryosunu doğrudan kendisi yazabileceği gibi bir senaryo yazarıyla da çalışabilir. Hatta yönetmen, senaryo yazarının yanında eserin sahibi ile de birlikte senaryoyu oluşturabilir¹. Yapımcı; filme ticari kaygılarla bakmıyor olabilir. Bu tür ikili, üçlü, dörtlü ilişkiler de meydana getirilecek filmin biçimini ve içeriğini etkilemektedir.

Eser sahibinin edebi anlayışı, eserine sahip çıkma, eserinin hiçbir bölümünün değiştirilmemesinde ısrar etmesi ve yönetmen veya senaryo yazarının sinema dili konusundaki ısrarları da tartışmalar doğurmaktadır. Ancak bazı edebiyatçıların, sinemadan uzak oldukları bir gerçektir. Bunların bir kısmı durumu olgunlukla kabullenmekte, bir kısmı ise film üzerinde sorumlu olduğunu ileri sürerek yapım aşamasına varıncaya kadar kendi ilkeleri doğrultusunda uyarlamanın gerçekleştirilmesini istemektedir².

Bu soruna çözümler aranmıştır.

Sinemada roman ve tiyatro oyunu uyarlanırken, uygulamada değişik de olsa şöyle bir yol tutulmaktadır. Yazar özeti verir, beğenilirse yönetmenle birlikte bunu genişletir, çevrime katılır; kurguda bulunur. Kısacası kendi dünyasının yaratılmasına adım adım katılabilir³.

Edebî eser sinema diliyle yeniden oluşturulacaktır. Bu aşamada kimi yönetmenler edebî eserden yalnızca öz olarak

¹ Zillioğlu, "Çağdaş Bir Sinema Kuramcısı: Jean Mitry", s.167.

² Tarkovsy, Mühürlenmiş Zaman, s.21.

³ Sinema Ansiklopedisi, ss.410-411.

yararlanmakta, kimi yönetmen ise konu, karakter, zaman ve yer değişiklikleriyle yararlanmaktadır.

Edebî eserde bazen fazla değişiklik yapılmamaktadır. Bazen de film, edebî eserden çok uzaklaşmaktadır. Filmin nitelik ve niteliğindeki bu değişmelerde yazar, senaryo yazarı, yapımcı ve yönetmen değişebilir ağırlıkta rol oynamaktadır.

Çağdaş İtalyan yönetmen Fellini Fransız yönetmen Rosellini ve İsveçli yönetmen Bergman edebî eserlerden yalnızca öz olarak yararlanmışlardır. Birçok sinema yapımında ise edebî esere, gerek olaylar dizisi, gerekse öz olarak uyulmaya çalışılmıştır. Sovyet yönetmenler edebî esere daha çok saygı göstermişlerdir.

Sergey Bondarçuk'un Şolohov'dan uyarladığı 'Bir İnsanın Alinyazısı' ve Tolstoy'dan uyarladığı 'Savaş ve Barış', Donskoy'un 'Gorki Üçlemesi', Heifitz'in 'Küçük Köpekli Kadın' ve 'S Kentinde'... Bütün bu uyarlamalarda bazen filmin olağanüstü uzunluğunu da göze alarak, yönetmenler, dikkatli, titiz bir edebiyat sinema araştırması yapmışlar, hem kaynak eserdeki olay dokusunu ve mesajı, hem de özü bozmadan vermeyi birinci amaç edinmişlerdir. Bu özelliğe bağlı olarak filmlerde gerçek dekor ve kişilerin de, ticari kaygılar yüzünden bozulmadığını görüyoruz¹.

Uyarlamalarda hem kitaba, hem de yapılacak filme karşı sorumluluk olacağı ileri sürülmektedir². Esere bağlı kalınırsa filmin sinematik yönü ihmal edilmiş olur. Kitaptan çok uzaklaşırsa da-bazılarına göre-saygısızlık edilmiş

¹"Edebiyat Uyarlamalarıyla Seçkinleşen Sovyet Sineması Tanıtılıyor" *Milliyet Sanat*, S.161 (Aralık 1975), s.15.

²Mahmut Tali Öngören, *Sinema Diye Diye*, Ankara, Kalem (t.y.), ss.121-122.

olur. Her iki anlayışta da çevrilen başarılı sinema eserleri bulunmaktadır.

Balazs, edebî eserlerin tanınmış ve sevilen eserler olmalarının sinemaya uyarlanmalarında önemli bir etken olduğunu söyler. Uyarlamanın eserin sanat değerini düşürmeyeceğini de belirterek, uyarlanan eserlerin bir kısmının aslında daha başka eserlerden yararlanılarak yapıldıklarına dikkat çeker¹.

Edebiyatçı-sinemacı ilişkileri genellikle tek taraflı olmakta, eser tamamen yada kısmen yazarının insiyatifinden çıkarak sinemacıların kontrolüne geçmektedir. Yazarın ve sinemacının farklı konumlarından dolayı birtakım çatışmalar doğabilir. Bu yüzden eser ile uyarlaması arasında eserin hem edebi değerini kaybetmemesi, hem de sinematik değeri olması için çok hassas bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bunun için sinemacı edebi eseri çok iyi özümleyebilmeli ve sinema dilinde yeniden kurmalıdır.

Günümüzde gelişen sinema-edebiyat ilişkileri yazar ile yönetmeni daha çok yakınlaştırmakta, bazı edebî eserlerin sinema diline yatkın biçimde verilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu sinema için çok avantajlı gibi gözükmektedir. Ancak yönetmenin bağımsız çalışabilmesi gerektiğini ileri süren görüşlerce bu durum eleştirilmektedir:

... bağımsızlık yazarı ölmüş bir eserde daha kolay sağlanır. Yaşayan bir yazarla sık sık tartışmalar olur. Değişleri sinema tarafından etkilenmiş yazarlarda bile bu böyledir. Sinema için yazılmış gibi görünen

¹ Balazs, *Theory of Film*, ss.258-259.

romanların onda dokuzu en güç adapte edilenlerdir.¹

Günümüzde özellikle sinema için yazılan romanlar Amerika'da çok yaygınlaşmaya başlamıştır. Modern baskı metodları bir romanı aşırı derecede halka dağıtmış, bunun sonucunda yapımcılar bu eserlere ilgi göstermişlerdir².

Yazar ile yönetmen arasındaki ilişkide yönetmenin her zaman sağlam bir desteğe ihtiyacı vardır. Bu da senaryo yazarıdır. Yönetmenin elindeki senaryoya göre filmi çevirdiği durumlarda sorumluluk senaryo yazarının olmaktadır. Bu durum Amerika'da görülmektedir. Ancak denilebilir ki yazar, senarist ve yönetmen arasındaki ilişkiler gerçek bir koordinasyon boyutunu kazandığında edebiyat uyarlamaları sağlıklı bir temele oturabilir³.

Yazarın sinemayı daha yakından tanınması olumlu bir sonuç için önemlidir. Bunun gibi "senaryo yazarının da yönetmenin anlatmak istediğini, düşündüğü şeyleri, eser sahibinin anlattığı duygu ve düşünce atmosferini iyi algılayabilmesi⁴" gerekmektedir.

Edebiyat uyarlamalarında önemli olan her iki sanatın da özgün estetik biçimlerinin korunmasıdır. Bu, sanat türleri arasındaki ilişkilerin hepsinin de olumlu sonuç verdiği anlamına gelmemelidir. Senaryo yazarı Vedat Türkâli bu konuda

¹Korkut Toğrol, "Fransız Sinemasında Konu Bunalımı.", *Sinema* 59, S.3, (Mayıs 1958), ss.10-11.

²Karel Reisz, "Maddeden Gölgeye", Çev. Yekta Ataman. *Sinema* 59, (Nisan 1959), s.2.

³Sayar, "Sinemamız Edebiyatımıza Bakıyor", s.70.

⁴M. Ethem Alkan, "Sinemadan Uyarlama Sorunu", *Yedinci Sanat*, S.3, (Mayıs 1973), ss.8-9.

şunları söylemektedir:

...Edebiyat sinema ilişkilerinde ortak sağlıklı kararlara ancak sinema zevk ve bilgileri denk olanlar varır. Sinemayı hiç bilmeyen kişilerin başarılı bir edebiyatçı da olsalar, hele direktmelere de kalkarlarsa sinema çalışması yapan yönetmene veya senaryocuya sadece ayak bağı olurlar.... Bir de o edebiyat eserine şartlanmış geniş okuyucu yığınlarının da beğenileri vardır. Bu beğenilerin de hesaba katılması gerekmektedir¹.

Uyarlamalarda yalnızca yazar yönetmen uyumu yeterli bulunmamaktadır. Ortaklığın amacı belirlendikten sonra söz konusu kişiler, görüşlerinin ayrıntılarını tartışabilmelidir. Uygulama aşamasında ise sanatsal gerçekliğe yaklaşımda, yazar ve yönetmen kendilerine düşen sorumluluğu taşıyabilmelidir. "Üstelik filmin yapımındaki tüm çalışanlar; teknik ekipteki en uç elemanından yönetmenine kadar 'senkronize' olgusunu başarabildikleri ölçüde film istenen sonuca yaklaşılabılır"².

Türk sinemasındaki edebiyat uyarlamaları konusunda yönetmen Halit Refiğ Özetle şu görüşleri ileri sürmüştür³: Sinema, sanat olmanın ötesinde ticari ve endüstriyel bir olaydır. Bu çerçevede sanat eseri ortaya konmakta, yaratıcılık sergilenmektedir. Sanat eserinin çıkış noktası yaratıcılık, sanat kaygısıdır. Oysa ticarete pazarlama çıkış noktasıdır. Bundan dolayı sinemada çıkış noktası, kaynak, konu ve

¹ Vedat Türkali, *Üç Film Birden*, İstanbul: Cem Yayınevi, 1978, s.8.

² Füzûzan, "Uyarlamalarda En Önemli Olgu Senkronize Olabilmek-tir ", *Gösteri*, S.15, (Haziran 1979), s.74.

³ Halit Refiğ ile yapılan görüşmeden.

oyuncu olmaktadır. Bunlar daha önce denenmiş, ilgi görmüş (tiyatro, roman, hikaye..gibi) kaynaklar ve film olarak ilgi toplamış konulardır.

Refiğ'e göre edebiyat uyarlamalarına üç türlü yaklaşım vardır. Bunlar;

1. Yapımcı Yaklaşımı: İlginin varolduğu eser veya konuyu beğenilecek şekilde verelim düşüncesi, ticari sinemanın temel siyaseti olduğundan edebiyat eserine başvurulur.

2. Sanatçı Yaklaşımı: Rejisör, edebiyatçıyı, romanı, hikâyeyi sevebilir. Kendi sanat anlayışına uygun görebilir. Sinema sanatına yatkın gördüğü eserleri kendisi ifade etmek isteyebilir.

3. Oyuncu Yaklaşımı: Türk sinemasındaki starlara göre, örneğin Türkan Şoray'a göre konu bulmak için edebiyat eseri aranmıştır.

Görüldüğü gibi uyarlama yöntemleri filmin sorumlularının anlayışları ve birbirleriyle ilişkilerinin bir sonucu olarak doğmaktadır.

B. SENARYO

Bir filmin yapım aşamaları üç başlıkta toplanmaktadır. Bunlar, senaryonun yazılması, filme çekilmesi ve laboratuvar işlemleridir. Senaryo, bir filmin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Senaryo, "bir filmin çevrilmesine temel olacak metindir"¹. Genel olarak iki anlamda kullanılmaktadır.

¹Özön, Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü, s.220.

Dar anlamda senaryo "çevrim senaryosu"nun kısaltılmışıdır; dolayısıyla çevrim senaryosu anlamında kullanılır. Geniş anlamda ise, temanın sinemanın özelliklerine göre işlendiği metindir¹. Bu metin birkaç sayfalık özetten, bir film öyküsüne, yüzlerce sayfalık ayrıntılı bir çevrim senaryosuna kadar değişir; bundan dolayı da birkaç evrede oluşan değişik metinlerin genel adı olarak da kullanılmaktadır².

Senaryo kavramı geniş anlamda temanın sinema sanatının özelliklerine göre işlenmesidir. Her senaryo bir temaya dayanır ve tema senaryonun ilk adımıdır. Temanın işlenişinde iki ana yöntem uygulanır:

1. Doğrudan doğruya sinema için bir metin hazırlama,
2. Önceden başka bir amaçla hazırlanmış metni senaryo biçiminde sokma.

Bu yöntemlerden birincisine özgün senaryo, ikincisine uyarlama denilmektedir. Özgün senaryoda doğrudan doğruya bir sinema metni hazırlamak amacıyla yola çıkılmaktadır. Senaryo yazarı seçilen temayı, bu tema çevresinde geliştireceği konuyu sinema terimleri içinde düşünür ve sinemanın imkânlarına, özelliklerine göre düzenler. Bu çalışmada herşey görüntü olarak tasarlanır ve bu görüntüler yazıya dökülerek özgün senaryo meydana getirilir³.

¹Özün, 100 Soruda Sinema Sanatı, s.100.

²Özön, Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü, s.59.

³Özön, 100 Soruda Sinema Sanatı, s.101.

Uyarlamalarda ise başka bir amaçla hazırlanmış metinler, örneğin; roman, öykü, oyun, şiir, bale, opera ele alınıp senaryo biçimine sokulmaktadır. Dolayısıyla başka bir sanatın ürünleri malzeme olarak alınmakta ve görüntü diline çevrilmektedir.

Senaryo yazımında yalnızca görsel öğeler yazıya çevrilmez. Aynı zamanda diyaloglar, sesler, müzik, diğer efektler de yazıya dökülür. Sinema dışında bir amaçla hazırlanmış metinlerin en önemlilerinden olan edebi eserler sinemaya hem tema, hem temanın işlenmiş hali olan konu olarak, hem de senaryoların her aşamasında kaynaklık etmektedirler. Özellikle edebi eserlerin özgün diyalogları senaryo yazarları için çok yardımcı olmaktadır.

Edebi eserler sinemaya uyarlanırken senaryo yazarının önemli bir işlevi vardır. Yönetmen Süreyya Duru bu durumu şöyle özetlemektedir:

... film büyük bir köprü ise yazar ve eseri o köprünün üzerine oturduğu ayaklarıdır. Senaryo yazarı o ayaklar arasındaki bağlantıyı kurar, yönetmen de o köprünün inşacı-sıdır¹.

Senaryo yazarları sinemanın imkânları ve gelenekleri hakkında bilgi sahibidirler. Örneğin, gerginliğin yaratılması, ek bir hikâyenin kurulması, karakterler, davranış örneklemesi; çelişkilerin, olayların ve duyguların sinema diline çevrilmesi konusunda uzmandırlar. Ancak, başarı için uzmanlığın yanında hayâl gücünün de gerektiği söylenmektedir.

¹ Süreyya Duru, "Bir Yönetmenin İyi Bir Senaryocuya Her Zaman İhtiyacı Vardır", *Gösteri*, S.15 (Haziran 1982), s.77.

² Knoop, "Adapting Literature for Television", s.17.

Uzmanlığa, yerleştirmenin ve değiştirmenin, hikâye ve karakter keşfetmekten önemli olduğu, roman uyarlamalarında daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. O zaman yazarın hayal gücü ve içgüdüğü pek işe yaramamakta ve uzmanlık gerekli olmaktadır¹.

Uyarlamalarda çıkan bir başka sorun da edebi eserin kalitesi yükseldikçe uyarlamanın o denli zorlaşmasıdır. Bu zorluk yönetmenin aynı zamanda bir yazar, yazarın aynı zamanda yönetmen olması ile bir dereceye kadar ortadan kalkmaktadır. Yönetmen Erden Kıral'ın dediği gibi "senaryo yazarı edebiyat uyarlamalarının dışında, özgün film öyküleri ve romanlar yazan bir romancı (senarist) olmaya özenmelidir"². Bu konuda Sovyet Yönetmen Tarkovsky daha da ileri gitmektedir:

.... Aslında, edebi yeteneğe sahip bir insanın, maddi gerekçeler hariç, hangi akla hizmetle senaryo yazarı olmaya kalktığını hiçbir zaman anlayamadım. Bir yazar yazmalı. Filmsel görüntülerle düşünmesini beceren birisi ile yönetmenler ordusuna katılmalı³.

Senaryo herşeyden önce bir "yazı" işidir. Senaryo yazımı, sinema bilgisi kadar yazma yeteneği ve sanat anlayışı da gerektirmektedir. Senaryo yazarının sinemanın bütün imkânlarını bilmesi gereklidir. Film ritmi, dramatik yapı,

¹Knopp, Aynı Makale, ss.17-18.

²Erden Kıral, "Edebiyat Uyarlamaları Üzerine Düşünceler", Gösteri, S.19, (Haziran 1979), s.84.

³Tarkovsky, Mühürlenmiş Zaman, s.133.

plastik anlatım, gerilim gibi konularda bilgi sahibi olmalıdır. Senaryo yazarının güçlü bir hayal dünyasının bulunması, aynı zamanda edebiyat, tarih, sosyoloji ve psikoloji vb. bilimlerden yararlanması gerekmektedir¹.

Amerika'da ve bir kısım Avrupa ülkelerinde senaryo yazımı bir ekip işi olarak kabul edilmekte, çoğunlukla film yönetmeninin de içinde bulunduğu üç ya da beş kişilik bir ekip senaryoyu yazmaktadır².

Türk sinemasında senaryo yazımını ise, sınırlı bir senaryo yazarı gerçekleştirmektedir. Yaklaşık olarak her yıl çevrilen 200'e yakın filmin senaryosunu 5-6 senaryocu yazmaktadır. Geri kalanları da ya yönetmenler kendileri yazmakta ya da mevcut eski senaryolardan yararlanılmaktadır³.

Gelişen Türk sinemasında uyarlama filmlerin senaryolarını yalnızca senaryo yazarları yazmamaktadır. Tariğ Buğra gibi yazarlar kendi eserlerinin sinemaya ya da televizyona aktarılması sırasında senaryo çalışmasına katılmakta, Atilla İlhan gibi bazı yazarlar ise özgün senaryolar yazmaktadırlar⁴.

¹Mahmut Tali Öngören, Senaryo ve Yapım, Ankara: AITIA, 1982 s.19.

²Öngören, "TV Yazımıza Haksızlık mı Ediyor", s.64.

³Erman Şener, "Yeşilçam ve Türk Sineması", İstanbul: Kamera Yayınları, 1971, s.111.

⁴Sayar, "Sinemamız Edebiyatımıza Bakıyor", s.70.

C. UYARLAMA

Uyarlama ansiklopedi ve sözlüklerde değişik anlamlarda kullanılmaktadır. Asıl anlamı "bir şeyin başka bir şeye uydurulması, bir varlığın başka bir varlık ile veya içinde yaşadığı çevre ile bağdaştırılması"dır¹.

Kelimenin kullanıldığı alanlar biyoloji, edebi ve temsili sanatlar, fotoğraf, müzik, optik olarak gösterilmektedir.

Edebi ve temsili sanatlarda uyarlama, başka türden bir edebiyat eserinin sahneye veya perdeye aktarılmasıdır. Tiyatroda kullanılışı şöyledir:

1. Bir ülkenin tiyatrosundan bir oyunun başka bir ülkenin tiyatrosuna aktarmak; ikinci ülkenin diline çevrilmekle kalmayıp o ülke seyircilerince anlaşılabilmesi, benimsenebilmesi için gerekli her şeyi ile aktarmaktır.

2. Bir romanın veya hikâyenin oyuna çevrilmesi, oyunlaştırılması².

Birincide yabancı bir eseri, yer adlarından kişi adlarına varıncaya değin değiştirerek kendi toplum yaşayışına uydurma işi sözkonusudur. Genel olarak tiyatrodaki kullanılan bu yola başvurulduğunda, eserin toplumca benimsenmesi için olay o topluma uygulanır. Halkın dilindeki deyimleri kullanır. Gelenek ve göreneklerine aykırı olan durumları

¹ *Meydan Larousse, İstanbul, Meydan Yayınevi, 1973, c.1. s.79.*

² *Metin And, "Romandan Tiyatroya", Türk Dili Roman Özel Sayısı, s.154. (Temmuz 1964), ss. 794-795.*

değiştirir. Türk edebiyatında, özellikle Tanzimat döneminde bu yola sıkca başvurulmuştur¹.

İkinci şekilde roman ve hikâyeler tiyatro eseri olarak uyarlanmaktadır. Bunlara Aleksnadre Dumas'ın Kamelyalı Kadın'ının önce roman olarak yazılıp daha sonra tiyatroya kendisi tarafından uyarlanması örnek olarak gösterilebilir. Gustave Flaubert'in romanı Madame Bovary'yi Gaston Baty piyes şeklinde uyarlamıştır². Türk edebiyatında ise kendi romanından Reşat Nuri Güntekin'in piyes olarak yeniden yazdığı Yaprak Dökümü örnek olarak gösterilebilir³.

Edebiyatta üçüncü bir kullanımı vardır: Yabancı bir eserin aslına tam manasıyla bağlı kalınmadan aktarılması⁴.

Edebiyatta tercüme edilen bir metnin orijinal bir müzik ile bağdaştırılması ve eski bir eserde dilin yenileştirilmiş anlamında da kullanılmaktadır⁵.

Buraya kadar uyarlamaların başka sahalardaki kullanımları anlatılmıştır. Tanımlarda; bir durumdan başka bir duruma geçerken yeni bir duruma uyum sağlama özü üzerinde durulmaktadır.

¹ Atilla Özkırımlı, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Cem Yayınevi, 1978, c.1, s.122.

² Meydan Larousse, c.1, s.79.

³ Reşat Nuri Güntekin'in romandan piyes uyarlamaları konusundaki görüşleri için bakınız: R. Nuri Güntekin'in Tiyatro ile İlgili Makaleleri, Haz. Kemal Yavuz, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1976, ss.131-133.

⁴ The Oxford English Dictionary, Ed. James A.H. Murray, London: Oxford, 1933, c.1., s.101.

⁵ Meydan Larousse, c.1, s.79.

Sinemada uyarlama ise iki anlamda kullanılmaktadır:

1. Sinema için hazırlanmamış bir metni sinemaya uygun bir biçime sokma.
2. Sinema için hazırlanmış bir özeti senaryonun daha sonraki aşamalarına doğru geliştirme¹.

Sinema için hazırlanmamış metinler, roman, hikâye, şiir, tiyatro, halk edebiyatı, bale, opera, resimli roman ve çizgi roman gibi eserlerdir. Sinemanın yerli veya yabancı edebi eserleri malzeme ve kaynak olarak alması uyarlama kavramının alanını oluşturmaktadır. Bunun dışında filmlerin yeniden çevrimleri ve günlük olaylara, gazete haberlerine dayanan bazı filmlerin de uyarlama olarak kabul edildiği görülmektedir.

Uyarlama kelimesinin sinema dışında kullanıldığı anlamlarının ışığında sinemadaki kullanımını sistematik bir biçimde inceleme gereği vardır. Çünkü, uyarlama kavramı sinemada geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Özellikle Türk sineması bu kavramı kullanırken çok çeşitli anlamlar yüklemiştir.

Siegfried Kracauer, kuramında filmleri ikiye ayırmaktadır:

1. Öyküsüz film,
2. Öykülü film.

Öykülü filmleri ise kendi arasında:

1. Tiyatrosal (Teatrical),

¹Özön, Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü, s.311.

2. Uyarlama ,

3. Özgün film (Found Story ya da Episode).

Kracauer romanlardan yapılan uyarlamaları da ikiye ayırmaktadır¹:

1. Sinematik uyarlamalar (Cinematic Adaptations),

2. Sinematik olmayan uyarlamalar (Uncinematic Adaptations).

Bu sınıflamada Kracauer eserlerin sinema diline yatkın olup olmadıklarını dikkate almıştır. Eğer eserin dili sinemaya uygun değilse, edebi eserin sinema diline dönüştürülmesinde, eserde birtakım değişiklikler olması gerekecektir. Kracauer'in kuramındaki "cinematic" uyarlamalar tanımı daha çok işlevseldir. Edebi eser fiziki tanımlı ve görsel ise uyarlamada kolaylık sağlar. Öbür yandan görsel öğeleri az, psikolojik derinliği verilemeyecek eserlerin sinemaya aktarılmasını doğru bulmaz².

Béla Balazs da uyarlamaların kabul edilen bir uygulama olduğunu kuramında belirtmektedir. Bunun, bazı hikâyelerin sinematik bulunması ve orijinal film hikâyelerinin azlığı ile senaryo yazarlığının gelişmemiş olmasından kaynaklandığını vurgulamaktadır.

Balazs'ın dikkat çektiği nokta uyarlamalara film sanayisinin arz ve talep kanunlarına göre yön verilmesidir. Burada sanatın kanunları ile arz ve talep kanunlarının çatış-

¹ Kracauer, *Theory of Film, The Redemption of Physical*, ss.239-244.

² Kracauer, *Aynı Kitap*, s.243.

tığını belirtir. Bu konuda ileri sürülen ve sanatsal yönü olmayan eserlerin uyarlanmasına karşı çıkan görüşü hatalı bulur. Çünkü ona göre edebiyat tarihi değer bazı çalışmaların uyarlamaları olan şaheserlerle doludur¹.

Balazs, Shakespeare'in oyunlarının birçoğunun hikâyelerini İtalyan Halk Hikâyelerinden, klâsik Yunun dramlarının entrikalarından ve daha eski epiklerden aldığını belirtmektedir. Bundan dolayı Balazs uyarlamalara karşı çıkan görüşlere karşı çıkmaktadır. Balazs'ın uyarlamalar konusundaki görüşlerinin özünü şöyle özetlemektedir: Sanatın biçimi işlenişi belirler². Bu görüşlerden çıkan sonuç, uyarlamalarda asıl eserden bazı farklılıklar olmasının kaçınılmazlığıdır.

Uyarlamalar yapım süreci içinde çeşitli aşamalardan geçmektedirler. Bazı ülkelerde bir yapımcı, örneğin; bir romanın telif hakkını satın almaktadır. Bundan sonra oyuncular seçilmektedir. Gerekli sermayenin hazırlanmasından sonra konu bir senaryo yazarı tarafından sinema diline uyarlanır. Filmin iskeleti kurulur, senaryo yazarı veya diyalog yazarı konuşmaları hazırlar. Bundan sonra yapımcı, yönetmen diğer teknisyenleri bulur. Eğer şartları iyi ise yönetmen, senaryo yazarı ile, ya da tek başına senaryo üzerinde çalışır. Gerekli gördüğü yerlerde düzeltmeler yapar. Planını hazırlar. Bundan sonra dekoratör dekorları hazırlar. Daha sonra teknik düzenlemelerle ilgili toplantılar yapılır ve kadro

¹ Balazs, *Theory of the Film* s. 258

² Balazs, *Aynı Kitap*, s.260.

tamamlanarak filmin yapımına geçilir.

yönetmen bu süreç içinde sınırlı bir ölçüde kişisel yaratma alanına sahiptir. Oysa Amerikan sinemasında durum farklıdır. Örgütlenmiş iyi bir endüstri kuran Amerika'da yönetmen, senaryoyu eline aldığı anda bütün ayrıntıların hazır olduğunu görmektedir. Bu durum yönetmenin edebi eserden yapılan uyarlamadaki sorumluluğunu azalttığı gibi edebi eser üzerinde yorum yapma imkânını kısıtlamaktadır¹.

Uyarlamalar yalnızca yönetmen açısından değil senaryo yazarı içinde büyük güçlükler taşımaktadır. Roman, hikâye ya da oyun olarak okunup izlendiğinde yadırganmayacak bazı bölümlerin uyarlama sırasında değiştirilmesi gerekebilir².

Uyarlamanın güçlüklerinden biri de eserin başka bir sanat dalının kurallarına göre hazırlanmış olmasıdır. Kullanıldığı malzeme de o sanatın malzemesidir. Oysa uyarlama ile aynı eser yeniden ele alınacak ve sinema diline çevrilecektir. Sözcüklerin yerine görüntülerle, etkilemlerle, plastik sanatların malzemelerini kullanarak, kurgu ile eser yeniden yazılırcasına ele alınacaktır.

Sinema kuramcıları, uyarlama sorununa daha çok içerik açısından bakmışlardır. Türkiye'de de uyarlamalar üzerinde incelemeler yapılmıştır. Ancak konuya kavram açısından yakla-

¹ Zillioğlu, "Çağdaş Bir Sinema Kuramcısı: Jean Mitry", s.167.

² Şener, Sinemaya Giriş, s.32.

şılmamıştır¹. Uyarlama kökeni ve kullanılış alanı olarak üzerinde bir birlik sağlanamamış bir kavramdır. Türk Sineması ile ilgili inceleme yazılarında bu kavram, hem yerli ve yabancı filmlerden, hem de edebi eserlerden yapılan uyarlamalar için kullanılmıştır². Buna göre uyarlamalar dörde ayrılmaktadır:

1. Yerli Uyarlamalar,
2. Yabancı Uyarlamalar,
3. Film Uyarlamaları,
4. Edebiyat Uyarlamaları.

Bunlardan yerli uyarlamalar kelimenin sözcük tanımına uygun olarak "yurt içinde yapılan ya da yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan"³ uyarlamalardır. Yerli uyarlamalar yerli edebi ürünlerden yararlanılarak yapılan filmler olabileceği gibi, yine yerli filmlerden yapılacak uyarlamalar da olabilmektedir. Bu türde, uyarlanan filmde kullanılan uyarlama yöntemi ne olursa olsun "yerli"lik unsuru taşıyorsa yerli uyarlamalar olarak kabul edilmektedir. Bunlara örnek, Halide Edip Adıvar'ın Ateşten Gömlek (Muhsin Ertuğrul, 1932:9) romanından yapılan uyarlamadır.

¹Ufuk, "Sinemamız ve Edebiyatımız" s.14.

Nezih Coş, "Türk Sinemasında Edebiyat Uyarlamaları", Yedinci Sanat S.3, (Mayıs 1973), s.27.

²Giovanni Scognamillo, "Türk Sinemasında Yabancı Uyarlamalar", Yedinci Sanat, S.9, (Kasım 1973), s.64.

³Türkçe Sözlük, 7. Bsk., Ankara: Türk Dil Kurumu, 1983, s.1307.

Yabancı uyarlamalarda ise kaynaklar yabancıdır. Yabancı edebi eserler veya filmlerden yararlanılarak yapılan filmlere yabancı uyarlamalar denilmektedir. Yabancı uyarlamalar terimi zamanla anlam genişlemesine uğramıştır. Bu kelime ile anlatılmak istenen, filmin yararlandığı kaynakların yabancı olmasıdır. Bunun için bu kavramın karşılığında adapte, aktarma, esinlenme, Türkçeleştirme, kelimeleri de kullanılmıştır¹.

Türkçedeki kullanımı bakımından yabancı uyarlamalarda kendi içinde ikiye ayrılmaktadır.

1. Türkçeleştirme,
2. Yerlileştirme.

Türkçeleştirmede yabancı kaynak aynen alınmaktadır. Mekan, zaman değişikliği yapılmadan bu kaynaklar aynen kullanılmaktadır. Canlandırılan konu yabancı olmakla beraber yalnızca Türkçe seslendirme sözkonusu olduğundan bu işleme Türkçeleştirme denilmektedir. Bunlara örnek olarak Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler (Ertem Göreç, 1970) ve Sindrella-Kül Kedisi (Süreyya Duru, 1971) gösterilebilir.

Yerlileştirme yabancı bir eserin konu ve karakterlerini, atmosferini yerli yaşayışa uydurmaktır. Yabancı kaynak başarılı ya da başarısız bir işlemde sonra yerli yaşayışa uyarlanmıştır.

Film uyarlamaları kavramı, yabancı bir filmin uyarlamasına, çok yakın bir anlamda kullanılmaktadır. Yerli veya

¹Scognamillo, "Türk Sinemasında Yabancı Uyarlamalar", s.61.

yabancı filmlerden yeniden yapılan çevrimlere film uyarlamaları denilmektedir. Uyarlanan film özgün bir senaryoya da dayanabilmektedir. Film uyarlaması basit anlamıyla "bir filmin yeniden çevrilmesi"dir ve iki şekilde olmaktadır¹.

1. Olduğu gibi aktarma
2. Az - çok değişikliklerle aktarma

Bu uygulamalarda sinemanın ticarî bir sanat olması-
nın rolü vardır. Edebi eserleri kullanmak bir araştırma, de-
ğişik bir uyarlama, bir yorum meselesidir. Bunlar büyük zaman
gerektirmektedir. Oysa sinema, birçok işin kısa zamanda
yapılması gerektiği bir piyasadır. İşte bu yüzden dünya سینa-
malarında olduğu gibi Türk sinemasında film uyarlamaları
yapılmıştır. Özellikle yabancı filmlerin uyarlamasında o
denli ileri gidilmektedir ki (Muhsin Ertuğrul'un Selma
Legörlof'dan uyarladığı Bataklı Damın Kızı Aysel filminde
olduğu gibi)² film seyredildikten sonra sahne uyarlaması
yapılmaya çalışılmaktadır. Türk sinemasında film uyarlama-
ları iki şekilde belirmektedir:

1. Bir filmin oyuncularını değiştirilerek, hatta bazen
aynı oyuncularla çok az değişikliklerle uyarlanması,
2. Çok tutulan filmlerin konularının uyarlanması.

Edebiyat uyarlamaları ise roman, hikâye, halk edebi-
yatı, tiyatro gibi her tür edebi eserden yararlanılarak ya-

¹ Scognamillo, Aynı Makale, ss.61-70.

² Atilla Dorsay, "Bataklı Damın Kızı Aysel (Muhsin Ertuğrul)",
SD, Sanat-Edebiyat, S.1 (Haziran 1974) ss.41-44.

pılan filmlerin genel adıdır. Burada sinemaya uyarlanacak olan kaynakların edebiyattan alınması sözkonusudur. Edebiyat uyarlamalarında genel olarak iki eğilim bulunmaktadır. Bunlar:

- a. Kaynağa oldukça bağlı kalarak yapılan uyarlamalar,
- b. Kaynağı belli bir oranda ya da yalnızca öz olarak ele alan uyarlamalar.

Sinemada her yönetmenin film yapımında uyguladığı kendine has yöntemleri, bakış açısı ve üslubu vardır. Uyarlama yapan yönetmenlerin ve senaryo yazarların çok farklı yöntemlerle uyarlama yapabildikleri görülmektedir. Yönetmen ve senaryo yazarlarının özgün kişiliği oranında uyarlama yönteminin varlığı kabul edilebilir. Ancak yönetmen ve senaryo yazarlarının edebi eserlerden uyarlama yaparken kullandıkları yöntemler şu ana başlıklarda incelenebilir:

- 1- Doğrudan uyarlamalar,
- 2- Konu uyarlamaları,
- 3- Karakter-yer-zaman uyarlamaları,
- 4- Motif uyarlamaları.

Şimdi bu yöntemlerin incelenmesine geçilebilir.

1. Doğrudan Uyarlamalar

Doğrudan uyarlamalar deyimi, genel olarak bir edebi eserin sinema diline aktarılması için zorunlu teknik değişiklikler yapılmadan veya çok az yapılarak aynen sinemaya aktarılması anlamında kullanılmaktadır. Bu yüzden doğrudan uyar-

lamalara "doğrudan aktarma" da denilmektedir¹.

Bazı yönetmen ve yapımcılar eserden fazlaca etkilenmekte ve eserin değerinden birşey kaybettirmeden sinemaya aktarılmasına çalışmaktadırlar. İşte burada edebiyatçıyla sinemacının eserin çizgisi doğrultusundaki ideal beraberlikleri doğmaktadır. Bu tür uyarlamalarda yönetmen veya senarist, yazarı çok iyi anlamış olmaktadır. Zaten çalışmasının yoğun bir bölümünü yazarı anlamak için harcamıştır. Hatta yazarla birlikte çalışmıştır. Sonuçta edebiyat eseri sinemaya "aktarılmış"tır².

Doğrudan uyarlamalarda senaryo yazarı ve yönetmenin becerisi küçümsenmemelidir. Çünkü, adeta kelimesi kelimesine çeviri yapmaktadır. Hem eserin bütünündeki özellikleri bozmamakta, hem de bunların hammaddelere ayrıştırıp, aynı hammaddeyle yeni bir cisim oluşturmaktadır. Üstelik oluşturduğu yeni cisim ele aldığı ilk cisme çok aykırı düşmemektedir. Böyle çalışmalarda yönetmenin edebiyatçıya uyum sağlamayı temel amaç edindiği görülmektedir. Bu tür uygulamaların özellikle klasik eserlerin uyarlamasında görülmesi, eserdeki özgünlüğü bozacağı endişesinden kaynaklanmaktadır³.

Sinema dilini iyi kullanan, ancak uyarladığı esere

¹ Scognamillo, "Türk Sinemasında Yabancı Uyarlamalar", s.61.

² Avcı, "Roman Seyretmek Mi, Film Okumak mı?" s.48.

³ Balazs, Theory of the Film, s.

saygı ve bağlılık gösteren bu filmlerde olayın geçtiği çevre ve çağ, karakterler en ince ayrıntılarına kadar incelendikten sonra gerekli dekor ve kostüm hazırlanmaktadır.

Umberto Eco, Gülün Adı adlı romanın uyarlanmasının hikâyesini açıklarken "Rejisör Jean-Jacques Annaud, herşeyi gayet ayrıntılı bir şekilde inceledi, Ortaçağ kültürü üzerine doktora tezi yazar gibi, ya da bir filolog gibi uğraştı" demiştir¹.

Umberto Eco ile yönetmenin işbirliği aynı zamanda yazar-yönetmen işbirliğine de olgun bir örnek olarak gösterilebilir. Eco filmin yapılmasına bizzat katılmadığını belirterek şunları söylemiştir:

...senaryonun sadece bir kısmını okudum. Ancak J.J. Annaud ile iki buçuk yıldır bağlantı halindeydik, her iki üç ayda bir bir araya geldik, konuştuk ve fikir alışverişinde buhunduk. Herşeyden önce kitabın felsefesini tartıştık, muhtelif mekanlar üzerinde durduk. Birlikte İtalya'da bana ilham veren yerlere gittik. Portekiz ve Yugoslavya arasında, Almanya ve güney İtalya arasında hemen hemen her manastırı gördük ve sonuçta bunların hiçbirinin uygun olmadığını anlayıp yeni birtane inşa etmeye karar verdik².

Doğrudan uyarlamaların boyutlarının daha iyi anlaşılabilmesi için, aynı edebiyat eserinden yapılan farklı anlayıştaki uyarlamaların incelenmesi yararlı olacaktır. Çeşitli ülkeler ve yönetmenlerde aynı esere farklı yaklaşımlar

¹"Umberto Eco ile Konuşma", Yeni Gündem, S. 19, (Temmuz 1986), s.56

²Aynı Makale, s.56.

gözlenmektedir. Örneğin Amerika yapımı Karamazof Kardeşler, Savaş ve Barış, Anna Karanina filmleri ile aynı eserleri işleyen Sovyet yapımları farklıdır. Amerikan yapımlarında eserden çok bağımsız uyarlamalar yapılmakta, eser, konu ile ilgisi olmayan dekorlarda canlandırılmaktadır. Konu işlenirken belli bölümler ön plana çıkarılmaktadır¹.

Sovyet sinemasında ise eserden neredeyse bir kelime bile atılmamakta, konuşmalar nasılsa öyle bırakılmaktadır. Sergei Bondarçuk'un yönettiği Savaş ve Barış filminde görüldüğü gibi filmin altı saatlik bir uzunlukta olması bile göze alınmaktadır. Genel olarak edebiyat uyarlamalarına önem veren Sovyetler, özelde doğrudan uyarlamalara ağırlık vermektedirler.

Doğrudan uyarlamalarda gerçek dekor ve kişilerin olduğu gibi alındığı görülür. Bunun nedeni, bazı edebi eserlerin edebi, sosyolojik ve psikolojik, tarihi değer taşımalarıdır. Buna örnek olarak Tolstoy'un Savaş ve Barış romanı verilmektedir. Bu romandan yapılan filmin bir aşk, serüven ve savaş filmi olmayıp, geçen yüzyılın Avrupasını yeniden biçimlendiren büyük tarihsel olayların olağanüstü bir freski olduğu ileri sürülmektedir.²

¹ Kemal Özer, "Sinema-Edebiyat ilişkileri", 7. Sanat, S.3, (Mayıs 1973), ss.11-12.

² "Edebiyat Uyarlamaları ile Seçkinleşen Sovyet Sineması Tanıtılıyor", s.15.

2. Konu Uyarlamaları

Sinemada edebi eserden konu olarak yararlanılması konu uyarlaması olarak değerlendirilmektedir. Konu, anlatılmak istenen şey "üzerinde söz söylenen, yazı yazılan, bir duygu, bir fikir, bir problem (sorun) ya da bir olaydır"¹. Bu tanıma göre konu özdür, bu özün anlatılması için başvuru- lan olgular da biçimi oluşturmaktadır. Özdeki olguyu yorum- lama olabileceği gibi biçime ilişkin yorum ve uyarlamalar da olabilmektedir.

Bazı yönetmenler edebi eserlerin yalnızca özünden yararlanmaktadırlar. Edebi eser burada sinemacıya ilham ver- mekle, kaynaklık etmektedir. Jean Renoir uyarlamasının üstün- lüğünün yalnızca özü yaratmakta olduğunu söyler. Öz sanat eserinin herşeyini kapsamaktadır. Romanda ve tiyatrodaki bu özün anlatımı eylem biçimine girer, Filmde öz konu olur, eylemin gelişim çizgisini belirler. Burada bir örnek vermek yerinde olacaktır.

... Triştana romanında Galdos, İspanyol in- sanını ele alır; Buniel de filminde aynı özü işler, ama değişik bir açıdan. Galdos, belirli bir dönemin içinde ölümsüz diyebi- leceğimiz tipleri işler, insancıl tipleri, kişileri.

...Buniel insanlık durumunun derinlikle- rine inerek, insanın ruhundan çıkan onu ha- reket ettiren şeytanlar ve melekleri can- landırır. Böylelikle benzer bir çıkış nok- tasından iki ayrı sanatçı ayrı noktalara varırlar, ayrı ufuklara çıkarlar².

¹Enise Kantemir, *Yazılı ve Sözlü Anlatım I, Yazılı Anlatım*, 2. Bsk. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1981, s.139.

²*Sinema Ansiklopedisi*, s.418.

Görüldüğü gibi değişik bir yönetmenin elinde eserin konusu, özü farklı biçimler almaktadır. Konu uyarlamaları genellikle özgün kişiliğe sahip yönetmenlerin başvurdukları bir yöntemdir. Oldukça riskli bir durumu da vardır. Bu uyarlamalarda, asıl eserin özünün aldığı şekil seyirciye uygun gelmiyebilir. Sinema dilini titizlikle kullanan çağdaş yönetmenlerin, genelde sanat filmi olarak da adlandırılan filmlerinde edebi eserin konusundan esinlenilmektedir. Ancak bu filmler eserden bağımsız olmaktadır.

Konu uyarlamalarında edebi eserden bambaşka bir görünüme de rastlanabilir. Asıl eser ile olan ilişki neredeyse farkedilmez. Bununla beraber bu tür uyarlamaların edebiyatı zenginleştirdiği, kültüre katkıda bulunduğu ileri sürülmektedir.

Uyarlamacı kendi yaratıcı gücü ile yazarın konusunu az ya da çok koruyacak biçimde anlatabilirse, meydana gelen yeni eser, asıl eserden çok farklı olsa da yine bir sanat eseridir. Uyarlama metni, uyarlamacıyı yazarın üslubuna yaklaştırıyorsa, yazarın yaşantıya bakışındaki anlatım gücüyle oranlanabilir bir durum ortaya koymaktadır.

Yazar Aziz Nesin bir konuşmasında "her sanat dalı kendi kendisini yaratmalıdır, öyküden, romandan esinlenerek film yapılabilir, ama romanı filme almak yanlış, romanın etkisinden kurtulmak gerekir" görüşünü ileri sürmüştür. Ona

¹Reisz, "Maddeden Bölgeye", s.2.

göre "romandan tortu olabilir, iz olarak ne kalırsa, ondan yeni baştan senaryo yazılmalıdır"¹.

3. Karakter-Yer-Zaman Uyarlamaları

Edebiyat uyarlamalarında bir sanat eserinin başka bir anlatım aracıyla anlatılması sözkonusudur. Bu yüzden uyarlamanın asıl eserin amaç ve yapısını vermesi beklenmektedir. Ancak genellikle edebi eserler sinemaya aktarılırken yukarıda değinildiği gibi bir takım değişiklikler olur. Değişikliklerin öz ile ilgili olan kısmına konu uyarlamaları bölümünde değinilmiştir. Burada biçim ile ilgili değişiklikler üzerinde durulacaktır. Edebi eserdeki biçim uyarlamaları şunlardır:

- 1- Karakter Uyarlamaları,
- 2- Yer Uyarlamaları,
- 3- Zaman Uyarlamaları.

a. Karakter Uyarlaması:

Sinematik anlatımda yapılan değişikliklerin başında karakter unsuru gelmektedir. Sözlükte karakter şöyle tanımlanmaktadır.

- 1. Bir nesnenin bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen ana özellik...
- 2. Bir kimsenin ya da bir insan grubunun

¹Vecdi Sayar, "Aziz Nesin'le Sinema Üstüne", Video Sinema, S.6, (Aralık 1984), s.95.

tutumu; duygulanma ve davranış biçimi.. .
Bir yapıtta duygu, tutku ve düşünce yönle-
rinden ele alınan kimse¹.

Sinemada karakter, daha çok duygu ve düşünceleri,
tutkuları yönünden ele alınan kimse anlamında kullanıldığı
gibi, karakterin diğer anlamlarında da kullanılmaktadır.

Sinemada karakter uyarlaması başlıca üç şekilde ya-
pılmaktadır:

1. Edebi eserdeki karakterlerin bir kısmının çıkarıl-
ması veya mevcut karakterlere ilâveler yapılması,

2. Edebi eserdeki karakterlerin bir kısmının kişili-
ğinin ön plana çıkarılması veya silikleştirilmesi,

3. Edebi eserdeki karakterlerin değişik yorumlarla
ortaya konulması.

Uyarlamalarda genellikle karakter eklemeleri veya
çıkarmalarına rastlanılmaktadır. Bunun tek istisnası doğrudan
uyarlamalardır. Edebi eserdeki karakterlerle sinematik an-
latımdaki karakterler tam olarak çakışmadığında bu yolla
başvurulmaktadır. Edebi eserler genellikle sinema için düşü-
nülüp yazılmamışlardır. Bu yüzden edebi anlatım sinemaya çok
karmaşık veya sade gelebilmektedir. Bu yüzden de karakterler-
de değişiklik bazen zorunlu olmaktadır².

Karakter uyarlamalarındaki değişikliklerden ikincisi
ise yönetmenin, senaryo yazarının veya yapımcının kişilikle-

¹Türkçe Sözlük, s.647.

²Halit Refiğ ile yapılan görüşmeden alınmıştır.

rinin edebi esere yansıması sayılabilir. Burada bir tercih sözkonusudur. Sinemacı belli kişilikleri veya kişiyi ön plana çıkarabilir. Edebi eserin aksine, eserdeki silik bir karakter çok daha yoğun karakterize edilebilir. Ya da çok dikkat çeken bir karaktere hiç yer verilmeyebilir.

Edebi eserdeki karakterlerin değişik yorumlarla ortaya konulması sinematik anlatımın, yoğun olduğu uyarlamalarda görülen bir durumdur. Özellikle konu uyarlamalarında konunun yorumlanışına bağlı olarak karakterlerin kişilikleri de yorumlanmakta, olayların akışı da karaktere bağlı olarak değişebilmektedir¹.

Karakterin yorumlandığı uyarlamalara Shakespeare uyarlamaları örnek olarak gösterilebilir. "Hamlet" (S. Ven Gades ve Heinz Schall, 1930) filminde asıl eserdeki karakterden farklı olarak Hamlet bir kadındır. Bir başka özelliği de Hamlet'in çevresinde olup bitenleri anlayabilmek için deli rolü yapmaya karar vermesidir². Bu da eserden farklı bir durumdur. Görüldüğü gibi karakterlerin birbirlerine karşı konumları da yeniden düzenlenebilmektedir.

Karakter uyarlamalarında tutulan bir roman kahramanı üzerine başka konularla bezenmiş uyarlamalarda görülür. Bunlara örnek Kezban adlı Muazzez Tahsin Berkand'ın romanından

¹ S.Wolf, "Sinemada Shakespeare", Çev. O.Alpöge, ve F.Atasoy, Yeni Sinema, S. 4, (Aralık 1966-Ocak 1967), s.16.

² Wolf, Aynı Makale, s.13.

yapılan Kezban (Arşevir Alyanak, 1963: 159)¹ filminin devamı şeklindeki Kezban Paris'te, Kezban Roma'da gibi filmlerdir.

Karakter uyarlamalarında görülen başka bir durum da birden çok karakterin ayrı ayrı eserlerden alınarak tek bir filmde birleştirilmesidir. Ümit Deniz'in romanlarından uyarlanan Ölüm Perdesi (Atıf Yılmaz Batıbeki: 1960:123), buna örnektir.

b- Yer Uyarlaması

Yer uyarlaması ise edebi eserdeki yer unsurlarının sinematik anlatıma geçilirken değişikliğe uğramasıdır. Türkçe Sözlük'te "yer" hakkında oldukça geniş bir tanım yapılmıştır.

1. Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı ya da kaplayabileceği boşluk, mahal, mekan.
2. Gezinilen, ayakla basılan taban.....
3. Dünya.... 4. Bulunulan, yaşanan oturulan kent, kasaba, mahalle...5. Durum, konum².

Sinemada yer uyarlaması denilince ilk akla gelen eserdeki olayın geçtiği ya da geçeceği yerde yapılan değişiklikler olmaktadır. Oysa sözlük anlamında da görüldüğü gibi yer kelimesi yalnızca olayın geçtiği alan olgusu ile sınırlı değildir. Tanımın içerdiği diğer olgularda da değişiklikler yapılabilmektedir. Olayın geçtiği mekanın dışın-

¹Parantez içindeki bilgiler yönetmen, çevrim yılı ve Tablo 1 (Bkz. ss.101-161)deki sıra nosunu göstermektedir.

²Türkçe Sözlük, s.1304.

da, kentin ülkenin, bölgenin de değiştirildiği görülür. Bir olgu içinde geçtiği yöreden başka bir yöreye uygulanarak yöresel bir anlatım ortaya konabilir¹.

Yer uyarlaması denilince akla gelen ikinci nokta da, olayın geçtiği yerin boyutlarında değişiklik veya düzenlemedir. Edebi eser uyarlanırken eserdeki olayın geçtiği yer değiştirilmeden aynı yerde birtakım düzenlemeler yapılmaktadır.

Yer uyarlaması da diğer uyarlama türlerinde olduğu gibi bazen tek başına, bazen öbür uyarlamalarla birlikte yapılmaktadır. Sinema, yer uyarlamasına hem daha kısa sürede istenilen zamanda filmi bitirebilmek, hem de ticari kaygılarla başvurur. Zaman zaman da sanat kaygısıyla ve yönetmenin tercihi ile eserin özünün daha uygun bir şekilde anlatılabilmesi için yer uyarlamasına başvurulmaktadır.

c- Zaman Uyarlaması

Edebi eserin zamanı sinemaya uyarlanırken değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Bunlar, uyarlamalarda bağımsız hareket eden yönetmenlerin tutumu sonucunda oluşan değişikliklerdir. Genellikle zaman unsurunu, edebi esere kendi kişiliğini ve yorumunu katmayı seçen yönetmenler değiştirmektedirler. Sinematik anlatımın belli ekonomik temellere dayanmasından dolayı da bu değişikliklere gidilmektedir.

Zamanın uyarlanması iki şekilde olmaktadır.

a- Edebi eserdeki olayın geçtiği yılların değiştirilmesi.

¹"Müjdat Gezen ve Ali Özgentürk'le Bekçi Murtaza Üstüne", *Video Sinema*, S.4, (Ekim 1984), s.41.

b- Edebi eserdeki olayın, uzunluğunun veya kısalığının, süresinin değiştirilmesi.

Edebi eserdeki olay geçmiş yüzyıllarda geçiyorsa, sinemada bugüne aktarılabilir. Örneğin Shakespeare'in Romeo ve Juliet oyunu Efraim Kışan tarafından "Bir Saksağandı Jüliet" adıyla uyarlanmıştır. Bu uyarlamada Shakespeare'in oyunu içinde geçtiği yüzyıldan yirminci yüzyıla taşınmıştır. Aynı şekilde Peyami Safa'nın Sözde Kızlar romanından aynı adla yapılan filmin (Nejat Saydam, 1968:252) konusu romandan farklı olarak 1967 yılını anlatmaktadır. Roman 1919'lu yılların İstanbul'unu ve o dönemin gençliğini anlatırken film 1967 yılının gençliğini işlemektedir.

Zaman uyarlamasındaki ikinci unsur eserin olayının süresinin değişikliğidir. Burada olayın başlayışı ile bitişi arasındaki süre uzatılmakta veya kısaltılmaktadır. Ayrıca sinema-edebiyat ilişkileri açısından başka bir zaman uyarlaması daha vardır. Sinema ve edebiyatın ortak noktaları ve işlevleri bölümünde de belirtildiği gibi edebi eserde sayfalarca anlatılan bir bölüm bazen sinemada tek bir çekimle verilebilmektedir. Eserde üzerinde çok az durulan bir bölüm de sinematik anlatımda daha uzun bir bölüm olarak anlatılabilir¹.

4. Motif Uyarlamaları

Sinemada başvuralan uyarlama yöntemlerinden biri de motif uyarlamalarıdır. Motif kelimesi Türkçe Sözlük'te "yan

¹ Nijat Özön, "Roman ve Sinema", Türk Dili Roman Özel Sayısı, S.154, (Temmuz 1964), s.800.

yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri. Bir eserde sık sık tekrarlanan süsleyici öğe" olarak tanımlanır¹. Motif uyarlaması da edebi eserden yalnızca süsleyici, tamamlayıcı öğe olarak yararlanarak yapılan uyarlamalardır.

Motif uyarlamasında, edebi eserden sınırlı bir ölçüde yararlanılır. Edebi eserin belirli olayları, karakterleri, mekanları ve diğer öğelerinden sınırlı bir olgu ele alınmakta ve uyarlanmaktadır. Motif uyarlamasında edebi eser diğer uyarlama türlerinde olduğu gibi bütünüyle kullanılmaz, "bir bölümü" kullanılır. Bu yönüyle diğer uyarlama yöntemlerinden ayrılmaktadır.

Motif uyarlamalarında başvuru yöntemlerinden başlıcaları şunlardır:

- 1- Edebi eserin temasından yararlanma,
- 2- Edebi eserin olayının bir yönünden yararlanma,
- 3- Karakterlerden yararlanma,
- 4- Diyâloglardan yararlanma,
- 5- Yer, zaman unsurlarından, atmosferden yararlanma,
- 6- Dekor ve kostümden yararlanma.

Bu yöntemlerden biri ya da bir kaç motif uyarlamasında birlikte kullanılabilir. Motif alınacak birçok özelliğe sahip olan edebi eserler sinemaya önemli bir kaynak oluşturmaktadırlar.

Ünlü Alman destanı Niebelung'u oyunlaştıran Friedrich

¹Türkçe Sözlük, s.844.

Hebbel'in asıl destanın özünü, efsanevi temelini koruyarak bu destana değişik bir yorum verdiği belirtilmektedir. Hareketler ve olayların büyük bir kısmı aynı kalmış, ancak başka motiflere, açıklamalara yer verilmiştir¹.

Araştırmanın sonuç bölümünde de görüleceği gibi Türk sinemasında motif uyarlamalarına sıkça baş vurulmuştur. Aynı olaylar, karakterlere ve öğelere yer vermek Türk sinemasının vazgeçemediği bir tutumdur. Burada örnek vermek gerekirse Suat Derviş'in romanından yapılan Fosforlu Cevriye filmi (ve romandaki erkekleşmiş kadın karakteri motif alınarak yapılan Şoför Nebahat (Metin Erksan, 1960:114) gibi filmler örnek verilebilir. Yine Ahh Belinda (Atıf Yılmaz, 1986: 446) filminde Vasıf Öngören'in Asiye Nasıl Kurtulur adlı tiyatro eserinden motif olarak yararlanılmıştır.

II. UYARLAMADA KULLANILAN EDEBİ TÜRLER

A. ROMAN

Edebi türlerin en yaygın örneklerinden biri romandır. Roman belirli bir hacmi aşan büyüklükte bir olayın hikâye edilmesidir. Hacminin genişliğinin sağladığı imkânla olay ve şahıs kadrosunun genişliği, tasvir ve tahlillerde derinlik ve genişlik, romanı, benzeri bir edebi tür olan hikâyeden ayıran başlıca özeliştir. "Asıl ayırım, konu edilen olayın hangi yönüne ya da yönlerine dikkat edilmesinden doğar"².

¹ Balazs, *Theory of the Film*, s.264.

² Mutluay, *100 Soruda Edebiyat Bilgileri*, ss.329-330.

Bazı edebiyatçılara göre roman uzun-büyük bir hikâye; hikâye ise, küçük bir roman veya kendine has bütünlüğü içinde bir roman parçasıdır. Bu yüzden kısa romanlara "uzun hikâye", uzun hikâyelere de "roman" denilmektedir. Kısa hikâyeler ise romandan oldukça uzaklaşır, bir anlık gözlemleri, bir anın duygularını "enstantane"leri vermeye çalışan ve çok kere bir olaya da dayanmayan bir özellik göstermektedir¹.

Böylece hikaye tek boyutlu, roman çok boyutlu bir toplam bakışıdır....

Hikâyeci hayat olaylarına "bakan", bu dikkatle de önemli anları "gören" kişidir, romancı önceden bildiği bir sorunu toplumsal bir ölçüyle yazarken çeşitli kişileri ve katları "araştırır"².

Romancı Mahmut Yesari'nin dediği gibi romanın yazılabilmesi için olayların yaşanılması, görülmesi ve incelenmesi gerekir.

...Roman yazmak için, önce görmek gerekir. Hayatı, insanları ve tabiatı inceleyerek görmek. (Altı çizildi)

Bir roman ne kadar hayalden olursa olsun, olay bulutlarda geçmeyecektir. Kişiler gözle görünen birer hayal olmayacaktır; oradaki insanlar 'maddi'-hayatın dışında 'manevi' hayat yaşamayacaklardır...Görmediğimiz bir yeri nasıl anlatırız?³.

¹ Yeni Türk Ansiklopedisi, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1985, s.3264.

² Mutluay, 100 Soruda Edebiyat Bilgileri, ss.330-331.

³ Baha Dürder, (Haz.) Roman Anlayışı, İstanbul: Remzi kitabevi, 1971, s. 72

Bazı romancıların çizdikleri atmosferi gerçeğe yakın anlatmaları da, anlattıkları olayları yaşamaları, görmeleri ve karakterleri tanımalarındandır.

Romanın çerçevesini, ilk ögesini kuran şey hikâyedir. Hikâyeyi doğuran şey ve hikâyenin konusu hakkında Halide Edip Adıvar : "Hikâyenin yaratıcısı, imgelemdir; konusu, insanın içinde yaşadığı evren ve insanın kendisidir, yani hayattır"¹ demektedir. Burada Kracauer'in sinemanın konusunun "hayat" olduğu şeklindeki görüşleri hatırlanmalıdır².

Olayların veya şahısların çatışmaları ile oluşan düğüm ve düğümler romanın entrik yanı olan merak unsurunu oluşturur. Roman boyunca bu düğümler yavaş yavaş çözülme-ktedir. Bu düğümlere ara düğüm denir. Okuyucuyu romanın başlangıcından son sayfasına kadar sürükleyen merak unsuru düğüme ise, "ana düğüm" denir. Ara düğümlerin yazarı tarafından eserde çözümlenerek, ana düğümün çözülmesine yardımcı olmalarına karşın, ana düğüm her zaman yazarı tarafından çözümlemeye kavuşturulmaz. Bazen de bu çözümleme okucuya bırakılır. Bu daha çok modern roman anlayışında karşılaşılan bir durumdur.

Her romanda mutlaka olaylar bulunmaktadır. Çünkü hayatın her parçası, her görünümü bir olaydır. Yazar en fazla olayların akışını dış çevreden alıp kahramanlarının ruh dünyasına aktarabilir. Dış olayı son derece ilgi çekici, bu

¹Halide Edip Adıvar, "Roman Üzerine" Ulus, 5.9.1943.

²Kracauer, Theory of Film, The Redemption of Physical, S.28 (bkz:s.12) .

sebeble hikaye ağırlıklı, romanlar olabileceği gibi, hikayesi önemsiz, olay akışı son derece yavaş, buna karşılık psikolojisi ve karakter tahlilleri ağır basan romanlar da bulunmaktadır.

Romanlar, konularına ve yapısal yönlerine göre türlere ayrılmaktadır. Serüven Romanı, Polis ve Casusluk Romanı, Yığın Romanı, Tarihsel Roman, Yaşam Öyküsel Roman, Politik Roman, Belgesel Roman, Coşumcu Roman, Gerçekçi Roman başlıca roman türleridir¹.

Bunlardan serüven, polis ve casusluk ve yığın romanları Türk sinemasındaki uyarlamalar açısından üzerinde durulması gereken türlerdir.

Serüven romanında okuyucuyu heyecanlandırıp gerilim içinde tutacak olağanüstü serüvenler anlatılır. Çocuklarla, beğenisi gelişmemiş yetişkinlere seslenir. Olaylar gibi kişilerde olağanüstüdür. Bu romanlarda ruhbilimsel boyut öne çıkmaz. Üslup kaygısı da ağır basmaz. Önemli olan devinim, gerilim ve heyecandır².

Polis ve casusluk romanlarında da okurların korku, merak, heyecan...gibi duyguları kamçılanır. Bu tür romanların çok fazla satmalarına rağmen okura hiçbir yarar sağlamadığı söylenmektedir³.

¹ Bu konuda bakınız Emin Özdemir, Yazı ve Yazınsal Anlatım, 1. Bsm, İstanbul: Varlık Yayınları, 1983.

² Özdemir, Aynı Kitap, ss.229-230.

³ Özdemir, Aynı Kitap, s.231.

Yığın romanları, okuru yaşadığı gerçek ortamından uzaklaştırma; heyecan, tutku, özlem ve düşlerini doyurma yönünden serüven, polis ve casusluk romanlarıyla benzerlik taşır. Okura sorunlarını unutturma, yığın romanının belirleyici özelliğidir. Genellikle aşk romanları, resimli romanlar yığın romanı kapsamına girer. Bu romanlar:

....çoğu kez mutlu sonla biter. Bu örüntü içinde konusal ve duygusal yönden kalıplaşmış gibidir bu tür romanlar. Öte yandan tecimsel (ticarî) amaçlar da taşır. Sanat kaygısından çok bu yönü ağır basar. Kurgusu oldukça yalındır bu yapıtların. Öyle ki aynı romanı on iki yaşındaki torunuyla yetmiş yaşındaki ninesi okuyabilir. Reşat Nuri'nin Çalığıuşu'su güzel bir örnektir buna ¹.

Yığın romanların örneklerini veren birçok yazarımız vardır. Kerime Nadir, Esat Mahmut Karakurt, Peride Celâl, Ethem İzzet Behice, Muazzez Tahsin Berkant, Oğuz Özdeş, Mükerrerrem Kamil Su, Suat Derviş, Kemalettin Tuğcu... bunlardan bazılarıdır².

Batının toplumsal yapısı içindeki sosyal tabakalaşmadaki değişikliklerden doğan ve ne alt (folk) kültür içinde yer alan, ne de üst (seçkin) kültür içinde yer alan bir popüler kültür oluşmuştur³. Bu kültürü içeren romanlara popüler roman denilmektedir. Çok okunan, çok basılan anlamında da kullanılmaktadır. Sözcük anlamı " halkın beğenisine uygun, halk tarafından tutulan, herkesin tanıdığı" olan popüler ke-

¹ Özdemir, Aynı Kitap, s.235.

² Özdemir, Aynı Kitap, s.235.

³ Korkmaz Alemdar ve Raşit Kaya, Kitle İletişimine Temel Yaklaşımlar, Ankara: Savaş Yayınları, 1985, s.16.

limesi¹, roman türü olarak da aynı anlamları içermektedir. Popüler roman yazarlarına "popüler romancı" denilmektedir. Bu tür romanlar gazetelerde de yayınlandığından "tefrika romanı" olarak da nitelendirilmektedir.

Tefrika roman türünün ortaya çıkmasına, matbaanın yaygınlaşarak gazetelerin ortaya çıkması ve gazetelerin tiraj yükseltebilmek için halka yönelik romanları yayınlamaları neden olmuştur. Kerime Nadir anılarında bu romanların gazetelerin trajını birkaç misli arttırdığını anlatmaktadır².

Bazı romancılar da tipler yaratarak bu tipler etrafında "seri" romanlar yazmışlardır. Peyami Safa'nın Cingöz Recai romanları buna örnektir. Ayrıca yabancı romanları Türk diline "adapte" eden romanlar da yazılmıştır. Bunlara "adapte roman" denilmektedir. Ahmet Mithat'ın Aleksandre Dumas'ın Monte Kristo adlı romanından adapte ettiği Hasan Mellah romanı adapte romanının ilk örneğidir.

Türkiye'ye Batı tarzı roman, önce çevirilerle girmiştir. Daha sonra Batı romanları taklit edilerek romanlar yazılmıştır. İlk çeviri Ahmet Mithat'ındır. Halkın anlayabileceği bir dille, sanat kaygısından uzak ve edebiyat geleneğinde varolan meddah hikâyeciliği ile batı roman tarzını birleştirerek yazmaya çalışmıştır³. Roman türü, teknik bakımdan olduğu gibi dil, üslup ve konular bakımından da geliş-

¹ Türkçe Sözlük, s. 970.

² Kerime Nadir, Romancının Dünyası, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1981, s. 64.

³ Mustafa Nihat Özön, "Türk Romanı Üzerine", Türk Dili Roman Özel Sayısı, S. 154 (Temmuz 1964), s. 578.

mesini Milli Edebiyat akımı içinde göstermiştir. Halide Edip Adivar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halid Karay, Reşat Nuri Güntekin, Hüseyin Rahmi Gürpınar Halit Ziya Uşaklıgil Türk romanının önde gelen isimlerindendir¹. Romanları halk arasında çok okunan, çok baskı yapan ve eserlerinden sinemaya uyarlamalar yapılan Muazzez Tahsin Berkant, Kerime Nadir, Esat Mahmut Karakurt popüler romancılardan bazılarıdır.

B. HİKÂYE

Hikâye, en eski edebi türlerdendir. İnsanların eskiden beri birbirlerine anlatacak hikâyeleri olmuştur. Hatta mağara resimlerinde, heykel sanatının ilk örneklerinde, eski Mısır, Persepolis, Hitit veya Yunan kabartmalarında anlatılanlar da birer hikâyedir².

Hikâye "insan hayatından 'secilmiş' anların parça parça anlatımıdır."³ Hikâyeler bir olay veya yaşantıyı anlatmaktadırlar. "Mensur olmaları, gerçeğe dayanmaları, destan ve masal tutumunun dışında yaşayan ve yaşanan konuları konu edinmeleri" ile romana benzerlik göstermektedirler⁴.

Hikâye kavramı, bir edebiyat terimi olarak "uzun hikâye", "kısa hikâye" ve gazetecilik ve magazin dergiciliğinin ortaya çıkardığı "mini hikâye" türlerinin tamamını içine alır.

¹ Yeni Türk Ansiklopedisi, s. 3270.

² Necdet Özkaya, Açıklamalı Hikâye Antolojisi, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1985, s.9.

³ Mutluay, 100 Soruda Edebiyat Bilgisi, s. 330.

⁴ Mutluay, Aynı kitap, s.329.

Hikâye türü, hikâyelendiriliş ve olay düzenlenişi bakımından da tasnif edilebilir. Hikâye beklenmeyen bir son ile bitiyorsa "sürprizli hikâye" denir. Olay örgüsünü, şahıs, mekân yetiştirme zinciri içinde genellikle kronolojik bir şekilde düzenleyen hikâyelere "klasik olay hikâyesi" veya "Maupassant tarzı hikâyeye" denilir. Bu türde, gerilimi sağlayan merak unsurları dikkat çeker. Merak unsuru yerine, bir durum ve bir davranışa dayalı, hareket yönü zayıf olayların birleşmesinden oluşan hikâyelere ise "durum hikâyesi" veya "Çehov tarzı hikâyeye" adı verilir¹.

Tarihsel kökü nazım destanlara dayanan hikâye, Avrupa'da kendine has bir tür olarak 19. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamıştır. Amerika'da Washington Irving, Hawthorne ve Poe, İngiltere'de Sir Walter Scott; Almanya'da E.T.A. Hoffmann; Fransa'da Maupassant, hikâyenin tüm olarak gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Modern kısa hikâyenin belirginleşmesinde Çehov'un yeri büyüktür. Puşkin, Gogol, Saroyan, Solonger günümüz hikâye ortamını hazırlayan sanatçılardan bazılarıdır.

Hikâyenin Türkler arasında da oldukça eski bir geçmişi vardır. Bu, sözlü edebiyat dönemine kadar uzanır. Bu döneme ait, daha çok öğretici, dini olan eserlerden kaleme alınanlar da olmuştur.

Türk hikâyeciliği İslamiyetten önce Budizmi, daha sonraları da İslam ve Arap hikâyeciliğinin tesiri altındadır. Türk halkının günlük hayatından bahseden, gerçekçi bir üslup-

¹ Yeni Türk Ansiklopedisi, ss.1288-1289.

la ele alınan ve daha sonraları yazıya da geçirilen Dede Korkut Hikâyeleri ilk örneklerdendir.

Günümüz Türk hikâyesinin temelleri ise, biçim olarak yeni bir tür olan romanla birlikte Tanzimat'ta atılmıştır. Ahmet Mithat, romanlarında olduğu gibi, halkı eğitmek ve hoşça vakit geçirtmek amacıyla, hem eski hikâye geleneğinde hem de Batı tarzında hikâyeler yazmıştır¹.

Türk edebiyatında batılı anlamda küçük hikâyeyi yerleştirme çabası Halit Ziya Uşaklıgil'de görülür. Refik Halit Karay ise renkli bir gözlem zenginliğiyle Türk hikâyeciliğini geliştirmiştir².

Hikâyeyi Türk toplumuna sevdiren, sade bir dil ve akıcı üslupla yazan Ömer Seyfettin olmuştur. Milli Edebiyat dönemi'nin ünlü kalemleri Halide Edip Adıvar ve Yakup Kadri Karasmanoğlu hikâyeleri ile Milli Mücadele Dönemi'ni anlatmışlardır. Türk hikâyeciliğinin önde gelen isimlerinden biri de Sait Faik Abasıyanık'tır.

C. TİYATRO ve SAHNE ESERLERİ

Tiyatro, bir yazar tarafından önceden yazılmış veya tasarlanmış bir metnin belirli bir yerde ve zamanda oyuncular tarafından canlandırılmasıdır³. Tiyatro sadece okumak için

¹ Olcay Öner Toy, Türk Roman ve Öyküsü, Ankara: İş Bankası Yayınları, 1984, s.217.

² Mustafa Cansız, Refik Halit Karay'ın Hikâyeleri, DCTF Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Basılmamış Lisans Tezi, Ankara: 1984.

³ Alomdar Yalçın, Tiyatro (Ders Notları), Ankara: Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu, 1985, s.1.

değil, sahnede oynamak için yazılan edebî türdür. Eserin oynanmaya uygun yazılması, iyi sanatçılarca ve elverişli bir ortamda oynanması gerekmektedir. Bu nedenle tiyatro sinema gibi kollektif bir sanattır¹.

Tiyatronun asıl unsurları eser, oyuncu ve sahnedir. Tiyatro eserinde olmuş veya olabilecek olaylar anlatılır. Eseri canlı kılan, oyuncuların canlandırdıkları karakterlerin jest ve mimiklerini verebilmeleridir. Bu nedenle oyunculara büyük görevler düşmektedir. Dekor, aksesuar ve kostüm unsurları ise olayın geçtiği yeri ve zamanı yansıtır. Dekor olayın geçtiği çevrenin taklit edilmesidir. Dekorun seyircide gerçek duygusunu uyandırması önemlidir. Epik tiyatrodaki dekor bu nedenle kaldırılmıştır². Seyirciyi doğrudan eserle özdeşleştirecek olan nedenler eserin kendisi, oyun ve dekor olmaktadır.

Makyaj ve kostüm de oyuncunun esere uyumuna ve seyircide gerçek duygusunu uyandırmaya yardımcı olur. Olayın geçtiği yeri, zamanı ve kahramanların sosyal durumlarını anlatan en küçük bir ayrıntı ihmal edilmemeye çalışılır.

Tiyatronun başarısında sahneye koyucu veya yönetmeninde büyük rolü vardır. Sahne yönetmeni³, eseri seyirciye eksiksiz aktaran, anlatan ve yorumlayan kişidir. Eserin güçlü yönlerini bulup, yazarın vermek istediğini çıkarır. Oyuncu

¹ Baha Dürder ve M. Nihat Özön, *Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1967, s.12.

² Bertold Brecht, *Epik Tiyatro*, Çev. Kamuran Şipal, 2. bsk., İstanbul: Say Kitap Pazarlama, 1981, s.21.

³ Çalışmada, "sinema yönetmeni" ile "tiyatro yönetmeni" terimlerini ayırmak için "sahne yönetmeni" terimi kullanılmıştır.

dekor ve aksesuarı belirler. Eserin ruhuna uyacak bir sahne düzeni planlar. Yaşıyorsa yazarla, ışıkçı, dekoratör ve kostümcüyle görüşür, fikirlerini alır. Ayrıca oyuncuların hareketini ve bunları tamamlayan ayrıntıları belirlemektedir¹.

Tiyatro'da edebi metin (tiyatro eseri), ilk hareket noktası olması bakımından önemini korumaktadır. Tiyatro eseri bu konumu ile sinemadaki senaryonun işlevini görmektedir. Ayrıca tiyatro metni ile senaryo metni birbirlerine biçim yönünden de yakınlık göstermektedir.

Edebiyat dünyasında en güç yazarlığın, tiyatro yazarlığı olduğu şeklinde görüşler ileri sürülmektedir. Bunun nedeni olarak, ancak büyük yazarlar tarafından zorlanabilmiş bir dizi klasik kurallara uyma mecburiyeti gösterilmektedir. Ayrıca eser ancak sahneye konduktan sonra görüş belirtilebilmektedir. İyi bir eser kötü bir toplulukça oynanmışsa bu, yazarı için talihsizliktir. Buna seyirci ve eleştirmenlerin eleştirilerini de eklemek gerekir. Böylece tiyatro eseri ve yazarı, senaryo yazarı gibi çok yönlü faktörlere bağlı olarak değerlendirilmektedir².

Görüldüğü gibi tiyatro, edebi metin, oyun, oyuncu, dekor, kostüm, makyaj, yönetmen ve tiyatro yazarı gibi unsurları bakımından sinemaya çok büyük benzerlikler gösteren bir sanat dalıdır. Bu nedenle başlangıç yıllarında daha fazla

¹Yalçın, Tiyatro, ss.3-10.

²Karaalioğlu, Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü, s.749.

olmak üzere sinema, tiyatronun eser, oyuncu, yönetmen ve sahne düzenlemesi, ayrıca kostüm ve makyaj gibi öğelerinden yararlanmıştır.

Tiyatro türlerinin açıklanması, Türk sinemasında Türk edebiyatı uyarlamalarının yapımında kullanılan film türlerinin açıklanmasına da ışık tutacaktır. Tiyatrolar konularına göre genel olarak üçe ayrılırlar: Tragedya, Komedy, Dram¹:

Trajedi insanda dehşet ve merhamet uyandıran bir tiyatro türüdür. Kökeni eski Yunan ayinlerine dayanmaktadır. Trajedinin belirli bir uzunluğu, başlangıcı, orta ve son noktaları vardır. Herşey bir plan dahilinde gelişmektedir. Eserin bir ana fikri vardır. Her olay bu ana fikre bağlı ve diğer olaylarla ilgilidir.

Trajedi insanın acı çekmesi esasına dayanır. Olayın sonunun acıklı bitmesi ve seyircide trajik hissi kuvvetle uyandırması için, sürprizli olması gerekir. Beklenmedik bir anda, bir dönüşle felaketin belirmesi, herşey iyiye giderken birden kötüye dönüşmesi gerekir. Trajedide cinayet gibi olaylar sahnede temsil edilmez. Kahraman iyi bir insandır, ama bir yerde hata yapar. Bu hatasından dolayı istenmedik olaylarla karşılaşır ve hatasına oranla daha büyük cezalara uğrar².

¹ Yeni Türk Ansiklopedisi, s.4123.

² Mutluay, 100 Soruda Edebiyat Bilgileri, ss.341-343.

Komedi de eski Yunan ayinlerine dayanmaktadır. Buralarda halkı eğlendirmek için, taklidi kıyafetler ve konuşmalarla dönemin siyasi şahsiyetleriyle alay sözkonusudur. Kahramanlar ve tanrılar gülünç bir şekilde ele alınmaktadır.

Dram türü ise daha çok romantizm döneminde, klasik akımın karakteristik eseri olan tragedia'nın belli kurallarını yıkarak meydana gelmiş bir tiyatro türüdür. Hayatı hem acıklı, hem de gülünç yanlarıyla bir bütün halinde vermek dramın esasını oluşturur. Olaylar Avrupa tarihinden veya günlük hayattan alınmaktadır.

Türk tiyatrosunun köklerini ise seyirlik köylü oyunları, köy kuklası, dramatik danslar, hokkabazlık, meddahlık, çengi, köçek ve curcunalar, savaş oyunları, Türk kuklası, gölge tiyatrosu, Karagöz ve Orta Oyunu oluşturmaktadır¹.

Batılı anlamdaki tiyatro Türkiye'ye Tanzimat döneminde girmiştir. Aydın ve halk tabakalarına seslenen bu sanat, özellikle eğitim amacıyla kullanılmıştır. Bu dönemde Şinasi, Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet Vefik Paşa ve Ali Bey çeviri ve adapte tiyatro eserleriyle dikkati çekmişlerdir².

Cumhuriyetin ilk yıllarında sinemanın tiyatro eserlerinden fazlaca yararlandığı görülmektedir. Tiyatro, bu bakımdan Türk sinemasının ilk yıllarında gelişmesine katkıda bulunmuş bir sanattır.

¹ Bakınız Metin And, Geleneksel Türk Tiyatrosu, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1969.

² Kenan Akyüz, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, Ankara: (y. y - t. y), ss.22-27.

Sahne eserleri ise tür olarak tiyatroya çok benzermekle beraber müzikli oluşları ile dikkat çekmektedirler. Bunlardan opera, bir olaylar zincirinin seslendirilmesinden oluşan ve sahnede temsil edilen bir sahne eseridir. İlk opera eseri Dafne İtalya'da oynandığı için bu ülke operanın beşiği sayılmakta beraber kökeni eski Yunan dramına ve oyunlarına dayanmaktadır¹.

Opera, başından sonuna kadar müzikli ve orkestra eşliğinde icra edilen bir tiyatro-müzik eseridir. Batı müziğinin önemli bir dalını oluşturmaktadır. Bu dramatik müzik eserinin konusu dram veya komedi olabilir. Opera;tiyatro, edebiyatın her alanı, resim, heykel, dans ve bale gibi birçok sanatı da temsil etmektedir. Operada esas unsur, güzel şarkı söyleme sanatının dramatik bir biçimde sunulabilmesidir².

Operet, daha çok dans ve dans müziğine yer verilen komik opera türünde bir eserdir. Operetin operaya oranla daha az ciddi bir karakteri vardır. Fransızca küçük opera demek olan operet, basit, halka yakın üslupta, hafif, genellikle komik konularda, arada konuşmalar ve dans sahneleri bulunan müzikli tiyatro eseri ve Batı müziğinde sözlü bir müzik şeklidir³. Türkçe'de "müzikal" kelimesi operet anlamında kullanılmaktadır⁴.

¹Feridun Darbaz, Türk ve Batı Müziği, İstanbul: Musiki Kültür Derneği, 1973, s.223.

²Cevat Memduh Altar, Opera Tarihi I, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1982, s.7.

³M.Orhan Süer, Müzikte Türler ve Biçimler, TRT Hizmet İçi Eğitim Notları (Teksir Halinde).

⁴Türkçe Sözlük, s.867.

Operet türü Türk müziğinde de ilgi görmüştür, 1863 yılında İstanbul'da doğan İtalyan Radeglia, Şaban adlı operasında Türk müziği makamları kullandı. Dikran Çuhacıyan, Köse Kahya, Arif Zamire ve özellikle Leblebici Horhor Ağa operetiyle ün yapmıştır. Sonuncu operet sinemaya da uyarlanmıştır.

İsmail Hakkı Bey geleneksel Türk Müziği ve hafif çoksesli orkestrasyonla, Türk zevkine daha yatkın operetler bestelemiştir. İstanbul Opereti'ni kurmuş ve Musahipzade Celal'in piyeslerine müziği uygulamıştır. Bülbül ve Kaşıkçılar opereti çok tutulmuştur. Muhlis Sabahattin Ezgi ise Türk müziği ile bir çok operetler yazmıştır. Türk sinemasına da uyarlanan Ayşe bunların en ünlüsüdür¹.

D. HALK EDEBİYATI

Edebiyat biliminin, özellikle tarih ve folklor, sosyoloji ve iletişim bilimleriyle yakınlaştığı ve ortak inceleme alanı bulduğu tür halk edebiyatıdır. Halk edebiyatı ile halkbilim olarak da bilinen folklor yakından ilgilenmektedir. Folklorla, halk edebiyatı içiçe bir kavramdır ve birbirleriyle karıştırılmaktadır. Folklor: halk şiirleri, halk gelenek ve görenekleri gibi tamamen fikri ve manevi oluşumları, halkın manevi kültürünü inceleyen bir bilim dalıdır².

Folklor genel anlamda anonim halk edebiyatı, halk müziği, halk teması, halk gelenek ve inançlarını, kısaca

¹ Yeni Türk Ansiklopedisi, s.2752.

² M.Şakir Ülkütaşır, Cumhuriyetle Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları, Ankara: Başbakanlık Yayınları, 1972, s.84.

halkın manevi kültürünü araştırmaktadır. Düğün, bayram, cenaze, kandil, çocuk gibi halk gelenekleri; cin, peri, büyü, efzun, muska gibi inanışları ile türküler, maniler, bilmeceler, oyunlar, masallar, menkıbeler, atasözleri ve deyimler folklorun konusuna girmektedir¹.

1941'de Ankara Üniversitesi D.T.C. Fakültesi'nde kurulan Halk Edebiyatı ve Folklor Arşivi'nde toplanan malzemeler; halk edebiyatı (masallar, türküler, maniler, bilmeceler), görenek, merasimler, inanışlar, halk örf ve gelenekleri ve halk bilimlerine ait malzemeler olarak sınıflanmıştır².

İşte halk edebiyatının folklorla ilişkisi folklorun bir alt birimi olmasından dolayıdır. Edebiyat kuramcılarına göre halkın yalnızca sanatını incelemekle bir sonuca ulaşılamaz. Bu yüzden edebiyat halkın bütün kültürünü; giyim kuşamını, adetlerini, batıl inançlarını ve adetlerini de inceler. Burada edebiyatın folklor ile yakınlığı doğar³.

Folkloru konu edilen edebiyat ile halk edebiyatı kavramları iki ayrı anlamın belirtilmesi için kullanılmaktadır. Folklorun, anonim, yaratıcıları belirsiz ürünlerden meydana geldiği belirtilmişti. Yaratıcıları belli olan edebiyat ürünleri halk edebiyatının konusu içinde yer almaktadır⁴.

¹Ülkütaşır, Aynı Kitap, s.23.

²Ülkütaşır, Aynı Kitap, s.84.

³Wollek ve Warren, Edebiyat Biliminin Temelleri ss.48-44.

⁴Şerif Baykurt, Türkiye'de Folklor, Ankara: (y.y), 1976, s.106.

Bu durumda söyleyeni bilinmeyen; ilk çağlardaki efsaneleşmiş destanlar, atasözleri, hikâyeler, masallar, bilmeçeler, tekerlemeler, türküler, maniler, ağıtlar denilince akla folklor gelmektedir. Karacaoğlu, Dadaloğlu, Köroğlu ve Aşık Veysel Şatıroğlu gibi ozanların eserleri ise folklorun konusu değil halk edebiyatının konusudur¹.

Ancak yaratıcısı belli olan halk şiiri ile anonim halk şiirini ayırıp, ayıklamak çok güçtür. İç içe girmiş gibi görünen bu durumun bir nedeni de yazarı belli olan halk şiirlerinin de halk arasına karışıp folklorun malı olmasıdır. Şu halde bu iki inceleme alanı içinde ele alınması gereken bir halk edebiyatı konusu vardır:

1- Halk edebiyatının konusu olan ve yaratıcıları belli olan halk edebiyatı.

2- Folklor Biliminin konusu olan ve yaratıcıları belli olmayan halkın müşterek malı olan halk edebiyatı².

Folklorun bu sınıflamasına karşılık edebiyat bilimi herhangi bir sınırlama getirmeden yazılı ya da sözlü, yazarı belli olan ya da olmayan edebi ürünleri halk edebiyatı olarak incelemiştir. Edebiyat bilimi yazılı edebiyatın temelini sözlü edebiyata dayandırmaktadır. Halk edebiyatı ürünlerinin yazılı ya da sözlü olmalarına, yazarının belli ya da belirsiz olmasına göre; anonim halk edebiyatı ve yazarı belli olan halk edebiyatı olarak ikiye ayırmıştır:

¹ Baykurt, Aynı kitap, s.106.

² Baykurt, Aynı kitap, s.107.

"Maniler, destanlar, türküler, masallar, türkölü türkölüz halk hikayeleri, ninniler, ağıtlar, bilmeceleler, tekerlemeler, atasözleri, deyimler, meddah hikayeleri, karagöz ve benzeri oyunlar... halkın ortak yaratısı olarak düşünölmüştür. Kuşkusuz bugün nerede ve kimin, ilk kez söylediği belli olmayan bu ürünler başlangıçta kişisel yaratımlardı...Halk edebiyatı teriminin içinde düşünölen ikinci tür dilsel yaratılarsa sanatçısı ve yaratıcısı belli olan ürünlerdir...¹

Türk sineması halk hikâyelerinden önemli ölçüde yararlanmıştıır. Halk hikayeleri bir başka özelliğiyle uyarlama konusu ile yakından ilgilidir. Bu, konu uyarlamalarına çok benzeyen ve aynı eserin değişik anlatımları anlamına gelen varyantlardır. Halk hikayelerinin çeşitli varyantlarında kahramanlar odak seçilerek asıl hikâyelerden değişiklikler yapılmıştır. Türk edebiyatında Battalname , Danışmendname, Hamzaname, Ebu Müslüm gibi adlarla anılan hikâyeler vardır. Bunlar değişik şekillerde gelişmiş ve anlatılmışlardır. Örneğin; Tahir ile Zühre hikâyesinin, Fikri Türkmen'in incelemesine göre 24 ayrı varyantı bulunmaktadır². Bunlardan Türk sinemasına da uyarlanan Köroğlu hikâyesinin halk edebiyatında 19 ayrı varyantı tesbit edilmiştir³. Halk edebiyatı alanındaki çalışmalar hergün ilerlemekte ve bilinen ürünlerin yeni varyantları ortaya çıkmaktadır⁴. Bunların Türk sinemasına malzeme açısından kolaylık getireceği söylenebilir.

¹ Emin Özdemir, Türk ve Dünya Edebiyatı, Ankara: A.Ü.Ş.B.F, 1980, ss.63-64.

² Fikret Türkmen, Tahir ile Zühre, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yayınları, 1983, s.5.

³ Hamit Zübeyir Kaşay, Makaleler ve İncelemeler, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1974, s.6.

⁴ Bu konuda bakınız: Köroğlu Söminerleri Bildirileri, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983.

Buraya kadar halk edebiyatı kavramına folklor bilimi ve edebiyat biliminin verilerinden yararlanılarak yaklaşılmıştır. Bunun sebebi edebiyat biliminin verilerinden yola çıkılarak yapılan halk edebiyatı açıklamasının Türk sinemasının anladığı halk edebiyatı kavramını tam olarak kapsamamasıdır. Her iki türdeki halk edebiyatı ürünlerinin Türk sinemasında uyarlandığı görülmektedir. Ancak, Türk sinemasında folklor ürünlerinden yararlanılarak yapılan bazı filmler halk edebiyatından uyarlama filmler olarak değerlendirilmektedir. Örneğin konusunu bir köy düşününden alan Harman Sonu (Muhsin Ertuğrul, 1946:30) filmi bir halk edebiyatı uyarlaması olarak kaynaklara geçmiştir¹. Bu film sadece folklorün halk gelenekleri ile ilgili bir alanının verilerinden yararlanmıştır.

E. ÇİZGİ ROMAN

Çizgi roman, "konusu ard-arda çizgi resimlerle verilen ve kişilerin konuşmaları ağızlarından çıkan yuvarlaklar içinde yazılı olan resimler dizisi"dir². Çizgi roman bir anlatım biçimi olarak gelişmesini son yıllarda tamamlamış bir sanat türüdür. Bu nedenle edebi tür mü, yoksa başka bir olgu mu olduğu tartışılmaktadır.

Çizgi romanı, çağdaş kültürün özlü anlatım ve iletişim aracı haline gelmesinde sinema ve özellikle televizyonun büyük rolü olmuştur. Avrupa'da üniversite ve eğitim kurumlarınca tanınması, reklâmcılar tarafından kullanılması, çizgi

¹ Özön, Türk Sineması Tarihi, s.108.

² Meydan Larousse, C. Ek.2, ss.220-222

romanın o zamana kadar etki altında bulunduğu çocukların ötesinde bir okur kitlesine ulaşmasını sağlamıştır.

Çizgi roman kahramanlarından Mickey (Miki), Popeye (Temel Reis) gibi bazılarının dünya çapında tanınması, bunların resimlerinden yola çıkan reklâmcıların işine yaramıştır. 1960'larda gelişmeye başlayan çizgi roman, atılım yaparak A.B.D., Fransa, İtalya, İspanya gibi ülkelerde büyük bir okuyucu kitlesine sahip olmuştur.

Çizgi romanın kökeni mağara duvarlarına çizilen resimlere kadar uzanmaktadır. Mağara duvarlarındaki resimlerde hareket halindeki hayvanların çok iyi gözlemlenerek çizildiği görülmektedir. Kaçma ve kovalama hareketleri öylesine iyi gözlenmiştir ki, ayak hareketlerinin tek kare çekimle sinematik bir anlatımı yapılmış gibidir. İlkel insan can korkusu ve açlık yüzünden doğal hareketin bir çeşit tahlilini gerçekleştirmiştir. Yirminci yüzyılda gazete ve dergilerde yer alan çizgi resim şeritleri, çizgi romanın prototipini oluşturur. Çizgi şeritleri zamanla çizgi hikâyeden çizgi romana doğru bir gelişme göstermiştir.

İşte çizgi romanlar, resimsel hareket ögesini ard-arda resimlerle objeleri canlandıran, bu izlenimi bırakan resim-yazılardır. Çizgi roman ard-arda gelen resimlerle görsel bir nitelik taşırken, bu resimler üzerindeki açıklayıcı yazılar yüzünden yazınsal bir anlatımda sahiptirler¹. Bu neden-

¹ John Berger. "Francis Bacon ve Walt Disney", Çev. A. Sipahioğlu, Oluşum, s. 57, (Temmuz 1982), ss.10-14.

le çizgi romanlar, görsel dil ile yazı dili arasında, bu ikisini birleştirmiş bir türdür. Edebiyat ve sinema sanatlarının ortasında, ancak daha çok resim sanatına yakındır. Çizgi romanın edebi bir tür olarak değerlendirilmesinin nedeni, görsel özelliklerinin yanında okunur olmasıdır. Çizgi romanlar okunmaktadır. Çizgi romanın , resim ve sinema sanatından ayrılan yönü budur. Sinema filmlerinin de görsel olarak okunduğu belirtilmektedir¹.

Çizgi romanların iki özelliği vardır. Birincisi Ondokuzuncu yüzyılda basın yoluyla kitle iletişimine malolan bir iletişim aracı olmasıdır. İkincisi ise çizgi romanların sinemanın hareketli ve sesli görüntü düzeniyle ilişkisi olmasıdır. Çizgi şerit, çizgi roman ve fotoromanlar canlandırma sineması ile ortak noktalara sahiptir.

Çizgi romanların sinemanın zaman ve mekan sürekliliğini içeren hareketli imge düzenini akla getirmeleri doğaldır. Ondokuzuncu yüzyılın ilk yarısından hareketin optik tahlili yapılırken, belli bir hareket sürekliliğinin birbirini izleyen evreleri çizim yoluyla kaydedilip, bunların araçlar yardımıyla gözde canlı bir hareket biçimine getirilmesi amaçlanmıştır. Sinema bu ortamdaki gelişmelerin teknik bir sonucu olmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri'nde çizgi roman (comics) binlerce gazetede hergün "comic-strips" biçiminde, her pazar

¹ Hatiboğlu, "Atilla İlhan'la Edebiyat-Sinema İlişkisi Üzerine", s. 81.

renkli sayfalarda yer almıştır. Kahramanlar ise genellikle kırk elli yıl öncekilerle aynı kalmışlardır. Ressamlar değişse de diziler devam ettirilmiştir. Mandrake, Flash Gordon, Superman gibi kahramanlar yaratılmıştır¹. Sinema bu kahramanlardan geniş bir şekilde yararlanmıştır. Özellikle Superman büyük başarı kazanmıştır. Günümüzde bu dizileri okuyan Amerikalıların sayısı doksan milyona ulaşmıştır. Büyük bir konu, kahraman ve durum çeşitliliği sunan Spiderman (Örümcek Adam) 1968'de yaratıldı. Günümüzde Conan gibi, süper kahramanların başarılarını sergileyen ucuz, ince, aylık fasiküller (comics books) yayınlanmaktadır.

Çizgi roman çoğu ülkede yeni gelişmektedir. Bunu engelleyen bazı faktörler, kağıt fiyatlarındaki artış ve ekonomik bunalımdır. Çizgi romanın Türkiye'de gelişmesine mizah dergileri yardımcı olmuştur. Genellikle mizah dergileri çizgi romanlara ve çizgi şeritlere yer vermişlerdir. Günlük gazetelerin mizah bölümlerinde çizgi romanlara da yer verilmesi olumlu sonuçlar doğurmuştur. Asterks, Abdülcanbaz gibi karikatür albümlerinin satışa çıkarılması bu gelişmeden sonraya rastlamaktadır.

Ancak çizgi romanların kitap olarak tüketilen bölümü ise genellikle yabancı çizgi romanlardır. Bunlar Asterks, Red-Kid, Zagor, vb. gibi eserlerdir. Bu eserlerin Türkiye'deki çizgi roman çalışmalarının zayıflığı yüzünden piyasaya hakim oldukları söylenebilir.

¹ Alemdar ve Kaya, Kitle İletişimine Temel Yaklaşımlar, ss.1-3.

Tarihsel çizgi romanların sinemaya uyarlanması bunların gelişmesini ve satışının artmasını sağlamaktadır. Çizgi roman, karikatüristlerin ek işi olmaktan yavaş yavaş kurtulmuş ve işe doğrudan çizgi romancı olarak başlayan yazarlar ortaya çıkmıştır. Önde gelen çizgi romancılar; Turhan Selçuk, Suat Yalaz, Oğuz Aral'dır.

Bu gün Türk çizgi romanı gelişme evresini yaşamaktadır. Türk çizgi romanında başlıca dört eğilim görülmektedir.

1. Türk Tarihinin Orta Asya kaynağına inerek araştıran ve olayların Türk-İslam Mitolojisi içinde verildiği eserler (Karaoğlan, Kara Murat, Tarkan gibi),

2. Düşsel, romantik aile dramları sergileyen eserler,

3. Güncel olayları, tarihsel bir eğrileme içinde ele alıp, toplumsal eleştiri getiren eserler (Abdülcanbaz),

4. Bir bütünlük kaygısı gözetmeden güncel olaylar içinde mizahla eleştiri arayan çalışmalar¹.

Türk sineması çizgi romanların konularından, tiplerinden, kostüm ve dekorlarından yararlanmaya çalışmıştır.

F. ŞİİR

Şiir, müzik, mimari, heykeltıraşlık ve resim ile birlikte beş güzel sanatın biri olarak değerlendirilmekte ve üstün edebi türlerden sayılmaktadır. Şiir, terim olarak malzemesi kelimeler olan, kelimelerle yazılıp söylenen, kelimelerle kurulan güzel söz sanatı anlamındadır. İnsanı bulunduğu ruh

¹ Meydan Larousse, c.Ek.2, s.221.

halinden alıp başka bir ruh haline götürebilen her türlü düz veya düzenli yazıdır. Şiir ses uyumu, vezin, kafiye gibi güzel öğeleriyle süslenmiş olup, güzel hayaller taşıyan sanatlı sözlerdir¹.

Diğer edebi türlerden, öze ait farklar dışında görünen farkı, kendine özgü bir şekli olmasıdır. Anlatım genellikle nazımla yapılır. Şiirin mutlaka nazım olması gerekmez. Ancak nazım şekli şiire has bir ifade şekli olmuştur.

Bir sözün şiir olabilmesi için heyecan ve ürperti uyandırıcı güzellikte olması, maddi fayda ve işe yararlık ölçüsü dışında insana güzelliği ile tesir edebilecek bir özü bulunması gerekmektedir.

Şiir, az söz ile çok anlam ifade edebilen sözdür. Eksiksiz ve fazlasız, tam yerli yerinde ve değiştirilmez anlatım bütünlüğüdür. Bu sebeple şair sembollere, mecazlara çeşitli mânâ ve söz sanatlarına başvurur. Bu yönüyle şiir sanatı, sinemanın simgesel anlatımına yaklaşmaktadır.

Konularına göre şiir lirik, epik, pastoral, didaktik, dramatik olarak türlere ayrılmaktadır. Lirik şiir duygu ve heyecanların şiiridir. Bu türde duygu ve heyecanlar yalın bir coşkunlukla anlatılır. Şiirin en has ve yalın şekli budur. Epik şiir kahramanlık duygularının hakim olduğu bir türdür. Tarih konuları, efsaneler, vatan ve millet duyguları bu türde işlenmektedir. Tabiat güzellikleri, tabiatın duygulu manzaraları ile pastoral şiirler meydana getirilir.

¹

Karaalioğlu, Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü, s. 697.

Didaktik şiir bir şeyi öğretme maksadı ağır basan, şiiri bir öğretim yolu olarak değerlendirmek amacıyla yazılmış siirdir. Dramatik şiir ise, bir konuyu sahnede canlandırmak üzere başvurulmuş siirdir.

Şiir toplumların ilkel devirlerinde dans ve müzikle beraber bulunmuştur. Din törenlerinden doğan şiir, zamanla dansla, müzikten ayrılarak ayrı bir sanat kolu haline gelmiştir¹.

Sinema ile şiir arasında çok yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişkiler, daha önce şair olan ve şiir sanatıyla ilgilenen kişilerin sinemaya yönelmeleri (Griffith, Clair gibi) ve sinemayı şiirin anlatım araçlarından biri olarak seçen sanatçıların çalışmaları ile başlamaktadır. "Avant-Garde" akımı sinemadan yararlanmıştır. Bazı şiirlerin sinemaya uyarlanmaları sinema-şiir ilişkilerinin doruk noktasıdır. Ahmet Muhip Dranas'ın Fahriye Abla adlı şiirinden aynı adla sinemaya uyarlanan (Yavuz Tuğrul, 1984:438) film buna örnektir.

Şiir türü, taşıdığı duygusal yoğunluk, uyandırdığı heyecan ve kullandığı simgesel anlatım bakımından sinemaya benzer bir edebi sanattır. Ayrıca sinema şiir sanatının zengin tematik dokusundan yararlanmaya uygun bir sanattır. "Büyük sinema yapıtının nitelikleri arasında, şiir özelliği taşıması da yer alır"². Bazı yönetmenlerin şiir alanında hiç bir çalışmaları olmadığı halde ortaya koyduğu sinema yapıtı

¹ Karaalioğlu, Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü, s.698.

² Nijat Özön, "Şairler Sinemada," Türk Dili, s.114 (Mart 1961) s.410.

şair özellikleri taşımaktadır. Bu yönetmenlere Chaplin, Ford, Buniel örnek verilmiştir¹.

III. POPÜLER EDEBİYAT

Popüler kültür ve kültürün oluşturduğu edebiyat konusu Türkiye'de henüz yeni tartışılmaya başlanmış bir konudur. Popüler kültür için çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Bazılarına göre popüler kültür denilince akla dolmuş müziği, melodram filmler, gözü yaşlı romanlar, bulvar gazeteleri, basit çizgi romanlar ve çok satan herşey gelmektedir.

... yeni kentleşmiş nüfusumuzun, bir tür dünyayı anlamlandırma rehberi, kimilerine göre, geniş kitleleri, yaşamakta oldukları toplumsal koşullara eleştirici bir gözle bakmaktan alıkoyan, toplumsal konumlarını kendi elleri ile iyileştirebilmek için izlemeleri gereken yönde bilinçlenmekten, örgütlenmekten ve siyasal yaşama kendileri için katılmaktan alıkoyan uyuşturucu şeyler².

Bir başka açıklamaya göre de geniş kitlelerin soluk almalarını sağlayan, onların, günlük reel yaşamlarına katlanmalarını sağlayan bir "alt kültür" türüdür. Folk kültürün, her çağda varolmuş olduğu iddia edilmektedir³. Burçak Evren, popüler kültürün geleneksel halk kültürü, edebiyatı, yaşayışının günümüzdeki uzantısı olarak değerlendirilmesini en gerçekçi varsayım olarak kabul etmektedir.

¹Özön, aynı makale s.410.

²Alemdar ve Kaya, Kitle iletişimine Temel Yaklaşımlar, s.163.

³Burçak Evren, "Bu da geçer mi? Arabesk Olayı ve Sinema", Gelişim Sinema, S.4, (Ocak 1985) s.9.

Türkiye'de popüler kültür olayını Emre Kongar toplumsal bir olgu olarak ele almakta, bu kültüre temel, bu kültürün belirgin ögesi olarak atılımcılık, cesarat ve saldırganlığı ele almaktadır.

... köycülüğün durağanlığından, kentsel cehenneme geçiş ancak bu nitelikler sayesinde olur... Bu kültür sahibinin kırsal değerlerden arınmamış ve kentsel değerleri benimseyememiş olduğunu görürüz. Köy ve kent arasında 'kentlileşmiş köylü' olmaktan çok 'kentleşmiş kentte yaşayan köylü' olmuştur¹.

Bu kültürü daha geniş boyutlarda inceleyen Ünsal Oskay eski toplumsal yaşamdan sanayi toplumuna geçişte insanların değişik tepkileri gösterdiklerini vurgulamaktadır. Kentteki burjuva kesimler, özellikle orta sınıfın üst kesimleri ile orta sınıfın alt kesimlerinde korkunun, yıkımın ve bulanıklığın yaygınlaştığı, yansıtıldığı yeni bir kültür oluşmuştur. Drakula'lar, Frankeştayn'lar, Edgar A. Poe'nin dedektif hikayeleri bu yeni kültürün görünümüdür².

Orta sınıfın alt kesimleri ise bu yenilikleri anlamada şaşkınlığa düşmüştür. Bulvarlardan seyrettikleri kent yaşamının yeni toplumsal ilişkilerini anlamak için tuhaf, tipik kişileri anlatan hikâyeler okumaktadırlar. Bunlardan sonra gelen, gazetelerdeki cemiyet haberleridir. Bu insanlar, kendi "kişiliklerini" bulmak için müzikten romana, sinema-

¹ Emre Kongar, "Arabesk Üzerinde Düşünceler", Gelişim Sinema, S.4, (Ocak 1985), ss.5-8.

² Ünsal Oskay, "Popüler Kültürün Toplumsal Ortamı ve İdeolojik İşlevleri Üzerine", Kitle İletişimine Temel Yaklaşımlar, Ankara: Savaş yayınevi, 1983, s.166.

dan giyim kuşama kadar yeni oluşumların doğmasını sağladılar. Bu oluşumlar şu şekilde görülmektedir:

... soyluların möblelerine öykünerek yapılmış onlardan daha şımarık möbleler, günün anlayışına uygun operetler, sentimental edebiyat, gazetelerde bunların tefrikaları, melodramın bir türü sayılabilecek tefrika romanlar...¹

Demokratikleşme süreci sonucu kitle kültürü dönemi ortaya çıkmış, yaygınlaşan ve önem kazanan bu kültür kendine özgü bir okuma biçimi geliştirmiştir. Tıpkı yemek yeme, sinemaya gitme gibi bir alışkanlık olan kitap okuma, ihtiyaç haline gelmiş ve günlük hayatın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Böyle olunca da Barbara Cartland'dan Balzac'a Kerime Nadir'den Halide Nusret Zorlutuna'ya, Mahmut Esat Bozkurt'tan Peyami Safa'ya giden yol açılmış olmaktadır.

Yığın romanları ya da popüler romanların insan hayatının renklenmesinde önemli işlevler gördüğü bilinmektedir. Aşk, heyecan, esrar, kahramanlık, gerilim, ve zeka tüm insanlığın zaman zaman peşinde koştuğu, elde etmeye çalıştığı kavramlardır. Bunların ilkel ve yalın biçimde okuyucuya sunulması küçümsenmemelidir. Hayatın karmaşıklığı içinde yalın olarak verilmeleri daha işlevseldir. Bu konuda S. Elliot şu görüşü ileri sürmektedir:

... genellikle bu çeşit edebiyatın tam bir gerçeklerden kaçış (escape) ve eğlence (amusement) olduğu kabul edilmektedir. Entellektüel olmaktan çok uzak olan roman

¹ Oskay, Aynı makale, s.167.

okurunda bile, belirsiz de olsa bilgi kazanma isteği bulunabilir.¹

Ondokuzuncu yüzyılda tek bir roman, aşağı yukarı polisiye, aşk, macera ve başka roman türlerinin alanlarının hepsini kapsamaktaydı. Gerilim de, duygusal aşklar da, aynı olay örgüsü içinde yer alabilirdi. Merak uyandırıcı temalar, hemen hemen her romanda bulunurdu. Bu romanın bazı bölümleri trajik, bazı bölümleri komik olabilirdi. Ondokuzuncu yüzyılın romanı zaten popülerdi, geniş bir kesim tarafından okunuyordu, "seçkin olan da olmayan da vardı okuyucular içinde ; dolayısıyla roman popülerleşmedi, sadece ayrıştı"².

Popüler edebiyatın kendi başına bir tür olarak ayrılması yanında, değişen toplum yapısına göre büyük işlevler kazandığı; yorgunluk giderici, öğretici, okuma alışkanlığı kazandırıcı işlevler gördüğü belirtilmektedir:

... popüler eserlerin, özellikle orta öğretim çağındaki gençler ve hanımlar tarafından okunduğu ve yüksek öğrenim görmemiş okuyucu kitlesine okuma alışkanlığı kazandırdığı belirtilmektedir³.

Türkiye'de popüler kültür oluşumlarının önce müzikte, sonra giyim kuşamda daha sonra da filmlerde kendisini gösterdiği belirtilmektedir. Giderek ciddi fikir gazetelerinin tirajını aşan magazin basını da, bu kültürün sonucudur.⁴

¹ Elliot, Edebiyat Üzerine Düşünceler, s.33.

² Murat Belge, "İş Bölümü Romanı da Etkiledi"; Gösteri, S.19, (Haziran 1982). s.65.

³ Emre Kongar, "Yaşama Biçimimiz ve Hafi Romanlar", Gösteri, S.19, (Haziran 1982), s.62.

⁴ Oskay, "Popüler Kültürün Toplum Ortamı ve İdeolojik İşlevleri Üzerine", s.169.

Bu bakımdan popüler edebiyatı tek başına ele alıp incelemek doğru olmaz. Popüler edebiyat, popüler kültürün diğer öğeleri ile birlikte ele alınması gereken bir olgudur. Bu kültürün oluşturduğu edebiyat hakkında Selim İleri bazı eleştirilerde bulunmaktadır. Değeri olmayan üçüncü sınıf yazarların piyasayı kapladığını, bunların genellikle yabancı romanları abartarak Türkçeye uyarladıklarını iddia etmektedir. Bu durumun sinema için de geçerli olduğunu belirtmektedir:

... ele alınan ve yerli konu diye karşımıza çıkan bazı sinema eserleri işte bu kabil romancıların eserleridir. ayrıca iyi uygulanmadıkları için de Türk toplumunun meselelerini değil... Türk insanların hislerini değil melez bir takım hisleri, meseleleri ele almaktadır ¹.

Türk sineması da popüler edebiyat olgusunun etkisinde kalarak filmler yapmıştır. Özellikle popüler edebiyat yazarlarından Muazzez Tahsin Berkant, Esat Mahmut Karakurt, Kerime Nadir ve Oğuz Özdeş gibi romancıların eserlerinden önemli bir oranda uyarlama yapılmıştır.

Bu araştırmada arabesk de denilen popüler kültür filmleri ele alınmamıştır. Popüler kültürün Türk edebiyatına yansımış eserlerinden yapılan uyarlamalara ise çalışmada yer verilmiştir.

¹ Selim İleri, "Kerime Nadir Adı Teminattır", 7.Sanat, S. 2, (Nisan 1973), s.13.

III. BÖLÜM

TÜRK SINEMASINDA TÜRK EDEBİYATININ KULLANILMASI

I. TÜRK SINEMASINDA TÜRK EDEBİYATI UYARLAMALARI

Türkiye'ye sinema sanatının girişi 1896 yılında olmuştur. Bundan bir yıl önce Lumière Kardeşler dünyadaki ilk film gösterisini gerçekleştirmişlerdir. Sinemanın Türkiye'ye girişi film gösterileri yoluyla olmuş, 1908'de açılan ilk sinema salonunda bu gösteriler sürdürülmüştür. 1914 yılında Türk sinemasında ilk film olan Ayastefanos Abide'sinin Yıkılışı adlı belgesel çevrilmiştir.

Konulu filmin çevrimi 1917 yılında gerçekleşmiştir. İlk konulu film Mehmet Rauf'un Pençe adlı tiyatro eserinden aynı adla sinemaya uyarlanmıştır. (Sedat Simavi, 1917:2) Görüldüğü gibi ilk konulu film bir Türk edebiyatı uyarlamasıdır. Türk sinemasının ilk yönetmenlerinden Ahmet Fehim ve Muhsin Ertuğrul'un asıl meslekleri tiyatroculuktur. Bu nedenle tiyatro sahnesinde oynadıkları oyunları sinemaya aktarmışlardır. Ertuğrul özgün, senaryoya dayalı birkaç film yapmışsa da genellikle tiyatro eserlerinden ve romanlardan yararlanarak Türk edebiyatı uyarlamaları yapmıştır.

Türk sineması, kaynak olarak yerli ve yabancı edebiyatlardan ve filmlerden de yararlanmıştır. Türk sinemasının genel bir özelliği özgün senaryolardan çok, yerli ve yabancı uyarlamalara yönelmesidir. Türk sinemasında ilk yıllarda daha yoğun olmak üzere Türk edebiyatının roman, hikâye, tiyatro,

halk edebiyatı, çizgi roman ve şiir türlerinden Türk edebiyatı uyarlamaları yapılmıştır. Türk sinemasında doğrudan, konu, karakter-yer, motif gibi uyarlama yöntemleri kullanılarak dram, melodram, komedi, macera film türlerinde Türk edebî eserlerinden yararlanarak Türk edebiyatı uyarlaması filmler çevrilmiştir.

Türk sinemasında Türk edebiyatından yararlanılarak yapılan filmlerin durumu Tablo 1'de gösterilmiştir¹.

Tablo 1'de Kullanılan Kısaltmalar

AU	Adnan Ufuk(Nijat Özön), "Sinemamız ve Edebiyatımız"
BN	Behçet Necatigil, <u>Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü</u>
Çev.	Çevrim
EŞ	Erman Şener, <u>Yeşilçam ve Türk Sineması</u>
GS	Giovanni Scognamillo, "Türk Sinemasında Yabancı Uyarlamalar"
KB	<u>Kültür ve Turizm Bakanlığı basılmamış film listesi</u>
MES	Ali Şerif Onaran, <u>Muhsin Ertuğrul'un Sineması</u>
NC	Nezih Coş, " <u>Türk Sinemasında Edebiyat Uyarlamaları</u> "
NÖK	Nijat Özön, <u>Türk Sineması Kronolojisi</u>
NÖT	Nijat Özön, <u>Türk Sineması Tarihi</u>
SG	Salih Gökmen, <u>Bugünkü Türk Sineması</u>
TCA	Atilla Dorsay ve Turhan Güven, "Türk Sinemasında Edebiyat Uyarlamaları"
TFY	Agah Özgüç, <u>Türk Film Yıllığı</u> (1914-1972, 1973-1977, 1978-1979, 1980-1983)

¹ Tablo 1'de kaynaklar sütununda kullanılan kısaltmalar Tablo 1 den önce verilmiştir.

Tablo 1

Türk Sinemasında Türk Edebiyatından Yararlanma

Sıra No	Filmin Çevrildiği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlandığı, Sahneye Konduğu Yıl	Kaynaklar ²
1	1917	CASUS	SEDAT SİMAVİ	CASUS	MEHMET RAUF	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1909	TCA. 1915, SG.13
2	1917	PENÇE	SEDAT SİMAVİ	PENÇE	MEHMET RAUF	Tiyatro	Doğrudan	Melodram	1909	MES. 64, SG.14
3	1919 1.Çev.	BİNNAZ	AHMET FEHİM	BİNNAZ	YUSUF ZİYA ORTAÇ	Adapte Tiyatro	Doğrudan	Dram	1919	TCA. 1915, NÖT.52
4	1919	MÜREBBİYE	AHMET FEHİM	MÜREBBİYE	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	Tiyatro	Doğrudan	Komedi	1898	TCA. 1914
5	1921	BİCAN EFENDİ MEKTEP HOCASI	ŞADİ KARAGÖZ-OĞLU	BİCAN EFENDİ	İBNÜRREFİK AHMET NURİ	Adapte Tiyatro	Konu	Komedi	1912	NÖT. 55
6	1921	BİCAN EFENDİ DİNİN RÜ-YASI	ŞADİ KARAGÖZ-OĞLU	BİCAN EFENDİ	İBNÜRREFİK AHMET NURİ	Adapte Tiyatro	Konu	Komedi	1912	NÖT. 55

¹ Filmin Çevrildiği Yıl sütununda birden fazla çevrimi olan filmlerin kaçınıcı çevrim. oldukları, filmin çevrildiği yılın altında verilmiştir. Birden fazla çevrimi olmayan birinci çevrim filmler belirtilmemiştir. "Çev." notu bulunmayan filmler birinci çevrim filmlerdir.

² Kaynaklar sütununda kullanılan kısaltmalar bilgilerin derlendiği kaynakları göstermektedir.

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
7	1921	BİCAN EFEN-Dİ VEKİL-HARÇ	ŞADİ KARAGÖZ-OĞLU	BİCAN EFENDİ	İBNÜRREFİK AHMET NURİ	Adapte Tiyatro	Doğrudan	Komedi	1912	NÖT. 54
8	1922	BOĞAZIÇI ESRARI	MUHSİN ERTUĞRUL	NUR BABA	YAKUP KADRI KARAOSMAN-OĞLU	Roman	Doğrudan	Dram	1922	MES. 160
9	1923 1.Çev.	ATEŞTEN GÖMLEK	MUHSİN ERTUĞRUL	ATEŞTEN GÖMLEK	HALİDE EDİP ADIVAR	Roman	Doğrudan	Dram	1922	MES. 165
10	1923 1.Çev.	LEBLEBİCİ HORHOR	MUHSİN ERTUĞRUL	LEBLEBİ-Cİ HOR-HOR	TAKFOR NAL-YAN, DİKRAN ÇUHACIYAN	Sahne	Doğrudan	Komedi	1875	MES. 172
11	1924 1.Çev.	SÖZDE KIZ-LAR	MUHSİN ERTUĞRUL	SÖZDE KIZLAR	PEYAMİ SAFA	Roman	Doğrudan	Dram	1924	MES. 179
12	1928	ANKARA POSTASI	MUHSİN ERTUĞRUL	BİR GECE FACIASI	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Adapte Tiyatro	Doğrudan	Dram	1923	MES. 185 TCA. 1913
13	1938 2.Çev.	LEBLEBİCİ HORHOR	MUHSİN ERTUĞRUL	LEBLEBİ-Cİ HOR-HOR	TAKFOR NAL-YAN, DİKRAN ÇUHACIYAN	Sahne	Doğrudan	Komedi	1875	MES. 174 NÖK. 70
14	1939	AYNARÖZ KADISI	MUHSİN ERTUĞRUL	AYNARÖZ KADISI	MUSAHİPZADE CELAL	Tiyatro	Doğrudan	Komedi	1936 1930	MES. 246 TCA. 1915

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
15	1939	BİR KAVUK DEVRİLDİ	MUHSİN ERTUĞRUL	BİR KA-VUK DEV-RİLDİ	MUSAHİPZADE CELAL	Tiyatro	Doğrudan	Komedi	1936	MES. 246 TCA. 1915
16	1939 1.Çev.	TOSUN PAŞA	MUHSİN ERTUĞRUL	TOSUN	SERVET MORAY	Adapte Tiyatro	Doğrudan	Dram	1935	MES. 261 GS. 33 NÖT. 106
17	1940 1.Çev.	AKASYA PALAS	MUHSİN ERTUĞRUL	I:I = I	MAHMUT YESARİ, İBNURREFİK AHMET NURİ	Adapte Tiyatro	Doğrudan	Komedi	1934	MES. 277 NÖT. 106
18	1940	KIVIRCIK PAŞA	MUHSİN ERTUĞRUL	KIVIR-CIK PAŞA	SERMET MUH-TAR ALUS	Roman	Doğrudan	Dram	1929	NÖT. 122
19	1940	TAŞ PARÇASI	FARUK KENÇ	TAŞ PARÇASI	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Tiyatro	Doğrudan	Melodram	1923	NÖT. 121
20	1941	EFZUNCU BABA	AYDIN ARAKON	EFZUNCU BABA	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	Roman	Doğrudan	Dram	1924	TCA. 1914
21	1941	KAHVECİ GÜZELİ	MUHSİN ERTUĞRUL	KELOĞ-LAN, BİN-BİR GECE MASALLA-RI, KAH-VECİ GÜ-ZELİ	ANONİM	Bir Bölü-mü, Adap-te Halk Edebiyatı	Konu, Karakter, Motif	Komedi	1-	MES. 280

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
22	1942	DUVAKSIZ GELİN	ADOLF KÖRNER	HÜLLECİ	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Tiyatro	Doğrudan	Kodemi	1935 1936	TCA. 1914 NÖT. 142
23	1942 1.Çev.	KEREM İLE ASLI	ADOLF KÖRNER	KEREM İLE ASLI	ANONİM	Halk Edebiyatı	Motif	Dram	-	NÖK. 83
24	1942 1.Çev.	SÜRTÜK	ADOLF KÖRNER	SÜRTÜK	MAHMUT YESARİ	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1937 1936	TCA. 1916
25	1943	DERLİ PINAR	FARUK KENÇ	DERTLİ PINAR	ANONİM	Folklor	Motif	Melodram	-	NÖT. 123
26	1943 1.Çev.	NASRETTİN HOCA DÜĞÜNDE	MUHSİN ERTUĞRUL FERDİ TAYFUR	NASRET-TİN HO-CA	ANONİM	Halk Edebiyatı	Motif	Komedi	-	NÖK. 84
27	1945	KIZILIRMAK-KARAKOYUN	MUHSİN ERTUĞRUL	KIZIL-IRMAK KARAKO-YUN	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	NÖK. 94
28	1945	YAYLA KARTALI	MUHSİN ERTUĞRUL	YAYLA KARTALI	FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL	Tiyatro	Doğrudan	Dram	-	NÖK. 88
29	1945	KÖROĞLU	SAMİ AYANOĞLU	KÖROĞLU	ANONİM	Halk Edebiyatı	Motif	Dram	-	NÖK. 89

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçın-cı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
30	1946	HARMAN SONU	MUHSİN ERTUĞRUL	-	ANONİM	Tiyatro (Folklor)	Konu	Dram	-	NÖT. 108
31	1946	DAMGA	SEYFİ HAVAERİ	GÜZEL BİR MANA	FİKRET ARIT	Roman	Doğrudan	Dram	1946	TCA. 1912
32	1946	HÜRRİYET APARTMANI	TALAT ARTEMEL	HÜRRİYET APARTMA-NI	SEDAT SİMAVİ	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1944	NÖK. 88 NÖT. 138
33	1947 1.Çev.	SENEDE BİR GÜN	FERDİ TAYFUR	SENEDE BİR GÜN	İHSAN İPEKÇİ	Adapte Roman	Doğrudan	Melodram	1946	TCA. 1915 NÖT. 137
34	1947 1.Çev.	SEVEN NE YAPMAZ	ŞADAN KAMİL	SEVEN NE YAPMAZ	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Dram	1940	TCA. 1915
35	1947 1.Çev.	BİR DAĞ MASALI	TURGUT DEMİRAĞ	ÇALI-KUŞU	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Roman	Konu, Karakter-Yer	Dram	1922	TCA. 1914 NÖT. 129
36	1948	İSTİKLAL MADALYASI	FERDİ TAYFUR	İSTİKLAL MADAL-YASI	İHSAN İPEKÇİ	Roman	Doğrudan	Dram	1945	TCA. 1915
37	1948	CANAVAR	H.HÜN	CANAVAR	FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1924 T.1924	NÖK. 96

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı ÇEVrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
38	1948	HARMANKAYA	SAMİ AYANOĞLU	HARMAN-KAYA	ZİYA ÇALIKOĞLU	Tiyatro	Doğrudan	Melodram	1935	TCA. 1913 NÖT. 139
39	1948	DOMANIÇ YOLCUSU	ŞAKİR SİRMALI	UNUTU-LAN SIR	ŞUKÜFE NİHAL	Roman	Konu	Dram	1946	NÖT. 132
40	1949	KANLI DÖŞEK	BAHA GELENBEVİ	O GECE	İHSAN İPEKÇİ	Roman	Doğrudan	Dram	1945	TCA. 1915
41	1949	ZÜMRÜT	LÜTFÜ ÖMER AKAD	ZÜMRÜT	İHSAN İPEKÇİ	Roman	Doğrudan	Melodram	1947	TCA. 1915
42	1949	LÜKÜS HAYAT	LÜTFÜ ÖMER AKAD	LÜKÜS HAYAT	CEMAL VE EKREM REŞİT REY	Sahne	Doğrudan	Komedi	1933	NÖT. 157
43	1949 1.Çev.	VURUN KAHPEYE	LÜTFÜ ÖMER AKAD	VURUN KAHPEYE	HELİDE EDİP ADIVAR	Roman	Doğrudan	Dram	1926	TCA. 1912
44	1949	FEDAKAR ANA	SEYFİ HAVAERİ	FEDAKAR ANA	TAHİR OLGAÇ	Roman	Doğrudan	Dram	1928	NC. 27
45	1950	ÇETE	ÇETİN KARAMAN BEY	ÇETE	REFİK HALİD KARAY	Roman	Doğrudan	Dram	1939	TCA. 1914
46	1950	ÇAKIRCALI MEHMET EFE	FARUK KENÇ	ÇAKIR-CALI MEHMET EFE	ANONİM	Folklor	Konu	Dram	-	NÖK. 102

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
47	1950 1.Çev.	NAM-I DİĞER PARMAKSIZ SALİH	FARUK KENÇ	NAM-I DİĞER PARMAK- SIZ SA- LİH	NECİP FAZIL KISAKÜREK	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1949 T.1948	NÖK. 102
48	1950	ER MEYDANI	SAMİ AYANOĞLU	-	ANONİM	Folklor	Motif	Dram	-	NC. 27
49	1950 1.Çev.	SON GECE	SAMİ AYANOĞLU	SON GECE	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Dram	1940	TCA. 1914
50	1950	ALLAH KERİM	SEMİH EVİN	ALLAH KERİM	AKA GÜNDÜZ	Roman	Doğrudan	Dram	1942	TCA. 1912
51	1950 2.Çev.	ATEŞTEN GÖMLEK	VEDAT ÖRFİ BENGÜ	ATEŞTEN GÖMLEK	HALİDE EDİP ADIVAR	Roman	Doğrudan	Dram	1922	TCA. 1912
52	1951	BARBAROS HAYRETTİN PAŞA	BAHA GELENBEVİ	BARBA- ROS HAYRET- TİN PAŞA	FERİDUN FAZIL TÜLBENTÇİ	Roman	Konu	Dram	1945	NÖK. 105
53	1951 1.Çev.	VATAN VE NAMIK KEMAL	TALAT ARTEMEL, SAMİ AYANOĞLU, CAHİDE SONKU	VATAN YAHUT SİLİSTRE	NAMIK KEMAL	Tiyatro	Konu, Karakter	Dram	1873	TCA. 1915

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No.	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
54	1951	CEM SULTAN	MÜNİR HAYRİ EGELİ	CEM SULTAN	FERİDUN FAZIL TULBENTÇİ	Roman	Konu	Dram	1948	NÖK. 105
55	1951	SÜRGÜN	ORHAN M. ARIBURNU	SÜRGÜN	REFİK HALİT KARAY	Roman	Doğrudan	Dram	1940	TCA. 1914 NÖT. 136
56	1951 1.Çev.	ALLAHA ISMARLADIK	SAMİ AYANOĞLU	ALLAHA ISMAR-LADIK	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Dram	1936	TCA. 1914
57	1951 1.Çev.	İNCİLİ ÇAVUŞ	SEMİH EVİN	İNCİLİ ÇAVUŞ	ANONİM	Halk Edebiyatı	Motif	Komedi	-	NÖK. 105
58	1951 1.Çev.	DUDAKTAN KALBE	ŞADAN KAMİL	DUDAK-TAN KALBE	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Roman	Doğrudan	Melodram	1925	NC. 27
59	1952 1.Çev.	ANKARA EKSPRESİ	AYDIN ARAKON	ANKARA EKSPRE-Sİ	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1946	NÖK. 109
60	1952	KIZILTUĞ	AYDIN ARAKON	KIZIL-TUĞ	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Konu	Dram	1938	TCA. 1915
61	1952 1.Çev.	BOŞ BEŞİK	BAHA GELENBEVİ	BOŞ BEŞİK	NECATİ CUMALI	Halk Edebiyatı. Adapte Tiyatro	Doğrudan	Melodram	1949	TCA. 1913

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
62	1952	ÇAKIRCALI MEHMET EFE'NİN HAZİNESİ	FARUK KENÇ	ÇAKIR-CALI MEHMET EFE	ANONİM	Folklor	Konu	Dram	-	NÖK. 109
63	1952	ARZU İLE KAMBER	LÜTFÜ ÖMER AKAD	ARZU İLE KAMBER	ANONİM	Halk Edebiyatı	Motif	Dram	-	NÖK. 109
64	1952 1.Çev.	İNGİLİZ KEMAL LAVRENSE KARŞI	LÜTFÜ ÖMER AKAD	İNGİLİZ KEMAL LAVREN-SE KAR-ŞI	BURHAN BOLAN	Roman	Doğrudan	Dram	1950	NÖK. 109 NÖT. 161
65	1952	TAHİR İLE ZÜHRE	LÜTFÜ ÖMER AKAD	TAHİR İLE ZÜHRE	ANONİM	Halk Edebiyatı	Motif	Dram	-	NÖK. 109
66	1952	KARA EFE	MUHARREM GÜRSER	-	ANONİM	Folklor	Konu	Dram	-	NÖT. 171
67	1952 2.Çev.	SON GECE	SAMİ AYANOĞLU	SON GECE	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1938	NC. 30
68	1952	SOYGUN	SAMİ AYANOĞLU	SOYGUN	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1952 T.1952	NÖK. 109

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
69	1952	DESTAN DESTAN İÇİNDE	SEYFİ HAVAERİ	MALAZ- GİRT ZAFE- RİNDEN İSTANBUL FETHİNE	BEHÇE KEMAL ÇAĞLAR	Roman	Doğrudan	Dram	1971	BN. 82 TCA. 1913
70	1952 1.Çev.	İKİ SÜNGÜ ARASINDA	ŞADAN KAMİL	İKİ SÜNGÜ ARASIN- DA	AKA GÜNDÜZ	Roman	Doğrudan	Dram	1929	NÖK. 109
71	1952	EFELERİN EFESİ	ŞAKİR SIRMALI	EFELE- RİN EFESİ	MURAT SERT- OĞLU	Roman	Doğrudan	Dram	-	TCA. 1916
72	1952	DOKUNMAYIN BU ASLANA	VEDAT ÖRFİ BENGÜ	BU AŞ- LANA DOKUNMA- YIN	M. FARUK GÜRTUNCA	Şiir	Konu	Dram	1951	BN. 133
73	1953	AŞK İSTI- RABTIR	ATIP YILMAZ BATİBEKİ	AŞK IS- TIRABTIR	OĞUZ ÖZDEŞ	Roman	Doğrudan	Melodram	1939	NÖK. 113
74	1953 1.Çev.	HIÇKIRIK	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	HIÇKI- RIK	KERİME NADIR	Roman	Doğrudan	Melodram	1937	NÖK. 113

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
75	1953 1.Çev.	KARA DAVUT	MAHİR CANOVA	KARA DAVUT	NİZAMETTİN NAZİF TEPE-LENLİOĞLU	Roman	Doğrudan	Melodram	1926	TCA. 1916
76	1953	HALICI KIZ	MUHSİN ERTUĞRUL	HALICI KIZ	VEDAT NEDİM TÖR (MEBRURE SAMİ ALEVOK)	Tiyatro	Doğrudan	Dram	-	MES. 309 NC. 30
77	1953	TOPRAK	NEDİM OTYAM	TOPRAK	FİKRET OTYAM	Hikaye	Doğrudan	Dram	-	TCA. 1915
78	1953	YAVUZ SULTAN SELİM AĞLIYOR	SAMİ AYANOĞLU	YAVUZ SULTAN SELİM AĞLIYOR	FERİDUN FAZİL TULBENTÇİ	Roman	Doğrudan	Dram	1947	TCA. 1916
79	1954	İSTİKLAL SAVAŞI	HAYRİ ESEN	RUHLARIN MUCİZE-Sİ	ZİYA ŞAKİR	Roman	Doğrudan	Dram	1952	TCA. 1916
80	1954	BULGAR SADIK	LÜTFÜ ÖMER AKAD	BULGAR SADIK	MURAT SERT-OĞLU	Roman	Doğrudan	Dram	1951	NÖK. 119 NÖT. 165
81	1954	ÖLDÜREN ŞEHİR	LÜTFÜ ÖMER AKAD	ÖLDÜREN ŞEHİR	ORHAN HANÇERLİ-OĞLU	Hikaye	Doğrudan	Dram	1952	TCA. 1914

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
82	1954 1.Çev.	VAHŞİ BİR KIZ SEVDİM	LÜTFÜ ÖMER AKAD	VAHŞİ BİR KIZ SEVDİM	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1936	TCA. 1914 NÖT. 165
83	1954 1.Çev.	CİNGÖZ RECAİ	METİN ERKSAN	CİNGÖZ RECAİ	SERVER BEDİİ (PEYAMİ SA- FA'nın Müste- ar adı)	Roman	Doğrudan	Melodram	1954	TCA. 1916
84	1954 1.Çev.	NİLGÜN	MÜNİR HAYRİ EGELİ	NİLGÜN	REFİK HALİD KARAY	Roman	Doğrudan	Melodram	1950	TCA. 1914
85	1954	ÖLÜM SAATİ	ORHAN ELÇİN	ÖLÜM SAATİ	H. KEMAL ATALAY	Roman	Doğrudan	Melodram	1943	NC. 30
86	1954	PAYDOS	SAMİ AYANOĞLU	PAYDOS	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1948	NÖK. 119
87	1954	LEYLAKLAR ALTINDA	SUAVİ TEDÜ	LEYLAK- LAR ALTINDA	MEBRURE SAMİ ALEVOK	Roman	Doğrudan	Melodram	1951	TCA. 1912
88	1954	KAYBOLAN YILLAR	TALAT GÖZBAK	KAYBO- LAN YILLAR	AZMİ KÜTÜVAL	Roman	Doğrudan	Dram	1948	NC. 30

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevrildiği Yıl, Kaçınca Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlandığı, Sahneye Konduğu Yıl	Kaynaklar
89	1955 1.Çev.	DAĞLARI BEKLEYEN KIZ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	DAĞLARI BEKLE- YEN KIZ	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Dram	1934	AU. 16
90	1955 1.Çev.	İLK VE SON	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	İLK VE SON	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1940	AU. 16
91	1955 1.Çev.	KADIN SEVERSE	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KADIN SEVERSE	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1939	TCA. 1914
92	1955	KARACAOĞLAN	AVNİ DİLLİGİL	KARACA- OĞLAN	ANONİM	Halk Edebiyatı	Motif	Dram	-	AU. 17
93	1955	YOLPALAS CİNAYETİ	METİN ERKSAN	YOLPA- LAS CİNAYE- Tİ	HALİDE EDİP ADIVAR	Roman	Doğrudan	Dram	1937	TCA. 1912
94	1955 1.Çev.	EZO GELİN	ORHAN ELMAS	EZO GELİN	ANONİM	Halk Edebiyatı, Folklor	Doğrudan	Melodram	-	NC. 30
95	1955	GÜN DOĞARKEN	ORHAN M. ARIBURNU	GÜN DOĞAR- KEN	REFİK ERDURAN	Tiyatro	Konu	Dram	1950	TCA. 1913

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
96	1955	BİR AŞK HİKAYESİ	ŞADAN KAMİL	TUŞ	HALDUN TANER	Hikaye	Doğrudan	Melodram	1951	TCA. 1916 NÖT. 128
97	1955	EBEDİYETE KADAR	TURGUT ETİNGÜ	EBEDİ-YETE KADAR	ZİYA ŞAKİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1952	TCA. 1916
98	1956	BEŞ HASTA VAR	ATİ YILMAZ BATİBEKİ	BEŞ HASTA VAR	ETHEM İZZET BENİCE	Roman	Doğrudan	Dram	1931	TCA. 1912
99	1956 1.Çev.	ÖLMÜŞ BİR KADININ EVRAK-I METRUKESİ	METİN ERKSAN (SEMİH EVİN)	ÖLMÜŞ BİR KADININ EVRAKI METRUKESİ	GÜZİDE SABRİ AYGÜN	Roman	Doğrudan	Dram	1934	TCA. 1915 AU. 16
100	1956	SÖNEN YILDIZ	OSMAN FAHİR SEDEN	SÖNEN YILDIZ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Dram	1938	TCA. 1915
101	1956	KATİBİM	SİRRI ÖZONUK	KATİBİM	ANONİM	Şarkı	Konu	Melodram	-	NÖK. 125
102	1957	GELİNİN MURADI	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	BAŞKA OLUR AĞALA-RIN DÜĞÜNÜ	KEMAL BİLBAŞAR	2 Hikaye Sonradan Roman	Karakter	Melodram	1953	TCA. 1913

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
111	1959 1.Çev.	ÖMRÜMÜN TEK GECEİ	ARŞEVİR ALYANAK	ÖMRÜMÜN TEK GECEİ	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1936	TCA. 1914
112	1959 1.Çev.	ALAGEYİK	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ALAGE- YİK	ANONİM	Halk Edebiyatı	Motif	Dram	-	TCA. 1916
113	1959	KARACAOĞLA- NIN KARA SEVDASI	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KARACA- OĞLAN	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Melodram	-	TCA. 1916
114	1959 1.Çev.	FOSFORLU CEVRİYE	AYDIN ARAKON	FOSFOR- LU CEV- RİYE	SUAT DERVİŞ	Roman	Doğrudan	Dram	1950	TCA. 1913
115	1959	KİTİPİYOZA TUZAK	AYDIN ARAKON	FOSFOR- LU CEV- RİYE	SUAT DERVİŞ	Roman	Konu	Dram	1950	TCA. 1913
116	1959	KALPAKLILAR	NEJAT SAYDAM	KALPAK- LILAR	SAMİM KOCAGÖZ	Roman	Doğrudan	Dram	1962	TCA. 1915
117	1959 1.Çev.	SAMANYOLU	NEVZAT PESEN	SAMAN- YOLU	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1955	TCA. 1915
118	1959	ÜÇ KIZIN HİKAYESİ	ORHAN ELMAS	BU TOP- RAĞIN KIZLARI	AKA GÜNDÜZ	Hikaye	Doğrudan	Dram	1927	NÖT. 272 TCA. 1912

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
119	1959	TÜTÜN ZAMANI	ORHAN M. ARIBURNU	TÜTÜN ZAMANI (2. Bas-kı ZELİŞ adıyla)	NECATİ CUMALI	Roman	Doğrudan	Dram	1959	TCA. 1913
120	1960	ŞEYTAN KIZ	ABDURRAH-MAN PALAY	AYŞECİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Konu	Dram	1949	NÖK. 145
121	1960	AYŞECİK ŞEYTAN ÇEKİCİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	AYŞECİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Karakter	Dram	1949	TCA. 1916
122	1960	ÖLÜM PERDESİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ÇEŞİTLİ	ÜMIT DENİZ	Serial Roman	Karakter (15 Tip'in)	Macera	1950-60	TCA. 1913
123	1960	SUÇLU	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	SUÇLU	ORHAN KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1957	TCA. 1915
124	1960	CİVANMERT	AYDIN ARAKON	FOSFOR-LU CEV-RİYE	SUAT DERVİŞ	Roman	Karakter, Konu	Dram	1950	NÖT. 145
125	1960	KALDIRIM ÇOCUĞU	FARUK KENÇ	AYŞECİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Karakter	Dram	1949	NÖK. 144

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
126	1960	GEÇE KUŞU	HULKİ SANER	FOSFOR-LU CEV-RİYE	SUAT DERViŞ	Roman	Konu	Dram	1950	NÖT. 145
127	1960	AYŞECİK	MEMDUH ÜN	AYŞECİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Doğrudan	Melodram	1949	TCA. 1916
128	1960	ŞOFÖR NEBAHAT	METİN ERKSAN	FOSFOR-LU CEV-RİYE	SUAT DERViŞ	Roman	Konu	Dram	1950	NÖT. 145
129	1960 2.Çev.	BİNNAZ	MÜMTAZ YENER	BİNNAZ	YUZUF ZİYA ORTAÇ	Tiyatro	Konu	Melodram	1919	NÖT. 175
130	1960	TALİHSİZ YAVRU	MUHARREM GÜRSER	AYŞECİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Konu	Dram	1949	NÖK. 145
131	1960	AŞK RÜZGARİ	NEVZAT PESEN	ŞAHANE KADIN	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1950	TCA. 1915
132	1960	RÜZGAR ZEHRA	NİŞAN HANÇER	FOSFOR-LU CEV-RİYE	SUAT DERViŞ	Roman	Konu	Dram	1950	NÖT. 145
133	1961 1.Çev.	SOKAKTAN GELEN KADIN	ARŞEVİR ALYANAK	SOKAK-TAN GE-LEN KA-DIN	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1950	TCA. 1914

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
134	1961	KADIN ASLA UNUTMAZ	ASAF TENGİZ	KADIN ASLA UNUTMAZ	OĞUZ ÖZDEŞ	Roman	Doğrudan	Melodram	1950	TCA. 1915
135	1961 1.Çev.	KIZIL VAZO	ATI YILMAZ BATİBEKİ	KIZIL VAZO	PERİDE CELAL	Roman	Doğrudan	Melodram	1941	NÖK. 150
136	1961	SESSİZ HARP	LÜTFÜ ÖMER AKAD	SESSİZ HARP	ÜMİT DENİZ	Roman	Doğrudan	Macera	1950-60	BN. 93 TCA. 1913
137	1961	YANGIN VAR	LÜTFÜ ÖMER AKAD	PARA	NECİP FAZIL KISAKÜREK	Tiyatro	Konu	Dram	1942	TCA. 1915
138	1961 1.Çev.	AVARE MUSTAFA	MEMDUH ÜN	DEVLET KUŞU	ORHAN KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1950	TCA. 1915
139	1961	BOŞ YUVA	MEMDUH ÜN	BOŞ YUVA	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1960	NÖK. 151
140	1961 1.Çev.	BÜLBÜL YUVASI	NEJAT SAYDAM	BÜLBÜL YUVASI	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1943	TCA. 1912
141	1961 1.Çev.	KÜÇÜK HA-NİMEFENDİ	NEJAT SAYDAM	KÜÇÜK HANIM-EFENDİ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1945	TCA. 1912

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıc Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
142	1961	ZAVALLI NECDET	NEVZAT PESEN	ZAVALLI NECDET	SAVFET NEZİHİ	Roman	Konu		1900	TCA. 1915
143	1961	CUMBADAN RUMBAYA	TURGUT N. DEMİRAĞ	CUMBA- DAN RUMBAYA	PEYAMI SAFA	Roman	Doğrudan	Dram	1950	TCA. 1915
144	1961	HANCI	TÜRKER İNANOĞLU	HANCI	BEKİR SITKI ERDOĞAN	Şiir	Motif	Dram	1954	NÖT. 154
145	1961 1.Çev.	YABAN GÜLÜ	ÜMIT UTKU	YABAN GÜLÜ	GÜZİDE SABRİ	Roman	Doğrudan	Melodram	1926	TCA. 1915
146	1962	DİKMEN YILDIZI	ASAF TENGİZ	DİKMEN YILDIZI	AKA GÜNDÜZ	Roman	Doğrudan	Dram	1928	TCA. 1912
147	1962	CENGİZ HANIN HAZİNELERİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KARACA- OĞLAN	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Konu	Macera	1960	EŞ. 86
148	1962	KARAOĞLAN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KARA- OĞLAN	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Konu	Macera	1960	EŞ. 86
149	1962	MAĞRUR KADIN	BURHAN BOLAN	MAĞRUR KADIN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1958	NÖK. 156

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
150	1962	AYŞECİK ATEŞ PARÇASI	HULKİ SANER	AYŞECİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Konu	Dram	1949	NÖK. 157
151	1962 1.Çev.	YILANLARIN ÖCÜ	METİN ERKSAN	YILAN-LARIN ÖCÜ	FAKİR BAYKURT	Roman	Doğrudan	Dram	1959	TCA. 1912
152	1962	KÜÇÜK HANIMIN KISMETİ	NEJAT SAYDAM	KÜÇÜK HANIM-EFENDİ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Konu	Melodram	1945	NÖK. 156
153	1962	KÜÇÜK HANIMIN ŞOFÖRÜ	NEJAT SAYDAM	KÜÇÜK HANIM-EFENDİ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1945	TCA. 1912
154	1962	BENİM KÜÇÜK MELEĞİM	NURİ AKINCI	AYŞECİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Konu	Dram	1949	NÖK. 157
155	1962	AYŞECİK YAVRU MELEK	OSMAN SEDEN	AYŞECİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Konu	Dram	1949	NÖK. 157
156	1962	KÜÇÜK BEYEFENDİ	TÜRKER İNANOĞLU	KÜÇÜK HANIM-EFENDİ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Konu ve	Melodram	1945	NÖK. 156
157	1962	AŞK BEKLİYOR	ÜMİT UTKU	AŞK BEKLİ-YOR	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1954	NÖK. 157

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
158	1962	ESİR KUŞ	ÜMIT UTKU	ESİR KUS	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1956	TCA. 1915
159	1963 1.Çev.	KEZBAN	ARŞEVİR ALYANAK	KEZBAN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1941	NÖK. 161
160	1963	CİCİCAN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ÇEŞİTLİ	ÇEŞİTLİ ÇİZGİ ROMANCILAR	Çizgi Roman	Konu		1962	EŞ. 86
161	1963	YARIN BİZİMDİR	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	YARIN BİZİM- DİR	İLHAN ENGİN	Hikaye		Melodram	1959	NC. 40
162	1963	KÜÇÜK BEYİN KİSMETİ	HULKİ SANER	KÜÇÜK HANIM- EFENDİ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Konu	Melodram	1945	NÖK. 162
163	1963	KÜÇÜK HANIM AVRUPADA	NEJAT SAYDAM	KÜÇÜK HANIM- EFENDİ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Konu	Melodram	1945	NÖK. 161
164	1963	SUSUZ YAZ	METİN ERKSAN	SUSUZ YAZ	NECATİ CUMALI	Roman	Doğrudan	Dram	1962	TCA. 1916
165	1963 1.Çev.	AŞKA TÖVBE	ORHAN ELMAS	AŞKA TÖVBE	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1959	TCA. 1915

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
166	1963 1.Çev.	YAKILACAK KİTAP	SÜREYYA DURU	YAKILA-CAK Kİ-TAP	ETHEM İZZET BENİCE	Roman	Doğrudan	Melodram	1927	TCA. 1912
167	1963	KÖYE GİDEN GELİN	ÜLKÜ ERAKALIN	KÖYE GİDEN GELİN	RAKİM ÇALAPALA	Roman	Doğrudan	Dram	1950	TCA. 1913
168	1963	ÇİÇEKSİZ BAHÇE	ÜMİT DENİZ	ÇİÇEK-SİZ BAHÇE	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1947	TCA. 1915
169	1964	YILLARIN ARDINDAN	ARŞEVİR ALYANAK	YILLA-RIN AR-DINDAN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman		Melodram	1960	TCA. 1913
170	1964	ATÇALI KEL MEHMET	ASAFA TENGİZ	ATÇALI KEL MEHMET	MURAT SERTOĞLU	Roman (Halk Ed. Uyarlama)	Doğrudan	Dram	1952	TCA. 1916
171	1964 1.Çev.	KEŞANLI ALİ DES-TANI	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KEŞANLI ALİ DESTANI	HALDUN TANER	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1964	TCA. 1916
172	1964	KART HOROZ	ERTEM EĞİLMEZ	KART HOROZ	SADIK ŞENDİL	Sahne	Doğrudan	Komedi	1964	NÖK. 180
173	1964	AYŞECİK CİMCİME HANIM	HULKİ SANER	AYŞECİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Konu		1949	NÖK. 169

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
174	1964	AYŞECİK ÇITI PİTİ KIZ	HULKİ SANER	AYŞEÇİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Konu		1949	NÖK. 169
175	1964 1.Çev.	GÜNAH BENDE Mİ	KEMAL KAN	GÜNAH BENDE Mİ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1958	NC. 40
176	1964 1.Çev.	ÜÇ TEKER- LEKLİ Bİ- SİKLET	LÜTFÜ ÖMER AKAD	SOKAK+ LARIN ÇOCUĞU	ORHAN KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1963	TCA. 1915 AC. 96
177	1964	DAĞ BAŞINI DUMAN ALMIŞ	MEMDUH ÜN	DAĞ BAŞINI DUMAN ALMIŞ	OĞUZ ÖZDEŞ	Roman	Doğrudan	Dram	1960	TCA. 1916
178	1964	DAĞLAR BİZİMDİR	NEJAT SAYDAM	DAĞLAR BİZİM- DİR	MURAT SERTOĞLU	Roman	Doğrudan	Dram	1959	TCA. 1916
179	1964	GENÇLİK RÜZGARI	NEJAT SAYDAM	GENÇLİK RÜZGARI	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1962	TCA. 1913
180	1964	SON TREN	NEJAT SAYDAM	SON TREN	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1954	TCA. 1914

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
181	1964	BİTİRİMSİN HANIMABLA	NİŞAN HANÇER	FOSFOR-LU CEV-RİYE	SUAT DERVİŞ	Roman	Konu	Dram	1960	NÖK. 168
182	1964	MOR DEFTER	NURİ ERGÜN	MOR DEFTER	ÇETİN ALTAN	Tiyatro	Doğrudan		1965	NÖK. 169
183	1964	ŞİPSEVDİ	ORHAN AKSOY	ŞİP-SEVDİ	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	Roman	Konu	Dram	1911	NÖK. 170
184	1964 2. Çev.	VURUN KAHPEYE	ORHAN AKSOY	VURUN KAHPEYE	HALİDE EDİP ADIVAR	Roman	Doğrudan	Dram	1924	TCA. 1912
185	1964	DUVARLARIN ÖTESİ	ORHAN ELMAS	DUVAR-LARIN ÖTESİ	TURGUT ÖZAKMAN	Tiyatro			1948	TCA. 1915
186	1964	BİTİRİM FATMA	SEMİH EVİN	FOSFOR-LU CEV-RİYE	SUAT DERVİŞ	Roman	Konu	Dram	1960	NÖK. 168
187	1964	ALTAYDAN GELEN YİĞİT	SUAT YALAZ	KARA-OĞLAN	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Konu	Dram	1962	EŞ. 96
188	1964	DÖNER AYNA	SÜREYYA DURU	DÖNER AYNA	HALİDE EDİP ADIVAR	Roman	Doğrudan	Dram	1954	TCA. 1912

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
189	1964	ÇANAKKALE ASLANLARI	TURGUT DEMİRAĞ	ÇANAK-KALE ASLAN-LARI	FAHRİ ESAT GÖKTOLGA	Roman		Dram	1960	NC. 40
190	1964 1.Çev.	MUALLA	ÜLKÜ ERAKALIN	MUALLA	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1941	TCA. 1913
191	1964	YÜZ KARASI	YILMAZ ATADENİZ	YÜZ KARASI	KEMALETTİN TUĞCU	Roman	Doğrudan	Dram	1962	TCA. 1916
192	1964	İSYANCILAR	ABDURRAH-MAN PALAY	İSYAN-CILAR	RECEP BİLGİNER	Tiyatro			1964	TCA. 1913
193	1965	HAZRETİ EYYÜBÜN SABRI	ASAF TENGİZ	HAZRETİ EYYÜB	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 12
194	1965	HAZRETİ İBRAHİM	ASAF TENGİZ	HAZRETİ İBRAHİM	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 12
195	1965 2.Çev.	SÜRTÜK	ERTEM EĞİLMEZ	I:I = I	MAHMUT YESARİ	Adapte Tiyatro	Konu	Dram	1942	TCA. 1916 GS. 37
196	1965 2.Çev.	SENEDE BİR GÜN	ERTEM EĞİLMEZ	SENEDE BİR GÜN	İHSAN İPEKÇİ	Adapte Roman	Doğrudan	Melodram	1961	TCA. 1915

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıc Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlam Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
197	1965	BOZUK DÜZEN	GÜNER SÜMER	BOZUK DÜZEN	HALDUN DORMEN	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1964	TCA. 1916
198	1965 1.Çev.	SAYILI KABADAYILAR	HASAN KAZANKAYA	SAYILI FIRTİ-NALAR	REFİİ CEVAT ULUNAY	Roman	Doğrudan		1958	TCA. 1916
199	1965	AYŞECİK BOŞ BEŞİK	HULKİ SANER	AYŞECİK	MÜKERREM KAMİL SU	Roman	Konu	Dram	1949	NÖK. 156
200	1965	VEYSEL KARANİ	HÜSEYİN PEYDA	VEYSEL KARANİ	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 25
201	1965	YILDIZ TEPE	MEMDUH ÜN	YILDIZ TEPE	PERİDE CELAL	Roman		Melodram	1945	TCA. 1913
202	1965	HAZRETİ YUSUF'UN HAYATI	MUHARREM GÜRSES	HAZRETİ YUSUF	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 25
203	1965	POSTA GÜ-VERCİNİ	NEVZAT PESEN	POSTA GÜVER-CİNİ	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1964	TCA. 1915
204	1965	BUZLAR ÇÖZÜLMEDEN	NEJAT SAYDAM	BUZLAR ÇÖZÜL-MEDEN	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1964	TCA. 1912

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
205	1965	GARİP BİR İZDİVAÇ	NEJAT SAYDAM	GARİP BİR İZDİVAÇ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1944	TCA. 1913
206	1965 2.Çev.	KADIN İSTERSE	NEJAT SAYDAM	KADIN İSTERSE	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1939	TCA. 1914
207	1965 2.Çev.	HIÇKIRIK	ORHAN AKSOY	HIÇKI-KIRIK	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1959	TCA. 1915
208	1965	BEKRİ MUSTAFA	SÜHA DOĞAN	KARAGÖZ 1	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Motif	Komedi	-	NÖK. 156
209	1965	AŞK VE İNTİKAM	SÜREYYA DURU	AŞK VE İNTİKAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman		Melodram	1958	TCA. 1913
210	1965	SEVGİM VE GURURUM	SÜREYYA DURU	SEVGİM VE GURURUM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman		Melodram	1942	TCA. 1913
211	1965	ŞOFÖR NEBA-HAT BİZDE KABAHAHAT	SÜREYYA DURU	FOSFOR-LU CEV-RİYE	SUAT Derviş	Roman	Konu Karakter	Komedi	1968	NÖK. 156
212	1965 2.Çev.	DUDAKTAN KALBE	ÜLKÜ ERAKALIN	DUDAK-TAN KALBE	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Roman		Dram	1925	TCA. 1914

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
213	1965	İFTİRA	ÜMIT UTKU	BÜYÜK YALAN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman		Melodram	1958	TCA. 1913
214	1965 2.Çev.	NASRETTİN HOCA	YAVUZ YALIN-KILIÇ	NASRET-TİN HO-CA	ANONİM	Halk Edebiyatı		Komedi	-	KB. 14
215	1966	PEMBE KADIN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	PEMBE KADIN	HİDAYET SAYIN	Tiyatro	Doğrudan		1965	TCA. 1916
216	1966	YAHYA PEYGAMBER	HÜSEYİN PEYDA	YAHYA PEYGAM-BER	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu		-	KB. 16
217	1966 2.Çev.	ÜÇ TEKER-LEKLİ Bİ-SİKLET	MEMDUH ÜN	SOKAK-LARIN ÇOCUĞU	ORHAN KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1963	NC. 41
218	1966	YAKUT GÖZ-LÜ KEDİ	NEJAT SAYDAM	YAKUT GÖZLÜ KEDİ	ÜMIT DENİZ	Roman	Konu	Macera	1965	NC. 41
219	1966	SEVMEK ZAMANI	METİN ERKSAN	-	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Konu	Dram	-	KB. 16

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıc Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
220	1966 1.Çev.	BATTAL GAZİ	MUHARREM GÜRSER	BATTAL GAZİ	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram.	-	Yeni Sinema Sayı 3, 1966, s.44
221	1966	HAZRETİ SÜ- LEYMAN VE SABA MELİ- KESİ	MUHARREM GÜRSER	HAZRETİ SÜ- LEY- MAN VE SABA MELİKESİ	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Melodram	-	KB. 16
222	1966	HAZRETİ YAHYA	MUHARREM GÜRSER	HAZRETİ YAHYA	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	-	-	KB. 16
223	1966 2.Çev.	ALLAHAİS- MARLADIK	NEJAT SAYDAM	ALLAHA- ISMAR- LADIK	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1936	TCA. 1914
224	1966	EL KIZI	NEJAT SAYDAM	EL KIZI	ORHAN KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1960	TCA. 1915
225	1966	KOLSUZ KAHRAMAN	NEJAT SAYDAM	KOLSUZ KAHRA- MAN	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Doğrudan	Dram	1930	TCA. 1915
226	1966	ÇALIKUŞU	OSMAN F.SEDEN	ÇALI- KUŞU	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Roman	Doğrudan	Dram	1922	TCA. 1916
227	1966	BAYBORANIN OĞLU	SUAT YALAZ	KARA- OĞLAN	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Konu	-	1965	KB. 22

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
228	1966	CEMOKANIN İNTİKAMI	SUAT YALAZ	KARA-OĞLAN	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Konu		1965	KB. 22
229	1966	MALKOÇOĞLU	SÜREYYA DURU	MALKOÇ-OĞLU	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Konu	Dram	1933	Yeni Sinema Sayı 3, 1966, s.44
230	1966	AKŞAM GÜNEŞİ	ZAFER DAVUTOĞLU	AKŞAM GÜNEŞİ	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Roman	Doğrudan	Dram	1926	TCA. 1914
231	1967	HARUN REŞİT'İN GÖZDESİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	HARUN REŞİT	ANONİM	Folklor	Konu	Melodram	-	KB. 14
232	1967	KARAOĞLAN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KARA-OĞLAN	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Konu		1962	KB. 14
233	1967	BOZKURTLAR GELİYOR	CAVİT YÖRÜKLÜ	BOZKURT-LARIN DİRİLİŞİ	HÜSEYİN NİHAL ATSIZ	Roman	Konu	Dram	1949	Yeni Sinema Sayı 12, 1967, s.19
234	1967	BOZKURT-LARIN İNTİKAMI	CAVİT YÖRÜKLÜ	BOZKURT-LARIN DİRİLİŞİ	HÜSEYİN NİHAL ATSIZ	Roman	Konu	Dram	1949	Yeni Sinema Sayı 12, 1967, s.19
235	1967	HACI BEKTAŞ-I VELİ	FİKRET UÇAK	HACI BEKTAŞ-I VELİ	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	Yeni Sinema Sayı 12, 1967, s.19

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
236	1967	AKBULUT MALKOÇOĞLU KARAOĞLANA KARŞI	MEHMET ASLAN	MALKOÇ- OĞLU KARA- OĞLAN	SAHAP AYHAN SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Konu	Dram	1962	<u>Yeni Sinema</u> Sayı 12, 1967, s. 12
237	1967	SİNEKLİ BAKKAL	MEHMET DİNLER	SİNEKLİ BAKKAL	HALİDE EDİP ADIVAR	Roman	Doğrudan	Dram	1938	NC. 41
238	1967 3. Çev.	SON GECE	MEMDUH ÜN	SON GECE	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1938	NC. 41
239	1967 2. Çev.	YAPRAK DÖKÜMÜ	MEMDUH ÜN	YAPRAK DÖKÜMÜ	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Roman (Tiyatro)	Doğrudan	Dram	1930	TCA. 1914 NÖT. 140
240	1967 2. Çev.	SAMANYOLU	NEJAT SAYDAM	SAMAN- YOLU	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1945	TCA. 1915
241	1967 2. Çev.	BİR ŞOFÖRÜN GİZLİ DEF- TERİ	REMZİ CÖNTÜRK	BİR ŞO- FÖRÜN GİZLİ DEFTERİ	AKA GÜNDÜZ	Roman	Doğrudan	Melodram	1928	<u>Yeni Sinema</u> Sayı 12, 1967, s. 19
242	1967	KARAOĞLAN YEŞİL EJDER	SUAT YALAZ	KARA- OĞLAN	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Doğrudan	Dram	1966	<u>Yeni Sinema</u> Sayı 12, 1967, s. 19
243	1967 2. Çev.	KARA DAVUT	TUNÇ BAŞARAN	KARA DAVUT	NİZAMETTİN NAZİF TEPEDELEN- LİOĞLU	Roman	Doğrudan	Dram	1928	TCA. 1916

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
244	1967 2.Çev.	BİR DAĞ MASALI	TURGUT DEMİRAĞ	ÇALI- KUŞU	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Roman	Konu	Dram	1922	TCA. 1914
245	1967 1.Çev.	ÜVEY ANA	ÜLKÜ ERAKALIN	ÜVEY ANA	AKA GÜNDÜZ	Roman	Doğrudan	Dram	1933	TCA. 1912
246	1968 2.Çev.	İNGİLİZ KEMAL	ERTEM EĞİLMEZ	İNGİLİZ KEMAL	BURHAN BÖLAN	Roman	Doğrudan	Macera	1950	<u>Yeni Sinema</u> Sayı 12, 1968, s.49
247	1968 2.Çev.	NİLGÜN	ERTEM EĞİLMEZ	NİLGÜN	REFİK HALİT KARAY	Roman	Konu	Macera	1950	TCA. 1914
248	1968 2.Çev.	FUNDA	MEHMET DİNLER	FUNDA	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1954	TCA. 1915
249	1968	AYŞEM	NEJAT SAYDAM	AYŞEM	MUHLİS SABAHAATTİN	Sahne	Konu	Melodram	1964	TFY, 1968-1969 s.69
250	1968	DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU	NEJAT SAYDAM	DOKUZUN- CU HA- RİCİYE KOĞUŞU	PEYAMİ SAFA	Roman	Doğrudan	Dram	1930	TCA. 1915
251	1968	SARMAŞIK GÜLLERİ	NEJAT SAYDAM	SARMA- ŞIK GÜLLERİ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Konu	Melodram	1950	TCA. 1913

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril- diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan- dığı, Sah- neye Kon- duğu Yıl	Kaynaklar
252	1968 2.Çev.	SÖZDE KIZLAR	NEJAT SAYDAM	SÖZDE KIZLAR	PEYAMİ SAFA	Roman	Konu ve Karakter	Dram	1925	TCA. 1915
253	1968 2.Çev.	İNCİLİ ÇAVUŞ	NİSAN HANÇER	İNCİLİ ÇAVUŞ	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Motif	Komedi	-	Yine Sinema S.17, 1969, S.29
254	1968	ERİKLER ÇİÇEK AÇTI	NURİ ERGÜN	ERİKLER ÇİÇEK AÇTI	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1952	TCA. 1912
255	1968 2.Çev.	ÖMRÜMÜN TEK GECESİ	NURİ ERGÜN	ÖMRÜNÜN TEK GECESİ	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1949	TCA. 1914
256	1968 2.Çev.	KEZBAN	ORHAN AKSOY	KEZBAN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman		Melodram	1941	TCA. 1912
257	1968 2.Çev.	EZO GELİN	ORHAN ELMAS	EZO GELİN	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Doğrudan	Melodram	1940	TCA. 1913
258	1968	HİCRAN GECESİ	OSMAN F.SEDEN	HİCRAN GECESİ	GÜZİDE SABRİ	Roman	Doğrudan	Melodram	1930	TCA. 1915
259	1968	CAMOKANIN DÖNÜŞÜ	SUAT YALAZ	CAMOKA	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Doğrudan	Dram	1962	TFY.1968-1969 S.60

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıc Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
260	1968 2.Çev.	DAĞLARI BEKLEYEN KIZ	SÜREYYA DURU	DAĞLARI BEKLE-YEN	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1934	TCA. 1914 1968-1969 s.104
261	1968	MALKOÇOĞLU KARA KORSAN	SÜREYYA DURU	MALKOÇ- OĞLU	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Konu		1964	<u>Yeni Sinema</u> S.17,1969 S.29
262	1968 2.Çev.	YAKILACAK KİTAP	SÜREYYA DURU	YAKILA- CAK Kİ- TAP	ETHEM İZZET BENİCE	Roman	Doğrudan		1927	TCA. 1912
263	1968 2.Çev.	PARMAKSIZ SALİH	TURGUT DEMİRAĞ	NAM-I DİĞER PARMAK- SIZ SALİH	NECİP FAZIL KISAKÜREK	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1949	TCA. 1915
264	1968 2.Çev.	AŞKA TÖVBE	TÜRKER İNANOĞLU	AŞKA TÖVBE	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1965	TCA. 1915
265	1968	SABAH YILDIZI	TÜRKER İNANOĞLU	SABAH YILDIZI	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman		Melodram	1958	TCA.1913
266	1968	ÇATALLI KÖY	ÜLKÜ ERAKALIN	ÇATALLI KÖY	ALİ YÖRÜK	Tiyatro	Doğrudan		1966	TCA. 1916

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yazarı	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
267	1968 2.Çev.	KADIN SEVERSE	ÜLKÜ ERAKALIN	KADIN SEVERSE	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1960	TFY. 1968-1969 s.107
268	1968 1.Çev.	KANLI NİGAR	ÜLKÜ ERAKALIN	KANLI NİGAR	SADIK ŞENDİL	Sahne	Doğrudan	Komedi	1968	
269	1968	PAYDOS	ÜLKÜ ERAKALIN	PAYDOS	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1948	TCA. 1912
270	1969 2.Çev.	KIZIL VAZO	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KIZIL VAZO	PERİDE CELAL	Roman	Doğrudan	Melodram	1941	TCA. 1913
271	1969 2.Çev.	VATAN VE NAMIK KEMAL	DUYGU SAĞIROĞLU	VATAN YAHUT SİLİSTRE	NAMIK KEMAL	Tiyatro	Konu	Dram	1878	TCA. 1915
272	1969 2.Çev.	BANA DERLER FOSFORLU	ERTEM GÖREÇ	FOSFOR- LU CEV- RİYE	SUAT Derviş	Roman	Konu	Dram	1968	KB. 26
273	1969	KIRIK HAYATLAR	HALİT REFİÇ	KIRIK HAYAT- LAR	HALİT ZİYA UŞAKLIGİL	Roman	Doğrudan	Dram	1924	TCA. 1916
274	1969	GÜLTEKİN	MEHMET ASLAN	GÜLTEKİN	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Doğrudan	Dram	1928	TCA. 1915

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-diği, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
275	1969 1.Çev.	KARA PENÇE	MEHMET ASLAN	KARA PENÇE	OĞUZ ÖZDEŞ	Roman			1966	TFY. 1968-1969, S.117 TFY
276	1969 2.Çev.	İLK VE SON	MEMDUH ÜN	İLK VE SON	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1940	1968-1969, S.104 TCA. 1913
277	1969 3.Çev.	FOSFORLU CEVRIYE	NEJAT SAYDAM	FOSFORLU CEVRIYE	SUAT DERVİŞ	Roman	Doğrudan	Dram	1968	TCA. 1913
278	1969 2.Çev.	GÜNAH BENDE Mİ	NEVZAT PESEN	GÜNAH BENDE Mİ	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1964	TCA. 1915
279	1969	UYKUSUZ GECELER	ORHAN AKSOY	UYKUSUZ GECELER	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1969	TCA. 1915
280	1969 2.Çev.	BOŞ BEŞİK	ORHAN ELMAS	BOŞ BEŞİK	NECATİ CUMALI	Halk Edebiyatı Tiyatro	Doğrudan	Melodram	1969	TCA. 1913
281	1969 3.Çev.	İNGİLİZ KEMALİN OĞLU	OSMAN F. SEDEN	İNGİLİZ KEMAL	BURHAN BOLAN	Roman	Konu	Dram	1950	TFY. 1968-1969 S.100
282	1969 2.Çev.	CİNGÖZ RECAİ	SEFA ÖNAL	CİNGÖZ RECAİ	SERVER BEDİİ (PEYAMİ SAFA)	Seri Roman	Konu	Dram	1936	TCA. 1916

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
283	1969	KARLI DAĞ-DAKİ ATEŞ	SEFA ÖNAL	KARLI DAĞDAKİ ATEŞ	REFİK HALİT KARAY	Roman	Doğrudan	Melodram	1956	TCA. 1914
284	1969 2.Çev.	AĞA GEYİK	SÜREYYA DURU	ALA GEYİK	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Motif	Dram	-	TCA. 1916
285	1969	ANADOLU EVLİYALARI	ŞEVKET AKTUŇ	ANADOLU EVLİYA-LARI	NEZİHE ARAZ	Hikaye	Konu	Melodram	1959	TCA. 1912
286	1969	İFFET	ÜMIT UTKU	İFFET	HÜSEYİN RAHMİ GÜNPINAR	Roman	Konu	Dram	1896	TCA. 1914
287	1969 2.Çev.	ÖLMÜŞ BİR KADININ MEKTUPLARI	ÜLKÜ ERAKALIN	ÖLMÜŞ BİR KA-DININ EVRAKI METRU-KESİ	GÜZİDE SABRİ	Roman	Konu	Melodram	1905	TCA. 1915
288	1970 2.Çev.	ANKARA EKSPRESİ	MUZAFFER ASLAN	ANKARA EKSPRE-Sİ	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1946	TCA. 1914

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
289	1970	KOZANOĞLU	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KOZAN-OĞLU	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Konu	Dram	1929	Milliyet 6.6.1985
290	1970	LİNÇ	BİLGE OLGAÇ	LİNÇ	KERİM KORCAN	Adapte Roman			1967	TCA. 1915
291	1970 2.Çev.	KÜÇÜK HANIMEFENDİ	ERTEM EĞİLMEZ	KÜÇÜK HANIM-EFENDİ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1945	TCA. 1912
292	1970 2.Çev.	SÜRTÜK	ERTEM EĞİLMEZ	SÜRTÜK	MAHMUT YESARİ	Roman	Konu	Dram	1945	TCA. 1914
293	1970	ASYALI DIŞI CENGAVER	KAYHAN ARIKAN	KARA-OĞLAN	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Konu Karakter	Dram	1965	KB. 25
294	1970	KARA PENÇE	MEMDUH ÜN	KARA PENÇE	ÖMER SEYFETTİN	Hikaye			1908	NC. 42
295	1970	REYHAN	METİN ERKSAN	REYHAN	ANONİM	Halk Edebiyatı	Motif: (Folklor)	Melodram	-	KB. 30
296	1970 2.Çev.	BÜLBÜL YUVASI	NEJAT SAYDAM	BÜLBÜL YUVASI	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1943	TCA. 1912

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıc Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
297	1970	GÜLLER VE DİKENLER	NEJAT SAYDAM	GÜLLER VE DİKENLER	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1970	TCA. 1915
298	1970	SAADET GÜNEŞİ	NEJAT SAYDAM	SAADET GÜNEŞİ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1947	TCA. 1913
299	1970	MAĞRUR KADIN	NEVZAT PESEN	MAĞRUR KADIN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1958	TCA. 1912
300	1970 2.Çev.	SEVEN NE YAPMAZ	ORHAN AKSOY	SEVEN NE YAPMAZ	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1962	TCA. 1915
301	1970	ÖLÜNCEYE KADAR	SEFA ÖNAL	ÖLÜNCEYE KADAR	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1937	TCA. 1914
302	1970 2.Çev.	YABAN GÜLÜ	ÜLKÜ ERAKALIN	YABAN GÜLÜ	GÜZİDE SABRİ	Roman	Doğrudan	Melodram	1920	TCA. 1915
303	1970	BİRLEŞEN YOLLAR	YÜCEL ÇAKMAKLI	HUZUR SOKAĞI	ŞULE YÜKSEL ŞENLER	Roman	Doğrudan	Dram	1969	SG. 125

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-diği, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
304	1971	KARA GÜN	BİLGE OLGAÇ	KARA GÜN	TARIK DURSUN K.	Roman			1965	TCA. 1914
305	1971	SATIN ALINAN KOCA	DUYGU SAĞIROĞLU	SATIN ALINAN KOCA	ÖZDEMİR HAZAR	Roman			1968	NC. 42
306	1971 3.Çev.	SENEDE BİR GÜN	ERTEM EĞİLMEZ	SENEDE BİR GÜN	İHSAN İPEKÇİ	Adapte Roman	Doğrudan	Melodram	1946	TCA. 1915
307	1971	SON HIÇKIRIK	ERTEM EĞİLMEZ	SON HIÇKIRIK	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1967	NC. 43
308	1971 2.Çev.	İÇGÜVEYSİ	İLHAN ENGİN	MÜREB-BİYE	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	Roman	Doğrudan	Komedi	1899	TCA. 1914
309	1971	DADALOĞLU	MELİH GÜLGÜN	DADAL-OĞLU	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Motif	Dram	-	KB. 28
310	1971 2.Çev.	MUALLA	NEVZAT PESEN	MUALLA	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1941	NC. 42

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
311	1971	KEZBAN PARİSTE	ORHAN AKSOY	KEZBAN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Konu	Melodram	1941	TCA. 1913
312	1971 2.Çev.	KEREM İLE ASLI	ORHAN ELMAS	KEREM İLE ASLI	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Motif	Dram	-	KB. 25
313	1971	BİR GENÇ KIZIN ROMANI	SAFA ÖNAL	MEDAR-I MAİŞET MOTORU	SAİT FAİK ABASIYANIK	Hikaye	Doğrudan	Melodram	1944	TCA. 1912
314	1971	BİR KADIN KAYBOLDU	SAFA ÖNAL	BİR KA-DIN KAYBOL-DU	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Dram	1948	TCA. 1914
315	1971	KELOĞLAN	SÜREYYA DURU	KELOĞ-LAN	TURGUT ÖZAKMAN (ANONİM)	Tiyatro (Radyo Oyunu)	Konu	Komedi	-	TCA. 1915
316	1971 2.Çev.	ÜVEY ANA	ÜLKÜ ERAKALIN	ÜVEY ANA	AKA GÜNDÜZ	Roman	Doğrudan	Dram	1933	TCA. 1912
317	1972	CEMO	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	CEMO	KEMAL BİLBA-ŞAR	Roman	Konu	Dram	1966	TCA. 1913

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
317	1972 1.Çev.	LEYLA İLE MECNUN	DUYGU SAĞIROĞLU	LEYLA İLE MECNUN	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	NC. 43
318	1972	AŞK FIRTINASI	HALİT REFİĞ	AŞK FIRTI- NASI	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	Roman	Doğrudan	Melodram	1935	TCA. 1913
319	1972	IRMAK	LÜTFÜ ÖMER AKAD	IRMAK	SAİT FAİK ABASIYANIK	Hikaye	Konu	Dram	1954	KB. 22
320	1972 2.Çev.	KARAOĞLAN GELİYOR	MEHMET ASLAN	KARA- OĞLAN	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Konu		1960	NC. 43
321	1972	BATTAL GAZİNİN İNTİKAMI	NATUK BAYTAN	BATTAL GAZİ	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 23
322	1972	DİNMEYEN SIZI	NEJAT SAYDAM	DİNME- YEN SIZI	YILDIRIM ÖNAL	Hikaye			-	NC. 63
323	1972	MAHPUS	NEJAT SAYDAM	MAHPUS	ORHAN KEMAL	Hikaye	Doğrudan		1959	NC. 43 TCA. 1915
324	1972	SİSLİ HATIRALAR	NEJAT SAYDAM	SİSLİ HATIRA- LAR	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1972	TCA. 1913

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
325	1972 2.Çev.	VAHŞİ BİR KIZ SEVDİM	NEJAT SAYDAM	VAHŞİ BİR KIZ SEVDİM	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Doğrudan	Melodram	1926	TCA. 1914
326	1972	VUKUAT VAR	NEJAT SAYDAM	HANIMIN ÇİFTLİ- Ğİ	ORHAN KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1959	TCA. 1915
327	1972	SUYA DÜŞEN HAYAL	ORHAN ELMAS	SUYA DÜŞEN HAYAL	KERİME NADİR	Roman	Doğrudan	Melodram	1972	TCA. 1915
328	1972	GECEKONDU RÜZGARI	SIRRI GÜLTEKİN	GECE- KONDU RÜZGARI	OĞUZ ÖZDEŞ	Roman	Konu	Dram	1960	TCA. 1915
329	1972 2.Çev.	İKİ SÜNGÜ ARASINDA	ÜLKÜ ERAKALIN	İKİ SÜNGÜ ARASIN- DA	AKA GÜNDÜZ	Roman	Doğrudan	Dram	1929	NC. 43
330	1972	TUZSUZ DELİ BEKİR	YILMAZ ATADENİZ	KARAGÖZ	TURGUT ÖZAKMAN (ANONİM)	Halk Edebiyatı (Folklor)	Konu	Komedi	-	TCA. 1915
331	1973	HAZRETİ ÖMER	ASAF TENGİZ	HAZRETİ ÖMER	ANONİM	Halk Edebiyatı	Doğrudan	Dram	-	KB. 32

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Edebi Yayınlan-diği, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
332	1973	MEVLANA	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	MEVLANA	ANONİM	Halk Edebiyatı	Doğrudan	Dram	-	KB. 32
333	1973	BİLALİ HABEŞİ	ÇETİN İNANÇ	BİLALİ HABEŞİ	ANONİM	Halk Edebiyatı	Doğrudan	Dram	-	KB. 32
334	1973	KOLSUZ KAHRAMAN	ÇETİN İNANÇ	KOLSUZ KAHRAMAN	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Konu	Dram	1930	KB. 32
335	1973	YUNUS EMRE DESTANI	ÇETİN İNANÇ	YUNUS EMRE	ANONİM	Halk Edebiyatı	Doğrudan	Dram	-	KB. 32
336	1972	2000 YILIN SEVGİLİSİ	ERTEM GÖREÇ	2000 YILIN SEVGİLİSİ	REFİK HALİT KARAY	Roman (4 Hika-ye)	Konu	Macera	1954	TCA. 1914
337	1973 3.Çev.	EZO GELİN	FEYZİ TUNA	EZO GELİN	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Doğrudan	Melodram	-	TCA. 1913
338	1973	KIZGIN TOPRAK	FEYZİ TUNA	MUSAL-LİM İLE KUŞDE	OSMAN ŞAHİN	Hikaye	Doğrudan	Dram	1971	TCA. 1916

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevrildiği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Edebi Yayınlandığı, Sahneye Konduğu Yıl	Kaynaklar
339	1973 3.Çev.	VURUN KAHPEYE	HALİT REFİĞ	VURUM KAHPEYE	HALİDE EDİP ADIVAR	Roman	Konu Karakter	Dram	1922	TCA. 1912
340	1973 1.Çev.	BİR DOST BULAMADIM	KEMAL KAN	BİR DOST BULAMA- DIM	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Motif	Dram	-	KB. 30
341	1973	TARKAN KOL- SUZ KAHRA- MANA KARŞI	MEHMET ASLAN	TARKAN (KOLŞUZ KAHRA- MAN)	SUAT YALAZ (ABDULLAH ZİYA KO- ZANOĞLU)	Çizgi Roman (Roman)	Konu	Dram	1964 (1930)	KB. 30
342	1973	BATTAL GAZİ GELİYOR	NATUK BAYTAN	BATTAL GAZİ	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Konu	Dram	-	KB. 30
343	1973	FATİHİN FERMANI	NATUK BAKTAN	ESKİ KAHRA- MANLAR	ÖMER SEYFETTİN	Hikaye	Konu	Dram	1912	KB. 30
344	1973	ASİYE NASİL KURTULUR	NEJAT SAYDAM	ASİYE NASİL KURTU- LUR	VASİF ÖNGÖREN	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1970	TCA. 1915

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
345	1973	HAZRETİ YUSUF	NURİ AKINCI	HAZRETİ YUSUF	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 30
346	1973	HAZRETİ ÖMERİN ADALETİ	OSMAN FAHİR SEDEN	HAZRETİ ÖMER	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 32
347	1973 1.Çev.	RABİA	OSMAN FAHİR SEDEN	RABİA	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 32
348	1973	YUNUS EMRE	ÖZDEMİR BİRSEL	YUNUS EMRE	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 32
349	1973 2.Çev.	RABİA, İLK KADIN EV-LİYA	SÜREYYA DURU	RABİA İLK KADIN EVLİYA	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 32
350	1973	KOLSUZ KAH-RAMANIN KOLU	TEMEL GÜRSU	KOLSUZ KAHRA-MAN	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Konu	Dram	1930	KB. 33
351	1973	ÖMER HAYYAM	TUNÇ BAŞARAN	ÖMER HAYYAM	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 33
352	1973 2.Çev.	SUSUZ YAZ	YILMAZ DURU	SUSUZ YAZ	NECATİ CUMALI	Roman	Doğrudan	Dram	1962	TCA. 1913

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
353	1973	DEBRELİ HASAN	YUNUS YILMAZ	DEBRELİ HASAN	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Motif	Dram	-	KB. 34
354	1973	OĞLUM OSMAN	YÜCEL ÇAKMAKLI	OĞLUM OSMAN	FAHRETTİN CAN	Roman	Doğrudan	Dram	1968	KB. 34
355	1973	KARA ORKUN	YÜCEL UÇANOĞLU	KARA PENÇE	OĞUZ ÖZDEŞ	Roman	Konu	Dram	1964	KB. 34
356	1973 2.Çev.	KARA PENÇE	YÜCEL UÇANOĞLU	KARA PENÇE	OĞUZ ÖZDEŞ	Roman	Konu	Dram	1966	KB. 34
357	1973	KARA PENÇE-NİN İNTİKA-MI	YÜCEL UÇANOĞLU	KARA PENÇE	OĞUZ ÖZDEŞ	Roman	Konu	Dram	1966	KB. 34
358	1973	CENGİZ HANIN FEDAİSİ	YÜCEL UÇANOĞLU	KUBİLAY HANIN GELİNİ	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Konu	Dram	1964	KB. 34
359	1974	KUMA	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ANA HANIM KIZ HANIM	CAHİT ATAY	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1964	Yedinci Sanat Sayı 20, 1975, S.7
360	1974	YAŞAR NE YAŞAR NE YAŞAMAZ	ERGİN ORBEY	YAŞAR NE YAŞAR NE YAŞAMAZ	AZİZ NESİN	Tiyatro	Doğrudan	Dram	-	BN. 206

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
361	1974	EMRAH	FİKRET UÇAK	EMRAH	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	KB. 36
362	1974	SULTAN GELİN	HALİT REFİĞ	SULTAN GELİN	CAHİT ATAY	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1965	TCA. 1912
363	1974	BATTAL GAZİNİN OĞLU	NATUK BAYTAN	BATTAL GAZİ	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	Yedinci Sanat Sayı 19, 1973 S.118
364	1974	SOKAKLARDAN BİR KIZ	NEJAT SAYDAM	SOKAK-LARDAN BİR KIZ	ORHAN KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1968	TCA. 1915
365	1974	HUMA KUŞU	NURİ AKINCI	HUMA KUŞU	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Konu	Dram	-	KB. 36
366	1974	KANLI DENİZ	ORHAN ELMAS	DENİZ AĞACI	YAMAN KORAY	Roman			1962	TCA. 1915
367	1974	YATIK EMİNE	ÖMER KAVUR	MEMLE-LEKET HİKAYE-LERİ	REFİK HALİD KARAY	Hikaye	Doğrudan	Dram	1919	TCA. 1914

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
368	1974	PİR SULTAN ABDAL	REMZİ A. CÖNTÜRK	PİR SULTAN ABDAL	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	<u>Yedinci Sanat</u> Say.19:1973 S.118
369	1974	SAYILI KABADAYILAR	REMZİ A. CÖNTÜRK	SAYILI FİRTİ-NALAR	REFİİ CEVAT ULUNAY	Roman	Doğrudan		1958	TCA. 1916
370	1974	BEDRANA	SÜREYYA DURU	BEDRANA	BEKİR YILDIZ	Roman	Doğrudan	Dram	1968	KB. 34
371	1974 2.Çev.	GÜN AKŞAM OLDU	YILMAZ DURU	GÜN AK-ŞAM OL-DU	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Konu	Dram	-	KB. 34
372	1974	DİRİLİŞ	YÜCEL ÇAKMAKLI	TOHUM	NECİP FAZIL KISAKÜREK	Tiyatro	Doğrudan	Dram	1935	TCA. 1915
373	1974	KIZIM AYŞE	YÜCEL ÇAKMAKLI	KIZIM AYŞE	FAHRETTİN CAN	Roman	Doğrudan	Dram	1972	KB. 34
374	1974	NENE HATUN GAZİ KADIN	OSMAN SEDEN	NENE HATUN	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Konu	Dram	-	<u>Yedinci Sanat</u> Sayı 19, 1973 S.118
375	1975	HABABAM SINIFI	ERTEM EĞİLMEZ	HABABAM SINIFI	RIFAT ILGAZ	Tiyatro	Doğrudan	Komedi	1966	TCA. 1914

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-diği, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
376	1975	HABABAM TABURU	FERİDUN KETE	HABABAM SINIFI	RIFAT ILGAZ	Tiyatro	Konu	Komedi	1966	TCA. 1914
377	1975	HABABAM SINIFI	HULKİ SANER	HABABAM SINIFI	RIFAT ILGAZ	Tiyatro	Konu	Komedi	1966	TCA. 1914
378	1975	HABABAM SINIFI SINIFTA KALDI	HULKİ SANER	HABABAM SINIFI	RIFAT ILGAZ	Tiyatro	Konu	Komedi	1966	TCA. 1914
379	1975	AĞRI DAĞI EFSANESİ	MEMDUH ÜN	AĞRI DAĞI EFSANESİ	YAŞAR KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1970	TCA. 1916
380	1975	KARA MURAT KARA ŞÖVAL-YEYE KARŞI	NATUK BAYTAN	KARA MURAT	SAHAP AYHAN	Çizgi Roman	Konu		1972	KB. 37
381	1975	KILIÇ ARSLAN	NATUK BAYTAN	KILIÇ ARSLAN	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Konu		-	KB. 37
382	1975	GENÇLİK KÖPRÜSÜ	SALİH GÖKMEN	GENÇLİK KÖPRÜSÜ	MUSTAFA YAZGAN	Roman	Doğrudan	Dram	1972	KB. 37
383	1975	KARA ÇAR-ŞAFLI GELİN	SÜREYYA DURU	KARA VAGON	BEKİR YILDIZ	Hikaye	Doğrudan	Dram	1969	TCA. 1916

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
384	1975	İNCE MEMED VURULDU	YILMAZ DURU	İNCE MEMED	YAŞAR KEMAL	Roman	Konu	Dram	1955	KB. 38
385	1975	CANAVAR CAFER	TEMEL GÜRSU	CANAVAR CAFER	REFİK ERDURAN	Tiyatro	Doğrudan		1973	TCA. 1913
386	1976	KORKUSUZ CENGAVER	DUYGU SAĞIROĞLU	KORKUSUZ CENGA-VER	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	Roman	Konu		1952	KB. 38
387	1976	HABABAM SINIFI UYANIYOR	ERTEM EĞİLMEZ	HABABAM SINIFI	RIFAT ILGAZ	Tiyatro	Konu	Komedi	1966	KB. 38
388	1976	SÜT KARDEŞLER	ERTEM EĞİLMEZ	GÜLYA-BANİ	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	Roman	Doğrudan	Dram	1912	TCA. 1914
389	1976 2.Çev.	TOSUN PAŞA	KARTAL TİBET	TOSUN	SERVET MORAY	Adapte Roman	Konu	Dram	1928	KB. 39
390	1976	YARIM İS-TANBULU MESKEN Mİ TUTTU	KEMAL KAN	YARIM İSTAN-BULU MESKEN Mİ TUT-TU	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Konu	Dram	-	KB. 39

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-diği, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
391	1976	KARA MURAT ŞEYH GAFFA- RA KARŞI	NATUK BAYTAN	KARA MURAT	SAHAP AYHAN	Çizgi Roman	Konu		1972	KB. 39
392	1976	BEN BİR GA- RİP KELOĞ- LANIM	SÜREYYA DURU	KELOĞ- LAN	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Konu	Komedi	-	KB. 39
393	1976	YAZGI	ÜLKÜ ERAKALIN	İMBATLA GELEN	CEVAT ŞAKİR KABAAĞAÇLI	Roman	Konu	Dram	1970	TCA. 1914
394	1977	SELVİ BOY- LUM AL YAZMALIM	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	SELVİ BOYLUM AL YAZ- MALIM	CENGİZ AYTMATOV	Roman	Doğrudan	Dram	1971	KB. 40
395	1977	HABABAM SİNİFİ TATİLDE	ERTEM EĞİLMEZ	HABABAM SİNİFİ	RIFAT ILGAZ	Tiyatro	Konu	Komedi	1966	KB. 40
396	1977	FIRAT'IN CİNLERİ	KORHAN YURTSEVER	KIRMIZI YEL	OSMAN ŞAHİN	Hikaye	Doğrudan	Dram	1974	TCA. 1916
397	1977	ALTAYDAN GELEN YİĞİT	NATUK BAYTAN	KARAOĞ- LAN	SUAT YALAZ	Çizgi Roman	Konu	Dram	1976	KB. 40
398	1977	DİLÂ HANIM	ORHAN AKSOY	MEKADON- YA Hİ- KAYELERİ	NECATİ CUMALI	Hikaye	Doğrudan		1968	TCA. 1913

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
399	1977 3.Çev.	BİR ŞOFÖRÜN GİZLİ DEF-TERİ	REMZİ A. CÖNTÜRK	BİR ŞO-FÖRÜN GİZLİ DEFTERİ	AKA GÜNDÜZ	Roman	Doğrudan	Melodram	1928	TCA. 1912
400	1978	BİR YÜREK SATILDI	BÜLENT ÖZDURAL	BİR YÜ-REK SA-TILDI	NECİP FAZIL KISAKÜREK	Tiyatro	Konu	Dram	1948	TCA. 1915
401	1978	KANAL	ERDEN KIRAL	TENEKE	YAŞAR KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1955	TCA. 1916
402	1978 3.Çev.	CEVRİYEM	MEMDUH ÜN	FOSFOR-LU CEV-RİYE	SUAT DERVİŞ	Roman	Doğrudan	Dram	1968	TCA. 1913
403	1978	AYAĞINDA KUNDURA	OKSAL PEKMEZ-OĞLU	AYAĞIN-DA KUN-DURA	ANONİM	Halk Edebiyatı	Konu	Melodram	-	KB. 44
404	1978	CAN HATİCE	SİRRI GÜLTEKİN	CAN HATİCE	ANONİM	Halk Edebiyatı	Motif	Melodram	-	KB. 44
405	1979	HAZAL	ALİ ÖZGENTÜRK	KUTSAL CEZA	NECATİ HAKSUN	Roman	Doğrudan	Dram	1973	TCA. 1914
406	1979	ADAK	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ADAK	ANONİM	Halk Edebiyatı (Folklor)	Konu	Dram	-	TCA. 1914

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
407	1979	BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE	ERDEN KIRAL	BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE	ORHAN KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1954	TCA. 1915
408	1979	YUSUF İLE KENAN	ÖMER KAVUR	YUSUF İLE KENAN	TARIK DURSUN K.	Hikaye	Konu	Dram	1976	KB. 46
409	1979	DERYA GÜLÜ	SÜREYYA DURU	DERYA GÜLÜ	NECATİ CUMALI	Tiyatro	Konu	Dram	1969	TCA. 1913
410	1980	TALİHLİ AMELE	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	İŞGAL	BAŞAR SABUNCU	Tiyatro	Konu	Komedi	1941	TFY. 1980-1983 S.31.
411	1980	İBİŞO	İHSAN YÜCE	İBİŞO	RIFAT ILGAZ	Hikaye	Konu	Komedi	1971	TFY. 1980-1983 S.38.
412	1980	GOL KRALI CAFER	KARTAL TİBET	GOL KRALI SAİT HOPSAİT	AZİZ NESİN	Roman	Doğrudan	Komedi	1957	TCA. 1915
413	1980	ZÜBÜK	KARTAL TİBET	ZÜBÜK	AZİZ NESİN	Roman	Konu		1961	TCA. 1915

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Adı	Eserin Yayınlan-diği, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
414	1980 2.Çev.	DEVLET KUŞU	MEMDUH ÜN	DEVLET KUŞU	ORHAN KEMAL	Roman	Konu	Komedi	1958	TFY. 1980-1983 S.25
415	1980	BENİ BÖYLE SEV	OKSAL PEKMEZ-OĞLU	BENİ BÖYLE SEV	TARIK DURSUN K.	Hikaye	Konu	Melodram	1978	TFY. 1980-1983 S.21
416	1980	DENİZİN KANI	YÜCEL ÇAKMAKLI	DENİZİN KANI	TARIK DURSUN K.	Hikaye	Doğrudan	Dram	1972	TCA. 1914
417	1981	MİNE	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	MİNE	NECATİ CUMALI	Roman	Doğrudan	Dram	1959	TCA. 1913
418	1981	HABABAM SINIFI GÜLE GÜLE	ERTEM EĞİLMEZ	HABABAM SINIFI	RIFAT ILGAZ	Tiyatro	Konu	Komedi	1968	TFY. 1980-1983 S.54.
419	1981 2.Çev.	KANLI NİGAR	MEMDUH ÜN	KANLI NİGAR	SADIK ŞENDİL	Sahne	Doğrudan	Komedi	1952	TFY. 1980-1983 S.57
420	1981	AH GÜZEL İSTANBUL	ÖMER KAVUR	BENİM SİNEMA-LARIM	FURUZAN	Roman	Doğrudan	Dram	1978	TCA. 1913

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Cevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-diği, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
421	1981	ÖĞRETMEN KEMAL	REMZİ A. JÖNTÜRK	VURUN KAHPEYE	HALİDE EDİP ADIVAR	Roman	Konu	Dram	1924	TFY. 1980-1983 S.60.
422	1981	YILANI ÖLDÜRSELER	TÜRKAN ŞORAY	YILANI ÖLDÜR-SELER	YAŞAR KEMAL	Roman	Doğrudan	Dram	1976	TCA. 1916
423	1982	DELİKAN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	DEPREM	ZEYYAT SELİMOĞLU	Roman	Doğrudan	Dram	1975	TCA. 1916
424	1982	HAKKARİ'DE BİR MEVSİM	ERDEN KIRAL	O	FERİD EDGÜ	Roman	Doğrudan	Dram	1976	TFY. 1980-1983 S.92.
425	1982 2.Çev.	LEYLA İLE MECNUN	HALİT REFİĞ	LEYLA İLE MECNUN	ANONİM (FUZULİ)	Halk Edebiyatı	Konu	Dram	-	TFY. 1980-1983 S.104
426	1982	O KADIN	HALİT REFİĞ	O KADIN	NEZİHE ARAZ	Roman	Doğrudan	Dram	1978	TFY. 1980-1983 S.100
427	1982 2.Çev.	KAÇAK	MEMDUH ÜN	KAÇAK	ORHAN KEMAL	Roman	Konu	Dram	1957	TCA. 1915

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril- diği Yıl, Kaçın- cı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan- dığı, Sah- neye Kon- duğu Yıl	Kaynaklar
428	1982	TOMRUK	ŞERİF GÖREN	TOMRUK	OSMAN ŞAHİN	Hikaye	Doğrudan	Dram	1978	TCA. 1916
429	1982	SON AKIN	YILMAZ ATADENİZ	SON AKIN	BEKİR BÜYÜKARKIN	Roman	Doğrudan	Melodram	1963	TFY. 1980-1983 S.104
430	1983	İHTİRAS FIRTINASI	HALİT REFiÇ	HANDAN	HALİDE EDİP ADIVAR	Roman	Konu	Dram	1912	TCA. 1912
431	1983	DERMAN	ŞERİF GÖREN	DERMAN	OSMAN ŞAHİN	Hikaye	Doğrudan	Dram	1981	TCA. 1916
432	1983 2.Çev.	APTAL KAHRAMAN	ÜMİT EFEKAN	KEŞANLI ALİ DESTANI	HALDUN TANER	Tiyatro	Konu	Dram	1964	TCA. 1916
433	1983	ÇOBAN YIL- DIZI	YUNUS YILMAZ	ÇOBAN YILDIZI	MAHMUT YESARİ	Roman	Doğrudan	Melodram	1925	TFY. 1980-1983 S.126
434	1984	BİR YUDUM SEVGİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	BİR YU- DUM SEVGİ	LATİFE TEKİN	Roman	Doğrudan	Dram	1981	Vido Sinema Sayı 4, 1984 S.8
435	1984	NAMUSLU	ERTEM EĞİLMEZ	MUTEMET A.RIZA BEY	BAŞAR SABUNCU	Tiyatro	Konu Karakter	Komedi	1972	Vido Sinema Sayı 4, 1984, S.8

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
436	1984	TUTKU	FEYZİ TUNA	ÖÇ	NECATİ CUMALI	Adapte Hikaye	Doğrudan	Dram	1955	Gelişim Sinema Sayı 5, 1985, S.63
437	1984 2.Çev.	SOKAKTAN GELEN KADIN	ORHAN AKSOY	SOKAK-TAN GE-LEN KA-DIN	ESAT MAHMUT KARAKURT	Roman	Konu	Melodram	1945	TCA. 1914
438	1984	FAHRİYE ABLA	YAVUZ TURGUL	FAHRİYE ABLA	AHMET MUHİP DRANAS	Şiir	Konu	Melodram	1948	Vido Sinema Sayı 4, 1984, S.8
439	1985	BEKÇİ	ALİ ÖZGENTÜRK	MURTAZA	ORHAN KEMAL	Roman	Yer, Karakter Zaman	Dram	1960	KB. 47
440	1985	ADI VASFİYE	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	AY BÜ-YÜRKEN UYUYA-MAM	NECATİ CUMALI	Hikaye	Konu	Dram	1969	BN. 81
441	1985	DUL BİR KADIN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	BİR SA-BAH GÜ-LEREK UYAN	NECATİ CUMALI	Tiyatro	Karakter Yer	Dram	1976	BN. 81

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yönetmeni	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
442	1985	GÜLÜŞAN	BİLGE OLGAÇ	KÖR GÜLÜŞAN	OSMAN ŞAHİN	Hikaye	Konu	Dram	1979	KB. 48
443	1985	ON DÖRT NUMARA	SİNAN ÇETİN	GENEL-EVDE YAS	İRFAN YALÇIN	Roman	Doğrudan	Dram	1975	KB. 48
444	1985	KURBAĞALAR	ŞERİF GÖREN	KURBA-ĞALAR	OSMAN ŞAHİN	Hikaye	Doğrudan	Melodram	1982	KB. 48
445	1985	KURŞUN ATA ATA BİTER	ÜMİT ELÇİ	KURŞUN ATA ATA BİTER	TARIK DURSUN K.	Roman	Doğrudan	Dram	1982	KB. 48
446	1986	AH BELİNDA	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ASİYE NASIL KURTU-LUR	VASİF ÖNGÖREN	Tiyatro	Motif	Dram	1970	BN. 222
447	1986	DİLAN	ERDEN KIRAL	DİLAN	ÖMER POLAT	Roman	Doğrudan	Dram	1976	30.11.1986 Cumhuriyet Dergi
448	1986	ANAYURT OTELİ	ÖMER KAVUR	ANAYURT OTELİ	YUSUF ATILGAN	Roman	Doğrudan	Dram	1973	BN. 48

Tablo 1 (DEVAM)

Sıra No	Filmin Çevril-diği Yıl, Kaçınıcı Çevrim	Filmin Adı	Filmin Yönetmeni	Edebi Eserin Adı	Edebi Eserin Yazarı	Edebi Eserin Türü	Sinemaya Uyarlama Yöntemi	Filmin Türü	Eserin Yayınlan-dığı, Sah-neye Kon-duğu Yıl	Kaynaklar
449	1986	GÜNEŞE KÖPRÜ	SAFA ÖNAL	GÖL İNSAN-LAR	KEMAL TAHİR	Hikaye	Konu	Dram	1955	BN. 166
450	1986 2.Çev.	YILANLARIN ÖCÜ	ŞERİF GÖREN	YILAN-LARIN ÖCÜ	FAKİR BAYKURT	Roman	Doğrudan	Dram	1959	BN. 61

Tablo 1'de görüldüğü gibi Türk sinemasında 1917 yılından 1986 yılına kadar Türk edebiyatından yararlanılarak yapılan uyarlamaların toplam sayısı 450'dir. Türk sinemasında bu yıllarda çevrilen diğer filmlerle uyarlama filmlerin karşılaştırılması, Türk sinemasında yapılan Türk edebiyatı uyarlaması filmlerin genel filmler içindeki durumunu ortaya koymaktadır. Uyarlamaların zaman içindeki dağılımı ve toplam filmlere göre durumu Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2

Türk Sinemasında Beş ve On Yıllık
Dönemlere Göre Toplam Film¹ ve Uyarlama Sayısı

Yıllar	Uyarlama Film	Uyarlama Dışındaki Diğer Filmler	Toplam Film (Kayıt- lara geçen)	Diğer Filmlerin Toplam Filmlere Göre Yıl- lardaki Yüzdesi (Yüzde)	Uyarlamaların Toplam Film- lere Göre Yıl- lardaki Yüz- desi (Yüzde)
1917-1939	16	12	28	32.86	57.14
1940-1949	28	39	67	58.21	41.79
1950-1955	53	214	267	60.15	19.85
1956-1959	35	362	397	91.19	8.81
1960-1965	82	622	704	88.36	11.64
1966-1970	88	963	1051	91.63	8.37
1971-1975	83	1104	1187	93.01	6.99
1976-1980	31	637	668	95.36	4.64
1980-1986	34	423	457	92.57	7.43

¹ Kaynak: Yıllara göre toplam film sayıları için yararlanılan kaynaklar; Nijat Özön, "Türk Sineması", Türkiye Cumhuriyeti Ansiklopedisi, İstanbul: İletişim Yayınları, 1985, ss.1889-1916; Agah Özgüç, Türk Film-leri Sözlüğü, 1980-1983, İstanbul: (y.y) ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'dür. Uyarlama filmlerin yıllara göre sayıları ve kaynakları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Türk sinemasında 1917-1986 yılları arasında toplam olarak 4826 film çevrilmiştir. Tablo 2'den anlaşıldığına göre toplam filmlerin yıllara göre durumu şöyledir:

1917-1939 yılları arasında 28 film çevrilmiştir.. sayı tüm filmlerin binde beşini oluşturmaktadır. Bu oran 1940-1949 yıllarında yüzde 0.13'e, 1950-1955 yıllarında hızlı bir artışla yüzde beşbuçuk'a 1956-1960 yıllarında başlayarak önce yaklaşık yüzde dokuz'a daha sonra 1961-1965 yılları arasında yaklaşık yüzde onbeş'e yükselmiştir. 1966-1970 yılları arasında bu oran yaklaşık yüzde yirmiiki'ye 1971-1975 yılları arasında da yaklaşık yüzde yirmi altı'ya yükselmiştir. Bu tarihten sonra film yapımında azalma görülmektedir. 1976-1980 yıllarında çevrilen filmler toplam 4826 filmin yaklaşık yüzde ondördü'nü 1980-1986 yılları arasında ise yüzde dokuzbuçuk'unu oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi film yapımında hızlı bir artıştan sonra düşme görülmektedir.

1917-1986 yılları arasında Türk sinemasında Türk edebiyatından yararlanılarak uyarlanan filmlerin toplamı 450'dir. Uyarlamaların toplam filmlere göre durumu ise şu şekildedir:

Tablo 2'den de anlaşılabacağı gibi Türk sinemasının ilk dönemlerinde yapılan uyarlamalar, toplam filmlere oranla yüzde kırk'ın üzerinde bir rakama ulaşmıştır. 1917-1939 yıllarında toplam olarak çevrilen 28 filmde 16'sı Türk edebiyatından uyarlanmıştır. Bu uyarlamaların oranı yaklaşık yüzde altmıştır. 1940-1949 yılları arasında yaklaşık yüzde kırkiki oranında Türk edebiyatı uyarlaması yapılmıştır. Edebiyat uyarlamalarının, genel film toplamına göre 1950'ye kadar önemli

bir orana ulaştığı görülmektedir. 1950-1955 yılları arasında yaklaşık yüzde yirmi'ye düşen uyarlamalar, 1956-1960 yıllarında yüzde sekiz'e düşmüştür. 1961 yılından sonra Türk edebiyatı uyarlamalarında yeniden bir artış görülmektedir. 1961-1965 yılları arasında uyarlamaların genel filmlere oranı yüzde onbire'e yükselmiştir. Bundan sonraki yıllarda Türk edebiyatı uyarlamalar yaklaşık yüzde yedi oranındadır. Türk sinemasında Türk edebiyatından yararlanılarak yapılan uyarlamaların 1917-1986 yılları arasındaki toplamının, aynı dönemde yapılan bütün filmlere oranı yaklaşık yüzde dokuzbuçuk'tur.

Türk edebiyatından yararlanılarak yapılan uyarlama filmlerde, toplam filmlere oranla bazı yıllarda artış görülmektedir. Bu artışlar geneldeki film sayılarında artış görülen yıllara rastlamaktadır. İlk dönemlerde Tablo 2'den de anlaşılacağı gibi Türk edebiyatından yararlanma daha fazladır. 1950'den sonraki yıllarda Türk edebiyatı uyarlamalarında bir düşüş görülmektedir. 1961-1965, 1966-1970, 1971-1975 yılları arasında ise uyarlamaların sayılarında bir yükselme görülmektedir. Türk sinemasında yıllara göre uyarlama sayıları Tablo 3'de gösterilmiştir:

Tablo 3
Türk Sinemasında Yılda Yapılan Uyarlama Sayısı

Uyarlama Sayısı	Yıllar
1	1922,1924,1928,1934
2	1917,1919,1923,1941,1943
3	1921,1939,1940,1942,1945,1946,1947
4	1948,1956,1957,1983
5	1949,1958,1978,1979,1984,1986
6	1953,1977,1981
7	1950,1951,1980,1982,1985
8	1976
9	1959
10	1954,1955,1963
11	1975
13	1960,1961,1962,1971
14	1952
15	1967,1972
16	1966,1970,1974
18	1969
23	1964,1965
24	1968
28	1973
69 Yıl	

Tablo 3'de görüldüğü gibi, en fazla Türk edebiyatı uyarlaması film 1973'de çevrilmiştir. Bu yılda 28 Türk edebiyatı uyarlaması film çevrilmiştir. Bunu 24 filmle 1968, 23'er filmle 1964,1965 ve 18 filmle 1969 yılları izlemektedir.

Türk sinemasında 1922,1924,1928,1934 yıllarında 1'er Türk edebiyatı uyarlaması yapılmıştır. 1917,1919,1923,1941, 1943 yıllarında 2'şer Türk edebiyatı uyarlaması, 1921,1939, 1940,1942,1945,1946,1948 yıllarında ise 3'er uyarlama yapıl-

miştir. 1917 ile 1949 yılları arasında çevrilen Türk edebiyatı uyarlaması filmlerin sayısının 1-3 arasında değiştiği görülmektedir. Sonraki yıllarda uyarlama sayılarının bazı yıllarda arttığı, bazı yıllarda tekrar düştüğü görülmektedir. Birbirine yakın sayıda Türk edebiyatı uyarlaması çevrilen yıllar; 4 filmle 1956-1957, 5 filmle 1978-1979, 1984, 1986, 7 filmle 1950-1951, 1980, 1982, 10 filmle 1954, 1955, 13 filmle 1960-1962 ve 23 filmle 1964-1965 yıllarıdır. Uyarlama filmlerin sayıları yıllara göre Tablo 3'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 2 ve Tablo 3, birlikte değerlendirilirse 1917-1949 yıllarındaki uyarlamaların diğer yıllara göre sayıca daha fazla olduğu görülmektedir. 1950 den başlayarak 1979 yılına kadar uyarlama sayılarında artma gözlenmektedir. 1980'li yıllardan sonra ise uyarlama sayıları 5 ile 7 arasında değişen bir sayıya düşmüştür.

Türk sineması Türk edebiyatından yararlanırken daha önce yararlandığı bir edebi eserden bazı durumlarda tekrar yararlanma yoluna gitmiştir. Birden fazla uyarlama çevrimlerin durumu Tablo 4'de gösterilmiştir:

Tablo 4

Türk Sinemasında Uyarlama Yoluyla
Birden Fazla Yapılan Çevrimler

Filmin Adı	1.Çev. Yıl	2.Çev. Yıl	3.Çev. Yıl	4.Çev. Yıl
BİNNAZ	1919	1960		
MÜREBBİYE	1919	1971		
ATEŞTEN GÖMLEK	1923	1950		
LEBLEBİCİ HORHOR	1923	1938		
SÖZDE KIZLAR	1924	1968		
TOSUN PAŞA	1939	1976		
KEREM İLE ASLI	1942	1971		
SÜRTÜK	1942	1965	1970	
NASRETTİN HOCA	1943	1965		
SENEDE BİRGÜN	1947	1965	1971	
SEVEN NE YAPMAZ	1947	1970		
BİR DAĞ MASALI	1947	1967		
VURUN KAHPEYE	1949	1964	1973	
NAM-I DİĞER PARMAKSIZ SALİH	1950	1968		
SON GECE	1950	1952	1967	
VATAN VE NAMIK KEMAL	1951	1969		
ALLAHA ISMARLADIK	1951	1966		
İNCİLİ ÇAVUŞ	1951	1968		
DUDAKTAN KALBE	1951	1965		
ANKARA EKSPRESİ	1952	1970		
BOŞ BEŞİK	1952	1969		
İNGİLİZ KEMAL	1952	1968	1969	
İKİ SÜNGÜ ARASINDA	1952	1972		
HIÇKIRIK	1953	1965		
KARA DAVUT	1953	1967		
VAHŞİ BİR KIZ SEVDİM	1954	1972		
CİNGÖZ RECAİ	1954	1969		
NİLGÜN	1954	1968		
DAĞLARI BEKLEYEN KIZ	1955	1968		
İLK VE SON	1955	1969		

Tablo 4 (DEVAM)

Filmin Adı	1.Çev. Yıl	2.Çev. Yıl	3.Çev. Yıl	4.Çev. Yıl
KADIN SEVERSE	1955	1965	1968	
EZO GELİN	1955	1968	1973	
ÖLMÜŞ BİR KADININ EVRAK-I METRUKESİ	1956	1969		
BİR ŞOFÖRÜN GİZLİ DEFTERİ	1958	1967	1977	
FUNDA	1958	1968		
YAPRAK DÖKÜMÜ	1958	1967		
ÖMRÜMÜN TEK GECESİ	1959	1968		
ALA GEYİK	1959	1969		
FOSFORLU CEVRIYE	1959	1964	1969	1978
SAMANYOLU	1959	1967		
SOKAKTAN GELEN KADIN	1961	1983		
KIZIL VAZO	1961	1969		
AVARE MUSTAFA	1961	1980		
BÜLBÜL YUVASI	1961	1970		
KÜÇÜK HANIMEFENDİ	1961	1970		
YABAN GÜLÜ	1961	1970		
YILANLARIN ÖCÜ	1962	1986		
KEZBAN	1963	1968		
SUSUZ YAZ	1963	1973		
AŞKA TÖVBE	1963	1968		
YAKILACAK KİTAP	1963	1968		
KEŞANLI ALİ DESTANI	1964	1983		
GÜNAH BENDEMİ	1964	1969		
MUALLA	1964	1971		
KANLI NİGAR	1968	1981		
LEYLA İLE MECNUN	1972	1982		
BİR DOST BULAMADIM	1973	1974		
RABİA	1973	1973		
Toplam 138 Film	62 (1.Çev.)	62 (2.Çev.)	8 (3.Çev.)	1 (4.Çev.)

Tablo 4'de de görüldüğü gibi aynı edebi eserden birden fazla uyarlanan, edebi eserlerden yapılan filmlerin ikinci çevrimlerin sayısı 62'dir. Aynı eserden yapılan üçüncü çevrimlerin sayısı 8'dir. Bir filmde de edebi eserin dördüncü çevrimi yapılmıştır. Buna göre yaklaşık yüzde onüç'ü ikinci çevrim uyarlamadır.

Aynı edebi eserlerden birden fazla yapılan uyarlamaların toplam sayısı 71'dir. Bu sayı toplam Türk edebiyatı uyarlamaları sayısı olan 450'den çıkarıldığında, ayrı ayrı Türk edebi eserlerinden 379 Türk edebiyatı uyarlaması yapıldığı görülmektedir. Türk sinemasındaki Türk edebiyatı uyarlamalarının (Tablo 4'de gösterilen birden fazla yapılan uyarlamalar da dahil olmak üzere) çevrim durumu Tablo 5'de gösterilmiştir:

Tablo 5
Türk Sinemasında Türk Edebi Eseri Uyarlamalarının
Çevrim Durumu

Çevrim	Sayısı	Yüzde
Birinci Çevrim	379	83.88
İkinci Çevrim	62	13.88
Üçüncü Çevrim	8	2.02
Dördüncü Çevrim	1	0.22
	450	100

Yeniden çevrimlerin, uyarlama sayısına oranla yaklaşık yüzde onbeş gibi bir orana vardığı görülmektedir. Buradan da anlaşıldığına göre, çevrilen yaklaşık her altı filmde biri yeniden çevrimdir.

Yeniden çevrimlerin yapıldıkları yıllara bakıldığında bunların, uyarlanan film sayısının çoğaldığı yıllara rastlandığı görülmektedir. 1952, 1964, 1965, 1966, 1967, 1969, 1970, 1972, 1973, 1974 yıllarında uyarlanan filmler arttıkça yeniden çevrimlerde de yoğunlaşma olmuştur. Bununla beraber yeniden çevrimlerin her dönemde görüldüğü söylenmelidir. Yeniden çevrimlerin kendi içlerinde yapım tarihlerine göre bir karşılaştırması yapıldığında, yaklaşık olarak ilk filmde 5 yıl sonra yeniden ikinci çevrimin yapıldığı görülmektedir.

II. TÜRK SİNEMASININ TÜRK EDEBİYATI UYARLAMASINDA YARARLANDIĞI TÜRLER

A. EDEBİ TÜRLER

Bu araştırmanın ikinci bölümünde Türk sinemasının Türk edebiyatından yararlanırken kullandığı edebi türler konu edinilmişti. Burada daha önce tanımlanan roman, hikâye, halk edebiyatı, tiyatro, sahne eserleri ve şiir türlerinden Türk sinemasının yararlanma durumu incelenecektir.

Türk sineması, Türk edebiyatının roman, hikâye, halk edebiyatı, tiyatro, sahne eserleri ve şiir türlerinden zaman zaman değişen oran ve sayıda yararlanmıştır. Bu yararlanma ilk konulu filmle başlamış, belirli türlere bazı yıllarda daha çok ağırlık verilmiştir. Örneğin 1922 yılından 1950 yılına kadar yönetmen Muhsin Ertuğrul belki de tiyatro kökenli bir yönetmen olduğu için bu dönemde tiyatro türünden yapılan uyarlamalar daha fazladır. Sonraki yıllarda edebi türler, başta roman olmak üzere, değişen oranlarda kullanılmıştır. Türk sinemasının Türk edebi eserlerinden yararlanma durumu Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Türk Sinemasında Türk Edebi
Eserlerinden Türllere Göre
Yararlanılması

A) Romanlardan Yapılan Türk Edebi Eser Uyarlamaları

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1922	BOĞAZIÇI ESRARI	MUHSİN ERTUĞRUL	YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU	BOĞAZIÇI ESRARI
1923	ATEŞTEN GÖMLEK	MUHSİN ERTUĞRUL	HALİDE EDİP ADIVAR	ATEŞTEN GÖMLEK
1924	SÖZDE KIZLAR	MUHSİN ERTUĞRUL	PEYAMİ SAFA	SÖZDE KIZLAR
1940	KIVIRCIK PAŞA	MUHSİN ERTUĞRUL	SERMET MUHTAR ALUS	KIVIRCIK PAŞA
1941	EFSUNCU BABA	AYDIN ARAKON	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	EFSUNCU BABA
1946	DAMGA	SEYFİ HAVAERİ	FİKRET ARIT	GÜZEL BİR MANA
1947	SENEDE BİR GÜN	FERDİ TAYFUR	İHSAN İPEKÇİ	SENEDE BİR GÜN
1947	SEVEN NE YAPMAZ	ŞADAN KAMİL	KERİME NADİR	SEVEN NE YAPMAZ
1947	BİR DAĞ MASALI	TURGUT DEMİRAĞ	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	ÇALIKUŞU
1948	İSTİKLAL MADALYASI	FERDİ TAYFUR	İHSAN İPEKÇİ	İSTİKLAL MADALYASI
1948	DOMANIÇ YOLCUSU	ŞAKİR SIRMALI	ŞÜKUFİ NİHAL	UNUTULAN SIR
1949	KANLI DÖŞEK	BAHA GELENBEVİ	İHSAN İPEKÇİ	O GECE
1949	ZÜMRÜT	L.ÖMER AKAD	İHSAN İPEKÇİ	ZÜMRÜT
1949	VURUN KAHPEYE	L.ÖMER AKAD	HALİDE EDİP ADIVAR	VURUN KAHPEYE
1949	FEDAKAR ANA	SEYFİ HAVAERİ	TAHİR OLGAÇ	FEDAKAR ANA

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1950	ÇETE	ÇETİN KARAMANBEY	REFİK HALİT KARAY	ÇETE
1950	SON GECE	SAMİ AYANOĞLU	ESAT MAHMUT KARAKURT	SON GECE
1950	ALLAH KERİM	SEMİH EVİN	AKA GÜNDÜZ	ALLAH KERİM
1950	ATEŞTEN GÖMLEK	VEDAT ÖRFİ BENGÜ	HALİDE EDİP ADIVAR	ATEŞTEN GÖMLEK
1951	BARBAROS HAYRETTİN PAŞA	BAHA GELENBEVİ	FERİDUN FAZIL TÜLBENTÇİ	BARBAROS HAYRETTİN PAŞA
1951	CEM SULTAN	MÜNİR HAYRİ EGELİ	FERİDUN FAZIL TÜLBENTÇİ	CEM SULTAN
1951	SÜRGÜN	ORHAN M. ARİBURNU	REFİK HALİT KARAY	SÜRGÜN
1951	ALLAHAISMARLADIK	SAMİ AYANOĞLU	ESAT MAHMUT KARAKURT	ALLAHAISMARLADIK
1951	DUDAKTAN KALBE	ŞADAN KAMİL	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	DUDAKTAN KALBE
1952	ANKARA EKSPRESİ	AYDIN ARAKON	ESAT MAHMUT KARAKURT	ANKARA EKSPRESİ
1952	KIZILTUĞ	AYDIN ARAKON	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	KIZILTUĞ
1952	İNGİLİZ KEMAL LAVRENSE KARŞI	LÜTFÜ ÖMER AKAD	BURHAN BOLAN	İNGİLİZ KEMAL
1952	SON GECE	SAMİ AYANOĞLU	ESAT MAHMUT KARAKURT	SON GECE
1952	DESTAN DESTAN İÇİNDE	SEYFİ HAVAERİ	BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR	MALAZGİRT ZAFERİNDEN İSTANBUL FETHİNE
1952	İKİ SÜNGÜ ARASINDA	ŞADAN KAMİL	AKA GÜNDÜZ	İKİ SÜNGÜ ARASINDA
1952	EFELERİN EFESİ	ŞAKİR SIRMACI	MURAT SERTOĞLU	EFELERİN EFESİ
1953	AŞK İSTIRABDIR	ATİY YILMAZ BATİBEKİ	OĞUZ ÖZDEŞ	AŞK İSTIRAPTIR
1953	HIÇKIRIK	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KERİME NADİR	HIÇKIRIK

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1953	KARA DAVUT	MAHİR CANOVA	NİZAMETTİN NAZİF TEPEDELENLİOĞLU	KARA DAVUT
1953	YAVUZ SULTAN SELİM AĞLIYOR	SAMİ AYANOĞLU	FERİDUN FAZIL TÜLBENTÇİ	YAVUZ SULTAN SELİM AĞLIYOR
1954	İSTİKLAL SAVAŞI	HAYRİ ESEN	ZİYA ŞAKİR	RUHLARIN MUCİZESİ
1954	BULGAR SADIK	LÜTFÜ ÖMER AKAD		BULGAR SADIK
1954	VAHŞİ BİR KIZ SEVDİM	LÜTFÜ ÖMER AKAD	ESAT MAHMUT KARAKURT	VAHŞİ BİR KIZ SEVDİM
1954	CİNGÖZ RECAİ	METİN ERKSAN	PEYAMİ SAFA	CİNGÖZ RECAİ
1954	NİLGÜN	MÜNİR HAYRİ EGELİ	REFİK HALİT KARAY	NİLGÜN
1954	ÖLÜM SAATİ	ORHAN ELÇİN	H.KEMAL ATALAY	ÖLÜM SAATİ
1954	LEYLAKLAR ALTINDA	SÜAVİ TEDU	MEBRURE SAMİ ALEVOK	LEYLAKLAR ALTINDA
1954	KAYBOLAN YILLAR	TALAT GÖZBAK	AZMİ KÜTÜVAL	KAYBOLAN YILLAR
1955	DAĞLARI BEKLEYEN KIZ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ESAT MAHMUT KARAKURT	DAĞLARI BEKLEYEN KIZ
1955	İLK VE SON	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ESAT MAHMUT KARAKURT	İLK VE SON
1955	KADIN SEVERSE	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ESAT MAHMUT KARAKURT	KADIN SEVERSE
1955	YOLPALAS CİNAYETİ	METİN ERKSAN	HALİDE EDİP ADIVAR	YOLPALAS CİNAYETİ
1955	EDEBİYETE KADAR	TURGUT ETİNGÜ	ZİYA ŞAKİR	EDEBİYETE KADAR
1956	BEŞ HASTA VAR	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ETHEM İZZET BENİCE	BEŞ HASTA VAR
1956	ÖLMÜŞ BİR KADININ EVRAKI METRUKESİ	METİN ERKSAN	GÜZİDE SABRİ AYGÜN	ÖLMÜŞ BİR KADININ EVRAKI METRUKESİ
1956	SÖNEN YILDIZ	OSMAN FAHİR SEDEN	MUAZZEH TAHSİN BERKANT	SÖNEN YILDIZ

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1957	ÇÖLDE BİR İSTANBUL KIZI	FARUK KENÇ	ESAT MAHMUT KARAKURT	ÇÖLDE BİR İSTANBUL KIZI
1957	UÇURUM	SIRRI GÜLTEKİN	OĞUZ ÖZDEŞ	UÇURUM
1957	NAMUS DÜŞMANI	ZİYA METİN	YAŞAR KEMAL	DÜKKANCI
1958	BİR ŞOFÖRÜN GİZLİ DEFTERİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	AKA GÜNDÜZ	BİR ŞOFÖRÜN GİZLİ DEFTERİ
1958	KUMPANYA	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ORHAN HANÇERLİOĞLU	ALİ
1958	AŞKIM GÜNAHIMDIR	ERTEM GÖREÇ	SELAMİ İZZET SEDES	AŞKIM GÜNAHIMDIR
1958	FUNDA	MEHMET DİNLER	KERİME NADİR	FUNDA
1958	YAPRAK DÖKÜMÜ	SÜAVİ TEDÜ	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	YAPRAK DÖKÜMÜ
1959	ÖMRÜMÜN TEK GECESİ	ARŞEVİR ALYANAK	ESAT MAHMUT KARAKURT	ÖMRÜMÜN TEK GECESİ
1959	FOSFORLU CEVRİYE	AYDIN ARAKON	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRİYE
1959	KİTİPİYOZA TUZAK	AYDIN ARAKON	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRİYE
1959	KALPAKCILAR	NEJAT SAYDAM	SAMİM KOCAGÖZ	KALPAKCILAR
1959	SAMANYOLU	NEVZAT PESEN	KERİME NADİR	SAMANYOLU
1959	TÜTÜN ZAMANI	ORHAN M. ARIBURNU	NECATİ CUMALI	TÜTÜN ZAMANI
1960	ŞEYTAN KIZ	ABDURRAHMAN PALAY	MÜKERREM KAMİL SU	AYŞECİK
1960	AYŞECİK ŞEYTAN ÇEKİCİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	MÜKERREM KAMİL SU	AYŞECİK
1960	ÖLÜM PERDESİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ÜMİT DENİZ	ÇEŞİTLİ
1960	SUÇLU	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ORHAN KEMAL	SUÇLU
1960	CİVANMERT	AYDIN ARAKON	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRİYE

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yılı	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1960	KALDIRIM ÇOCUĞU	FARUK KENÇ	MÜKERREM KAMİL SU	AYŞECİK
1960	GECE KUŞU	HULKİ SANER	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRİYE
1960	AYŞECİK	MEMDUH ÜN	MÜKERREM KAMİL SU	AYŞECİK
1960	ŞOFÖR NEBAHAT	METİN ERKSAN	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRİYE
1960	TALİHSİZ YAVRU	NEVZAT PEŞEN	KERİME NADİR	ŞAHANE KADIN
1960	RÜZGAR ZEHRA	NİŞAN HANÇER	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRİYE
1961	SOKAKTAN GELEN KADIN	ARŞEVİR ALYANAK	ESAT MAHMUT KARAKURT	SOKAKTAN GELEN KADIN
1961	KADIN ASLA UNUTMAZ	ASAF TENGİZ	OĞUZ ÖZDEŞ	KADIN ASLA UNUTMAZ
1961	KIZIL VAZO	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	PERİDE CELAL	KIZIL VAZO
1961	SESSİZ HARP	LÜTFÜ ÖMER AKAD	EMİT DENİZ	SESSİZ HARP
1961	AVARE MUSTAFA	MEMDUH ÜN	ORHAN KEMAL	DEVLET KUŞU
1961	BOŞ YUVA	MEMDUH ÜN	KERİME NADİR	BOŞ YUVA
1961	BÜLBÜL YUVASI	NEJAT SAYDAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	BÜLBÜL YUVASI
1961	KÜÇÜK HANIMEFENDİ	NEJAT SAYDAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	KÜÇÜK HANIMEFENDİ
1961	ZAVALLI NECDET	NEVZAT PESEN	SAVFET NEZİHİ	ZAVALLI NECDET
1961	CUMBADAN RUMBAYA	TURGUT N. DEMİRAĞ	PEYAMİ SAFA	CUMBADAN RUMBAYA
1961	YABAN GÜLÜ	ÜMİT UTKU	GÜZİDE SABRİ	YABAN GÜLÜ
1962	DİKMEN YILDIZI	ASAF TENGİZ	AKA GÜNDÜZ	DİKMEN YILDIZI
1962	MAĞRUR KADIN	BURHAN BOLAN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	MAĞRUR KADIN
1962	AYŞECİK ATEŞ PARÇASI	HULKİ SANER	MÜKERREM KAMİL SU	AYŞECİK
1962	YILANLARIN ÖCÜ	METİN ERKSAN	FAKİR BAYKURT	YILANLARIN ÖCÜ

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1962	KÜÇÜK HANIMIN KISMETİ	NEJAT SAYDAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	KÜÇÜK HANIMEFENDİ
1962	KÜÇÜK HANIMIN ŞOFÖRÜ	NEJAT SAYDAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	KÜÇÜK HANIMEFENDİ
1962	BENİM KÜÇÜK MELEĞİM	NURİ AKINCI	MÜKERREM KAMİL SU	AYŞECİK
1962	AYŞECİK YAVRU MELEK	OSMAN FAHİR SEDEN	MÜKERREM KAMİL SU	AYŞECİK
1962	KÜÇÜK BEYEFENDİ	TÜRKER İNANOĞLU	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	KÜÇÜK HANIMEFENDİ
1962	AŞK BEKLİYOR	ÜMİT UTKU	KERİME NADİR	AŞK BEKLİYOR
1962	ESİR KUŞ	ÜMİT UTKU	KERİME NADİR	ESİR KUŞ
1963	KEZBAN	ARŞEVİR ALYANAK	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	KEZBAN
1963	KÜÇÜK BEYİN KISMETİ	HULKİ SANER	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	KÜÇÜK HANIMEFENDİ
1963	KÜÇÜK HANIM AVRUPADA	NEJAT SAYDAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	KÜÇÜK HANIMEFENDİ
1963	SUSUZ YAZ	METİN ERKSAN	NECATİ CUMALI	SUSUZ YAZ
1963	AŞKA TÖVBE	ORHAN ELMAS	KERİME NADİR	AŞKA TÖVBE
1963	YAKILACAK KİTAP	SÜREYYA DURU	ETHEM İZZET BENİCE	YAKILACAK KİTAP
1963	KÖYE GİDEN GELİN	ÜLKÜ ERAKALIN	RAKİM ÇALAPALA	KÖYE GİDEN GELİN
1963	ÇİÇEKSİZ BAHÇE	ÜMİT DENİZ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	ÇİÇEKSİZ BAHÇE
1964	YILLARIN ARDINDAN	ARŞEVİR ALYANAK	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	YILLARIN ARDINDAN
1964	ATÇALI KEL MEHMET	ASAF TENGİZ	MURAT SERTOĞLU	ATÇALI KEL MEHMET
1964	AYŞECİK CİMCİME HANIM	HULKİ SANER	MÜKERREM KAMİL SU	AYŞECİK
1964	AYŞECİK ÇITIPITI KIZ	HULKİ SANER	MÜKERREM KAMİL SU	AYŞECİK
1964	GÜNAH BENDE Mİ?	KEMAL KAN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	GÜNAH BENDE Mİ?

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1964	ÜÇ TEKERLEKLİ BİSİKLET	LÜTFÜ ÖMER AKAD	ORHAN KEMAL	SOKAKLARIN ÇOCUĞU
1964	DAĞ BAŞINI DUMAN ALMIŞ	MEMDUH ÜN	OĞUZ ÖZDEŞ	DAĞ BAŞINI DUMAN ALMIŞ
1964	DAĞLAR BİZİMDİR	NEJAT SAYDAM	MURAT SERTOĞLU	DAĞLAR BİZİMDİR
1964	GENÇLİK RÜZGARI	NEJAT SAYDAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	GENÇLİK RÜZGARI
1964	SON TREN	NEJAT SAYDAM	ESAT MAHMUT KARAKURT	SON TREN
1964	BİTİRİMSİN HANIM ABLA	NİŞAN HANÇER	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRIYE
1964	ŞİPSEVDİ	ORHAN AKSOY	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	ŞİPSEVDİ
1964	VURUN KAHPEYE	ORHAN AKSOY	HALİDE EDİP ADIVAR	VURUN KAHPEYE
1964	BİTİRİM FATMA	SEMİH EVİN	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRIYE
1964	DÖNER AYNA	SÜREYYA DURU	HALİDE EDİP ADIVAR	DÖNER AYNA
1964	ÇANAKKALE ASLANLARI	TURGUT DEMİRAĞ	FAHRİ ESAT GÖKTOLGA	ÇANAKKALE ASLANLARI
1964	MUALLA	ÜLKE ERAKALIN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	MUALLA
1964	YÜZ KARASI	YILMAZ ATADENİZ	KEMALETTİN TUĞCU	YÜZ KARASI
1965	SENEDE BİR GÜN	ERTEM EĞİLMEZ	İHSAN İPEKÇİ	SENEDE BİR GÜN
1965	SAYILI KABADAYILAR	HASAN KAZANKAYA	REFİK CEVAT ULUNAY	SAYILI FIRTINALAR
1965	AYŞECİK BOŞ BEŞİK	HULKİ SANER	MÜKERREM KAMİL SU	AYŞECİK
1965	YILDIZTEPE	MEMDUH ÜN	PERİDE CELAL	YILDIZTEPE
1965	POSTA GÜVERCİNİ	NEVZAT PEŞEN	KERİME NADİR	POSTA GÜVERCİNİ
1965	GARİP BİR İZDİVAÇ	NEJAT SAYDAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	GARİP BİR İZDİVAÇ
1965	KADIN İSTERSE	NEJAT SAYDAM	ESAT MAHMUT KARAKURT	KADIN İSTERSE

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1965	HIÇKIRIK	ORHAN AKSOY	KERİME NADİR	HIÇKIRIK
1965	AŞK VE İNTİKAM	SÜREYYA DURU	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	AŞK VE İNTİKAM
1965	SEVGİM VE GURURUM	SÜREYYA DURU	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	SEVGİM VE GURURUM
1965	ŞOFÖR NEBAHAT BİZDE KABAHAT	SÜREYYA DURU	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRİYE
1965	DUDAKTAN KALBE	ÜLKÜ ERAKALIN	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	DUDAKTAN KALBE
1965	İFTİRA	ÜMİT UTKU	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	İFTİRA
1966	UÇ TEKERLEKLİ BİSİKLET	LÜTFÜ ÖMER AKAD	ORHAN KEMAL	SOKAKLARIN ÇOCUĞU
1966	YAKUT GÖZLÜ KEDİ	NEJAT SAYDAM	ÜMİT DENİZ	YAKUT GÖZLÜ KEDİ
1966	ALLAHAİSMARLADIK	NEJAT SAYDAM	ESAT MAHMUT KARAKURT	ALLAHAİSMARLADIK
1966	EL KIZI	NEJAT SAYDAM	ORHAN KEMAL	EL KIZI
1966	KOLSUZ KAHRAMAN	NEJAT SAYDAM	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	KOLSUZ KAHRAMAN
1966	ÇALIKUŞU	OSMAN FAHİR SEDEN	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	ÇALIKUŞU
1966	MALKOÇOĞLU	SÜREYYA DURU	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	MALKOÇOĞLU
1966	AKŞAM GÜNEŞİ	ZAFER DAVUTOĞLU	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	AKŞAM GÜNEŞİ
1967	BOZKURTLAR GELİYOR	CAVİT YÖRÜKLÜ	HÜSEYİN NİHAL ATSIZ	BOZKURTLARIN DİRİLİŞİ
1967	BOZKURTLARIN İNTİKAMI	CAVİT YÖRÜKLÜ	HÜSEYİN NİHAL ATSIZ	BOZKURTLARIN DİRİLİŞİ
1967	SİNEKLİ BAKKAL	MEHMET DİNLER	HALİDE EDİP ADIVAR	SİNEKLİ BAKKAL
1967	SON GECE	MEMDUH ÜN	ESAT MAHMUT KARAKURT	SON GECE
1967	YAPRAK DÖKÜMÜ	MEMDUN ÜN	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	YAPRAK DÖKÜMÜ
1967	SAMANYOLU	NEJAT SAYDAM	KERİME NADİR	SAMANYOLU

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1967	BİR ŞOFÖRÜN GİZLİ DEFTERİ	REMZİ A. CÖNTÜRK	AKA GÜNDÜZ	BİR ŞOFÖRÜN GİZLİ DEFTERİ
1967	KARA DAVUT	TUNÇ BAŞARAN	NİZAMETTİN NAZİF TEPEDELENLİOĞLU	KARA DAVUT
1967	BİR DAĞ MASALI	TURGUT DEMİRAĞ	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	ÇALIKUŞU
1967	ÜVEY ANA	ÜLKÜ ERAKALIN	AKA GÜNDÜZ	ÜVEY ANA
1968	İNGİLİZ KEMAL	ERTEM EĞİLMEZ	BURHAN BOLAN	İNGİLİZ KEMAL
1968	NİLGÜN	ERTEM EĞİLMEZ	REFİK HALİT KARAY	NİLGÜN
1968	FUNDA	MEHMET DİNLER	KERİME NADİR	FUNDA
1968	DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU	NEJAT SAYDAM	PEYAMİ SAFA	DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU
1968	SARMAŞIK GÜLLERİ	NEJAT SAYDAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	SARMAŞIK GÜLLERİ
1968	SÖZDE KIZLAR	NEJAT SAYDAM	PEYAMİ SAFA	SÖZDE KIZLAR
1968	ERİKLER ÇİÇEK AÇTI	NURİ ERGÜN	ESAT MAHMUT KARAKURT	ERİKLER ÇİÇEK AÇTI
1968	ÖMRÜMÜN TEK GECESİ	NURİ ERGÜN	ESAT MAHMUT KARAKURT	ÖMRÜMÜN TEK GECESİ
1968	KEZBAN	ORHAN AKSOY	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	KEZBAN
1968	HİCRAN GECESİ	OSMAN F. SEDEN	GÜZİDE SABRİ AYGÜN	HİCRAN GECESİ
1968	DAĞLARI BEKLEYEN KIZ	SÜREYYA DURU	ESAT MAHMUT KARAKURT	DAĞLARI BEKLEYEN KIZ
1968	YAKILACAK KİTAP	SÜREYYA DURU	ETHEM İZZET BENİCE	YAKILACAK KİTAP
1968	AŞKA TÖVBE	TÜRKER İNANOĞLU	KERİME NADİR	AŞKA TÖVBE
1968	SABAH YILDIZI	TÜRKER İNANOĞLU	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	SABAH YILDIZI

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1968	KADIN SEVERSE	ÜLKÜ ERAKALIN	ESAT MAHMUT KARAKURT	KADIN SEVERSE
1969	KIZIL VAZO	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	PERİDE CELAL	KIZIL VAZO
1969	BANA DERLER FOSFORLU	ERTEM GÖREÇ	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRİYE
1969	KIRIK HAYATLAR	HALİT REFİĞ	HALİT ZİYA UŞAKLIGİL	KIRIK HAYATLAR
1969	GÜLTEKİN	MEHMET ASLAN	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	GÜLTEKİN
1969	KARA PENÇE	MEHMET ASLAN	OĞUZ ÖZDEŞ	KARA PENÇE
1969	İLK VE SON	MEMDUH ÜN	ESAT MAHMUT KARAKURT	İLK VE SON
1969	FOSFORLU CEVRİYE	NEJAT SAYDAM	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRİYE
1969	GÜNAH BENDE Mİ?	NEVZAT PESEN	KERİME NADİR	GÜNAH BENDE Mİ?
1969	UYKUSUZ GECELER	ORHAN AKSOY	KERİME NADİR	UYKUSUZ GECELER
1969	İNGİLİZ KEMALİN OĞLU	OSMAN SEDEN	BURHAN BOLAN	İNGİLİZ KEMALİN OĞLU
1969	CİNGÖZ RECAİ	SEFA ÖNAL	PEYAMİ SAFA	CİNGÖZ RECAİ
1969	KARLI DAĞDAKİ ATEŞ	SEFA ÖNAL	REFİK HALİT KARAY	KARLI DAĞDAKİ ATEŞ
1969	İFFET	ÜMİT UTKU	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	İFFET
1969	ÖLMÜŞ BİR KADININ MEKTUPLARI	ÜLKE ERAKALIN	GÜZİDE SABRİ AYGÜN	ÖLMÜŞ BİR KADININ EVRAK-I METRUKESİ
1970	KOZANOĞLU	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	KOZANOĞLU
1970	LİNÇ	BİLGE OLGAC	KERİM KORCAN	LİNÇ
1970	KÜÇÜK HANIMEFENDİ	ERTEM EĞİLMEZ	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	KÜÇÜK HANIMEFENDİ
1970	SÜRTÜK	ERTEM EĞİLMEZ	MAHMUT YESARİ	SÜRTÜK

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1970	ANKARA EKSPRESİ	MUZAFFER ASLAN	ESAT MAHMUT KARAKURT	ANKARA EKSPRESİ
1970	BÜLBÜL YUVASI	NEJAT SAYDAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	BÜLBÜL YUVASI
1970	GÜLLER VE DİKENLER	NEJAT SAYDAM	KERİME NADİR	GÜLLER VE DİKENLER
1970	SAADET GÜNEŞİ	NEJAT SAYDAM	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	SAADET GÜNEŞİ
1970	MAĞRUR KADIN	NEVZAT PESEN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	MAĞRUR KADIN
1970	SEVEN NE YAPMAZ	ORHAN AKSOY	KERİME NADİR	SEVEN NE YAPMAZ
1970	ÖLÜNCEYE KADAR	SEFA ÖNAL	ESAT MAHMUT KARAKURT	ÖLÜNCEYE KADAR
1970	YABAN GÜLÜ	ÜLKE ERAKALIN	GÜZEDİ SABRİ AYGÜN	YABAN GÜLÜ
1970	BİRLEŞEN YOLLAR	YÜCEL ÇAKMAKLI	ŞULE YÜKSEL ŞENCER	HUZUR SOKAĞI
1971	KARA GÜN	BİLGE OLGAÇ	TARIK DURSUN K.	KARA GÜN
1971	SATIN ALINAN KOCA	DUYGU SAĞIROĞLU	ÖZDEMİR HAZAR	SATIN ALINAN KOCA
1971	SENEDE BİR GÜN	ERTEM EÇİLMEZ	İHSAN KOZA	SENEDE BİR GÜN
1971	SON HIÇKIRIK	ERTEM EÇİLMEZ	KERİME NADİR	SON HIÇKIRIK
1971	İÇ GÜVEYSİ	ENGİN	HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR	MÜREBBİYE
1971	MUALLA	NEVZAT PESEN	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	MUALLA
1971	KEZBAN PARİSTE	ORHAN AKSOY	MUAZZEZ TAHSİN BERKANT	KEZBAN
1971	BİR KADIN KAYBOLDU	SAFA ÖNAL	ESAT MAHMUT KARAKURT	BİR KADIN KAYBOLDU
1971	ÜVEY ANA	ÜLKÜ ERAKALIN	AKA GÜNDÜZ	ÜVEY ANA
1972	CEMO	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KEMAL BİLBAŞAR	CEMO
1972	KARAOĞLAN GELİYOR	MEHMEN ASLAN	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	CENGİZ HANIN HAZİNELERİ

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1972	SİSLİ HATIRALAR	NEJAT SAYDAM	KERİME NADİR	SİSLİ HATIRALAR
1972	VAHŞİ BİR KIZ SEVDİM	NEJAT SAYDAM	ESAT MAHMUT KARAKURT	VAHŞİ BİR KIZ SEVDİM
1972	VUKUAT VAR	NEJAT SAYDAM	ORHAN KEMAL	HANIMIN ÇİFTLİĞİ
1972	SUYA DÜŞEN HAYAL	ORHAN ELMAS	KERİME NADİR	SUYA DÜŞEN HAYAL
1972	GECEKONDU RÜZGARI	SIRRI GÜLTEKİN	OĞUZ ÖZDEŞ	GECEKONDU RÜZGARI
1972	İKİ SÜNGÜ ARASINDA	ÜLKÜ ERAKALIN	AKA GÜNDÜZ	İKİ SÜNGÜ ARASINDA
1973	KOLSUZ KAHRAMAN	ÇETİN İNANÇ	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	KOLSUZ KAHRAMAN
1973	2000 YILIN SEVGİLİSİ	ERTEM GÖREÇ	REFİK HALİT KARAY	2000 YILININ SEVGİLİSİ
1973	VURUN KAHPEYE	HALİT REFİĞ	HALİDE EDİP ADIVAR	VURUN KAHPEYE
1973	KOLSUZ KAHRAMAN KOLU	TEMEL GÜRSU	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	KOLSUZ KAHRAMAN
1973	SUSUZ YAZ	YILMAZ DURU	NECATİ CUMALI	SUSUZ YAZ
1973	OĞLUM OSMAN	YÜCEL ÇAKMAKLI	FAHRETTİN CAN	OĞLUM OSMAN
1973	KARAORKUN	YÜCEL UÇANOĞLU	OĞUZ ÖZDEŞ	KARA PENÇE
1973	KARA PENÇE	YÜCEL UÇANOĞLU	OĞUZ ÖZDEŞ	KARA PENÇE
1973	KARA PENÇENİN İNTİKAMI	YÜCEL UÇANOĞLU	OĞUZ ÖZDEŞ	KARA PENÇE
1973	CENGİZ HANIN FEDAİSİ	YÜCEL UÇANOĞLU	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	CENGİZ HANIN FEDAİSİ
1974	YASAR NE YAŞAR NE YAŞAMAZ	ERGİN ORBEY	AZİZ NESİN	YAŞAR NE YAŞAR NE YAŞAMAZ
1974	SOKAKLARDAN BİR KIZ	NEJAT SAYDAM	ORHAN KEMAL	SOKAKLARDAN BİR KIZ
1974	KANLI DENİZ	ORHAN ELMAS	YAMAN KORAY	KANLI DENİZ

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1974	SAYILI KABADAYILAR	REMZİ A. CÖNTÜRK	REFİK CEVAT ULUNAY	SAYILI
1974	BEDRANA	SÜREYYA DURU	BEKİR YILDIZ	BEDRANA
1974	KIZIM AYŞE	YÜCEL ÇAKMAKLI	FAHRETTİN CAN	KIZIM AYŞE
1975	AĞRI DAĞI EFSANESİ	MEMDUH ÜN	YAŞAR KEMAL	AĞRI DAĞI EFSANESİ
1975	KILIÇARSLAN	NATUK BAYTAN	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	KILIÇARSLAN
1975	GENÇLİK KÖPRÜSÜ	SALİH GÖKMEN	MUSTAFA YAZGAN	GENÇLİK KÖPRÜSÜ
1975	İNCE MEMED VURULDU	YILMAZ DURU	YAŞAR KEMAL	İNCE MEMED
1976	KORKUSUZ CENGAVER	DUYGU SAĞIROĞLU	ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU	KORKUSUZ CENGAVER
1976	SÜT KARDEŞLER	ERTEM EĞİLMEZ	HÜSEYİN RAHİM GÜRPINAR	GÜLYABANI
1976	TOSUN PAŞA	KARTAL TİBET	SERVET MORAY	TOSUN
1976	YAZGI	ÜLKÜ ERAKALIN	CEVAT ŞAKİR	İMBATLA GELEN
1977	SELVİ BOYLUM AL YAZMALIM	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	CENGİZ AYTMATON	SELVİ BOYLUM AL YAZMALIM
1977	BİR ŞOFÖRÜN GİZLİ DEFTERİ	REMZİ A. CÖNTÜRK	AKA GÜNDÜZ	BİR ŞOFÖRÜN GİZLİ DEFTERİ
1978	KANAL	ERDEN KIRAL	YAŞAR KEMAL	TENEKE
1978	CEVRİYEM	MEMDUH ÜN	SUAT DERVİŞ	FOSFORLU CEVRİYE
1979	HAZAL	ALİ HABİP ÖZGENTÜRK	NECATİ HAKSUN	KUTSAL CEZA
1979	BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE	ERDEN KIRAL	ORHAN KEMAL	BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE
1980	GOL KRALI CAFER	KARTAL TİBET	AZİZ NESİN	SAİT HOPSAT
1980	ZÜBÜK	KARTAL TİBET	AZİZ NESİN	ZÜBÜK

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1980	DEVLET KUŞU	MEMDUH ÜN	ORHAN KEMAL	DEVLET KUŞU
1981	MİNE	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	NECATİ CUMALI	MİNE
1981	AH GÜZEL İSTANBUL	ÖMER KAVUR	FÜRUZAN	BENİM SİNEMALARIM
1981	ÖĞRETMEN KEMAL	REMZİ A. CÖNTÜRK	HALİDE EDİP ADIVAR	VURUN KAHPEYE
1981	YILANI ÖLDÜRSELER	TÜRKAN ŞORAY	YAŞAR KEMAL	YILANI ÖLDÜRSELER
1982	DELİKAN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ZEYYAT SELİMOĞLU	DELİKAN
1982	HAKKARİDE BİR MEVSİM	ERDEN KIRAL	FERİT EDGÜ	
1982	O KADIN	HALİT REFİĞ	NEZİHE ARAZ	O KADIN
1982	KAÇAK	MEMDUH ÜN	ORHAN KEMAL	KAÇAK
1982	SON AKIN	YILMAZ ATADENİZ	BEKİR BÜYÜKKARKIN	SON AKIN
1983	İHTİRAS FIRTINASI	HALİT REFİĞ	HALİDE EDİP ADIVAR	HANDAN
1983	ÇOBAN YILDIZI	YUNUS YILMAZ	MAHMUT YESARİ	ÇOBAN YILDIZI
1984	BİR YUDUM SEVGİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	LATİFE TENİN	BİR YUDUM SEVGİ
1984	SOKAKTAN GELEN KADIN	ORHAN AKSOY	ESAT MAHMUT KARAKURT	SOKAKTAN GELEN KADIN
1984	BEKÇİ	ALİ ÖZGENTÜRK	ORHAN KEMAL	MURTAZA
1984	ONDÖRT NUMARA	SİNAN ÇETİN	İRFAN YALÇIN	GENELEVDE YAS
1985	KURŞUN ATA ATA BİTER	ÜMİT ELÇİ	TARIK DURSUN K.	KURŞUN ATA ATA BİTER
1986	YILANLARIN ÖCÜ	ŞERİF GÖREN	FAKİR BAYKURT	YILANLARIN ÖCÜ

Tablo 6 (DEVAM)

b- Hikayelerden Uyarlamalar

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1953	TOPRAK	NEDİM OTYAM	FİKRET OTYAM	TOPRAK
1954	ÖLDÜREN ŞEHİR	LÜTFÜ ÖMER AKAD	ORHAN HANÇERLİOĞLU	ÖLDÜREN ŞEHİR
1955	BİR AŞK HİKAYESİ	ŞADAN KAMİL	HALDUN TANER	TUŞ
1957	GELİNİN MURADI	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	KEMAL BİLBAŞAR	BAŞKA OLUR AĞLARIN DÜĞÜNÜ
1959	ÜÇ KIZIN HİKAYESİ	ORHAN M. ARIBURNU	AKA GÜNDÜZ	BU TOPRAĞIN KIZLARI
1963	YARIN BİZİMDİR	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	İLHAN ENGİN	YARIN BİZİMDİR
1969	ANADOLU EVLİYALARI	ŞEVKET AKTUNÇ	NEZİHE ARAZ	ANADOLU EVLİYALARI
1970	KARA PEÇE	MEMDUH ÜN	ÖMER SEYFETTİN	PARA PEÇE
1971	BİR GENÇ KIZIN ROMANI	SAFA ÖNEL	SAİT FAİK ABASIYANIK	MEDARİ MAİŞET MOTORU
1972	IRMAK	LÜTFÜ ÖMER AKAD	SAİT FAİK ABASIYANIK	IRMAK
1972	DİNMEYEN SIZI	NEJAT SAYDAM	YILDIRIM ÖNAL	DİNMEYEN SIZI
1972	MAHPUS	NEJAT SAYDAM	ORHAN KEMAL	MAHPUS
1973	KIZGIN TOPRAK	FEVZİ TUNA	OSMAN ŞAHİN	MUSALLİM İLE KUŞDE
1973	FATİHİN FERMANI	NATUK BAYTAN	ÖMER SEYFETTİN	ESKİ KAHRAMANLAR
1974	YATIK EMİNE	ÖMER KAVUR	REFİK HALİT KARAY	MEMLEKET HİKAYELERİ
1975	KARA ÇARŞAFLI GELİN	SÜREYYA DURU	BEKİR YILDIZ	KARA VAGON
1977	FIRATIN CİNERİ	KORHAN YURTSEVEN	OSMAN ŞAHİN	KIRMIZI YEL
1977	DİLA HANIM	ORHAN AKSOY	NECATİ CUMALI	MEKADONYA HİKAYELERİ

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1980	İBİŞO	İHSAN YÜCE	RIFAT ILGAZ	İBİŞO
1980	BENİ BÖYLE SEV	OKSAL PEKMEZOĞLU	TARIK DURSUN K.	BENİ BÖYLE SEV
1980	DENİZİN KANI	YÜCEL ÇAKMAKLI	TARIK DURSUN K.	DENİZİN KANI
1982	TOMRUK	ŞERİF GÖREN	OSMAN ŞAHİN	TOMRUK
1983	DERMAN	ŞERİF GÖREN	OSMAN ŞAHİN	DERMAN
1983	TUTKU	FEYZİ TUNA	NECATİ CUMALI	ÖÇ
1985	ADI VASFİYE	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	NECATİ CUMALI	AY BÜYÜRKEN UYUYAMAM
1985	GÜLÜSAN	BİLGE OLGAÇ	OSMAN ŞAHİN	KÖR GÜLÜSAN
1985	KURBAĞALAR	ŞERİF GÖREN	OSMAN ŞAHİN	KURBAĞALAR
1986	GÜNEŞE KÖPRÜ	SAFA ÖNAL	KEMAL TAHİR	GÖL İNSANLARI

c- Tiyatrolardan Yapılan Uyarlamalar

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1917	Casus	SEDAT SİMAVİ	MEHMET RAUF	CASUS
1917	PENÇE	SEDAT SİMAVİ	MEHMET RAUF	PENÇE
1919	BİNNAZ	AHMET FEHİM	YUSUF ZİYA ORTAÇ	BİNNAZ
1919	MÜREBBİYE	AHMET FEHİM	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	MÜREBBİYE
1921	BİCAN EFENDİ MEKTEP HOCASI	ŞADİ KARAGÖZOĞLU	İBNÜRREFİK AHMET NURİ SEKİZİNCİ	BİCAN EFENDİ

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1921	BİCAN EFENDİNİN RÜYASI	ŞADİ KARAGÖZOĞLU	İBNÜRREFİK AHMET NURİ SEKİZİNCİ	BİCAN EFENDİ
1921	BİCAN EFENDİ VEKİL HARÇ	ŞADİ KARAGÖZOĞLU	İBNÜRREFİK AHMET NURİ SEKİZİNCİ	BİCAN EFENDİ
1928	ANKARA POSTASI	MUHSİN ERTUĞRUL	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	BİR GECE FAİASI
1939	AYNARÖZ KADISI	MUHSİN ERTUĞRUL	MUSAHİPZADE CELAL	AYNARÖZ KADISI
1939	BİR KAVUK DEVRİLDİ	MUHSİN ERTUĞRUL	MUSAHİPZADE CELAL	BİR KAVUK DEVRİLDİ
1939	TOSUN PAŞA	MUHSİN ERTUĞRUL	SERVET MORAY	TOSUN
1940	AKASYA PALAS	MUHSİN ERTUĞRUL	MAHMUT YESARİ VE İBNÜRRFEİK AHMET NURİ SEKİZİNCİ	I:I = I
1940	TAŞ PARÇASI	FARUK KENÇ	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	TAŞ PARÇASI
1942	DUVAKSIZ GELİN	ADOLF KÖRNER	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	HÜLLECİ
1942	SÜRTÜK	ADOLF KÖRNER	MAHMUT YERASİ	SÜRTÜK
1945	YALLA KARTALI	MUHSİN ERTUĞRUL	FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL	YAYLA KARTALI
1946	HÜRRİYET APARTMANI	TALAT ARTEMEL	SEDAT SİMAVİ	HÜRRİYET APARTMANI
1948	CANAVAR	H. HÜN	FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL	CANAVAR
1948	HARMAN KAYA	SAMİ AYANOĞLU	ZİYA ÇALIKOĞLU	HARMAN KAYA
1950	NAM-I DİĞER PARMAKSIZ SALİH	FARUK KENÇ	NECİP FAZİL KISAKÜREK	NAM-I DİĞER PARMAKSIZ SALİH
1951	VATAN VE NAMİK KEMAL	T.ARTEMEL S.AYANOĞLU C.SONKU	NAMİK KEMAL	VATAN HAYAT SİLİSTRE

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1952	BOŞ BEŞİK	BAHA GELENBEVİ	NECATİ CUMALI	BOŞ BEŞİK
1952	SOYGUN	SAMİ AYANOĞLU	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	SOYGUN
1953	HALICI KIZ	MUHSİN ERTUĞRUL	VEDAT NEDİM TÖR (MEBRURE SAMİ ALEVOK)	HALICI KIZ
1954	PAYDOS	SAMİ AYANOĞLU	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	PAYDOS
1955	GÜN DOĞARKEN	ORHAN M. ARIBURNU	REFİK ERDURAN	GÜN DOĞARKEN
1960	BİNNAZ	MÜMTAZ YENER	ZUYUF ZİYA ORTAÇ	BİNNAZ
1964	KEŞANLI ALİ DESTANI	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	HALDUN TANER	KEŞANLI ALİ DESTANI
1964	MOR DEFTER	NURİ ERGÜN	ÇETİN ALTAN	MOR DEFTER
1964	DUVARLARIN ÖTESİ	ORHAN ELMAS	TURGUT ÖZAKMAK	DUVARLARIN ÖTESİ
1965	İSYANCILAR	ABDURRAHMAN PALAY	RECEP BİLGİNER	İSYANCILAR
1965	SÜRTÜK	ERTEM EĞİLMEZ	MAHMUT YESARİ	I:I = I
1965	BOZUK DÜZEN	GÜNER SÜMER	HALDUN DORMEN	BOZUK DÜZEN
1965	BUZLAR ÇÖZÜLMEDEN	NEJAT SAYDAM	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	BUZLAR ÇÖZÜLMEDEN
1966	PEMBE KADIN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	HİDAYET SAYIN	PEMBE KADIN
1968	PARMAKSIZ SALİH	TURGUT DEMİRAĞ	NECİP FAZIL KISAKÜREK	NAM-I DİĞER PARMAKSIZ SALİH
1968	ÇATALLI KÖY	ÜLKÜ ERAKALIN	ALİ YÖRÜK	ÇATALLI KÖY
1968	PAYDOS	ÜLKÜ ERAKALIN	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	PAYDOS
1969	VATAN VE NAMIK KEMAL	DUYGU SAĞIROĞLU	NAMIK KEMAL	VATAN YAHUT SİLİSTRE
1969	BOŞ BEŞİK	ORHAN ELMAS	NECATİ CUMALI	BOŞ BEŞİK

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1969	KELOĞLAN	SÜREYYA DURU	TURGUT ÖZAKMAN	KELOĞLAN
1973	ASİYE NASIL KURTULUR	NEJAT SAYDAM	VASIF ÖNGÖREN	ASİYE NASIL KURTULUR
1974	KUMA	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	CAHİT ATAY	ANA HANIM KIZ HANIM
1974	SULTAN GELİN	HALİT REFİĞ	CAHİT ATAY	SULTAN GELİN
1974	DİRİLİŞ	YÜCEL ÇAKMAKLI	NECİP FAZIL KISAKÜREK	DİRİLİŞ
1975	HABABAM SINIFI	ERTEM EĞİLMEZ	RIFAT ILGAZ	HABABAM SINIFI
1975	HABABAM TABURU	FERİDUN KETE	RIFAT ILGAT	HABABAM SINIFI
1975	HABABAM SINIFI	HULKİ SANER	RIFAT ILGAZ	HABABAM SINIFI
1975	HABABAM SINIFI SINIFTA KALDI	HULKİ SANER	RIFAT ILGAZ	HABABAM SINIFI
1975	CANAVAR CAFER	TEMEL GÜRSU	REFİK ERDURAN	CANAVAR CAFER
1976	HABABAM SINIFI UYANIYOR	ERTEM EĞİLMEZ	RIFAT ILGAZ	HABABAM SINIFI
1977	HABABAM SINIFI TATİLDE	ERTEM EĞİLMEZ	RIFAT ILGAZ	HABABAM SINIFI
1978	BİR YÜREK SATILDI	BÜLENT ÖZDURAL	NECİP FAZIL KISAKÜREK	BİR YÜREK SATILDI
1979	DERYA GÜLÜ	SÜREYYA DURU	NECATİ CUMALI	DERYA GÜLÜ
1980	TALİHLİ AMELE	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	BAŞAR SABUNCU	İŞGAL
1981	HABABAM SINIFI GÜLE GÜLE	ERTEM EĞİLMEZ	RIFAT ILGAZ	HABABAM SINIFI
1983	APTAL KAHRAMAN	ÜMİT EFEKAN	HALDUN TANER	KEŞANLI ALİ DESTANI
1984	NAMUSLU	ERTEM EĞİLMEZ	BAŞAR SABUNCU	MUTEMET ALİ RIZA BEY
1985	DUL BİR KADIN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	NECATİ CUMALI	BİR SABAH GÜLEREK UYAN
1986	AH BELİNDİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	VASIF ÖNGÖREN	ASİYE NASIL KURTULUR

Tablo 6 (DEVAM)

d- Sahne Eserlerinden Uyarlamalar

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1923	LEBLEBİCİ HORHOR	MUHSİN ERTUĞRUL	FAKFOR NAYLAN- DİKRAN ÇUHALICIYAN	LEBLEBİCİ HORHOR
1934	LEBLEBİCİ HORHOR	MUHSİN ERTUĞRUL	TAKFOR NAYLAN DİKRAN ÇUHALICIYAN	LEBLEBİCİ HORHOR
1949	LÜKÜS HAYAT	LÜTFÜ ÖMER AKAD	CEMAL VE EKREM REŞİT REY	LÜKÜS HAYAT
1964	KART HOROZ	ERTEM EĞİLMEZ	SADIK ŞENDİL	KART HOROZ
1968	AYŞEM	NEJAT SAYDAM	MUHLİS SABAHATTİN	AYŞEM
1968	KANLI NİGAR	ÜLKÜ ERAKALIN	SADIK ŞENDİL	KANLI NİGAR
1981	KANLI NİGAR	MEMDUH ÜN	SADIK ŞENDİL	KANLI NİGAR

e- Halk Edebiyatı Edebiyatı

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1942	KEREM İLE ASLI	ADOLF KÖRNER	ANONİM	KEREM İLE ASLI
1943	DERLİ PINAR	FARUK KENÇ	ANONİM (FOLKLOR) *	DERTLİ PINAR
1943	NASRETTİN HOCA DÜĞÜNDE	MUHSİN ERTUĞRUL FERDİ TAYFUR	ANONİM	NASRETTİN HOCA

* Anonim eserlerin folklor a ait olanları " FOLKLOR " olarak gösterilmiştir. Konu ile ilgili olarak Halk Edebiyatı bölümüne bakınız.

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1945	KIZILIRMAK-KARAKOYUN	MUHSİN ERTUĞRUL	ANONİM (FOLKLOR)	KIZILIRMAK-KARAKOYUN
1945	KÖROĞLU	SAMİ AYANOĞLU	ANONİM	KÖROĞLU
1946	HARMAN SONU	MUHSİN ERTUĞRUL	ANONİM (FOLKLOR)	-
1950	ÇAKIRCALI MEHMET EFE	FARUK KENÇ	ANONİM (FOLKLOR)	ÇAKIRCALI MEHMET EFE
1950	ER MEYDANI	ŞAMİ AYANOĞLU	ANONİM (FOLKLOR)	-
1951	İNCİLİ ÇAVUŞ	SEMİH EVİN	ANONİM	İNCİLİ ÇAVUŞ
1952	ÇAKIRCALI MEHMET EFENİN HAZİNESİ	FARUK KENÇ	ANONİM (FOLKLOR)	-
1952	ARZU İLE KAMBER	LÜTFÜ ÖMER AKAD	ANONİM	ARZU İLE KAMBER
1952	TAHİR İLE ZÜHRE	LÜTFÜ ÖMER AKAD	ANONİM	TAHİR İLE ZÜHRE
1952	KARA EFE	MUHARREM GÜRSER	ANONİM (FOLKLOR)	KARA EFE
1955	KARACAOĞLAN	AVNİ DİLLİGİL	ANONİM	KARACAOĞLAN
1955	EZO GELİN	ORHAN ELMAS	ANONİM (FOLKLOR)	EZO GELİN
1956	KATİBİM	SIRRI ÖZONUK	ANONİM (FOLKLOR)	KATİBİM
1959	ALAGEYİK	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ANONİM (FOLKLOR)	ALAGEYİK
1959	KARACAOĞLANIN KARA SEVDASI	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ANONİM (FOLKLOR)	KARACAOĞLAN
1965	HAZRETİ EYÜBÜN SABRİ	ASAF TENGİZ	ANONİM	HAZRETİ EYÜBÜN SABRİ
1965	HAZRETİ İBRAHİM	ASAF TENGİZ	ANONİM	HAZRETİ İBRAHİM
1965	VEYSEL KARANİ	HÜSEYİN PEYDA	ANONİM	VEYSEL KARANİ
1965	HAZRETİ YUSUFUN HAYATI	MUHARREM GÜRSER	ANONİM	HAZRETİ YUSUFUN HAYATI
1965	BEKRİ MUSTAFA	SÜHA DOĞAN	ANONİM (FOLKLOR)	KARAGÖZ

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı
1973	YUNUS EMRE DESTANI	ÇETİN İNANÇ	ANONİM
1973	EZO GELİN	FEYZİ TUNA	ANONİM
1973	BİR DOST BULAMADIM	KEMAL KAN	ANONİM (FOLKLO)
1973	BATTAL GAZİ GELİYOR	NATUK BAYTAN	ANONİM (FOLKLO)
1973	HAZRETİ YUSUF	NURİ AKINCI	ANONİM
1973	HAZRETİ ÖMERİN ADALETİ	OSMAN FAHİR SEDEN	ANONİM
1973	RABİA	OSMAN FAHİR SEDEN	ANONİM
1973	YUNUS EMRE	ÖZDEMİR BİRSEL	ANONİM
1973	RABİA İLK KADIN EVLİYA	SÜREYYA DURU	ANONİM
1973	ÖMER HAYYAM	TUNÇ BAŞARAN	ANONİM
1973	DEBRELİ HASAN	YUNUS YILMAZ	ANONİM (FOLKLO)
1974	EMRAH	FİKRET UÇAK	ANONİM
1974	BATTAL GAZİNİN OĞLU	NATUK BAYTAN	ANONİM
1974	HUMAKUŞU	NURİ AKINCI	ANONİM (FOLKLO)
1974	GÜN AKŞAM OLDU	YILMAZ DURU	ANONİM (FOLKLO)
1974	NENE HATUN GAZİ KADIN	OSMAN SEDEN	ANONİM
1976	YARIM İSTANBULU MESKEN Mİ TUTTUN	KEMAL KAN	ANONİM (FOLKLO)
1976	BEN BİR GARİP KELOĞLANIM	SÜREYYA DURU	ANONİM (FOLKLO)
1978	AYAĞINDA KUNDURA	OKSAL PEKMEZOĞLU	ANONİM (FOLKLO)

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1965	NASRETTİN HOCA	YAVUZ YALINKILIÇ	ANONİM (FOLKLOR)	NASRETTİN HOCA
1966	YAHYA PEYGAMBER	HÜSEYİN PEYDA	ANONİM	YAHYA PEYGAMBER
1966	SEVMEK ZAMANI	METİN ERKSAN	ANONİM (FOLKLOR)	-
1966	BATTAL GAZİ	MUHAMMED GÜRSER	ANONİM	BATTAL GAZİ
1966	HAZRETİ SÜLEYMAN VE SABA MELİKESİ	MUHAMMED GÜRSER	ANONİM	HAZRETİ SÜLEYMAN VE SABA MELİKESİ
1966	HAZRETİ YAHYA	MUHAMMED GÜRSER	ANONİM	HAZRETİ YAHYA
1967	HARUN REŞİTİN GÖZDESİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ANONİM (FOLKLOR)	HARUN REŞİT
1967	HACI BEKTAŞ-I VELİ	FİKRET UÇAK	ANONİM	HACI BEKTAŞ-I VELİ
1968	İNCİLİ ÇAVUŞ	NİŞAN HANÇER	ANONİM (FOLKLOR)	İNCİLİ ÇAVUŞ
1968	EZO GELİN	ORHAN ELMAS	ANONİM (FOLKLOR)	EZO GELİN
1969	ALAGEYİK	SÜREYYA DURU	ANONİM (FOLKLOR)	ALAGEYİK
1970	REYHAN	METİN ERKSAN	ANONİM (FOLKLOR)	REYHAN
1971	DADALOĞLU	MELİH GÜLGÜN	ANONİM (FOLKLOR)	DADALOĞLU
1971	KEREM İLE ASLI	ORHAN ELMAS	ANONİM (FOLKLOR)	KEREM İLE ASLI
1972	LEYLA İLE MECNUN	DUYGU SAĞIROĞLU	ANONİM (FOLKLOR)	LEYLA İLE MECNUN
1972	BATTAL GAZİNİN İNTİKAMI	NATUK BAYTAN	ANONİM (FOLKLOR)	BATTAL GAZİ
1972	TUZSUZ DELİ BEKİR	YILMAZ ATADENİZ	ANONİM (FOLKLOR)	KARAGÖZ
1973	HAZRETİ ÖMER	ASAF TENGİZ	ANONİM	HAZRETİ ÖMER
1973	MEVLANA	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ANONİM	MEVLANA
1973	BİLAL-İ HABEŞİ	ÇETİN İNANÇ	ANONİM	BİLAL-İ HABEŞİ

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1978	CAN HATİCE	SIRRI GÜLTEKİN	ANONİM (FOLKLOR, TÜRKÜ)	CAN HATİCE
1982	LEYLA İLE MECNUN	HALİT REFİĞ	ANONİM	LEYLA İLE MECNUN

f-Çizgi Romanlardan Uyarlamalar

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1962	CENGİZ HANIN HAZİNELERİ	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	SUAT YALAZ	KARAOĞLAN
1962	KARAOĞLAN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	SUAT YALAZ	KARAOĞLAN
1963	CİCİCAN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	ÇEŞİTLİ ÇİZGİ ROMANCILAR	ÇEŞİTLİ ESER ADLARI
1964	ALTAYDAN GELEN YİĞİT	SUAT YALAZ	SUAT YALAZ	KARAOĞLAN
1966	BAYBORANIN OĞLU	SUAT YALAZ	SUAT YALAZ	KARAOĞLAN
1966	CEMOKANIN İNTİKAMI	SUAT YALAZ	SUAT YALAZ	KARAOĞLAN
1967	KARAOĞLAN	ATIF YILMAZ BATİBEKİ	SUAT YALAZ	KARAOĞLAN
1967	AKBULUT MALKOÇOĞLU KARAOĞLANA KARŞI	MEHMET ASLAN	ŞAHAP AYHAN	KARAOĞLAN MALKOÇOĞLU
1967	KARAOĞLAN YEŞİL EJDER	SUAT YALAZ	SUAT YALAZ	KARAOĞLAN
1968	CAMOKANIN DÖNÜŞÜ	SUAT YALAZ	SUAT YALAZ	CAMOKA
1968	MALKOÇOĞLU KARA KORSAN	SÜREYYA DURU		
1970	ASYALI DIŞI CENGAVER	KAYHAN ARIKAN	SUAT YALAZ	KARAOĞLAN

Tablo 6 (DEVAM)

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1973	TARKAN KOLSUZ KAHRAMANA KARŞI	MEHMET ASLAN	RATİP TAHİR BURAK	TARKAN
1975	KARA MURAT KARA ŞÖVALYEYE KARŞI	NATUK BAYTAN	ŞAHAP AYHAN	KARA MURAT
1976	KARA MURAT ŞEYH GAFFARA KARŞI	NATUK BAYTAN	ŞAHAP AYHAN	KARA MURAT
1977	ALTAYDAN GELİN YİĞİT	NATUK BAYTAN	SUAT YALAZ	KARAOĞLAN

g- Şiirlerden Uyarlamalar

Çevrildiği Yıl	Filmin Adı	Yönetmeni	Yazarı	Eserin Adı
1952	DOKUNMAYIN BU ASLANA	VEDAT ÖRFİ BENGÜ	M.FARUK GÜRTUNCA	BU ASLANA DOKUNMAYIN
1961	HANCI	TÜRKER İNANOĞLU	BEKİR SITKI ERDOĞAN	BİNBİRİNCİ GECE
1984	FAHRİYE ABLA	YAVUZ TURGUL	AHMET MUHİP DRANAS	FAHRİYE ABLA

Anonim edebiyat uyarlamalarının yıllara göre durumundan burada söz etmek yerindedir. Türk sinemasında 1941,1942, 1943,1945,1946,1951,1956,1969,1970,1979,1982 yıllarında birer anonim edebiyat eserinden yararlanılmıştır. Bunlardan Kahveci Güzeli (Muhsin Ertuğrul, 1941:21) anonim edebiyattan yararlanmanın ilk örneğidir. 1950,1955,1959,1967,1968,1972,1976,1978 yıllarında ise ikişer anonim edebiyat uyarlaması yapılmıştır. Bunlara örnek olarak Ezo Gelin (Atıf Yılmaz Batıbeki, 1955: 92) Kerem ile Aslı (Orhan Elmas, 1971: 311) gibi uyarlama filmler gösterilebilir. 1952 ve 1965 yıllarında 4 film anonim edebiyat uyarlamasıdır. Bu sayı 1966'da 5, 1974'de 6 ve 1973 yılında büyük bir artışla 13'e ulaşmıştır. 1973 yılında anonim edebiyattan yararlanılarak yapılan uyarlamalarda görülen bu artış dikkat çekici bir gelişmedir.

1973 yılında çevrilen anonim edebiyat uyarlamalarına Battal Gazi Geliyor (Natuk Baytan, 1973: 342), Debreli Hasan (Yunus Yılmaz, 1973: 353) örnek gösterilebilir.

Yeniden çevrimlerin yapıldığı yıllar ile anonim edebiyattan yapılan uyarlamaların yapıldığı yıllar karşılaştırıldığında, bu iki uyarlama olgusunun birbirini tamamladığı görülmektedir. Anonim edebiyattan uyarlama yapılan yıllarda yeniden çevrim filmler yoğunudur. Yeniden çevrimlerin yoğun olduğu yıllarda anonim eserlere başvurulmuştur.

Birden fazla çevrimi olmayan uyarlamalar, birinci çevrim uyarlamalar olarak kabul edilmektedir. Buna göre toplam 450 Türk edebiyatı uyarlaması film den 136'sı, birden fazla uyarlama yoluyla yapılan film dir. Yeniden çevrim de denilen, aynı eserden birden çok yapılan çevrimlere her dönemde rastlanmakla beraber film sayılarının arttığı yıllarda daha fazla görülmektedir.

Bu uyarlamalarda görülen özellik, eserin ilk uyarılmasından sonraki 5 yıl içinde bu tür uyarlamalara rastlanmasıdır. Eğer ilk uyarılma kamuoyundan ilgi görmüşse, Türk Sineması, konunun geliştirilmesi veya yeniden çevrim yoluyla, edebi esere tekrar başvurmaktadır. Türk sinemasında birden fazla aynı edebi eserden yapılan uyarlamaların, uyarlamalar içindeki oranı önemlidir. Çünkü her 3.30 uyarlamadan biri bu tür uyarlamadır. Görüldüğü gibi edebi eserlere tekrar dönülmüştür.

Türk sinemasında yapılan uyarlamaların edebi türlerle göre dağılımı Tablo 6'da görülmektedir. Buna göre kullanılan edebi türler yoğunluk sırasıyla roman, halk edebiyatı, tiyatro, hikâye, çizgi roman, sahne eseri, şiir olarak belirmektedir. Türk sinemasında Türk edebiyatından yapılan uyarlamaların türlere göre dağılımı Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7
Türk Sinemasında Yapılan Uyarlamaların
Türlere Göre Dağılımı

Edebi Türler	Sayısı	Yüzde
Roman	273	60.66
Hikâye	28	5.02
Tiyatro	60	13.33
Sahne Eserleri	7	1.55
Halk Edebiyatı	63	14.00
Çizgi Roman	16	3.88
Şiir	3	0.66
	450	100

Tablo 7'den anlaşıldığına göre Türk sinemasında Türk edebiyatından yararlanmada en fazla kullanılan tür "roman" dır. Roman uyarlamaları toplam uyarlamaların yaklaşık yüzde altmışbirine ulaşmaktadır. Türk sinemasında çevrilen filmlerin yüzde 5.6'sı roman uyarlamasıdır. Halk edebiyatından da önemli ölçüde yararlanılmış, 63 uyarlama ile yaklaşık yüzde on-dört oranında bu türe yönelinmiştir.

Tiyatro türü de ilgi duyulan türlerden olmuş ve yaklaşık yüzde Ondört oranında 60 tiyatro eseri sinemaya uyarlanmıştır. Her 7.5 Türk edebiyatı uyarlaması film den biri tiyatro uyarlamasıdır. Uyarlamalarda yararlanılan diğer türler; hikâye, çizgi roman, şiiirdir. 16 çizgi roman uyarlaması yapılmıştır. Bunların toplam uyarlamalara oranı hikâyede yaklaşık yüzde beş, çizgi romanda yaklaşık yüzde dört'tür. Türk edebiyatının şiir türü Türk sinemasının uyarlama yaparken en az yararlandığı türdür. Şiir türünden de 3 uyarlama film çevrilmiştir. Burada dikkat çeken bir başka konu da, halk edebiyatı türündeki edebî eserlerden yapılan 63 uyarlamanın (Tablo 6'da gösterildiği gibi) 33 tanesinin folklordan yararlanılarak yapılan halk edebiyatı uyarlamaları olmasıdır. Folklordan yapılan uyarlamalar toplam edebiyat uyarlamalarının yaklaşık yüzde yedi'sini oluşturmaktadır.

B. UYARLAMA YÖNTEMLERİ

Türk sinemasında, Türk edebî eserlerinin sinemaya uyarlanması sırasında edebî eserlere farklı yaklaşımlarda bulunulmuştur. Bu yaklaşımlar ikinci bölümde belirtildiği gibi uyarlamada sorumluluğu bulunan yapımcı, yönetmen ve senaryo yazarlarının

farklı görüş ve uygulamalarından doğmaktadır. Türk sinemasında Türk edebi eserlerinden yararlanılırken kullanılan yöntemler; doğrudan uyarlamalar , konu uyarlamaları, karakter-yer-zaman uyarlamaları, motif uyarlamalarıdır.

Türk sinemasında edebi eserlerin uyarlamaları yapılırken kullanılan yöntemler, bu yöntemlerin durumu Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8
Türk Sinemasında Edebi Eserlerden
Uyarlama Yöntemleri

Uyarlama Yöntemleri	Uyarlamanın Yapıldığı Film Sayıları	Yüzdesi
Doğrudan Uyarlama	247	54.88
Konu Uyarlaması	151	34.55
Karakter-yer Uyarlaması	23	5.20
Motif Uyarlaması	23	5.20
Tesbit Edilemeyen	8	0.17
	450	100

Türk sineması kaynakları, Türk edebiyatı uyarlamalarının uyarlama yöntemleri üzerinde yeterli bilgi vermemektedir. Kaynaklar uyarlamaların yazarları, yönetmen ve oyuncular üzerinde daha fazla bilgi verirken, edebi eserlerden yararlanma yöntemleri üzerinde çok az durmuşlardır. Edebi eserlerde birçok değişiklikler yapıldığını belirtmekle beraber bunların neler olduğundan söz etmemişlerdir¹. Bu bakımdan Tablo 8'de verilen uyarlama yöntemleri çok belirgin şekilde kaynaklara

¹ Bu konuda örnek olarak Kerime Nadir'in biyografisinde eserlerinden yapılan uyarlamalardaki değişiklikler için bakınız: Nadir, Romancının Dünyası, S.367.

geçen yöntemlerdir. Ele alınan en belirgin uyarlama yöntemlerine bakılarak bir değerlendirme yapmak mümkündür.

Tablo 8'den de anlaşılacağı gibi Türk sinemasında yapılan Türk edebiyatı uyarlamalarında yöntem olarak, doğrudan uyarlamalar ağırlıklı bir şekilde kullanılmıştır. Toplam 450 uyarlama film den 247'si doğrudan uyarlamadır ve yaklaşık yüzde ellibeş oranındadır. Doğrudan uyarlamalardan sonra kullanılan yöntem konu uyarlamalarıdır. Türk sinemasında 151 film konu uyarlamasıdır ve bunun toplam uyarlamalara oranı yaklaşık yüzde otuzdört'dür. Görüldüğü gibi her 1.82 film den biri doğrudan uyarlama; yaklaşık her üç Türk edebiyatı uyarlamasından biri konu uyarlamasıdır. Daha sonra karakter yer uyarlaması ve motif uyarlaması gelmektedir. Bu uyarlamaların Türk edebiyatı uyarlamaları içindeki oranı yaklaşık yüzde beş kadardır.

Edebi eserler genellikle sinemaya adları değiştirilmeden aktarılmaktadır. Türk edebiyatı uyarlamalarının dikkat çekici bir yönü, bazı edebi eserlerin adlarında değişiklik yapılarak uyarlanmalarıdır. Burada bir nokta önemlidir: Edebi eserlerden adlarında değişiklik yapılarak çevirilen uyarlamalar genellikle konu uyarlamalarıdır. Türk sinemasında yapılan Türk edebiyatı uyarlaması filmlerden 139'unun edebi eser adının değiştirilerek sinemaya uyarlandığı görülmektedir. Edebi eserlerden ilk defa yapılan uyarlamalar aynı adla yapılırken, ikinci çevrimlerde: ilk çevrimdeki eser ve film adına yakın isimler kullanılmıştır.

Tablo 8 ile Tablo 1'in birlikte değerlendirilmesinde dikkati çeken bir nokta, popüler yazarlar ve eserlerden yapılan

uyarlamalarda doğrudan uyarlamalarındaha yoğun olmasıdır. Bunun gibi halk edebiyatından yapılan uyarlamalarda da motif uyarlamaları daha fazladır. Çevrilen uyarlamaların seyirci tarafından çok tutulması durumunda, edebi eserlerin konularında küçük değişiklikler yapılarak yeniden çevrimler yapılmaktadır. Bu filmlerde konu uyarlamaları yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

Türk sinemasında uyarlama sonucu yapılan edebi eser adı değişikliği Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9
Türk Sinemasında Uyarlama Sonucu Edebi Eser Adı
Değişikliği

Değişiklik	Sayı	Yüzde
Eser Adı Değiştirilen	139	30.99
Aynı Adla Uyarlanan	311	69.11
	450	100.00

Edebi eserler: yaklaşık yüzde otuzbir oranında adları değiştirilerek filme uyarlanmıştır. Bunların sayısı 139'dur. Buna karşılık aynı adla sinemaya uyarlanan Türk edebi eserlerinin yaklaşık yüzde yetmiş oranında olduğu görülmektedir. Tablo 9'dan da anlaşılabacağı gibi bunların sayısı da 311'dir.

C. UYARLAMALARIN FİLM TÜRLERİ

Türk sinemasında, Türk edebiyatı eserlerinden yararlanılarak uyarlama yapılırken; dram, melodram, komedi ve macera gibi film türlerinin kullanıldığı görülmektedir. Türk si-

nemasında Türk edebi eserlerinden yapılan uyarlamalarda kullanılan film türlerinin durumu Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10
Türk Sinemasında Uyarlama ile Çevrilen Filmlerin
Türlere Göre Dağılımı

Film Türleri	Film Sayısı	Yüzde
Dram	238	52.88
Melodram	133	29.58
Komedi	39	8.66
Macera	20	4.44
Türü Bilinmeyen	20	4.44
	450	100.00

Tablo 10'da görüldüğü gibi Türk sineması Türk edebiyatından yararlanırken dram türüne 238 uyarlama yaparak ağırlık vermiştir. Toplam uyarlama filmlerin yaklaşık yüzde elli üç'ü dram türündedir. Bunu melodram türü izlenmektedir. Türk sinemasında 133 Türk edebiyatı uyarlaması melodram filmi türünde çevrilmiştir. Bu sayı toplam uyarlamaların yaklaşık yüzde otuz'unu oluşturmaktadır. Yani yaklaşık her üç filmde biri melodramdır. Türk sinemasında komedi filmi türünden yaklaşık yüzde dokuz'u, macera filmi türünden yaklaşık yüzde dört buçuk'u oranında Türk edebiyatı uyarlaması film yapılmıştır. Uyarlamalarda türü belirlenemiyen filmlerin sayısı 20'dir.

D. YAZARLAR

Türk sinemasında, Türk edebiyatı uyarlamaları yapılmasında yararlanılan yazarların türleri romancı, tiyatrocu, hi-

kâyeci, sahne yönetmeni, şair, çizgi romancı ve anonim yazarlardır. Halk edebiyatı ürünlerinin yazarı bilinmeyenlerine anonim denilmektedir ve yazarları da anonim yazar olarak kabul edilmektedir.

Yazarlar, aynı zamanda tanındıkları edebi türlerin dışında da eser türüne göre sınıflanmaktadır. Örneğin Faruk Nafiz Çamlıbel şair olarak tanınmaktadır. Ancak Canavar adıyla Türk sinemasına uyarlanan eseri bir tiyatro eseridir (H. Hün, 1948: 37). Bu yazarlar aynı zamanda birden çok türde hem de oldukça bol ürün vermişlerdir. Bu bakımdan yazarların en çok uyarlaması yapılan eserleri hangi türde ise, o türün yazarı kabul edilmişlerdir. Tanınmış oldukları edebi mesleklerine göre Türk sinemasının yararlandığı yazarların durumu Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11
Türk Sinemasının Uyarlama Bakımından Yararlandığı
Yazarlar

Türlere göre Yazarlar	Sayı	Yüzde
Romancı	70	40.93
Hikâyeci	8	4.70
Tiyatrocu	23	13.53
Sahne Yönetmeni	8	4.70
Çizgi Romancı	3	1.75
Şair	3	1.75
Anonim	56	32.64
	171	100.00

Türk sinemasında, edebiyat uyarlamaları yapılırken 109 Türk yazardan ve 56 anonim yazardan yararlanılarak Türk

edebiyatı uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Tablo 11'de de görüldüğü gibi Türk sinemasının yararlandığı yazarlar genellikle romancılarıdır. Romancıların toplam yazar sayısına göre oranı yaklaşık yüzde kırkbir'dir. Türk sineması 70 romancıdan yararlanmıştır.

Türk sinemasında uyarlanan halk edebiyatı eserleri anonimdir. Her eserin yazarının ayrı bir yazar olarak ele alınmasının nedeni, halkın ürettiği eser sayısına yazarlık yaptığıının kabul edilmesidir. Sinemamızda Tablo 11'den anlaşıldığı gibi, romancılardan sonra anonim yazarlardan yararlanıldığı görülmektedir. Türk sinemasında anonim edebiyat ürünü 56 eserden yararlanılarak uyarlama yapılmıştır.

Anonim eserlerin toplamı 64'tür. 7 eser yeniden çevrimdir. 450 uyarlamadan yüzde 14'ünün yazarının anonim, geriye kalan yüzde 86'sının yazarı bilinen eserlerden yapılmış uyarlamalar olduğu görülmektedir. Yararlanılan yazar sayısına göre anonim yazarlığın diğer yazarlara oranı yaklaşık yüzde otuzüç'tür. Bundan sonra Türk edebiyatı yazarlarından yararlanılan yazar türü tiyatrocudardır. 23 tiyatrocudan yaklaşık yüzde ondört oranında yararlanılmıştır. Diğer yazar türlerine göre sahne yönetmeni, şair ve çizgi romancılarıdan daha az yararlanılmıştır. 8 sahne yönetmeninde ve 3'er şair ve çizgi romancıdan yararlanılmıştır. Türk sineması Türk edebiyatından toplam 171 yazardan yararlanmıştır.

Türk sinemasında uyarlamalara konu olan eserlerin yazarlarına isim olarak bakıldığında Tablo 1'de görüldüğü gibi bazı yazarlar ön plana çıkmaktadır. Burada eserleri en fazla

uyarlanan bir yazar dikkati çekmektedir. Bu yazar 28 eseri uyarlanan Muazzez Tahsin Berkant'tır. Yazarın eserlerinin konuları genellikle melodramdır. Döneminin popüler yazarlarından biridir.

Esat Mahmut Karakurt'un 25, Kerime Nadir'in 21, Reşat Nuri Güntekin'in 14, Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun ve Suat Yalaz'ın 13, Orhan Kemal'in ve Suat Derviş'in 12, Necati Cumalı'nın 11, Aka Gündüz ve Oğuz Özdeş'in 9, Mükerrrem Kamil Su'nun 8, Halide Edip Adıvar'ın 7, Hüseyin Rahmi Gürpınar, İhsan İpekçi, Refik Halit Karay, Rifat Ilgaz, Osman Şahin ve Peyami Safa'nın 6, İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci, Güzide Sabri (Aygün), Mahmut Yesari, Necip Fazıl Kısakürek, Tarık Dursun K. ve Yaşar Kemal'in 5, Cevat Fehmi Başkut ve Murat Sertoğlu'nun 4'er eseri sinemaya uyarlanmıştır.

Eserlerinden 3 uyarlama yapılan 10 yazar ve 2 uyarlama yapılan 21 yazarın dışında kalan 49 yazarın ise eserlerinden birer uyarlama yapılmıştır.

Toplam 450 uyarlama filmin 63'ü anonimdir. Yazarı belli olan uyarlamaların sayısı 387 olduğuna göre ortalama her yazarın 3.55 oranında eserininin uyarlandığı görülmektedir. Ayrıca Muazzez Tahsin Berkant gibi bazı yazarlardan 28 eser uyarlandığı düşünülürse bu oranın bazı yazarlar için daha da yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Dışarıda "best seller" romanlar nasıl hemen perdeye aktarılıyorsa bizde de dört-beş defa baskı yapan hemen bütün romanlar defalarca sinemaya aktarılmıştır. Bu açıdan bakılın-

ca Esat Mahmut Karakurt, Kerime Nadir ve Muazzez Tahsin Berkant'ı rekortmen üçlü olarak nitелеmek gerekir.

Türk sinemasında uyarlamalar denilince akla Muazzez Tahsin Berkant, Esat Mahmut Karakurt ve Kerime Nadir gelmektedir. Bunların eserlerinden uyarlanan filmlerin sayısı 74 tür. Bu üç yazardan yapılan uyarlamaların, toplam uyarlamaların yaklaşık yüzde 17'sini oluşturduğu görülmektedir. Bu şekilde diğer popüler sayılan yazarlarla birlikte toplam 74 uyarlama yapılmıştır ki yaklaşık yüzde kırk oranındadır.

Edebiyat uyarlamalarıyla ilgili listedeki edebi kaynakların basım yılı, eserin konusunun geçtiği yıl ve filmin çevrildiği yılların incelenmesinden çıkan bulgular Türk sinemasının başlangıç yıllarından beri "yeni edebiyat"a yakın bir ilgi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Yeni edebiyat terimi yeni yazarlar ve yeni eserler kavramlarını karşılamak için kullanılmıştır. Binnaz , Nur Baba , Ateşten Gümlek , Sözde Kızlar , Aynaroz Kadısı , Bir Kavuk Devrildi , Yayla Kartalı , Hürriyet Apartmanı , ya kitap haline geldikleri yıl, ya da bir iki yıl arayla sinemaya uyarlanmıştır. Bundan da anlaşılıyor ki o dönemin sineması edebiyatı daha yakından izlemektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndaki dönemde ise uyarlama filmlere temel olan eserlerle, filmler arasında da 15 yıllık bir ara olduğu görülmektedir. Elde edilen bir başka bulgu da yine ilk yıllarda eserleri filme alınan yazarların genel olarak yazı hayatlarının henüz başlangıcında bulunan genç yazarlar olmasıdır. Bunlardan bazıları Yusuf Ziya Ortaç, Peyami Safa, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'dur. Sonraki dönemde daha

yaşlı ve tecrübeli yazarlardan uyarlamalar yapılmıştır.

Anonim edebiyat uyarlamalarının yıllara göre durumundan burada söz etmek yerinde olacaktır. Türk sinemasında 1941,1942,1945,1946,1951,1956,1969,1970,1979,1982 yıllarında birer anonim edebiyat eserinden yararlanılmıştır. Bunlardan Kahveci Güzeli (Muhsin Ertuğrul, 1941:21), anonim edebiyattan yararlanmanın ilk örneğidir. 1950,1955,1959,1967,1968,1972,1976,1978 yıllarında ise 2'şer anonim edebiyat uyarlaması yapılmıştır. Bunlara örnek ise Ezo Gelin (Atıf Yılmaz Batıbeki, 1955:92), Kerem ile Aslı (Orhan Elmas, 1971:311) gibi filmler gösterilebilir. 1952 ve 1965 yılında 4 film, 1966 da 5, 1974 yılında 6 ve 1973 yılında 13 anonim edebiyat uyarlaması yapılmıştır. 1973 yılında anonim edebiyattan yararlanılarak yapılan filmlerdeki bu artış dikkat çekici bir gelişmedir.

III. YÖNETMENLER

Türk sinemasında 1917-1986 yılları arasında 109 yönetmen Türk edebiyatı uyarlaması gerçekleştirmiştir. İki den fazla uyarlama yapan yönetmenler ve yıllara göre uyarladıkları film sayıları Ek 1'de verilmişti. Bunlardan en çok uyarlama yapan yönetmenlerin içine giren ilk sekiz yönetmen, sırasıyla; Atıf Yılmaz Batıbeki, Nejat Saydam, Muhsin Ertuğrul, Süreyya Duru, Ertem Eğilmez, Memduh Ün ve Ülkü Erakalın'dır.

Bu yönetmenlerin yaptıkları uyarlamaların, uyarlama ve film türlerine göre yukarıdaki 7,8,10,11 nolu tablolardan yararlanılarak yapılan bir değerlendime sonucunda; doğrudan uyarlama

yapan yönetmenler Muhsin Ertuğrul ve Ertem Eğilmez'in komedi diğer yönetmenlerin ise melodram ağırlıklı film türlerine yöneldikleri söylenebilir. Bu yönetmenlerden Memduh Ün dramalara ağırlık vermiştir.

1917 yılından 1939'a kadar olan dönemde tek bir yönetmen sinemada söz sahibidir. O da genel olarak tiyatro sahnesinden doğrudan uyarlamalar yapan Muhsin Ertuğrul'dur.

Muhsin Ertuğrul'un dışındaki yönetmenlerin yararlandıkları edebi eserler ise genel olarak romanlardır.

Atıf Yılmaz Batıbeki'nin en fazla uyarlama yapan yönetmen olarak dikkat çekmesi yanında 1953-1986 yılları arasında uyarlama yapmaya devam ettiği için en uzun süre uyarlama yapan yönetmen olduğu görülmektedir.

Türk sinemasında yaptıkları film sayılarına göre ikiden fazla edebiyat uyarlaması yapan yönetmenler sırasıyla şunlardır:

Atıf Yılmaz Batıbeki 40, Nejat Saydam 30, Muhsin Ertuğrul 17, Süreyya Duru 16, Ertem Eğilmez, Memduh Ün 15'er film, Ülkü Erakalın 13 film yapmışlardır.

Metin Erksan, Orhan Aksoy, Orhan Elmas 9'ar film, Hulki Saner, Natuk Baytan, Osman F. Seden, Sami Ayanoğlu 8'er film, Halit Refiğ 7 film, Asaf Tengiz, Faruk Kenç, Safa Önal 6'şar film, Lütfü Ömer Akad, Mehmet Aslan, Remzi A. Cöntürk, Suat Yalaz, Ümit Utku, Yücel Çakmaklı 5'er film, Arşevir Alyanak, Aydın Arakon, Duygu Sağıroğlu, Muharrem Gürses, Şerif Gören, Turgut Demirağ, Türker İnanoğlu, Yücel Uçanoğlu 4'er film, Adolf Körner, Bilge Olgaç, Çetin İnanç,

Erden Kıral, Ferdi Tayfur, Feyzi Tuna, Kartal Tibet, Kemal Kan, Mehmet Dinler, Nevzat Pezen, Nuri Akıncı, Nuri Ergün, Sırrı Gültekin, Şadan Kamil, Şadi Karagözoğlu, Yılmaz Atadeniz, Yılmaz Duru 3'er film Abdurrahman Palay, Ahmet Fehim, Ali Özgentürk, Baha Gelenbevi, Cavit Yörüklü, Fikret Uçak, Hüseyin Peyda, Münir Hayri Egeli, Oksal Pekmezoğlu, Sedat Simavi, Seyfi Havaeri, Semih Evin, Süavi Tedü, Talat Artemel, Temel Gürsu, Yunus Yılmaz 2'şer film yapmışlardır.

Geriye kalan 39 yönetmen de birer Türk edebiyatı uyarlaması film yapmışlardır.

S O N U C

Türk sinemasında 1917-1986 yılları arasında çeşitli türlerde yapıldığı kayıtlarla anlaşılan toplam 4826 filmin içinde Türk edebiyatından yapılan uyarlamaların sayısı 450 dir. Tablo 2'den de anlaşılacağı gibi Türk sineması, Türk edebi eserlerinden yararlanarak yaklaşık yüzde on oranında uyarlama film gerçekleştirmiştir.

Edebiyattan yararlanma, ilk konulu filmle birlikte başlamıştır. 1917-1939 yılları arasında Türk edebiyatından yararlanma yüksek bir oranda yaklaşık yüzde altmış iken, 1940-1949 yılları arasında yaklaşık yüzde kırk'a düşmüştür. Türk edebiyatı uyarlamalarının yıllık sayıları sonraki yıllarda yüzde beş'e kadar düşmüştür. Uyarlamaların yüzdesi bazı yıllara bu şekilde düşmesine rağmen, Türk sinemasındaki toplam filmlerde Türk edebiyatı uyarlamalarının oranının yüzde dokuz olması, bu alandan önemli bir oranda yararlanıldığını göstermektedir.

Türk sinemasında film yapımının 1917-1950 yılları arasında düşük sayıda olmasına karşılık, Türk edebiyatı uyarlamalarının bu dönemde daha fazla olduğu görülmektedir. Sonraki yıllarda film sayılarındaki artma ve azalmalara paralel bir seyir izlemeye başladığı görülmüştür. Film yapımı arttıkça Türk edebiyatı uyarlamaları gündeme gelmektedir.

1919-1939 yılları arasında Türkiye'de 16 uyarlama yapılmıştır. Buna karşılık 1940-1949 yılları arasında bu sayı

28'e ulaşmıştır. 1950'li yıllarda Muhsin Ertuğrul ve onun etkisini taşıyan, tiyatro kültürü daha fazla olan tiyatrocular döneminin kapanıp, sinemacılar döneminin başladığı belirtilmektedir. Bu yıllarda da edebiyat uyarlamalarında sayıca bir artışa rastlanmakla beraber, bu sayı artışı 1950-1955 yıllarında 53'e ulaşmıştır. Bu dönemde edebiyat uyarlamalarına tiyatrocular dönemindeki anlayıştan farklı olarak eğilindiği kabul edilebilir. Ancak bir yandan sinema, tiyatrocuların etkisinden kurtarılmaya çalışılırken, diğer yandan edebiyat uyarlamalarına yönelinmiştir. Bu dönemin yönetmenleri hazır malzeme oluşturan edebi eserlerden yararlanarak işe başlamayı tercih etmişlerdir. Nitekim sonraki beş yıl içinde, 1956-1960 yılları arasında uyarlamaların sayısı tekrar düşmüştür. Bundan çıkan sonuç, yönetmenlerin, uyarlamalardan özgün senaryo ve yabancı edebiyat uyarlamalarına yönelmiş olduklarıdır.

1950'den sonra toplam film yapımı hızlı bir artış göstermiş, artan konu ihtiyacı ve malzeme eksikliği Türk edebiyatından giderilmeye çalışılmıştır. Buna paralel olarak da 1950'den sonra Türk sinemasının, Türk edebiyatından yaptığı uyarlamaların sayıca arttığı görülmektedir. 1960-1970 döneminde Tablo 3'den de görüldüğü gibi uyarlamalar en yüksek rakama ulaşmıştır. Bu yıllarda 7-24 arasında uyarlama yapılmıştır.

Türk sinemasında, Türk edebiyatından en çok uyarlama yapılan yıl, 28 uyarlamanın yapıldığı 1973 yılıdır.

1920 yılından başlayarak Türk sinemasında daha önce yapılan Türk edebiyatı uyarlaması filmler tekrar çevrilmişlerdir. Toplam 450 filmde 136'sı, yeniden çevrim

Türk edebiyatı uyarlaması filmlerden oluşmaktadır. Yaklaşık üçte bir oranındaki bu tekrarın, Türk sinemasında tekrarlara olan eğilimi ortaya koyduğu söylenebilir. Çünkü her 330 Türk edebiyatı uyarlaması filminden biri yeniden çevrimidir. Aynı eserin birden fazla çevrimi, eserin ilk çevriminden sonraki beş yıl içinde yapılmaktadır. Bu da gösteriyor ki Türk sineması konu sıkıntısı yönünden ve ekonomik koşullardan dolayı edebiyata yeniden dönmektedir. Tutulan ve beğenilen uyarlamalar sonraki beş yıl içinde ya yeniden çevrilmekte ya da konu uyarlaması yapılarak "devam filmi" denilen uyarlamalar yapılmaktadır.

1950 yılından sonra melodramlara ve popüler roman sayılan roman uyarlamalarına daha çok yer verildiği görülmektedir. Senaryo yazarlarının yeterli sayıda olmaması ve konu sıkıntısı yüzünden önce yeniden çevrimlere, daha sonra konu uyarlamalarına yönelinmiş bu da yeterli olmayınca melodram türüne kaynaklık eden popüler yazarların romanlarına başvurulmaya başlanmıştır.

Tablo 7'den de anlaşıldığı gibi yararlanılan edebi türlerin başında roman gelmektedir. Türk sinemasına kaynaklık eden Türk edebi türleri içinde romanın Türk sinemasına daha yatkın olduğu görülmektedir. Romanların içinde tanınmış popüler romancıların eserleri ticari bir güvence olarak her dönemde başvurulabilecek bir kaynak olarak görülmüştür. Bundan çıkarılabilecek sonuç; Türk edebiyatının sahip olduğu reklam gücünden Türk sineması yararlanmasını bilmiştir.

Romanlara bu kadar ağırlık verilmesinin ve 273 roman uyarlamasının yapılmasının bir başka nedeni, Türk sinemasının

senaryo yazarlarına hazır malzeme oluşturmasıdır. Çünkü Türk edebiyatından yapılan uyarlamalarda kullanılan yöntem, ağırlıklı olarak doğrudan uyarlamalardır. Romanlar konuları çok fazla değiştirilmeden sinemaya uyarlanmıştır.

Bunun yanında halk edebiyatının Türk sinemasına önemli oranda malzeme verdiği görölmektedir. Türk sinemasında 63 halk edebiyatı ürününden uyarlama yoluyla yararlanılmıştır. Romanlardan sonra en çok bu türden yararlanılmasının sebebi, seyircinin bildiği konuları, hoşlandığı eserleri sinemaya aktarma ve böylece ticari bir güvence sağlama olarak gösterilebilir. Halk edebiyatının Türk sinemasına yaklaşık yüzde onbeş oranında malzeme verdiği dikkate alınırsa Türk romanlarından sonra Türk sinemasının yararlanabileceği en önemli edebi türün halk edebiyatı olduğu görölmektedir.

İlk dönemlerde tiyatro türüne yönelinmiştir. Bunun nedeni Türk sinemasının ilk yıllarında yönetmenlik yapanların sinemadan çok tiyatro mesleği ile ilgili oluşlarıdır. Muhsin Ertuğrul ve Ahmet Fehim gibi tiyatrocular ve bunların etkisindeki sinema yönetmenleri tiyatro türünden uyarlama yapmayı tercih etmişlerdir. İlk dönemde (1917-1939) diğer filmlere göre uyarlamaların fazla oluşu ve bu uyarlamaların içinde tiyatro türüne ağırlık verilmesi sonraki yıllarda Türk edebiyatı uyarlaması yapan yönetmenleri olumsuz etkilemiş ve film sayısındaki artışa rağmen Türk edebiyatı uyarlaması filmle azalmış, bu uyarlamalar ise daha çok roman türüne yönelmişlerdir. Bunun, Muhsin Ertuğrul ve onun etkisiyle oluşan "tiyatrocular dönemi" olarak anılan döneme bir tepki olarak gösterilmesi mümkündür.

Buna rağmen tiyatro türünden yapılan uyarlamalar da yaklaşık yüzde ondört oranındadır. Türk sineması, hikâye türüne yaklaşık yüzde beş oranında eğilmiştir. Bu edebi türlerin dışında kalan sahne eserleri, çizgi romanı, şiir gibi edebi türlerden daha az yararlanıldığı görülmektedir. Türk edebiyatındaki bu türlerin sinemaya verebilecekleri malzemenin azlığı olarak da görülebilen bu durum Türk sinemasının çizgi roman gibi sinemaya görsel malzeme veren türleri iyi değerlendiremediğini göstermektedir. Amerika gibi ülkelerde sinemaya kaynaklık eden opera, operet, müzikal gibi sahne eserlerinin Türk edebiyatındaki durumuna paralel olarak Türk sinemasında da gelişmediği görülmektedir.

Diğer yandan toplam 63 halk edebiyatı uyarlaması ve 60 tiyatro uyarlaması görülmektedir. Türk sinemasında tiyatro türünün tercih edilmesinin bir sebebi tiyatroların diyalog bakımından senaryoya baştan beri yatkın kabul edilmesi ve halk edebiyatından yapılan uyarlamalarda motif uyarlamalarının çokluğu senaryo yazarlarının bu motifleri geliştirmeye yatkın bulmalarıdır.

Türk sinemasının Türk edebiyatından yararlanmada kullandığı uyarlama yöntemlerine bakıldığında yaklaşık yüzde elibeş oranında, 247 uyarlama ile doğrudan uyarlamaların en çok kullanılan uyarlama yöntemi olduğu görülmektedir. Doğrudan uyarlamalara, bu kadar eğilinmesi Türk sineması yönetmenlerinin, Türk edebiyatından yararlanırken özgün kişiliklerini esere katma gibi bir çabaya girişip konu uyarlamalarına yönelmediklerini göstermektedir.

Doğrudan uyarlamaların fazlalığı başka bir yönde ay-

dınlatıcıdır. Türk sinemasının;Türk edebiyatıyla olan ilişkilerinde, edebiyatın sinemaya sürekli verdiği, sinemanın buna fazla birşey katma çabası göstermediği görülmektedir. Eserler edebiyatta olduğu gibi benimsenmiş ve sinemaya uyarlanmaya çalışılmıştır. Burada önemli olan, sinemaya uyarlanırken edebi eserin sinematik özellikler kazanmasıdır. Türk sinemasında ise edebiyatın kurallarıyla uyarlama yapılmış, eserler daha çok doğrudan aktarılmıştır.

Konu uyarlamalarının diğer uyarlama yöntemlerine göre yaklaşık üçte bir oranında olması ise Türk sinemasının uyarlamalara bakışını ortaya koymaktadır. Eserler ya olduğu gibi uyarlanmakta ya da üçte bir oranında konu uyarlamasına uğramaktadır. Konu uyarlamalarının çok görüldüğü yıllar film yapımında görülen artış dolayısıyla uyarlama sayısında artış görülen yıllara rastlamaktadır. Görüldüğü gibi Türk sineması; endüstrinin arz ve talep kanunu gereği ihtiyaç duydukça edebiyata yönelmiş, yöntem olarak ya doğrudan ya da konu uyarlamaları yapmıştır.

Türk sinemasında karakter-yer uyarlaması ve motif uyarlamasının Tablo 8'de de görüleceği gibi yaklaşık yüzde beş oranlarında olması ise edebi eserlerin karakterleri ve yer unsurunda değişikliğe az gidildiğini göstermektedir. Genel olarak edebi eserlerin karakterlerinin korunduğu söylenebilir. Yöntem olarak motif uyarlamalarının, Türk edebiyatı uyarlamaları içinde az kullanılmasının nedeni olarak senaryo yazarlığının gelişmemiş olması kabul edilebilir.

Türk edebiyatı uyarlamalarının genel bir özelliği edebi eserlerin adlarının yaklaşık yüzde yetmiş oranında ko-

runarak eserlerin aynı adla sinemaya aktarılmalarıdır. Tablo 9'da da görüldüğü gibi eser adı değiştirilen edebi eserler yaklaşık yüzde otuzbir oranındadır. Adları değiştirilen edebi eserlerin genellikle konu uyarlamaları olduğu görülmektedir. Uyarlamaya esas alınan eser genel olarak ilk defa uyarlanırken eser adı ile film adı aynı olmakta, sonraki uyarlamalarında film adında küçük değişiklikler, uyarlama yöntemi olarak da konu uyarlaması yapılmaktadır. Bundan da anlaşıyor ki edebi eser adlarının reklam gücünden olabildiğince yararlanılmıştır.

Türk edebiyatından uyarlama filmlerde , tür olarak drama daha çok ağırlık verildiği görülmektedir. Türk sinemasında 189 dram uyarlaması yapılmıştır. Yaklaşık yüzde elli üç oranında dramlara yönelinmesi dram türüne yakın edebiyat eserlerinden yararlanıldığını göstermektedir. Dramlardan sonra melodram türü gelmektedir. Toplam olarak 133 melodram yapılmıştır ve edebiyat uyarlamaları içinde oran yaklaşık yüzde otuz dur. Tablo 10'da da görüldüğü gibi her 338 uyarlamadan biri melodramdır. Bu da Türk sinemasının, Türk edebiyatı uyarlaması filmlerde melodrama oldukça ağırlık verdiğini göstermektedir. Komedi türünün yaklaşık yüzde dokuz, macera türünün yaklaşık yüzde beş oranında kullanılmış olması ise Türk edebiyatının bu türlerde, Türk sinemasına malzeme vermemiş olması olarak değerlendirilebilir. Macera türünün, Türk edebiyatında fazla gelişmemiş bir tür olduğu bilinmektedir.

Türk sinemasının, Türk edebiyatından uyarlama yaparken yararlandığı yazar türlerinin başında romancılar gelmektedir. Tablo 11'de yararlanılan yazar türleri gösterilmiştir. Buna

göre toplam 171 yazardan 70'i romancı olarak tanınan yazarlardır. Yaklaşık yüzde 41 oranında romancı Türk sinemasına malzeme vermiştir.

Halk edebiyatından yararlanılarak yapılan uyarlamalarda yazarlar anonimdir. Anonim yazarlı eserlerin yaklaşık üçtebir'lik bir oranda olması da halkın ortak eserlerinden Türk sinemasının önemli ölçüde yararlandığını göstermektedir. Yararlanılan yazar türleri içinde tiyatrocular üçüncü sırada gelmektedir. 23 tiyatrocudan yaklaşık yüzde ondört oranında yararlanıldığı görülmektedir. Diğer yazar türlerinden Türk sinemasında çok az yararlanılmıştır.

1950'ye kadar olan dönemde tiyatrocuların eserlerinden daha fazla yararlanılırken, bu tarihten sonra romancılar-
dan daha çok yararlanılmaya başlanmıştır. Bu romancılar genel olarak melodram türündeki filmlere malzeme vermişlerdir.

Türk sinemasında uyarlamalar denilince akla Muazzez Tahsin Berkant, Esat Mahmut Karakurt ve Kerime Nadir gelmektedir. Bu üç yazarın eserlerinden uyarlanan filimlerin sayısı 74'tür. Bu yazarlardan yapılan Türk edebiyatı uyarlamaları, toplam uyarlamaların yüzde onaltısını oluşturmaktadır. Bu şekilde tanınmış diğer popüler yazarlardan da yararlanılmıştır.

Muazzez Tahsin Berkant, Kerime Nadir, Esat Mahmut Karakurt, Oğuz Özdeş, Güzide Sabri gibi yazarların eserleri 1950-1965 yılları arasında Türk sinemasına daha çok uyarlandığı görülmektedir. Popüler edebiyat eserlerinden yüzde yirmibeş oranında yararlanılmıştır. Bu tarihten sonra konularını sos-

masının bir konu sıkıntısı içinde bulunduğu göstermektedir.

1980'li yıllara doğru, Türk sinemasında çevrilen filmlerin sayısında ve uyarlamalarının oranında bir düşüş görülmektedir. Bu durum Türk sinemasının bir yandan seyirci kaybı ve ekonomik durumuyla ilgili bir sorun olarak görülürken, öbür yandan daha ciddi bir yapım politikası izlenmeye başlandığını da ortaya koymaktadır. Uyarlamalar açısından bu durum endişe verici olsa da uyarlamaların oranının düşmesi, Türk sinemasının özgün senaryolara yönelmeye başladığını göstermesi açısından önemli sayılabilir.

Türk sineması uzun yıllar, uyarlama politikası konusunda deneyim sahibi olmuştur. Belki de bunun olumlu sonuçları 1975'ten sonra görülmeye başlanmış, film ve uyarlama sayıları kaliteli film üretmek için azalmıştır. Türk sineması daha tutarlı bir uyarlama politikası izleme yoluna girmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan sinemada, eksikliği şiddetle hissedilen senaryo yazarlarının, edebiyatçıların yerini almaya başlaması olarak görülen bu durum sevindirici bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

TARTISMA

I. UYARLAMALARIN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİ

Sinemanın iyi ve ilginç hikâyelere ihtiyacı olduğu için edebiyat uyarlamaları yapılmaktadır. Acaba orjinal bir edebiyat eserine olan ihtiyacın avantajları veya dezavantajları nedir? Edebiyatın dramatizasyonlarını uyarlamak mı daha akılcıdır, yoksa daha fazla özgün senaryolar mı üretilmelidir? Uyarlamaların olumlu ve olumsuz yönleri burada ele alınacak daha sonra Türk Sinemasında senaryo sorunu incelenecektir.

A. OLUMSUZ YÖNLERİ

Edebiyattan uyarlamaya konu olabilecek eserler aranırken sıkı sıkıya bugüne bağlı olan, günün sosyal, akıcı konularını arka plana itme riski ortaya çıkmaktadır¹. Türk sinemasının genel olarak uyarlamalara olan büyük eğilimi dikkate alınırsa bu durum daha da belirginleşmektedir.

Sinema, edebiyat piyasasındaki büyük malzeme potansiyeline aldırmazlık edememiştir. Ancak edebi eserler, okunmak için vardır. Doğrudan filme çekilmek için yazılan edebiyat eserleri ise sınırlıdır. Edebiyat bir dildir; gerçek konuşma ve yazılı metinlerden oluşmuştur. Film ise resimlerin ve seslerin bir düzenlemesidir. Edebiyat okuyucunun hayal

¹Knopp, "Adapting Literature for Television" s.16.

Tarkovsky'nin dediği gibi:

... Başka sanat dallarına ait özelliklerin beyaz perdeye aktarılması, filmin sinematografik özelliğini zedeler ve özgün bir sanat olarak sinemanın muazzam kaynaklarına dayanan çözümler bulmasını zorlaştırır. Bu da yaşamın, insanın aslında görüp algıladığı şekliyle filme yansıtılmasını özellikle engeler¹.

Burada sayısız edebiyat eserinin özünden saptırılarak sinemaya uyarlanması da özellikle yazarlar tarafından öne sürülen olumsuz bir durumdur. Temel konunun problemlerin çarpıtılması ve bambaşka bir biçime sokulması özellikle Türk sinemasında yaygındır. Kerime Nadir Türk sinemasında eserlerinden en çok uyarlama yapılan yazarlardan biri olarak, bu yanlışlığa dikkat çekmektedir².

Uyarlamalarda, bazen edebiyat daha ağır basmakta ve sinematik anlatım zedelenmektedir. Bu bakımdan edebiyat ile anlatılmaya çalışılanın sinema diliyle anlatılması en doğru yoldur. Edebiyatçının söylediklerinin aynısı uyarlamada yer almayabilir. Sinemacı, eserden daha azını veya fazlasını söylemişse bu sinema dilini kullandığı ve ona mesajı zedelediği sürece olumlu bir tutumdur³.

Uyarlamalarda, edebiyat okurları görmek ve seyretmek olgusu ile okumak arasında bir seçim yapmak durumunda kalmaktadırlar. Görmek ve seyretmek gibi insanın en doğal özelliklerinden dolayı, sinemaya televizyon ve video'nun da eklen-

¹ Tarkovsky, Mühürlenmiş Zaman, s.25.

² Kerime Nadir, Romancının Dünyası, s.266. ve Osman Sedenle yapılan görüşmeden.

³ Avcı, "Roman Seyretmek mi? Film Okumak mı?", s.48.

mesiyle edebiyat okurlarının azaldığı ve edebiyatın geri planda kaldığı, daha az kitap okunduğu belirtilmektedir¹.

Bir başka ve önemli dezavantaj da senaryo ve senaryo yazarı konusundadır. Öncelikle raftan bir kitap alıp bunu değerlendirmek veya çok satan kitap listelerini araştırmak bir bakıma insanın kendisinden birşey üretmesinden daha uygun ve daha az risklidir. Ancak bu hareket, yaratıcılığa olan ve isteğe göre düzenlenen malzemeleri canlandırmaktan uzaktır. Aynı zamanda yazarın kafasındaki ilginç fikir tohumları, gerçek olaylar ve kişisel katkılar ve gelenekler gittikçe unutulmaktadır².

Uyarlamaların tartışma yarattığı konulardan biri yazar sorunudur. Bu sorun yayın kurumları, yapımcılar, film endüstrisi ve sinema okulları tarafından tartışılmaktadır. Edebiyat uyarlamalarında yazar problemi iki yönden ortaya çıkmaktadır:

1- Romanlar, edebi eserler uyarlanırken uzman ve iyi yazar eksikliği belirginleşmektedir.

2- Özgün hikâyeler aranırken yazarın özgünlüğü de kör edici bir şekilde belirmektedir.

Hayal gücü olmayan uzmanlık eksiktir. Uzmanlığı olmayan hayal gücü de etkileyici değildir. Senaryo yazarlarının uzmanlığından kasıt görüntü yapımlarının imkânlarını ve geleneklerini bilmeleri ve bunları iyi kullanabilme kabiliyetidir.

¹ Hatiboğlu, "Atilla İlhan'la Edebiyat-Sinema İlişkisi Üzerine". s. 80.

² Knopp, "Adapting Literature for Television", ss.17-18.

Gerginlik nasıl yaratılır, ek bir hikâye nasıl kurulur ve karakterler, davranış örnekleme; çelişkileri olaylara, duygular resimlere çevirme, etkileyici olarak söyleme, sessizliğin etkileyici şekilde kullanılmasıdır.

Bu uzmanlıkta, yerleştirme ve değiştirme, hikâye ve karakter keşfetmekten önemlidir. Buna roman uyarlamalarının da daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. O zaman yazarın hayal gücü ve içgüdüğü pek işe yaramamakta ve senaryo yazarının bilgi ve yeteneği gerekli olmaktadır.

Malzemelerini benliklerinden sağlayan yazarlar için yapılacak iş, kendi düşündükleri hikâyeyi yazmaktan daha zor bir teşebbüstür. Yine de böyle bir iş bazı yazarlar için makul ve kârlıdır. Gerçekte bir roman, en uygun ve etkileyici şekilde bir senaryoya çevrileceği zaman, yazarın muhteşem yorumunun eksikliği aşırı derecede hissedilmektedir. Filmler hep aynı şekilde bitmektedir. Bu, planlardaki çeşitlilik ve zenginliğe uymamaktadır. Bir avuç senarist yavaş yavaş çok denenmiş reçeteleri tekrar biraraya getiren vardiya operatörleri derecesine düşmüşlerdir¹.

B. OLUMLU YÖNLERİ

Edebiyat uyarlamalarının olumlu yönleri, olumsuz yönlerinden doğan kuşku ve bazı yönlerden gidermektedir. Edebiyat uyarlamaları hem sinema, hem de edebiyat sanatları için olumlu sonuçlar doğurmaktadır.

¹Knopp, Aynı makale, s.18.

Öncelikle senaryo yazarı ve yönetmenler açısından ortada hazır bir konu, çevre ve atmosfer, kişiler arasındaki ilişkiler gibi malzemenin bulunması sinema için büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Sinema, malzeme ve kaynak ararken edebiyata yönelmekle, sınırlı bir alandan ve sınırlı sayıda senaryo yazarına bağımlılıktan kurtulmaktadır. Edebiyatla kendisine sınırsız bir alan bulmaktadır. Uyarlanması çok güç psikolojik eserlerin bile uyarlandığı sinema, bu şekilde büyük bir malzeme potansiyeline sahip olmaktadır.

Sinemanın özellikle konu sıkıntısı çekmesi, edebiyatın çözüm yolu olarak her zaman başvurabileceği bir yol olmasını sağlamıştır. Edebiyat sinemanın konu sıkıntısını çözmesine katkıda bulunmaktadır.

Uyarlamaların Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerdeki senaryo yazarı ve teknik adam sıkıntısından doğan boşluğu kapattıklarını bilinmektedir. Teknik bakımdan olsun, içerik bakımından olsun bu gerekliliği ortadan kaldıracak özgün metin yazarı senaryocu yetiştirinceye kadar uyarlamalar önemli görevler yüklenmiş olmaktadır¹.

Sinema ve Edebiyatın ortak noktaları ve işlevleri bölümünde belirtildiği gibi seyirciyi sinema salonlarına çekmek bakımından uyarlamaların önemi vardır. Ciddi edebiyat uyarlamalarıyla, azalan seyirciyi, çoğaltmak mümkün olabilir. Seyircinin sinemaya dönüşünü sağlamaya yardımcı olan edebiyat ticari bir güvence oluşturmaktadır. Bu da Türkiye'de, gelişmekte olan sinema endüstrisine yarar sağlamıştır.

¹

Özer, "Sinema-Edebiyat İlişkileri", s.13.

Edebiyat eserine katkısından dolayı da uyarlamalar değer kazanmaktadır. Değişik yönetmenlerin uyarladığı aynı edebiyat eseri değişik sonuçlar doğurmaktadır. Yönetmenin kişiliği, yapımcının tutumu, filmin çevrildiği ülkenin ulusal nitelikleri yansıtmakta ve eser bu yorumlardan dolayı daha çok tanınmakta, ele alınmakta ve incelenmektedir. Aynı oranda edebi eserin de satışı artmaktadır.

Edebiyat, uyarlamaları o zamana kadar geniş kitleye yayılamamış bazı edebi eserleri görselliğin gücü ile çok geniş kitlelere yaymaktadır. Tanınmamış edebi eser ve yazarlar bile bu sayede tanınmakta ve popüler olmaktadır. Televizyon da buna büyük katkıda bulunmaktadır.

Edebiyat sinemanın kendisine olan ilgisinden zararlı çıkmamıştır. Sinemada elbette bu işbirliğinden birşey kaybetmemiştir. "Bir romanın sinemaya aktarılması yazarını bağlamadığı gibi onu değerinden de etmez"¹.

Uyarlamaların olumlu ve olumsuz yönlerinin üzerinde ayrı ayrı durulmuştur. Ancak hemen belirtmek gerekir ki uyarlama ya da özgün filimlerin başarısı onun üzerinde sorumluluğu olan; yönetmen, yazar, senaryo yazarı, yapımcı, oyuncu ve diğer sinema çalışanlarının kişisel çabalarının düzeyine göre değişmektedir. "Uyarlama mı yoksa özgün senaryo mu?" sorusunu Andrei Tarkovsky şöyle cevaplamaktadır :

... Sanatçı eğer yaşamı seviyorsa, onu tanımak, değiştirmemek ve daha iyi olması için katkıda bulunmak zorunluluğunu da içinde duyacaktır. Kısacası, sanatçı-

¹ Avcı, "Roman Seyretmek mi? Film Okumak mı?", s.29.

nın tek amacı yaşamı daha yaşanılır kılmaksa, o zaman yaşamın kendisinin yansıtılması sürecinde her şeyin sanatçının öznel görüşlerinin ve ruhsal konumunun süzgecinden geçmesi fazla büyük bir tehlike oluşturmaz. Bu durumda sanatçının yapıtı, her zaman için, insanlığın mükemmelliğe ulaşması adına gösterilen zihinsel çabanın bir sonucu; bizi duygu ve düşünce arasındaki uyumu, saygınlığı ve sadeliğiyle esir alan bir dünya görüşünün ifadesi olacaktır.

Sağlam bir ahlâk zemini üzerinde duran bir insan, araçlarının seçiminde oldukça özgür davranmaktan korkmamalıdır. Dahası, bu özgürlüğü, insanı iki çözüm arasında karar vermeye zorlayan açık seçik bir tasarıyla bile kısıtlamaya gerek yoktur. Yeter ki insan, kendiliğinden ortaya çıkan çözümlere yürekten inansın¹.

II. TÜRK SİNEMASINDA SENARYO SORUNU

Edebiyat uyarlamaları konusunda, Türk sinemasının durumu da göstermiştir ki Türk sinemasında bir senaryo yazarı ve senaryo sıkıntısı bulunmaktadır. Bu nedenle Türk sinemasının senaryo ve senaryo yazarı konusundaki durumuna göz atılması faydalı olacaktır.

Türk sinemasının çalışma düzeni üzerindeki değerlendirmeler bu düzenin karmakarışık, rastgele bir düzen olduğu şeklindedir. Nijat Özön'e göre:

... Senaryoların ancak çok küçük bir kısmı çekim senaryosu olarak hazırlanmakta, geri kalanları tamamlanmamış bir metinden, uzun hikâyeye kadar değişmektedir. Bu metnin ek-sik bölümleri çevriliş sırasında ' ayaküstü', ve 'irticalen' tamamlandığı gibi, daha tam olanlar da her vakit değişikliklere

¹ Tarkovsky, Mühürlenmiş Zaman, ss. 30-31.

uğramaktadır. Senaryolar son anda seçilmekte, son anda vazgeçilip bir başkasına el atılmakta, son değişiklikler yapılmaktadır¹.

Türk sinemasında piyasayı elinde tutan beş-altı senaryo yazarı, çevrilen yaklaşık 200 filmin beşte üçünün senaryosunu yazmaktadırlar. Geri kalanları da, ya yönetmenler kendileri yazmakta ya da elde mevcut eski senaryolardan yararlanılmaktadır². Bu konuda senaryo yazarı Bülent Oran şunları söylemektedir : "Çoğunlukla eski yılların filmleri istenir. Hem konu unutulmuştur, hem de bize daha yakındır. Örneğin 1940'ların filmleri konu ve anlayış yönünden daha yakın oluyor"³.

Senaristler eski film konularını ve yabancı filmleri kaynak olarak kullanmışlardır. Ancak iddiaya göre, yabancı senaryoları inceleyerek veya kendisinden önce senaryo yazmış senaristlerin senaryolarını inceleyerek senaryo yazmasını öğrenen, senaryo yazarları, sayıları artmasına rağmen Türk sinemasına yararlı olamamaktadır⁴.

Kendisine ısmarlanan senaryolar için senaryo yazarı Haşmet Zeybek daha olumsuz bir tablo çizmektedir :

¹ Özön, Türk Sineması Tarihi, ss.260-261.

² Şener, Yeşilçam ve Türk Sineması, s.111.

³ Engin Ayça, Neziha Çoş, Atilla Dorsay, " Senarist Bülent Oranla Konuşma", Yedinci Sanat. S. 4 (Haziran, 1973)s.16

⁴ İlhan Engin, "Türk Sinemasında Konu", Sinema 65, S.1, (Ocak 1965) ss. 4-5.

sundaki farklı birtakım değerdendimelerin ele alınmasının nedeni, edebiyatçıların mevcut eserlerinden ve yaşayan edebiyatçılardan yararlanma zorunluluğuna dikkat çekmektir.

Sinemaya 1946'da ilk defa bir romanı uyarlanan Kerime Nadir, romanının seneryosu için "çok kısa bir zamanda ve anlatılmaz bir zevk hümması içinde yazdım. Şadan Kamil senaryoyu o kadar beğendi ki, en küçük bir rötüş yapmaya bile gerek görmedi¹" diyerek yazarı edebiyatçılardan nasıl yararlanıldığını anlatmaktadır. Görüldüğü gibi senaryo yazarı yokluğunda roman yazarlarından yararlanılmıştır. Bazı yazarlarda, yazdıkları eserleri sinematik anlatıma yakın bir dille yazdıklarını ifade etmektedirler. Yazar Aziz Nesin de hikâyeleri için şunları söylemektedir:

... ben o öyküleri sinema öyküsü olarak yazmışımdır. "Mahallenin Kısmeti" Sinemadan anlayan insanlar hemen anlar ki, o bir sinemedir. Ya da 'Basbayağı bir kadın.' Böyle epeyce öyküm var ki bu öyküler film öykülerdir. İleride belki sinemadan anlayan bir adam çıkar da bunları sinema yapar diye yazılmıştır².

Görüldüğü gibi sinemaya görsel malzeme sağlayabilecek birçok eserin yanında bu eserlerin yazarları da senaryo yazarı olarak sinemaya çok yakın bir yerdedir. Türk sinemasına ilgi duyan edebiyatçılardan senaryo yazarı olarak yararlanma, kısa vadede olumlu sonuçlar verebilir.

Ancak uzun vadede senaryo yazarı sorununun çözümü

¹ Nadir, Romancının Dünyası, s.101.

² Sayar, "Aziz Nesin'le Sinema Üstüne", s.95.

için Türkiye'de bir "Yazarlık Akademisi" nin kurulması gerekir. Bu yapılamazsa;

1- Basın ve Yayın Yüksek Okulları Sinema ve Televizyon Bölümleri başta olmak üzere diğer bölümler için de "sinema yazarlığı" dersleri konulmalı veya ayrı bir bölüm kurulmalıdır.

2- Edebiyat Fakülteleri'ne "senaryo" ve "uyarlama" dersleri konulmalıdır.

Bu önerilerin yerine getirilebilmesi için hazırlık çalışması nâateliğinde, Türk sinemasının yönetmen ve senaryo yazarları, yazarlar ve Edebiyat Fakülteleri ile Basın ve yayın Yüksek Okulları öğretim görevlilerinin katılmalarıyla senaryo ve senaryo yazarı konularında açıkoturumlar, sempozyumlar ve tartışmalar düzenlenebilir.

Amaç Türk sineması'nın, başka hiçbir daldan malzeme ve elemana ihtiyaç duymayacak bir hale gelmesi, senaryolarını yazacak elemanını kendi bünyesinden sağlaması, özgün senaryo yazımı konusunda kendisini geliştirmesidir.

EK 1

TÜRK SINEMASINDA TÜRK EDEBİYATINDAN
UYARLAMA YAPAN YÖNETMENLER

Yönetmenlerin Adları	Uyarlama Yaptıkları Yıllar
Abdurrahman Palay	1960, 1965
Adolf Körner	1942 (3)*
Ahmet Fehim	1919 (2)
Ali Özgentürk	1979, 1985
Arşevir Alyanak	1959, 1961, 1963, 1964
Asaf Tengiz	1961, 1962, 1964, 1965 (2), 1973
Atıf Yılmaz Batıbeki	1953 (2), 1954 (3), 1955 (3), 1956, 1957, 1958 (2), 1959 (2), 1960 (3), 1961, 1962 (2), 1963 (2), 1964, 1966, 1967 (2), 1969, 1970, 1972, 1973, 1974, 1977, 1979, 1980, 1981, 1982, 1984, 1985 (2), 1986
Avni Dilligil	1955
Aydın Arakon	1941, 1959 (2), 1960
Baha Gelenbevi	1949, 1951
Bilge Olgaç	1970, 1971, 1985
Burhan Bolan	1962
Bülent Özđural	1978
Cahide Sonku	1951
Cavit Yöröklü	1967 (2)
Çetin İnanc	1973 (3)
Çetin Karamanbey	1950
Duygu Sağıroğlu	1969, 1971, 1972, 1976
Erden Kırıl	1978, 1979, 1986
Ergin Orbey	1974
Ertem Eğilmez	1964, 1965 (2), 1968 (2), 1970 (2), 1971 (2), 1975, 1976 (2), 1977, 1981, 1984
Ertem Göreç	1958, 1969, 1973
Faruk Kenç	1940, 1943, 1950 (2), 1957, 1960
Ferdi Tayfur	1943, 1947, 1948

* Yönetmenin aynı yıl yaptığı uyarlama sayısını göstermektedir.

EK 1 (DEVAM)

Yönetmenleri Adları	Uyarlama Yaptıkları Yıllar
Feridun Kete	1975
Feyzi Tuna	1973(2), 1984
Fikret Uçak	1967, 1974
Güner Sümer	1965
Halit Refiğ	1969, 1972, 1973, 1974, 1982(2), 1983
Hasan Kazankaya	1965
Hayri Esen	1954
H. Hün	1948
Hulki Saner	1960, 1962, 1963, 1964(2), 1965, 1975(2)
Hüseyin Peyda	1965, 1966
İhsan Yüce	1980
İlhan Engin	1971
Korhan Yurtsever	1977
Kartal Tibet	1976, 1980(2)
Kayhan Arıkan	1970
Kemal Kan	1964, 1973, 1976
Lütfü Ömer Akad	1949, 1961(2), 1964, 1972
Mahir Canova	1953
Mehmet Aslan	1967, 1969(2), 1972, 1973
Mehmet Dinler	1958, 1967, 1968
Melih Gülgün	1971
Memduh Ün	1960, 1961(2), 1964, 1965, 1966, 1967(2), 1969, 1970, 1975, 1978, 1980, 1981, 1982
Metin Erksan	1954, 1955(2), 1956, 1960, 1962, 1963, 1966, 1970
Muharrem Gürses	1960, 1965, 1966(2)
Muhsin Ertuğrul	1922, 1923(2), 1924, 1928, 1934, 1939(3), 1940(2), 1941, 1943, 1945(2), 1946, 1953
Muzaffer Aslan	1970
Mümtaz Yener	1960
Münir Hayri Egeli	1951, 1954
Natuk Baytan	1972, 1973(2), 1974, 1975(2), 1976, 1977
Nedim Otyam	1953

EK 1 (DEVAM)

Yönetmenlerin Adları	Uyarlama Yaptıkları Yıllar
Şadi Karagözoğlu	1921(3)
Şakir Sırmalı	1948
Şerif Gören	1982,1983,1985,1986
Şevket Aktunç	1969
Talat Artemel	1946,1951
Talat Gözbak	1954
Temel Gürsu	1973,1975
Tunç Başaran	1967,1973
Turgut Demirağ	1947,1961,1964,1968
Turgut Etingü	1955
Türkan Şoray	1981
Türker İnanoğlu	1961,1962,1968(2)
Ülkü Erakalın	1963,1964,1965,1967,1968(4), 1969,1970,1971,1972,1976
Ümit Deniz	1963
Ümit Efekan	1983
Ümit Elçi	1985
Ümit Utku	1961,1962(2),1965,1969
Vedat Örfi Bengü	1950
Yavuz Turgul	1984
Yavuz Yalınkılıç	1965
Yılmaz Atadeniz	1964,1972,1982
Yılmaz Duru	1973,1974,1975
Yunus Yılmaz	1973,1983
Yücel Çakmaklı	1970,1973,1974(2),1980
Yücel Uçanoğlu	1973(4)
Zafer Davutoğlu	1966
Ziya Metin	1957

EK 2
TÜRK SİNEMASINDA ESERLERİ
UYARLANAN YAZARLAR

Yazar Adları	Eserlerinin Sinemaya Uyarlandığı Yıllar
Abdullah Ziya Kozanoğlu	1952, 1966(2)*, 1969, 1970, 1972 1973(4), 1975, 1976, 1977
Ahmet Muhip Dranas	1984
Aka Gündüz	1950, 1952, 1958, 1959, 1962, 1967(2)
Ali Yörük	1968, 1971, 1972
Aziz Nesin	1974, 1980(2)
Azmi Kütüval	1954
Başar Sabuncu	1980, 1984
Behçet Kemal Sağlar	1952
Bekir Büyükarkın	1982
Bekir Sıtkı Erdoğan	1961
Bekir Yıldız	1974, 1975
Burhan Bolan	1952, 1968, 1969
Cahit Atay	1974
Cemal ve Ekrem Reşit Rey	1949
Cengiz Aytmatov	1977
Cevat Fehmi Başkut	1952, 1954, 1965, 1968
Cevat Şakir Kabaağaç	1976
Çetin Altan	1964
Esat Mahmut Karakurt	1950, 1951, 1952(2), 1954, 1955(3), 1957, 1959, 1961, 1964(2), 1965, 1966, 1967, 1968(4), 1969, 1970(2), 1971, 1972, 1984
Ethem İzzet Benice	1956, 1963, 1968
Fahrettin Can	1973, 1974
Fahri Esat Göktolga	1964
Fakir Baykurt	1962, 1986

* Yazarın aynı yıl sinemaya uyarlanan eser sayısını göstermektedir.

EK 2 (DEVAM)

Yazar Adları	Eserlerinin Sinemaya Uyarlandığı Yıllar
Faruk Nafiz Çamlıbel	1945,1948
Feridun Fazıl Tülbentçi	1951,1953
Ferit Edgü	1982
Fikret Arıt	1946
Fikret Otyam	1953
Füruzan	1981
Güzide Sabri	1956,1961,1968,1969,1970
Haldun Dormen	1965
Haldun Taner	1955,1964,1983
Halide Edip Adıvar	1923,1949,1955,1960,1964(2), 1967
Halit Ziya Uşaklıgil	1969
Hidayet Sayın	1966
H. Kemal Atalay	1954
Hüseyin Nihal Atsız	1967(2)
Hüseyin Rahmi Gürpınar	1919,1941,1964,1969,1971,1976
İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci	1921(3),1940,1965
İhsan İpekçi	1947,1948,1949(2),1965,1971
İlhan Engin	1963
İrfan Yalçın	1985
Kemal Bilbaşar	1957,1972
Kemalettin Tuğcu	1964
Kemal Tahir	1986
Kerime Nadir	1947,1953,1958,1959,1960,1961(2), 1962,1963,1965(2),1967,1968(2), 1969(2),1970(2),1971,1972(2)
Kerim Korcan	1970
Latife Tekin	1984
Mahmut Yesari	1940,1942,1965,1970,1983
Mebrure Sami Alevok	1953,1954
Mehmet Rauf	1917(2)
M. Faruk Gürtunca	1952
Muazzez Tahsin Berkant	1956,1961(2),1962(4),1963(4), 1964(3),1965(4),1968(3),1970(4), 1971(2),1972

EK 2 (DEVAM)

Yazar Adları	Eserlerinin Sinemaya Uyarlandığı Yıllar
Muhlis Sabahattin	1968
Murat Sertoğlu	1952, 1954, 1964 (2)
Musahipzade Celal	1939 (2)
Mükerrem Kamil Su	1960 (5), 1964 (2), 1965
Mustafa Yazgan	1975
Namık Kemal	1951, 1969
Necati Cumalı	1965, 1959, 1963, 1969, 1973, 1977, 1979, 1981, 1984, 1985 (2)
Necati Haksun	1979
Necip Fazıl Kısakürek	1950, 1961, 1968, 1974, 1978
Nezihe Araz	1969, 1982
Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu	1953, 1967
Oğuz Özdeş	1953, 1957, 1961, 1964, 1969, 1972, 1973 (3)
Orhan Hançerlioğlu	1954, 1958
Orhan Kemal	1960, 1961, 1964, 1966 (2), 1972 (2), 1974, 1979, 1980, 1982, 1985
Osman Şahin	1973, 1977, 1982, 1983, 1985 (2)
Ömer Polat	1986
Ömer Seyfettin	1970, 1973
Özdemir Hazar	1971
Peride Celal	1961, 1965, 1969
Peyami Safa	1924, 1954, 1961, 1968 (2), 1969
Rakım Çalapala	1963
Recep Bilginer	1965
Refii Cevat Ulunay	1965, 1974
Refik Halit Karay	1950, 1954, 1968, 1969, 1972, 1974
Refik Erduran	1955, 1975
Reşat Nuri Güntekin	1928, 1940, 1942, 1947, 1951, 1958, 1965, 1966 (2), 1967 (2), 1973, 1981, 1983
Rıfat Ilgaz	1975 (4), 1976, 1977, 1980
Sadık Şendil	1964, 1968, 1981
Sait Faik Abasıyanık	1971, 1972

EK 2 (DEVAM)

Yazar Adları	Eserlerinin Sinemaya Uyarlandığı Yıllar
Samim Kocagöz	1959
Savfet Nezihi	1961
Sedat Simavi	1947
Selami İzzet Sedes	1958
Sermet Muhtar Alus	1940
Servet Moray	1939, 1976
Suat Derviş	1959 (2), 1960 (3), 1964 (2), 1965, 1969 (2), 1968
Suat Yalaz	1962 (2), 1964, 1966 (2), 1967 (3), 1968 (2), 1970, 1973, 1977
Şahap Ayhan	1967, 1976, 1976
Şukûfe Nihâl	1948
Şule Yüksel Şenler	1970
Tahir Olgaç	1949
Takfor Nalyan-Dikran Çuhacıyan	1923, 1938
Tarık Dursun K.	1971, 1979, 1980 (2), 1986
Turgut Özakman	1964, 1971, 1972
Ümit Deniz	1960, 1961, 1966
Vasıf Öngören	1973, 1986
Vedat Nedim Tör	1953
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	1922
Yaman Koray	1974
Yaşar Kemal	1957, 1975 (2), 1978, 1981
Yıldırım Önal	1972
Yusuf Atılğan	1986
Yusuf Ziya Ortaç	1919, 1960
Zeyyat Selimoğlu	1982
Ziya Çalıköğlu	1948
Ziya Şakir	1954, 1955

KAYNAKLAR .

- Adivar, Halide Edip. "Roman Üzerine". Ulus Gazetesi. 5.9.1943.
- Akerson, Fatma. "Zalim Şevket Resimli Dizisi Üstüne Bir İnceleme". Dilbilim. S.4 (1979) 150-165.
- Akyüz, Kenan. Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri. Ankara: (y.y, t.y).
- Alemdar, Korkmaz ve Raşit Kaya. "Kitle İletişimine Temel Yaklaşımlar. Ankara: Savaş Yayınları, 1985.
- Alkan, M. Ethem. "Sinemada Uyarılma Sorunu". Yedinci Sanat. S.3 (Mayıs 1973) 8-9.
- Altar, Cevat Memduh. Opera Tarihi I. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1982.
- And, Metin. Geleneksel Türk Tiyatrosu. Ankara: Bilgi Yayınevi 1964.
- "Romandan Tiyatroya", Türk Dili Roman Özel Sayısı. S.154 (Temmuz 1964) 694-696.
- Arnheim, Rudolf. Film As Art. Berkeley: University of California Press, 1971.
- Avcı, Zeynep. "Roman Seyretmek mi? Film Okumak mı?". Video Sinema. S.9 (Mart 1985) 46-48.
- Ayça, Engin. "Türk Sinemasının Kimliği". Video Sinema. S. 9 (Mart 1985) 82-83.
- Ayça, Engin. Atilla, Dorsay ve Nezih Coş. " Senarist Bülent Oran'la Konuşma". Yedinci Sanat. S.4 (Haziran 1973) 10-22.
- Aziz, Aysel. Toplumsallaşma ve Kitleli İletişim. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu, 1982.
- Balazs, Béla. Theory of the Film Character and Growth of a New Art. Macarcadan İngilizce'ye Çev. Edith Bone, New York: Dover Publications, 1970.
- Banarlı, Nihat Sami. Resimli Türk Edebiyatı. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1971.
- Baykurt, Şerif. Türkiye'de Folklor. Ankara: (y.y.), 1976.
- Bazin, Andre. What is Cinema:. Çev. H. Gray. Berkeley: University of California Press, 1971.
- Belge, Murat. "İş Bölümü Romanı da Etkiledi" . Gösteri. S.19 (Haziran 1982) 65.
- Berger, John, "Francis Bacon ve Walt Disney". Çev. A. Sipahi-oğlu, Oluşum, S.57 (Temmuz 1982) 10-14.
- Bilgilik, Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi. İstanbul: Bilgilik Modern Eğitim Araç ve Gereçleri T.A.Ş. 1984. 30.c.
- Bilginer, Recep. "Uyarılmanın Aslına ve cinsine Sadık Kalınmalı". Gösteri. s.15 (Şubat 1982) 75.

- Boratav, Pertev Naili. 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1982.
- Brecht, Bertold . Epik Tiyatro. Çev. Kamuran Şipal. 2. baskı İstanbul: Say Kitap Pazarlama, 1981.
- Brook, Peter. "Sinemada Shakespeare ve Rus Hamlet'i". Çev. S. Tunsuğ. Yeni Sinema. S.4 (Aralık 1966-Ocak 1967) 10-11.
- Büker, Seçil. "Metz'in Sinema Diline Yaklaşımı". Kurgu. S.4 (Ekim 1981) 141-161.
- Sinemada Anlam Yaratma. Eskişehir: Milliyet Yayınları: 1985.
- Sinema Dili Üzerine Yazılar. Ankara: Dost Kitapevi, 1985.
- Cansız, Mustafa. Refik Halit Karay'ın Hikâyeleri. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı Basılmamış Lisans Tezi. Ankara: 1984.
- Coş, Nezh. "Türk Sinemasında Edebiyat Uyarlamaları". Yedinci Sanat. S.3 (Mayıs 1973) 27,4 (Haziran 1973) 30,5 (Temmuz 1972) 40.
- Çapan, Cevat. "Tiyatro ve Sinema". Yeni Sinema. S.7 (Haziran 1976) 15-17.
- Çapan, Sungu. "Sovyet Sinemasında Uyarlama" Yeni Sinema. S.14 (Ocak 1968) 21-23.
- Çetinkaya, Yavuzer. "Sinema Sanatının Diğer Sanatlardan Bağımsızlığı". Milliyet Sanat. S.95 (Mart 1984) 23.
- Darbaz, Feridun. Türk ve Batı Müziği. İstanbul: Musiki Kültür Derneği, 1973.
- Demirtaş, Raşit. Türk Sinemasında Konu, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sinema Televizyon Bölümü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 1987.
- Dorsay, Atilla. Sinema ve Çağımız II. İstanbul: Hil Yayın, 1985.
- Duru, Süreyya. " Bir Yönetmenin İyi Bir Senaryocuya Her Zaman İhtiyacı Vardır". Gösteri. S.15 (Haziran 1982) 77.
- Dürder, Baha. (Hazırlayan). Roman Anlayışı, İstanbul: Remzi Kitabevi 1971.
- Dürder, Baha. ve M.Nihat Özön. Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi. İstanbul: Remzi Kitabevi 1967.
- "Edebiyat Uyarlamaları ile Seçkinleşen Sovyet Sineması Tanıtılıyor". Milliyet Sanat. S.161 (Aralık 1974) 14-15.
- Eisenstein, S.M.. Film Duyumu. Çev. Nijat Özön. İstanbul: Payel, 1984.
- Sinema Dersleri. Çev. Engin Ayça. İstanbul: Hil Yayın, 1985.

- Elçin, Şükrü. Halk Edebiyatına Giriş. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986.
- Elliot, T.S. Edebiyat Üzerine Düşünceler. Çev. Sevim Kantarcıoğlu. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983.
- Engin, İlhan. "Türk Sinemasında Konu" Sinema 65. S.1 (Ocak 1965) 4-5.
- Eren Hasan. (Haz.) İmlâ kılavuzu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1985.
- Evren, Burçak. "Bu da Geçer mi? Arabesk Olayı ve Sinema". Gelişim Sinema. S.4 (Ocak 1985). 9-13.
- Filmer, Cemil. Hatıralar. İstanbul: (y.y) 1984.
- Füruzan. "Uyarlamalarda En Önemli Olgu Senkronize Olabilmektir" Gösteri. S.15 (Haziran 1979) 74.
- Gökmen, Muzaffer. Senaryo Tekniği, Teorisi ve Pratiği. Ankara: (y.y), 1955.
- Gökmen, Salih. Bugünkü Türk Sineması. İstanbul: Fethi Yayinevi, 1973.
- Gölen, Cemil. Fransada Edebiyat Akımları. Ankara: A.Ü. Dil ve Tarih-Çoğrafya Fakültesi, 1983.
- Güçhan, Naci. "Bir Film Kuramcısı: Rudolf Arnheim" Kurgu. S.4 (Ekim 1984) 192-216.
- Gürkal, Aylan. "Tiyatro ve Sinema Sanatları Arasındaki Ayrımlar" Türk Dili. S.179 (Ağustos 1966) 1038-1046.
- Hatipoğlu, Aytekin. "Atilla İlhan'la Edebiyat-Sinema İlişkisi Üzerine" Video Sinema. S.9 (Mart 1985) 80-81.
- İleri, Selim. "Kerime Nadir Adı Teminattır" Yedinci Sanat. S.2 (Nisan 1973) 10-13.
- Kantemir, Enise. Yazılı ve Sözlü Anlatım I, Yazılı Anlatım. 2.Baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1981.
- Karaalioğlu, Seyit Kemal. Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü 2. Bsk. İstanbul: İnkılap ve Aka, 1978.
- Edebiyat Sanatı, 2.Bsk. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1980.
- Kavcar, Cahit. Edebiyat ve Eğitim. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1982.
- Kılıç, Levent. "Siegfried Karcauer'ın Sinema Kuramı" Kurgu. S.4 (Ekim 1981) 217-229.
- Kıral, Erden. "Edebiyat Uyarlamaları ve Sinema Dili, Edebiyat Dili". Türkiye Yazıları. S.59 (Şubat 1982) 14-16.
- Knoop, Herbert. "Adapting Literature for Television". Ebu Review Law. Vol. 36. S.5 (Eylül 1982) 15-19.
- Kongar, Emre. "Arabesk Üzerine Düşünceler" Gelişim Sinema. S. 4 (Ocak 1985) 5-8.

- Kongar, Emre. "Yaşama Biçimimiz ve Hafif Romanlar", Gösteri S. 19 (Haziran 1982) 62.
- Koşay, Hamit Zübeyir. Makaleler ve İncelemeler. Ankara:Ayyıldız Matbaası, 1974.
- Köroğlu Semineri Bildirileri. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1983.
- Kracauer, Siegfried Theory of Film, The Redemption of Physical. New York: Oxford University Press, 1976.
- Lotman, Yuriy M. Sinema Estetiğinin Sorunları, Filmin Semiotiğine Giriş, Çev. Oğuz Özgül, İstanbul: De Yayınevi, 1986.
- Metin, Ziya. "Sinema ve Tiyatro" Yeditepe. S.20 (Eylül 1952)5.
- Metz, Christian. Film Language A Semiotics of the Cinema, Cev. M. Taylor, New York: Oxford University Press, 1974.
- Meydan Larousse. Büyük Lügat ve Ansiklopedi. İstanbul: Safa Kılıçlıoğlu, Meydan Yayınevi, 1985.
- Moran, Berna Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış, Ahmed Midhat'tan A.H. Tampınar'a. 1. Bsk. İstanbul: İletişim Yayınları, 1983.
- Murray. A.H.. (Ed.) The Oxford English Dictionary London: Oxford, 1933.
- Mutluay, Rauf, 100 Soruda Edebiyat Bilgileri, 1. Bsk., İstanbul Gerçek Yayınevi, 1972.
- "Müjdat Gezen ve Ali Özgentürk'le Bekçi Murtaza Üstüne" Video Sinema. S.4 (Ekim 1984) 41-42.
- Naci, Fethi 100 Soruda Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme 1.Bsk. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1981.
- Nadir, Kerime. Romancının Dünyası. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1981.
- Onaran, Alim Şerif. Lütfi Ömer Akad'ın Sineması. İzmir: Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 1977.
- "Muhsin Ertuğrul'un Operet Filmleri". Yedinci Sanat. S.9 (Kasım 1973) 74-82.
- Muhsin Ertuğrul'un Sineması, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1981.
- "Oscar Ödülleri 1927-1983", Gelişim Sinema, S.6, (Mart 1985), 47-53.
- Önertoy, Olcay. Türk Roman ve Öyküsü. Ankara: İş Bankası Yayınları, 1984.
- Öngören, Mahmut Tali. Senaryo ve Yapım. Ankara: AİTİA, 1982.
- Sinema Diye Diye. İstanbul: Kalem Yayınevi, 1985.
- "TV Yazınımıza Haksızlık mı Ediyor?". Video-Sinema S.9 (Mart 1985) 76-79.

- Özdemir, Emin. Türk ve Dünya Edebiyatı. Ankara: A.Ü.SBF, 1980.
- Yazı ve Yazınsal Anlatım, 1.Bsm. İstanbul: Varlık Yayınları, 1983.
- Özer, Kemal. "Sinema-Edebiyat İlişkileri". 7.Sanat. S.3 (Mayıs 1973) 11-13.
- Özgüç, Ağâh. Türk Filmleri Sözlüğü, 1914-1972. İstanbul: Yenigün Basımevi, 1973.
- Türk Filmleri Sözlüğü, 1973-1977. İstanbul: Ufuk Matbaası, 1978.
- Özgüç, Ağâh. Türk Filmleri Sözlüğü 1978-1979. (y.y. t.y)
- Türk Filmleri Sözlüğü 1980-1983. (y.y., y.y., t.y)
- Özkaya, Necdet, Açıklamalı Hikâye Antolojisi, İstanbul: Ötügen Yayınları, 1985
- Özkırım, Çetin A. "Merhaba 7.Sanat, Sinema Güzellemesi". Video Sinema. s.6 (Aralık 1984) 28-29
- Özkök, Ertuğrul. Sanat, İletişim ve İktidar. Ankara: Tan, 1982.
- Özön, Mustafa Nihat. "Türk Romanı Üzerine". Türk Dili Roman Özel Sayısı. S.154 (Temmuz 1964) 578-581.
- Özön, Nijat. "Roman ve Sinema", Türk Dili Roman Özel Sayısı. S.154 (Temmuz 1964) 794-800
- (A.Ufuk) N.Özön "Sinemamız ve Edebiyatımız". Sinema-Tiyatro Dergisi. S.5 (1959) 14-15.
- Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Kurumu, 1981.
- "Şairler Sinemada". Türk Dili. S.114 (Mart 1961) 410-415.
- Türk Sineması Kronolojisi. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1966.
- Türk Sineması Tarihi. İstanbul: Artist Reklâm Ortaklığı, 1962.
- 100 Soruda Sinema Sanatı. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1972.
- Reisz, Karel. "Maddeden Gölgeye" Çev. Yekta Ataman. Sinema 59 (Nisan 1959) 2
- Renan, Ernest. Bilimin Geleceği, Çev. Ahmet Edip Uysal. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1965
- Sayar, Vecdi. "Aziz Nesin'le Sinema Üstüne", Video Sinema, S.6 (Aralık 1984), S.95.
- "Haşmet Zeybek'le Yeşilçam'ın Çarşı Düzeni Üstüne", Video Sinema, S.9 (Mart 1985), S.86.
- Sayar, Vecdi. "Sinemamız Edebiyatımıza Bakıyor", Gösteri. S. 15 (Şubat 1982) 68-81.
- Sinemaya Yönelen Yazın, Yazına Yönelen Sinema". Milliyet Sanat. S.28 (Temmuz 1981) 28-30.

- Wellek, Rene ve Austin Warren. Edebiyat Biliminin Temelleri. Çev. Ahmet Edip Uysal. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983.
- Wolf, S. "Sinemada Shakespeare", Çev. Oğuz Alpöge, Faruk Atasoy. Yeni Sinema. S.4 (Aralık 1966-Ocak 1967) 12-16.
- Yalçın, Alemdar, Tiyatro (Ders Notları), Ankara: Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu, 1985.
- Yalçın, Altan "Uzaktan", Yeni Sinema. S.24 (Kasım 1968) 13-16.
- Yavuz, Hilmi. Roman Kavramı ve Türk Romanı. 1. Bsm. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1972.
- Yavuz, Kemal Reşat Nuri Güntekin'in Tiyatro ile ilgili makaleleri Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1976.
- Yeni Türk Ansiklopedisi. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1985, 12 c.
- Zillioğlu, Merih. "Çağdaş Bir Sinema Kuramcısı: Jean Mitry" Kurgu. S.4 (Ekim 1981) 162-191.